

รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

นางสาวชุตินันท์ อธิรัตนานา

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-3698-3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AN EXTERNAL QUALITY ASSESSMENT MANAGEMENT MODEL
FOR THAI HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Miss Chutinunt Ittiratana

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Education in Higher Education

Department of Higher Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN. 974-17-3698-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์ รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย
โดย นางสาวชุตินันท์ อธิรัตน์นา
สาขาวิชา อุดมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ธิดารัตน์ บุญนุษ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ศาสตราจารย์ ดร. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์

.....

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ สินลารัตน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. ปทีป เมธาคุณวุฒิ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธิดารัตน์ บุญนุษ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ทองอินทร์ วงศ์ไธธร)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ บวรศิริ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พันธุ์ศักดิ์ พลสารรัมย์)

ชุตินันท์ อิทธิรัตนากา: รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย
(AN EXTERNAL QUALITY ASSESSMENT MANAGEMENT MODEL FOR THAI
HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS) อ.ทีปกรศึกษา: รศ.ดร.ธิดารัตน์ บุญนุช, อ.ทีปกรศึกษา
ร่วม: ศ. ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ 345 หน้า. ISBN 974-17-3698-3

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สาระการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก
สถาบันอุดมศึกษาของในประเทศและต่างประเทศภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
(องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543 วิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภาย
นอกสถาบันอุดมศึกษาไทย และพัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดม
ศึกษาไทย วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงบรรยาย รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม
แล้วนำผลการ วิเคราะห์ข้อมูลไปสู่อภิปรายความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำองค์
ประกอบฯ ไปพัฒนารูปแบบฯ จากนั้น นำไปพัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก
สถาบันอุดมศึกษาไทย

ผลการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ดังนี้

1. การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาของในประเทศและต่าง
ประเทศมีสาระเกี่ยวกับ จุดประสงค์ของการประเมิน แบบแผนการประเมิน ผู้ประเมิน รายงานการ
ประเมิน ตลอดจนการติดตามผล การส่งเสริมเพื่อพัฒนาคุณภาพและผลกระทบของการประเมินคุณ
ภาพภายนอกต่อสถาบันอุดมศึกษา
2. องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย มี
7องค์ประกอบ คือ หลักการและแนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก ประเด็นในการประเมิน
การคัดคณะผู้ประเมิน การคัดเลือกผู้ประเมิน วิธีการคัดเลือกและประเมินผลผู้ประเมินด้านจรรยาบรรณ
ทักษะผู้ประเมิน และการประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต
3. รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยเป็นรูปแบบที่แสดงถึง
จุดประสงค์ และแนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก แนวปฏิบัตินี้มีการดำเนินงานในเรื่องการ
เตรียมผู้ประเมิน การจัดให้มีการตรวจเยี่ยม การจัดทำรายงานการประเมิน ตลอดจนการติดตามผล
การส่งเสริมเพื่อพัฒนาคุณภาพและผลกระทบของการประเมินคุณภาพภายนอกต่อสถาบันอุดมศึกษา
ในการดำเนินงานทั้ง 4 ด้านนี้ เป็นการดำเนินงานตามหลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา อุดมศึกษา
สาขาวิชา อุดมศึกษา
ปีการศึกษา 2546

ลายมือฉันคิด.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม.....

4284909727 : MAJOR HIGHER EDUCATION

Keyword : EXTERNAL QUALITY ASSESSMENT / MANAGEMENT MODEL / THAI /
HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

CHUTINUNT ITTIRATANA : AN EXTERNAL QUALITY ASSESSMENT MANAGEMENT
MODEL FOR THAI HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS . THESIS ADVISOR :
ASSOC. PROF. THIDARAT BOONNUJ, Ph.D. THESIS CO-ADVISOR . PROF.
SOMWUNG PITIYANUWAT, Ph.D. 345 pp. ISBN 974-17-3698-3

The objectives of this research are to analyze the content of external quality assessment management for higher education institutions in Thailand and foreign countries under the framework of the National Education Act B.E., 2542 and the Royal Decree of the Establishing the Office for National Education Standards and Quality Assessment (ONESQA, a public organization) B.E., 2543 of Thailand, to analyze the components involved in the external quality assessment management for Thai higher education institutions, and , in turn, to develop an appropriate and practical model. The methodology employed in this study belongs to the descriptive category. The data was collected through recorded interviews and questionnaires . After reviewing and analyzing the content collected, another questionnaires was drafted with the purpose to find out the appropriation and probability to develop a model wiith these components. Then the complete model was developed.

The results of this research are summarized as follows :

1. The content of the external quality assessment management for higher education institutions in Thailand and foreign countries involves the purpose of the external quality assessment, the methodology of the assessment, assessors, external evaluation report and the follow-up, enhancement for quality improvement and the impact of external quality assessment on the institutions assessed.

2. The seven components involved in the external quality assessment management for Thai higher education institutions are the principle and guidelines of quality assurance, issues to be assessed, the make-up of a team, assessor's selection, the selection and evaluation of assessors' ethics, assessors' skills and external quality assessment in the future.

3. The model of external quality assessment management for Thai higher education institutions illustrates the purpose of the external quality assessment and guidelines for quality assurance, The guidelines cover issues of assessors ' preparation, sites to visit, external evaluation report and the follow-up, enhancement for quality improvement and the impact of external quality assessment on the institutions. A comprehensive PDCA cycle was used for these four aspects of management.

Department.....Higher Education...
Field of study.....Higher Education...
Academic year..... 2003...

Student's signature.....
Advisor 's signature.....
Co- advisor 's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

ตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้วเสร็จอย่างสมบูรณ์ ก็เนื่องด้วย
พระคุณ ความเมตตากรุณาจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานและบุคคลต่าง ๆ ได้ให้ความ
ร่วมมือ สนับสนุน

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ธิดารัตน์ บุญนุช และ
ศาสตราจารย์ ดร. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้กับ
ผู้วิจัยอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดทั้งในรูปของการชี้แนะ การให้คำแนะนำปรึกษา ตรวจสอบความถูกต้อง
ด้านเนื้อหาสาระ และการวิเคราะห์ข้อมูล

กราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. ปทีป เมธาคณวุฒิ รองศาสตราจารย์
ดร. วรภรณ์ บวรศิริ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พันธุ์ศักดิ์ พลสร้อย และคณาจารย์ภาควิชา
อุดมศึกษาทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้กับผู้วิจัย

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ทองอินทร์ วงศ์โสธร ที่กรุณาให้ความ
รู้ และข้อคิดเห็น อีกทั้งให้ความอนุเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)
ทบวงมหาวิทยาลัย และบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ตระหนักถึงความสำคัญ
ของการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของชาติโดยส่งเสริมสนับสนุนด้านเงินทุนการวิจัย

ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูล และผู้ให้ความร่วมมือในการวิจัยทุกท่าน

ขอขอบคุณพี่ เพื่อน และน้องๆที่ทบวงมหาวิทยาลัยที่ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดเวลา
ของการศึกษา และขอขอบคุณเพื่อน ๆ เช่น นาวาอากาศโท (หญิง) ทิพย์รัตน์ สีเพชรเหลือ
คุณนวลทิพย์ ปริญาญกุล และเพื่อน ๆ ปริญาเอกรุ่น 12 รวมทั้งเพื่อนปริญญาโทรุ่น 13
ที่ให้กำลังใจ

ท้ายสุดผู้วิจัยขอขอบพระคุณคุณแม่ และขอบคุณทุกคนในครอบครัว รวมทั้ง
บุคคลแวดล้อมที่ให้กำลังใจตลอดระยะเวลาของการทำวิจัย

ผู้วิจัย

พฤศจิกายน 2546

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	17
2. แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	18
ตอนที่ 1 ปัจจัยนำสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา.....	19
ตอนที่ 2 กลไกและมาตรการของรัฐในการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษา.....	24
ตอนที่ 3 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการ การประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย.....	26
ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	93
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	100
ขั้นตอนการวิจัย.....	100
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	105
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	110
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	114
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	115

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	118
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สาระและการสัมภาษณ์เกี่ยวกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติและฉบับปรับปรุง รวมทั้งพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา (องค์การมหาชน).....	118
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สาระการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก ของในประเทศและต่างประเทศ.....	139
ตอนที่ 3	
3.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ การประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย.....	182
3.2 ผลการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบ จากการประเมินคุณภาพภายนอก.....	192
ตอนที่ 4	
4.1 การพัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพ ภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย.....	198
4.2 การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการ นำองค์ประกอบไปพัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพ ภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย.....	205
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
วิธีดำเนินการวิจัย.....	223
สรุปผลการวิจัย (ข้อค้นพบ)	224
อภิปรายผล.....	236
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	239
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	246
รายการอ้างอิง.....	247
บรรณานุกรม.....	253

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ภาคผนวก	256
ภาคผนวก ก : รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	257
ภาคผนวก ข : รายชื่อเอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระการจัดการ การประเมินคุณภาพภายนอกของในประเทศและ ต่างประเทศ.....	262
แบบวิเคราะห์เอกสาร.....	268
ภาคผนวก ค : เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	269
ภาคผนวก ง : เมทริกซ์องค์ประกอบ.....	310
ภาคผนวก จ : การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการ นำองค์ประกอบไปพัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพ ภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย.....	320
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	345

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	108
2. จำนวนแบบสอบถามที่แจก และที่ได้รับคืนจำแนกตามประชากร และกลุ่มตัวอย่าง.....	115
3. ผลการวิเคราะห์สาระ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ (หมวด 6 มาตรฐาน การประกันคุณภาพการศึกษา) พ.ร.ฎ จัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ.2543 และ บทวิเคราะห์เจตนารมณ์.....	125
4. กรอบการประกันคุณภาพการศึกษาตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.....	134
5. แสดงกรอบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543	138
6. การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ.....	148
7 (ร่าง) กรอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก สถาบันอุดมศึกษาไทย.....	181
8. องค์ประกอบ หลักการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอก	184
9. องค์ประกอบประเด็นการประเมิน.....	188
10. องค์ประกอบการจัดคณะผู้ประเมิน.....	188
11. องค์ประกอบวิธีการคัดเลือกผู้ประเมิน.....	189
12. องค์ประกอบวิธีการคัดเลือกและการประเมินผลผู้ประเมิน ในด้านจรรยาบรรณ	190
13. องค์ประกอบทักษะผู้ประเมิน.....	191
14. องค์ประกอบการประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต.....	191
15. ขั้นตอนในการปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอกตามวงจร PDCA.....	208

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1 โครงสร้างและขั้นตอนการประกันคุณภาพ.....	57
2 แสดงสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่มีบทบาทใน การประกันคุณภาพภายใน และการประเมินคุณภาพภายนอก.....	66
3 ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายใน และการประเมินคุณภาพภายนอก.....	67
4. ขั้นตอนในกระบวนการวิจัย.....	104

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาระดับอุดมศึกษาถือเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการผลิต “คลังสมอง” ให้กับประเทศ แผนพัฒนาอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2543 – 2557) ซึ่งเป็นแผนแม่บท (Master Plan) ที่กำหนดทิศทางเพื่อกำกับการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงที่มีคุณภาพทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศ จึงได้ให้ความสำคัญกับการสร้างกำลังคน ที่ไม่เพียงแต่ในด้านปริมาณ แต่มุ่งเน้นด้านคุณภาพด้วย (ทบวงมหาวิทยาลัย , 2543)

ย้อนรอยอดีตที่ผ่านมา อุดมศึกษาไทย ในระยะแรกเริ่ม ตั้งขึ้นตามความต้องการกำลังคนของแต่ละหน่วยงานเป็นหลัก และแต่ละแห่งก็กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการควบคุมคุณภาพมาตรฐานขึ้นเอง และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน แต่ในระยะแรกเริ่ม ปัญหาเรื่องคุณภาพการศึกษา อาจไม่ใช่ปัญหาใหญ่นักเพราะสถาบันมีจำนวนน้อย แต่ระยะสิบปีหลัง สังคมโลกเริ่มก้าวเข้าสู่ยุคสังคมความรู้ (Knowledge – Based Society) ที่ความรู้และภูมิปัญญาของแต่ละสังคมถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติ และการแข่งขันได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น หลายประเทศจึงมุ่งมาให้ความสำคัญกับอุดมศึกษา พยายามพัฒนาอุดมศึกษาเพื่อให้อยู่ในระดับนานาชาติ เพราะดัชนีชี้วัดความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ ขึ้นอยู่กับ “ปัญญา” ของคนในชาติ ทุกประเทศจึงใช้การศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการพัฒนาคนของประเทศให้มีคุณภาพ สามารถที่จะแข่งขันในเวทีโลกได้ ฉะนั้น “คุณภาพของคน” จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ และคุณภาพของคนจะมีหรือไม่ และจะพัฒนาได้มากน้อยเพียงไรนั้น การศึกษามีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาในระดับที่สร้าง “ปัญญา” ให้กับชนชั้นมันสมองของประเทศ

ในหลายปีที่ผ่านมา การศึกษาไทยได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากบุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับและรู้จักกันทั่วประเทศในเรื่องของคุณภาพการศึกษา เช่น นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย องคมนตรี ได้กล่าวถึงการศึกษาไทยในการบรรยายพิเศษเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโอกาสครบรอบ 2 ปีของการจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ว่า แม้ไทยจะมีการลงทุนด้านการศึกษามากกว่าประเทศเพื่อนบ้านยกเว้นประเทศ

มาเลเซีย แต่ผลผลิตมีคุณภาพต่ำ ส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยต่ำกว่าประเทศอื่น นอกจากนี้ นายแพทย์อดุลย์ วีริยเวชกุล ก็มีความเห็นพ้องถึงวิกฤตคุณภาพของการศึกษาไทยโดยได้อ้างถึงคำกล่าวของนายแพทย์ประเวศ วะสี ว่า บัณฑิตไทยมีคุณภาพด้อยกว่าประเทศอื่น (อดุลย์ วีริยเวชกุล, 2541) และผู้ทรงคุณวุฒิในวงการอุดมศึกษา คือ นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา กวีพาคษ์วิจารณ์การผลิตบัณฑิตของไทยว่า สถาบันอุดมศึกษาไทยสร้างบัณฑิตในเชิงปริมาณ แต่มีปัญหาในเชิงคุณภาพ กล่าวคือ บัณฑิตจบออกมาจำนวนมากแต่หาหนักคิดได้น้อย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขาดการสร้างความสามารถในการสังเคราะห์และการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน (จรัส สุวรรณเวลา, 2541) บทวิพากษ์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นความอ่อนแอด้านคุณภาพของอุดมศึกษาไทย ซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยมีกำลังคนที่มีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะผลักดันประเทศไปสู่วงจรรานาชาติได้ สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาที่อาจกล่าวได้ว่าในสังคมไทยเรากำลังประสบวิกฤตทางปัญญา ยิ่งไปกว่านั้น สิ่งที่มาตอกย้ำซ้ำทับความรู้สึกรังเกียจของคนในสังคมในเรื่องของคุณภาพ ก็คือ ผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในเอเชียของนิตยสารเอเชียวีก ซึ่งปรากฏว่า มหาวิทยาลัยเก่าแก่ที่มีชื่อเสียงของไทย เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยมหิดล ก็ถูกจัดอยู่ในอันดับที่ไม่น่าพึงใจนัก แม้ว่าจะมีการวิพากษ์วิจารณ์กันถึงองค์ประกอบหลัก 5 ด้านที่ใช้ในการจัดอันดับว่าไม่เหมาะสม ไม่ครอบคลุมก็ตาม แต่หากพิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้ว ผลการจัดอันดับของนิตยสารเอเชียวีกก็สะท้อนให้เห็นตัวตนของมหาวิทยาลัยไทยในปัจจุบันได้ค่อนข้างดีว่ามหาวิทยาลัยไทยมีปัญหาหลายจุด ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านบุคลากร งบประมาณ เทคโนโลยี และระบบการเรียนการสอน ข่าวดังกล่าวส่งผลต่อทั้งสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยรวม จนเมื่อไม่นานมานี้ มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่ามหาวิทยาลัยไทยไม่ติดอันดับความเป็นเลิศ อาจเป็นเพราะอาจารย์ล้มความเป็นเลิศทางวิชาการ สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ จุดชนวนให้สังคมเริ่มกังขา เริ่มเรียกร้องถามหาคุณภาพ โดยเฉพาะในช่วงที่ประเทศไทยเผชิญภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ งบประมาณด้านอุดมศึกษาถูกตัดทอนลง สถาบันอุดมศึกษาอาจถูกเพ่งเล็งด้วยว่าใช้ทรัพยากรได้เหมาะสม คุ่มค่าหรือไม่ เพียงไร เพราะเป็นจุดที่สร้างความชอบธรรมให้กับสถาบันอุดมศึกษาในการขอรับการสนับสนุนจากสังคม (อมรวิเศษ นาคกรทรรพ , 2540)

จากการเรียกร้องเรื่องคุณภาพ ระบบการประเมินที่ดี จะเป็นสิ่งที่จะพิสูจน์ และสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้กับสังคม เพราะไม่มีอิสรภาพใดที่ปราศจากพันธะ นั่นคือ เมื่อมหาวิทยาลัยมีอิสรภาพในการดำเนินการ (Autonomy) และมีเสรีภาพทางวิชาการ (Academic Freedom) ก็ต้องพร้อมแสดงคุณค่าให้เป็นที่ประจักษ์แก่สังคมภายใต้ระบบการตรวจสอบอย่างเข้มข้นจาก

ผู้รับบริการ เพราะการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ จำเป็นต้องใช้หลักการบริหารจัดการ ที่ต้องมีการ ดำเนินการ ดำเนินงานเป็นระบบครบวงจร ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย/ วัตถุประสงค์ การวางแผน การนำไปปฏิบัติ การประเมินผลเพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ อันสะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่ ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด รวมทั้งจุดอ่อน หรือปัญหาในเรื่องใดบ้างที่ต้องปรับปรุง แก้ไข เพื่อให้การวางแผนและการดำเนินงานระยะต่อไป บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ การประเมินคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่จำเป็น ประกอบกับสถาบันอุดมศึกษาในศตวรรษหน้า สังคมจะคาดหวังให้สถาบันอุดมศึกษาสร้างองค์ความรู้ วิทยาการใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ ได้ อีกทั้งผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ โดยสังคมจะตรวจสอบการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษาว่ามีความคุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่ เพียงใด นอกจากนี้ สถาบันอุดมศึกษาในอนาคตจะเปลี่ยน สถานภาพจากการเป็นสถาบันอุดมศึกษาในระบบราชการ ไปเป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ซึ่งมีความเป็นอิสระ และคล่องตัวสูง แต่สิ่งที่จะต้องมีความควบคู่กันก็คือ ความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ เช่นกัน การประเมินคุณภาพเพื่อให้เกิดกลไกในการตรวจสอบการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ว่ามีคุณภาพ เพียงใด และกระตุ้นให้หน่วยงานและองค์กรที่จัดการศึกษามีการควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา การประเมินคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีนัยทั้งในเชิงความเป็นเลิศ ของการศึกษาและประสิทธิภาพของการบริหารระบบการศึกษา ดังที่ มิลเลอร์ (Miller, 1979) ได้กล่าวไว้ ว่า การประเมินเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้สถาบันอุดมศึกษาบรรลุความเป็นเลิศทางวิชาการ ด้วย ความสำคัญดังกล่าว ส่งผลให้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้ระบุเรื่องการ ประกันคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะในประเด็นของการประเมินไว้เป็นใจความสำคัญ โดยใน หมวดที่ 6 มาตรา 49-50 ได้กำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการ ศึกษา (สมศ.) มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพจาก ภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ อีกทั้งยังให้ สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาสามารถให้การรับรองบุคคลหรือหน่วยงานภาย นอกทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาได้

ในการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับอุดมศึกษามีหลักการสำคัญ 6 ประการ คือ

1. กำหนดมาตรฐานอุดมศึกษา และพัฒนาเข้าสู่ระดับสากล
2. พัฒนาคุณภาพสถาบันอุดมศึกษาให้ไม่ต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนด
3. ดำเนินการโดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษา

ตามที่กำหนดใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

4. ยึดหลักการความเป็นอิสระ เสรีภาพทางวิชาการ ปรัชญา พันธกิจ และภารกิจที่หลากหลายของสถาบันอุดมศึกษา แต่ทั้งนี้ จักต้องเป็นไปตามมาตรฐานที่เหมาะสมและยอมรับได้

5. ส่งเสริม สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนา และใช้ระบบประกันคุณภาพภายในที่สอดคล้องกับระบบประเมินคุณภาพภายนอก

6. ดำเนินการประเมินคุณภาพแบบกัลยาณมิตรอย่างเที่ยงตรง โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเน้นการมีส่วนร่วม (สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา , 2544)

ในขณะนี้ เป็นระยะเริ่มต้นของการประเมินคุณภาพภายนอก การประเมินคุณภาพภายนอกในระดับอุดมศึกษา ยังไม่มีองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกที่ สมศ. ให้การรับรองมาทำหน้าที่ประเมิน สมศ. จึงต้องดำเนินการเอง ทั้งนี้ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก็ได้กำหนด ให้ สมศ. ทำหน้าที่ประเมินได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นเรื่องใหม่ที่มีความสำคัญยิ่ง อีกทั้งประชาคมอุดมศึกษา ยังไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมการถูกประเมิน ดังนั้น ในเชิงวิถีทางของการประเมินคุณภาพภายนอกที่จะนำมาใช้กับสถาบันอุดมศึกษานั้น ควรผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม และเห็นพ้องต้องกันของสถาบันอุดมศึกษาถึงความเหมาะสม จึงจะส่งผลให้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษามีบรรลุผลสำเร็จได้ ประกอบกับจำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัดกระทรวงต่าง ๆ มีมากขึ้นรวมแล้วถึง 634 แห่ง (สุธรรม อารีกุล , 2544) และในขนาดอันใกล้ สถาบันอุดมศึกษาเหล่านี้ ก็จะต้องได้รับการประเมินอย่างทั่วถึง ภาระการประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต จึงน่าจะเกินกำลังที่ สมศ. จะสามารถดำเนินการเองได้ สมศ. จึงควรเตรียมความพร้อมในเรื่องของการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก โดยมีรูปแบบการจัดการที่เหมาะสมเป็นที่ยอมรับของประชาคมอุดมศึกษา ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าว จะต้องสอดคล้องกับธรรมชาติของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีลักษณะเด่น แตกต่างจากการศึกษาระดับพื้นฐานอย่างเห็นได้ชัด คือ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีความเป็นอิสระ และมีเอกลักษณ์เฉพาะของสถาบัน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการประเมินสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง (www.oese.or.th, 2001) และการมีรูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับ จะเป็นหลักประกันความเชื่อมั่นให้กับทั้งในและต่างประเทศถึงคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทย รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ประกอบกับ Dill (2000) ได้กล่าวว่า กระบวนการต่าง ๆ ของการประกันคุณภาพนั้น จะพัฒนาได้โดยผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ แล้วค่อย ๆ ดัดแปลง

พัฒนา ดังนั้น แม้ว่า สมศ. จะดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกไปบ้างแล้วขณะนี้ งานวิจัยชิ้นนี้ ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. วิเคราะห์สาระการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาของในประเทศและต่างประเทศภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543
2. วิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย
3. พัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งกำหนดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อนำไปสู่การสร้างเครื่องมือ การกำหนดประชากร การเลือกกลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล กรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวประกอบด้วย

1. แผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับที่ 1 (พ.ศ.2533– 2547) และฉบับที่ 2 (พ.ศ.2543 – 2557)
2. นโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย
3. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
4. พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งมีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)
5. มาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษา

6. แนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา

6.1 ความหมาย แนวคิด ระบบและกระบวนการในการประกันคุณภาพ
การศึกษาระดับอุดมศึกษา

6.2 หลักการและวิธีการตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพจากภายนอก และการ
ตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพในประเทศ และต่างประเทศ

7. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการสร้างรูปแบบ

จากหลักการ แนวคิด ทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น

8. แนวคิดตามกระบวนการบริหารวงจร PDCA

ผู้วิจัยนำมาแสดงเป็นแผนผังความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบแนวคิด
ในการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542 เกี่ยวกับมาตรฐานและ
การประกันคุณภาพการศึกษา
(หมวด 6 มาตรา 47 - 51)
และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง
สำนักงานรับรองมาตรฐานและ
ประเมินคุณภาพการศึกษา
พ.ศ. 2543

1. ปรัชญา จุดมุ่งหมาย และพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา
2. แนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษา
3. มาตรการการประกันคุณภาพการศึกษาในประเทศและ
ต่างประเทศ
4. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการสร้างรูปแบบ
5. แนวคิดตามกระบวนการบริหาร PDCA

ขั้นตอนการวิจัย

1. ศึกษา พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ และ พ.ร.ฎ จัดตั้ง สมศ.
2. วิเคราะห์สาระการประเมินคุณภาพภายนอกของในประเทศ
และต่างประเทศ
3. วิเคราะห์องค์ประกอบ
4. ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการพัฒนา
รูปแบบจากองค์ประกอบ

รูปแบบการจัดการการประเมิน
คุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. วิเคราะห์สาระการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ.2543

2. นอกเหนือจากการศึกษามาตรการการประกันคุณภาพภายนอกของประเทศไทยแล้ว ผู้วิจัยได้ศึกษามาตรการการประเมินคุณภาพภายนอกของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่มีพัฒนาการของอุดมศึกษามาเป็นเวลายาวนานประมาณ 200 ปี และเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกในด้านคุณภาพ การรับรองมาตรฐาน ใช้ระบบรับรองวิทยฐานะ (Accreditation) มีองค์กร/หน่วยงาน/สมาคมหลายแห่งทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพ ในขณะที่เดียวกันก็มีการถ่วงดุลอย่างโปร่งใส โดยมีองค์กรที่ทำตรวจสอบองค์ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ก็มีปัญหาด้านความไม่เท่าเทียมของเกณฑ์การประเมินของแต่ละองค์กร หน่วยงาน สมาคม ที่ทำการให้การรับรองวิทยฐานะ

อนึ่ง การรับรองวิทยฐานะ (Accreditation) มิใช่การตรวจสอบ/ประเมินในระบบของการประกันคุณภาพการศึกษา แต่ก็เป็นระบบควบคุมคุณภาพมาตรฐานการศึกษาที่น่าสนใจอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีการจัดการการรับรองวิทยฐานะที่มีส่วนคล้ายคลึงกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาในงานวิจัยนี้ด้วย

2.2 ประเทศอังกฤษ เป็นประเทศที่ระบบและกระบวนการประกันคุณภาพดีที่สุดประเทศหนึ่ง โดยยึดหลักวิชาการ มีความสมบูรณ์ ชัดเจน สร้างความโปร่งใส และซื่อสัตย์ การประเมินผลภายนอก ทำโดยทั้งหน่วยงานของรัฐ และเอกชน

2.3 ประเทศออสเตรเลีย มีพื้นฐานและระบบต่าง ๆ คล้ายคลึงกับของอังกฤษ ต่อมาได้มีการพัฒนารูปแบบเป็นของตนเอง แม้พัฒนาการทางด้านอุดมศึกษาจะน้อยกว่าประเทศในยุโรปอื่นๆ แต่ก็มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ และมีการประเมิน จัดกลุ่มมหาวิทยาลัยตามผลการประเมิน

2.4 ประเทศนิวซีแลนด์ เป็นประเทศที่มีการจัดการศึกษา ซึ่งมีความพดี เป็นที่ยอมรับของประเทศอื่น ๆ ให้ความสำคัญกับการประเมินผลในลักษณะที่เป็นการตรวจสอบโดยมีกลไกมากมายในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และมีการถ่วงดุลซึ่งกันและกัน โดยมีระบบการติดตามประเมินผลเพื่อมุ่งปรับปรุงพัฒนาคุณภาพ

ประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ มีระบบ กลไกการประกันคุณภาพที่เข้มแข็ง ส่งผลให้คุณภาพมาตรฐานการศึกษาเป็นที่ยอมรับในนานาประเทศ อย่างไรก็ตาม การประกันคุณภาพภายนอกของแต่ละประเทศดังกล่าว ยังมีจุดอ่อน จุดแข็ง สามารถที่จะนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับระบบของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

3. ช่วงที่ทำวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากการปฏิรูประบบราชการ โดยเฉพาะการยุบทบวงมหาวิทยาลัยเข้ากับกระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยจึงยึดโครงสร้างของระบบราชการเดิมในการรวบรวมข้อมูลของสถาบันอุดมศึกษาไทย คือ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และการศึกษาคั้งนี้ไม่รวมถึงสถาบันเฉพาะทางสังกัดกระทรวง ทบวง กรม อื่น ๆ

4. การรวบรวมข้อมูลในส่วนของผู้ใช้บัณฑิต นิสิต/นักศึกษา และผู้ปกครองนิสิต /นักศึกษา และผู้แทนสำนักงานประมาณ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เฉพาะในขอบเขตที่กลุ่มบุคคลดังกล่าวจะสามารถให้ข้อมูลได้ เช่น คุณภาพของบัณฑิตในภาพรวม ผลกระทบของการประเมินคุณภาพภายนอกต่อกลุ่มบุคคลดังกล่าว การมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลดังกล่าว และลักษณะหรือภาพที่พึงประสงค์ในมุมมองของกลุ่มนั้น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มบุคคลข้างต้นนี้ มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการประกันคุณภาพการศึกษา จึงอาจมีข้อจำกัดด้านประสบการณ์ ความรู้และความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยจึงมีอาจรวบรวมข้อมูลที่ครอบคลุมรายละเอียดดังเช่นกลุ่มที่เกี่ยวข้องโดยตรงได้

5. ในเรื่องของมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ขณะนี้อยู่ระหว่างการทำวิจัยในเรื่องดังกล่าวนี้ ซึ่งยังไม่แล้วเสร็จ ผู้วิจัยจึงยังมิได้นำข้อมูลมาลงในรายละเอียดของการวิจัยครั้งนี้

6. การวิจัยครั้งนี้ มิได้ครอบคลุมเรื่องการบริหารจัดการงบประมาณ เนื่องจากขณะนี้รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณในส่วนนี้ให้กับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ประกอบกับเป็นระยะแรกเริ่มของการประเมินคุณภาพภายนอก รัฐยังให้การสนับสนุนงบประมาณอยู่

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

องค์ประกอบ หมายถึง ส่วนประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญซึ่งจะต้องคำนึงถึงในการดำเนินการ เพื่อให้การประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย สามารถดำเนินการตามภารกิจหน้าที่ที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา

แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

รูปแบบ หมายถึง ชุดของแนวคิดและแนวปฏิบัติที่กำหนดขึ้นอย่างมีระบบซึ่งเป็นตัวแทนของจริงที่สามารถอธิบายถึงการดำเนินการตามองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

การจัดการ หมายถึง การดำเนินการตามกระบวนการบริหารโดยมีการวางแผน ปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบประเมินผล และการนำผลการประเมินไปปรับปรุงเกี่ยวกับการเตรียมผู้ประเมิน การจัดทำให้มีการตรวจเยี่ยม การจัดทำรายงานการประเมิน และการติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพ และผลกระทบของการประเมินคุณภาพภายนอกต่อสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้การประเมินคุณภาพภายนอกของสถาบันอุดมศึกษาไทยสามารถดำเนินการตามภารกิจหน้าที่ที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

การประเมินคุณภาพภายนอก หมายถึง การหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้โดยพิจารณาตามตัวบ่งชี้ที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) กำหนดเพื่อคณะผู้ประเมินตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยบุคคล /องค์กร /หน่วยงานภายนอกที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารับรองให้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายนอกของสถาบันอุดมศึกษาได้ ทั้งนี้เพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก หมายถึง ชุดของแนวคิด และแนวปฏิบัติที่กำหนดขึ้นอย่างมีระบบซึ่งเป็นตัวแทนของจริงที่สามารถอธิบายถึงการดำเนินการตามกระบวนการบริหารโดยมีการวางแผน ปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบประเมินผล และการนำผลการประเมินไปปรับปรุงเกี่ยวกับการเตรียมผู้ประเมิน การจัดทำให้มีการตรวจเยี่ยม การจัดทำรายงานการประเมิน และการติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพ และผลกระทบของการประเมินคุณภาพภายนอกต่อสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้การประเมินคุณภาพภายนอกของสถาบันอุดมศึกษาไทยสามารถดำเนินการตามภารกิจหน้าที่ที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

จุดมุ่งหมายของการประเมิน หมายถึง สิ่งที่เป็นหลักการที่สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ยึดถือในการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา

ประเภทของการประเมิน หมายถึง ระดับการหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยพิจารณาตามตัวบ่งชี้ที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) กำหนด เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทย ซึ่งการจำแนกระดับเป็นไปตามโครงสร้างการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาที่ยึดเป็นหลักในการประเมินซึ่งโดยทั่วไปตามหลักสากลแบ่งออกเป็น การประเมินในระดับสถาบัน การประเมินในระดับคณะวิชา และการประเมินในระดับภาควิชา แต่ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) กำหนดให้ทำการประเมินในระดับสถาบัน

ผู้ประเมิน หมายถึง บุคคลที่สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาให้การรับรองให้ปฏิบัติหน้าที่ประเมินคุณภาพการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาผู้ประเมิน ในประเด็นของ การจัดคณะผู้ประเมิน การสรรหาผู้ประเมิน และคุณสมบัติ จรรยาบรรณ ความเชี่ยวชาญในเชิงวิชาชีพของผู้ประเมิน ซึ่งในแต่ละประเด็น มีความหมายและขอบข่าย ดังนี้

การจัดคณะผู้ประเมิน หมายถึง จำนวนของผู้ประเมินในแต่ละคณะและการจัดคณะผู้ประเมิน ซึ่งอาจพิจารณาตามแหล่งที่มา คุณสมบัติ หรือความเชี่ยวชาญของผู้ประเมินนั้น ๆ

การสรรหาผู้ประเมิน หมายถึง วิธีการได้มาซึ่งผู้ประเมิน

คุณสมบัติ จรรยาบรรณ ความเชี่ยวชาญในเชิงวิชาชีพของผู้ประเมิน ประกอบด้วย คำต่าง ๆ ซึ่งมีคำจำกัดความ ดังต่อไปนี้

คุณสมบัติ หมายถึง ข้อกำหนดทั่วไป และข้อกำหนดเฉพาะที่พึงประสงค์ในการเป็นผู้ประเมิน

ข้อกำหนดทั่วไป ได้แก่ มีความสามารถในการทำงาน เป็นทีม มีทักษะในการติดต่อสื่อสาร อย่าง กัลยาณมิตร มีทัศนคติที่กว้างและลึก มีความหนักแน่น สุขุมรอบคอบ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ มีความรู้ และทักษะด้านการประเมิน เป็นต้น

ข้อกำหนดเฉพาะ ได้แก่ จำนวนปีของประสบการณ์ ด้านการสอน การทำงานในสถานศึกษา หรือเป็นบุคคลภายนอกที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาที่ประเมิน เป็นต้น

จรรยาบรรณ หมายถึง พฤติกรรมที่พึงปฏิบัติในเชิงวิชาชีพ ของผู้ประเมิน ได้แก่ มีความซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ไม่นำข้อมูลไปเปิดเผย มีความอดทน อดกลั้น และ ยืดหยุ่นมีระเบียบวินัยในตนเอง สุภาพอ่อนน้อม รู้กาลเทศะ มีความเข้าใจผู้อื่น เป็นผู้ฟังที่ดี เป็นผู้ที่มีมองโลกในด้านดี เปิดเผย จริงใจ และเข้าใจ งานที่ได้รับมอบหมาย มีความยุติธรรม ปฏิบัติตาม วัตถุประสงค์และขอบเขตที่ได้รับมอบหมาย ไม่ เรียกร้องในสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานประเมินคุณภาพ ไม่แสวงหาผลประโยชน์ หรือทำธุรกิจอื่นใดในการ ตรวจสอบ หรือประเมินคุณภาพ เป็นต้น

ความเชี่ยวชาญในเชิงวิชาชีพของผู้ประเมิน หมายถึง ทักษะ เทคนิคในงานด้านการประเมินของผู้ประเมิน ซึ่ง ความเชี่ยวชาญในเชิงวิชาชีพของผู้ประเมิน ได้แก่ ทักษะ/ศิลปะในการอ่าน ทักษะ/ศิลปะในการ สัมภาษณ์ และการตั้งคำถาม ทักษะ/ศิลปะใน การฟัง ทักษะ/ศิลปะในการสังเกต ทักษะ/ศิลปะใน การบันทึก เป็นต้น

สังกัดของผู้ประเมิน หมายถึง การที่ผู้ประเมินสมัครเข้าเป็นสมาชิก หรือได้รับการ ทาบตามเข้าเป็นสมาชิกขององค์กร/หน่วยงานภายนอกต่างๆ เพื่อปฏิบัติภารกิจด้านการประเมิน คุณภาพการศึกษา ซึ่งในการวิจัยนี้ สังกัดของผู้ประเมิน ได้แก่ การสังกัดในองค์กรวิชาการ เช่น สังกัดในคณะของสถาบันอุดมศึกษา หรือสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ สังกัดองค์กรซึ่งจดทะเบียนเป็น นิติบุคคล (เอกชน) เช่น บริษัทเอกชนต่าง ๆ สังกัดหน่วยงาน/องค์กรที่มีได้หวังผลกำไรทางธุรกิจ เช่น มูลนิธิ สมาคม เป็นต้น

กระบวนการประเมิน หมายถึง ขั้นตอนการปฏิบัติงานของผู้ประเมิน ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนประเมินในสถานที่ ขั้นวิเคราะห์ และสรุปผลการประเมิน ขั้นการเขียนรายงานผลการประเมินคุณภาพ และขั้นการรายงานผลการประเมินและการให้ข้อมูล ย้อนกลับ ซึ่งแต่ละขั้น มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ชั้นเตรียมการ ประกอบด้วย

- 1.1 ศึกษาวิเคราะห์รายงานการประเมินตนเอง (SAR) ของสถาบันที่ขอรับการประเมิน เพื่อหาข้อมูลหรือหลักฐานสำหรับประเด็นที่สงสัย
- 1.2 ศึกษาเอกสารและคู่มือการประกันคุณภาพของหน่วยงาน
- 1.3 ประชุมผู้ทำหน้าที่ประเมินเพื่อสร้างความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงานและแบ่งงาน
- 1.4 ทำแผนการตรวจเยี่ยม
- 1.5 วางแผนการตรวจเยี่ยม
 - 1) เพื่อให้สามารถประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุดในเวลาที่จำกัด
 - 2) เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้ประเมิน เพราะได้มีการวางแผนและศึกษารายละเอียดของกระบวนการ เป็นการล่วงหน้า ทำให้ทราบว่าจะค้นหาข้อมูลในเรื่องใด ประเด็นใด
 - 3) เพื่อให้ผู้ประเมินได้มีโอกาสเตรียมตัวสำหรับเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการประเมิน
- 1.6 ติดต่อประสานงานเกี่ยวกับเรื่องวันเวลา เพื่อตรวจเยี่ยม

2. **ชั้นเข้าประเมินในสถานที่** คือ การดำเนินการประเมิน ตามแผนการตรวจเยี่ยม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 2.1 คณะผู้ประเมินคุณภาพไปที่หน่วยงานตามเวลาที่นัดหมาย เพื่อพบกับผู้บริหาร และแนะนำก่อนการประเมิน วัตถุประสงค์ของการประชุมนี้ ก็เพื่อ
 - 1) ทำความรู้จักกับหน่วยงานที่ถูกประเมิน
 - 2) แจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการประเมิน
 - 3) อธิบายให้เข้าใจว่า เป็นการประเมินเพื่อค้นหาจุดอ่อน หรือข้อบกพร่องเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น มิใช่การจับผิดบุคคลหรือหน่วยงาน
 - 4) อธิบายวิธีการประเมินที่คณะผู้ประเมินใช้ เช่น สัมภาษณ์ ผู้ปฏิบัติงาน สังเกตการทำงาน อ่านจากเอกสารคุณภาพ และบันทึกคุณภาพ แจ้งตารางเวลาประเมิน

5) น้ดเวลาและสถานที่ประชุมหลังการประเมินสำหรับการประชุมพบปะผู้บริหารเมื่อเสร็จสิ้นการประเมิน

6) ขอม่คคุเทศก์นำทาง หรือผู้ประสานงาน

2.2 หน่วยงานเสนอข้อมูลสถานภาพของหน่วยงาน การดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และชี้แจงเอกสารรายงานการประเมินตนเองโดยสังเขป คณะกรรมการประเมินคุณภาพสอบถามข้อมูลเบื้องต้น

2.3 คณะผู้ประเมินคุณภาพศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบ หรือหน่วยงานที่จะไปประเมินจากเอกสาร ฐานข้อมูลที่หน่วยงานจัดเตรียมไว้ และบันทึกประเด็นที่ต้องการข้อมูล เพิ่มเติม และวิธีการหาข้อมูล

2.4 คณะผู้ประเมินคุณภาพไปประเมินหน่วยงานโดยหาข้อมูลเพิ่มเติมจากการสอบถามผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากรสายอื่น นักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือโดยการสังเกต หรืออ่านเอกสารเพิ่มเติม

2.5 คณะผู้ประเมินคุณภาพประชุมเพื่อสรุปผลการประเมินเมื่อสิ้นสุดการประเมินในแต่ละวัน

3. ชั้นวิเคราะห์และสรุปผลการประเมิน

3.1 วิเคราะห์หน่วยงานว่ามีการดำเนินการตามองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ที่ระบุไว้หรือไม่พร้อมทั้งวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และให้ข้อเสนอแนะ

4. ชั้นการเขียนรายงานผล และการประเมินคุณภาพ

4.1 หลักการเขียนรายงานผล

- 1) เขียนเพื่อตอบข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการประเมินครบทุกประเด็น
- 2) เขียนในเชิงสรุปที่เป็นผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลและหลักฐานทั้งหมด
- 3) เขียนในเชิงให้เกิดการพัฒนาหน่วยงานโดยชี้ให้เห็นปัญหาของการดำเนินการประกันคุณภาพ
- 4) เขียนรายงานตามข้อเท็จจริง และส่งรายงานตามกำหนดเวลา
- 5) รายงานควรมีกำหนดความยาว 5 - 10 หน้า กระดาษ A4 ตามแบบฟอร์มการเขียนรายงาน

4.2 วิธีการเขียนรายงานผล

- 1) เขียนโดยใช้คำ และข้อความที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย ชัดเจน ไม่มีข้อความที่ต้องมาตีความ หรือให้ผู้อ่านนำไปคิดต่อ
- 2) เขียนในลักษณะที่เป็นข้อมูลสรุป ที่เป็นความเห็นร่วมกันของคณะผู้ประเมิน อย่าเขียนในประเด็นที่มีข้อสรุปหรือความเห็นที่แตกต่างกัน
- 3) ควรเขียนฉบับร่างขึ้นมาก่อน แล้วค่อยอ่านวิเคราะห์ร่วมกัน ในองค์ประชุมอีกครั้ง ก่อนที่จะใช้เป็นฉบับจริง

4.3 แบบฟอร์มการรายงานผล ประกอบด้วย

- 1) รายงานคณะกรรมการประเมินคุณภาพ
- 2) วัตถุประสงค์ในการประเมินคุณภาพ
- 3) วิธีการดำเนินงาน (การประชุม การศึกษาวิเคราะห์เอกสาร การรวบรวมข้อมูล การประชุมสรุปผลการประเมิน การนำเสนอผลการประเมินโดยวาจาพร้อมสื่อ)
- 4) ความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน ข้อเสนอแนะ และการลงนามรับรองของคณะผู้ประเมินคุณภาพ

5.การรายงานผลการประเมินและการให้ข้อมูลย้อนกลับ

5.1 การเตรียมการ : การประชุมสรุปรายงานผล

คณะผู้ประเมินคุณภาพควรรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล ดังนี้

- 1) ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวบ่งชี้ พร้อมข้อสังเกต ข้อเสนอแนะเป็นตัวบ่งชี้รายตัว
- 2) ผลสรุปของความเห็นเพิ่มเติมได้แก่จุดแข็ง จุดอ่อน
- 3) ผลสรุปของข้อเสนอแนะรวม

5.2 การให้ข้อมูลย้อนกลับ เป็นการทำให้มีการประชุมร่วมกับผู้บริหาร

ประชากรและผู้สนใจของหน่วยงาน ในช่วงสุดท้ายของการประเมินเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับโดยวาจาเกี่ยวกับผลการประเมินซึ่งประธานคณะผู้ประเมินทำหน้าที่เป็นประธานในการให้ข้อมูลย้อนกลับ โดย

- 1) มีการจัดทำสื่อเพื่อการนำเสนอโดยวาจา
- 2) จัดทำกำหนดการ (โดยใช้เวลานำเสนอผลการประเมิน ประมาณ 30 นาที)

- 3) แจ้งวัตถุประสงค์ของการประเมิน และขั้นตอนการดำเนินงานของคณะผู้ประเมินคุณภาพ
- 4) รายงานผลการประเมินคุณภาพพร้อมทั้งรายงานถึง จุดแข็ง จุดอ่อนและให้ข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารและบุคลากรของหน่วยงานที่รับการประเมินคุณภาพ
- 5) แจ้งให้ทราบถึงกำหนดการที่หน่วยงานจะได้รับรายงานฉบับจริง
- 6) ส่งรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการต่อหน่วยงานที่รับการประเมินคุณภาพในวันสุดท้ายของการประเมิน
- 7) ส่งรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับจริงต่อหน่วยงานที่มอบหมาย
- 8) แสดงการเป็นกัลยาณมิตร และกล่าวคำขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการประเมิน

การนำผลการประเมินไปใช้ หมายถึง การนำข้อสรุปที่ได้จากการตัดสินผลไปเป็นข้อมูลประกอบในการพิจารณาหามาตรการเพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

มาตรฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาทุกแห่งเพื่อใช้เป็นหลักเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา การกำหนดมาตรฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ควรยึดหลักตามภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา โดยอาจมีจุดเน้นแตกต่างกันตามลักษณะ/ประเภทของสถาบัน และจะต้องมีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งบทบาทในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษานี้ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาจากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

สถาบันอุดมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่าระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นประเภทสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย รวมทั้งสถาบันราชภัฏ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยทำให้ได้

1. กรอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นหลักการปฏิบัติสากลและสอดคล้องกับข้อกำหนดภายในกรอบของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543
2. องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษา
3. รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย
4. แนวทางที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย และการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยนำสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

- 1.1 บริบทที่เปลี่ยนไปทั้งในประเทศและนอกประเทศ
- 1.2 วิฤตคุณภาพ

ตอนที่ 2 กลไกและมาตรการของรัฐในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา

- 2.1 แผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2533 – 2547) และฉบับที่ 2 (พ.ศ.2543 – 2557)
- 2.2 นโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย
- 2.3 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ตอนที่ 3 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

- 3.1 ปรัชญา จุดมุ่งหมาย และพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา
- 3.2 แนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา
 - 3.2.1 ความหมาย แนวคิด ระบบและกระบวนการในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา
 - 3.2.2 หลักการและวิธีการประเมินคุณภาพจากภายนอก และการประเมินคุณภาพในประเทศ และต่างประเทศ
- 3.3 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการสร้างรูปแบบ
- 3.4 แนวคิดหลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA)

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 ปัจจัยนำสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.1 บริบทที่เปลี่ยนไปทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การปฏิรูปการศึกษาของหลายประเทศมีเหตุผลสำคัญจากแรงกดดันที่คล้ายคลึงกัน จากการศึกษาของผดุงชาติ สุวรรณวงศ์ และไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน (2542) ได้จำแนกมูลเหตุที่มาซึ่งเป็นแรงกดดันต่างๆ ดังนี้

1.1.1 การขยายตัวด้านปริมาณของนักศึกษา สืบเนื่องมาจากจำนวนพลเมืองที่เพิ่มขึ้น และความต้องการของคนที่เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษามีมากขึ้น เพราะในการจ้างงานต้องการคนที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษา อีกทั้งผู้สำเร็จการศึกษาในระดับนี้ มีโอกาสได้ทำงานที่ดีกว่า เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิต

1.1.2 ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและความต้องการในทรัพยากรมนุษย์ที่ดีขึ้นและมากขึ้น ในสังคมยุคใหม่ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้เกิดการขยายตัวด้านเศรษฐกิจ ความต้องการทรัพยากรมนุษย์หรือกำลังคนที่มีคุณภาพมีมากขึ้น เพราะเศรษฐกิจในอนาคตจะขึ้นอยู่กับการศึกษา ในสังคมยุคใหม่จึงต้องพัฒนาแผนปฏิรูปซึ่งส่งผลให้ได้กำลังคนที่ได้รับการศึกษาสูงตามที่ต้องการเพื่อให้เป็นกำลังที่จะทำให้การพัฒนาสามารถขับเคลื่อนไปอย่างต่อเนื่องได้

1.1.3 กระแสโลกาภิวัตน์ กระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งนำสังคมสารสนเทศมาด้วย ทำให้การสื่อสารด้านความรู้และสารสนเทศ แพร่กระจายถึงกันทั่วโลกอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ในทุกส่วนของโลก การเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการอุดมศึกษาของนานาประเทศ ทำให้เกิดการเปรียบเทียบและเกิดแนวคิดที่จะปรับปรุงการอุดมศึกษาของประเทศตนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.1.4 เทคโนโลยีสารสนเทศ ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลให้การเข้าถึงข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูง ขยายอาณาจักรของข้อความรู้ การศึกษาที่มนุษย์พึงหาได้ไม่จำกัดรูปแบบและเวลา สามารถขยายไปได้กว้างไกลทั้งปริมาณและคุณภาพและลดข้อจำกัดต่างๆลงด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ยังสร้างบุคคลให้ขยายขอบเขตการเรียนรู้ได้อย่างกว้างไกล อีกทั้งเป็นพลังผลักดันให้เกิดการปรับกระบวนการบริหารจัดการ ระบบและรูปแบบการเรียนการสอนของการศึกษาทั้งหมด

1.1.5 ข้อจำกัดด้านงบประมาณ งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้กับการอุดมศึกษามีจำนวนลดน้อยลง ประกอบกับการขยายตัวอย่างมหาศาลของจำนวนนักศึกษา การอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปนโยบายและการบริหารเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.6 การปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจ ประเทศที่ปกครองโดยระบอบสังคมนิยม หรือคอมมิวนิสต์กำลังอยู่ในช่วงปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจแบบส่วนกลางกำหนด (Centrally – Planned Economy) มาเป็นระบบกลไกตลาด (Market Economy) เช่น จีน เวียดนาม ลาว เขมร รัสเซีย การอุดมศึกษาจำเป็นต้องเป็นผู้นำในการเข้ามาช่วยปรับเปลี่ยนโดยการผลิตกำลังคนที่มีความรู้ความเข้าใจในระบบใหม่ โดยการชี้แนะให้แก่รัฐบาล และแก่หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องมีการปฏิรูป โดยเฉพาะในเรื่องหลักสูตร ความรู้ความเข้าใจของอาจารย์ผู้สอน การให้บริการวิชาการในเรื่องนี้แก่รัฐ หรือสังคมระดับต่าง ๆ

ในการปฏิรูปอุดมศึกษา คุณภาพเป็นเรื่องสำคัญ และคุณภาพต้องควบคู่ไปกับการตรวจสอบได้ (Accountability) การตรวจสอบและการประเมินอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ถึงจุดหมายที่วางไว้ ก็เป็นสิ่งจำเป็น เพราะคุณภาพของอุดมศึกษาจะเกิดขึ้นได้ด้วยการประเมิน และขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

Brennan and Shah (2000) ได้กล่าวว่า การประเมินคุณภาพเกิดขึ้นจากแรงผลักดันจากภายนอกสถาบันอุดมศึกษาซึ่งรวมถึง การที่รัฐบาลได้ตั้งองค์กระระดับชาติทำหน้าที่ประเมินคุณภาพสถาบันอุดมศึกษา การขยายตัวของอุดมศึกษา ความหลากหลายรวมทั้ง การทิ้งงบประมาณ ถูกตัดทอนลง นอกจากนี้ ยังเป็นผลจากการที่วัฒนธรรมการจัดการ (Management Cultures) จากภาคธุรกิจ และอุตสาหกรรมการผลิตได้แพร่ขยายเข้าสู่ภาคราชการโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการศึกษา แรงผลักดันเหล่านี้มีผลต่ออุดมศึกษาไม่มากนัก ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงกลไกที่รัฐบาลจะใช้กระตุ้นอุดมศึกษา โดยมักจะเกี่ยวข้องกับการให้สถาบันอุดมศึกษามีอิสระในการดำเนินการมากขึ้น (มีความยืดหยุ่นและมีความหลากหลายในระดับสถาบัน) มีการแข่งขันมากขึ้นและในขณะเดียวกันก็มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น การประเมินคุณภาพจึงถูกนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงในหลายประเทศ โดยใช้เป็นมาตรการควบคุมคุณภาพมาตรฐานในระดับชาติขึ้นในหลายประเทศ

นอกจากนี้ ในการประชุมระดับโลกขององค์การยูเนสโก ในหัวข้อ อุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 : วิสัยทัศน์ และแนวปฏิบัติ ได้กล่าวถึงความคาดหวังของสังคมต่อสถาบันอุดมศึกษาว่า ในศตวรรษหน้า สังคมจะคาดหวังให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีความเป็นเลิศด้านองค์ความรู้ และผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ให้กับสังคม โดยสังคมจะตรวจสอบว่าสถาบันอุดมศึกษาใช้งบประมาณคุ้มค่ามากน้อยเพียงใด ซึ่งสัญญาณแห่งการตรวจสอบได้เกิดขึ้นแล้วในหลายประเทศ เช่น ประเทศเกาหลี รัฐบาลต้องการเพิ่มความสามารถแข่งขันด้านองค์ความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมของประเทศ และต้องการทำให้แน่ใจว่า “ ชุมชนวิชาการ ”

ของตน มีส่วนอย่างแนบแน่นในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันนั้น โดยรัฐบาลได้ประกาศแผนการที่จะเอาจริงเอาจังกับผลิตภาพทางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยโดยประกาศที่จะใช้ระบบการคิดอัตราเงินเดือนตามความสามารถและผลงาน (Merit-base Annual Salary System)โดยจะมีกลไกประเมินผลการปฏิบัติงานของอาจารย์ไปจนถึงศาสตราจารย์อย่างจริงจังในด้านกิจกรรมการวิจัย ความสามารถทางการสอน และด้านการบริการสังคมในสัดส่วนน้ำหนัก 40:40:20 ผลการประเมินอาจกระทบต่อเงินเดือน หรือตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์บางส่วน (Korea Herald,1999 อ้างในอมรวิรัช นาคกรทรรพ, 2543)หรือในฮ่องกง มหาวิทยาลัยกำลังก้าวไปสู่การเป็นสถาบันที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยมีการสื่อสารระหว่างประชาชนทั่วไปกับอธิการบดีหรือผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาโดยผ่านทาง web site ของหน่วยงานสารสนเทศของรัฐบาลฮ่องกง ซึ่งนับเป็นวัฒนธรรมการตรวจสอบที่น่าสนใจอีกรูปแบบหนึ่ง(www.info.gov.hk/emb/ eng/public อ้างในอมรวิรัช นาคกรทรรพ , 2543)

สำหรับประเทศไทย การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งสำหรับการพัฒนาประเทศทั้งระยะสั้นและระยะยาว อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะได้มีการทำมาตรฐานและพัฒนาคุณภาพของผลผลิตทางการศึกษามาโดยตลอดแต่การดำเนินงานยังไม่เป็นระบบครบวงจรและต่อเนื่องทั้งในด้านการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบ ประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา จึงยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นและรับประกันได้อย่างเต็มที่แก่สาธารณชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องว่า การดำเนินการศึกษาดังกล่าวให้ผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

ปัจจุบัน มีปัจจัยนอกประเทศและในประเทศหลายประการที่ทำให้ประเทศไทยต้องเร่งดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา อาทิ การตื่นตัวในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาในประเทศต่าง ๆ การศึกษาที่ไร้พรมแดน การเปิดเสรีด้านการค้า และการบริการ ความคาดหวังของสังคม สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารตลอดจนข้อจำกัดในด้านงบประมาณของประเทศ ปัจจัยเหล่านี้ได้กระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในวงการศึกษาทั้งในระดับอุดมศึกษาและการศึกษาในระดับพื้นฐานตระหนักถึงเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งสะท้อนออกมาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ทบวงมหาวิทยาลัย , 2544)

จากแรงผลักดันทั้งภายในประเทศและต่างประเทศดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ผลักดันให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา มีดังต่อไปนี้

1. การขยายตัวของระบบอุดมศึกษาโดยการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาใหม่ ๆ และการขยายวิทยาเขตของสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่เดิม ความหลากหลายของอุดมศึกษาทั้งประเภทสถาบัน ประเภทโปรแกรมการศึกษา / หลักสูตร และประเภทของนักศึกษา

2. การที่อุดมศึกษามีความเป็นสากลมากขึ้น มีการเคลื่อนย้ายถ่ายเทของนักศึกษา และบุคลากร รวมถึงการยอมรับในคุณสมบัติ และความเป็นสากลของหลักสูตร
3. การตื่นตัวในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาในประเทศต่างๆ
4. การศึกษาที่ไร้พรมแดน การเปิดเสรีด้านการค้า และการบริการ
5. ความคาดหวังของสังคม
6. สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
7. ข้อจำกัดในด้านงบประมาณของประเทศ
8. การที่วัฒนธรรมการจัดการ (Management Cultures) ได้แพร่ขยายจากธุรกิจและอุตสาหกรรมการผลิตเข้าสู่ภาคราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการศึกษา

นอกจากบริบทที่เปลี่ยนไปทั้งในประเทศและนอกประเทศแล้ววิกฤตคุณภาพยังเป็นแรงกระตุ้นให้รัฐบาล สถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งดำเนินการในด้านการประกันคุณภาพ

1.2 วิกฤตคุณภาพ

วิกฤตคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยได้เป็นที่วิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาของไทย โดยจรัส สุวรรณเวลา (2541) ได้กล่าวถึงอุดมศึกษาไทยว่า อุดมศึกษาไทยทั้งระบบอยู่ในสภาพวิกฤต โดยเฉพาะวิกฤตในด้านคุณภาพ เครื่องบ่งชี้ความด้อยคุณภาพ ประการแรก คือ อุดมศึกษาไทยสร้างปัญญาไม่ลึก เห็นได้จากบัณฑิตยังขาดความเก่งกล้าในระดับของปัญญาความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์และสร้างสรรค์ ตลอดจนความสามารถในทางภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีสารสนเทศ ประการที่สอง วิชาการไทยไม่เข้มข้น การศึกษาไทยเจาะความรู้เฉพาะเท่าที่หลักสูตรหรือผู้สอนกำหนด โดยทั่วไปไม่ได้ส่งเสริมให้การศึกษาเป็นความสามารถในการหาความรู้เพิ่มเติมและสร้างนิสัยใฝ่รู้ แล้วนำมาวิเคราะห์ การเรียนการสอนขาดประสิทธิภาพเพราะขาดอุปกรณ์และปัจจัยเกื้อหนุน คณาจารย์ทำงานไม่ได้เต็มที่เพราะเหตุข้อจำกัดต่างๆ โยงไปถึงการที่สถาบันอุดมศึกษาได้รับเงินสนับสนุนไม่เพียงพอ นอกจากนี้ เมื่อนิตยสาร Asiaweek ได้เสนอผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยชั้นนำในภูมิภาคเอเชีย ปรากฏว่ามหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของไทยอยู่ในอันดับที่ไม่น่าพึงใจนัก ผลการนำเสนอข้อมูลก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ วิกฤตคุณภาพยังเห็นได้จากรายงานสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีโลกพ.ศ.2543 ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเพื่อศึกษาเปรียบเทียบขีดความสามารถด้านการศึกษาของประเทศไทยกับนานาประเทศ รายงานดังกล่าวชี้ให้เห็นปัญหาวิกฤตทางการศึกษาของประเทศไทยทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อสภาพ

เศรษฐกิจสังคมของประเทศ โดยได้สรุปปัญหาที่ค้นพบจากการศึกษาวิเคราะห์ซึ่งนับได้ว่าเป็น ปัญหาที่เรื้อรังที่เกิดซ้ำซากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้แก่ 1) การขาดโอกาสทางการศึกษากับความ ยากจนเป็นปัญหาที่ส่งผลซึ่งกันและกัน 2) ประสิทธิภาพการผลิตของแรงงานต่ำเนื่องจากแรงงาน มีการศึกษาต่ำ 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำในขณะที่ทรัพยากร (Input) อยู่ในเกณฑ์ดีกว่าหลาย ประเทศ 4) โครงสร้างพื้นฐานทางสารสนเทศและการเข้าถึงเครือข่าย อินเทอร์เน็ตยังอยู่ในเกณฑ์ ต่ำกว่าหลายประเทศ จากปัญหาดังกล่าวได้มีการเสนอยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1. ประเทศไทยต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อบอกทิศทางในการผลิตคนให้มีศักยภาพ เพียงพอที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสมศักดิ์ศรีในยุคเศรษฐกิจใหม่ โดยผู้นำประเทศจะต้องประกาศ วิสัยทัศน์ และกำหนดให้การปฏิรูปการศึกษาเป็นวาระแห่งชาติ ซึ่งต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน เนื่องจากในยุคโลกไร้พรมแดนนั้น คนไทยยุคใหม่ต้องเป็นทั้งประชากรไทยและประชากรโลก โดยมีคุณสมบัติต้องเป็นคนที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น และ เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมทั้งมีความรู้ภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ในระดับที่สามารถ นำไปใช้ในการแสวงหาความรู้จากทั่วโลกและสามารถสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ กับคนต่างประเทศได้

2. ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรกระจายงบประมาณไปยังสถานศึกษาโดยตรงเพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัว ควรมีการฝึกอบรมอาจารย์ให้มีความรู้ความสามารถใน วิทยาการที่ทันสมัย และกระตุ้นให้เกิดความตระหนักถึงการพัฒนาตนเองและวิธีการสอนในรูปแบบ ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ในขณะเดียวกันก็ให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของ สถานศึกษาและคุณภาพการสอนของอาจารย์อย่างต่อเนื่อง ควรระดมทรัพยากรจากชุมชนโดย ชักจูงให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาซึ่งอาจจัดในรูปของคณะกรรมการร่วม ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน พร้อมทั้งมีการดำเนินงานร่วมกัน ควรปรับระบบบริหารจัดการ ทรัพยากรและคุณภาพของอาจารย์ รวมถึงวิธีการเรียนการสอน หลักสูตรการเรียนการสอนควร แตกต่างกันไปตามสภาพของวิถีที่เป็นอยู่ ส่วนด้านการวิจัยและพัฒนา ควรร่วมมือกันระหว่าง ภาครัฐและเอกชน และควรวิจัยและพัฒนาให้ได้สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์กับประเทศไทย

3. เร่งพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของประเทศไทยทั้งในด้านจำนวนโทรศัพท์ และการใช้อินเทอร์เน็ตในโรงเรียน

อย่างไรก็ตามในการปฏิรูปการศึกษา พลังของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนสำคัญยิ่ง ในการผลักดันให้การปฏิรูปการศึกษาสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ , 2542 : 15 - 20)

จากข้างต้นพอสรุปได้ว่า ประเทศไทยยังต้องฝ่าฟันวิกฤตคุณภาพเพื่อก้าวเข้าสู่ความมีคุณภาพ

ตอนที่ 2 กลไกและมาตรการของรัฐในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา

2.1 แผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2533 – 2547) และฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2543 – 2557) โดยในฉบับที่ 2 ได้ปรับจาก ฉบับที่ 1 ในส่วนที่เกี่ยวกับเป้าหมายด้านคุณภาพ ในประเด็นของการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษามีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้ ในแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 รัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายการสร้างกำลังคนเป็นเป้าหมายแรก โดยเน้นการสร้างกำลังคนทั้งในด้านปริมาณ และด้านคุณภาพ โดยในด้านคุณภาพ จะให้สถาบันอุดมศึกษาไทยทุกประเภทและทุกระดับได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษาจากสถาบันรับรองมาตรฐานการศึกษาในประเทศไทยภายในปี 2550 และให้สถาบันอุดมศึกษาไทยทุกประเภทและทุกระดับมีกลไกวิธีการปรับปรุงการศึกษาอย่างต่อเนื่องภายในปี 2550 และนำไปสู่การบริหารงานอย่างมีคุณภาพทุกส่วนและมีการประเมินคุณภาพบัณฑิตโดยองค์กรอิสระภายในปี 2557 (ทบวงมหาวิทยาลัย , 2543)

เมื่อพิจารณาจากแผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับดังกล่าว จะเห็นได้ว่ารัฐให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคน โดยเฉพาะการพัฒนาด้านคุณภาพ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีบทบาทสำคัญในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ และการสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมถึงคุณภาพของกำลังคน ย่อมต้องมีรูปแบบการสร้าง ความเชื่อมั่นถึงคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน การประกันคุณภาพการศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญ แผนอุดมศึกษาระยะยาวจึงได้กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาทุกประเภททุกระดับจะต้องมีการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอันนำไปสู่การบริหารงานอย่างมีคุณภาพ และมีการประเมินคุณภาพบัณฑิตโดยองค์กรอิสระ ดังนั้น จากแผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับดังกล่าว ส่งผลให้ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2539

2.2 นโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพของทบวงมหาวิทยาลัย

ทบวงมหาวิทยาลัยในฐานะที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและ รับรองวิทยฐานะได้ประกาศนโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2539 เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2539 โดยได้กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาจัดให้ระบบและกลไก การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถาบัน เพื่อเป็นเครื่องมือในการรักษา คุณภาพมาตรฐาน การศึกษาบนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการและความเป็นอิสระในการดำเนินการของสถาบัน อุดมศึกษา แต่ทั้งนี้ต้องเอื้อต่อการตรวจสอบจากภายนอก (ทบวงมหาวิทยาลัย , 2542)

อย่างไรก็ตาม เป็นที่แน่นอนว่าการประเมินคุณภาพจากภายนอก จะต้องดำเนินการ โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือองค์กรประเมินคุณภาพการศึกษาที่สำนักงานแห่งนี้ให้การรับรอง

2.3 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้ให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ถึงกับได้ระบุไว้เป็นการเฉพาะในหมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาในมาตราที่ 47 - 51 โดยมีใจความสรุปว่า ให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพภายใน และระบบประกันคุณภาพภายนอก เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ โดยให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานการศึกษา จัดให้มีการประกันคุณภาพ จัดเตรียมความพร้อมด้านเอกสารหลักฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอกทั้งนี้ได้จัดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีฐานะเป็นองค์กรมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการและแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ การประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่ง จะประเมินอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุก 5 ปี และมีการเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ซึ่งในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ผลตามมาตรฐานที่กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะและการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าว ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อผู้ที่รับผิดชอบเพื่อดำเนินการต่อไป นอกจากนี้ พระราชบัญญัติยังเปิดช่องให้บุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานนี้ให้การรับรองทำการประเมินคุณภาพสถานศึกษาได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

จากข้อความที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กล่าวถึงการกำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การประกันคุณภาพภายใน ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาจะต้องรับผิดชอบดำเนินการ และการประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งกำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา โดยมีการระบุถึงอำนาจหน้าที่ที่ความรับผิดชอบ และในอนาคตเมื่อสถาบันอุดมศึกษาที่วิจํานวนมากขึ้น ภาระการประเมินคุณภาพภายนอก คงเกินกำลังที่ สมศ.จะสามารถดำเนินการเองได้ สมศ.จึงควรเตรียมความพร้อมในด้านการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกโดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย

หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่จะต้องมีความเป็นอิสระ และมีเอกลักษณ์เฉพาะของสถาบัน

ความสอดคล้องของแผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับที่ 2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และนโยบายทบวงมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2539

จะเห็นได้ว่าทั้งแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2543 - 2557) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และนโยบายทบวงมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2539 มีความสอดคล้องกันโดยเฉพาะในประเด็นของการกำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา และมีการตรวจสอบหรือประเมินคุณภาพภายนอกของการศึกษาระดับอุดมศึกษาไทย ซึ่งอาศัยกลไกขององค์กรที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายนอก และการประเมินนี้เองเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้สถาบันอุดมศึกษาบรรลุความเป็นเลิศทางวิชาการ (Miller, 1979)

ตอนที่ 3 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

3.1 ปรัชญา จุดมุ่งหมาย และพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา

ไพฑูริย์ สีนลาร์ตน์ (2542) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษาไว้ว่า การอุดมศึกษาเป็นการศึกษาสำหรับคนที่เป็นผู้ใหญ่หรือเป็นผู้ใหญ่แล้ว การกำหนดจุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษาจะเกี่ยวพันกับการสร้างคน ความรู้ที่มาเสริมตัวคน หรือสนองความต้องการและความอยากรู้ อยากเห็นของคน ในขณะที่เดียวกันคนจะใช้ความรู้เพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมให้เป็นประโยชน์แก่ตน เดิม นั้น จุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษาตามหลักสากล คือ การสอน การวิจัย การบริการชุมชน ต่อมานิสิตนักศึกษา อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับอุดมศึกษาในหลาย ประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส อเมริกา ญี่ปุ่น ไนจีเรีย อินโดนีเซีย คิวบา และสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้เห็นว่าการกำหนด จุดมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษาแต่เพียงการสอน การวิจัยและการบริการชุมชนนั้นไม่ชัดเจนเพียงพอจึงพยายามกำหนดจุดมุ่งหมายใหม่ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยปรัชญา จุดมุ่งหมาย บทบาทและหน้าที่ที่สถาบันอุดมศึกษาอันเป็นแนวทางใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะและชัดเจนขึ้นบางประการ คือ

3.1.1 การอุดมศึกษาเป็นเรื่องของการจัดโอกาสและสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามแนวทางของตนเองโดยไม่กำหนดรูปแบบและวิธีการที่ตายตัว ทั้งนี้คำนึงถึงความถนัดของผู้เรียน และสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างมีเหตุผลและมีระบบระเบียบ

3.1.2 ส่งเสริมสมรรถภาพของมนุษย์ในสังคมวงกว้าง

3.1.3 เป็นแหล่งวิทยาการและส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการอย่างไม่จำกัด
คือ จะต้องไม่ผูกขาด หรือไม่ถูกควบคุมบังคับด้วยอคติของบุคคลและการเมือง

3.1.4 เป็นอุปกรณให้มีผลการประเมินผลเพื่อการพัฒนาสังคมและตัวบุคคล
กล่าวคือควรจะเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญให้สังคมและบุคคลมีการประเมินผลตนเอง โดยสถาบันอุดมศึกษา ให้ข้อมูล แนวคิด ความเห็น และเสนอทางเลือกต่าง ๆ ให้ การที่สถาบันอุดมศึกษาจะดำเนินการตามนัยนี้ได้จะต้องมีจุดมุ่งหมายในข้อต่อไปนี้อย่างครบถ้วน คือ

3.1.5 สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อมและการศึกษา
สถาบันอุดมศึกษาที่จะนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคมได้จำเป็นต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตจริงในสังคมนั้น

จุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษาไทย

จุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษาไทยที่สะสมมาในอดีต คือ การอบรมคนให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีในสังคม การผลิตคนเข้ารับราชการ การส่งเสริมวิชาชีพชั้นสูง การสนับสนุนการพัฒนาประเทศ และการแก้ปัญหาการเมืองเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา ในปัจจุบันเริ่มเห็นได้ชัดว่า จุดมุ่งหมายดังกล่าวไม่เหมาะสม และไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม การปรับปรุงจุดมุ่งหมายให้เหมาะสมขึ้นจะต้องพิจารณาโดยควรกำหนดจุดมุ่งหมายทั้งในด้านความชัดเจน ความสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เป็นประโยชน์กับคนเป็นจำนวนมาก อีกทั้งส่งเสริมหลักการของการอุดมศึกษา ในปัจจุบันจึงยังไม่อาจกล่าวได้ว่า จุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษาไทยที่เหมาะสมที่สุดควรเป็นเช่นไร แต่การที่บุคคลและผู้สนใจในการอุดมศึกษาส่วนมากเริ่มคิด พิจารณาและประเมิน จุดมุ่งหมายที่ผ่านมาและพยายามจะหาแนวทางที่เหมาะสมยิ่งขึ้น นับเป็นนิมิตหมายที่ดี

3.2 แนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา

3.2.1 ความหมาย แนวคิด ระบบ และกระบวนการในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา

จากนิยามคุณภาพในอุดมศึกษาของอมรวิทย์ นาครทรรพ (2543) ซึ่งได้ให้ความหมายครอบคลุมมุมมองต่างๆ 4 มิติ คือ การมีความเก่งกาจสามารถทางวิชาการโดยมีวิสัยทัศน์ และเป้าหมายที่ชัดเจน การตอบสนองปณิธานภารกิจเฉพาะของสถาบัน และมีกระบวนการนำไปสู่การบรรลุถึงภารกิจดังที่ให้สัญญาประชาคมไว้ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการมีขีดความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง

จากนิยามแห่งคุณภาพข้างต้นมีผลต่อการวางกรอบแนวคิดในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

นัยที่ 1 : ความเป็นประชาคมทั้งเป้าหมายและวิถีทางของ QA ที่สะท้อนความยึดมั่นในเป้าหมายและอุดมการณ์เดียวกัน ตลอดจนการผูกพันเกื้อกูลกันในประชาคมเพื่อไปสู่เป้าหมายนั้น ในเชิงเป้าหมาย การประกันคุณภาพที่ดีต้องสะท้อนความพยายามและศักยภาพในการนำสถาบันใด ๆ ไปสู่การเป็นประชาคมทางวิชาการที่เข้มแข็งในระยะยาว รวมไปถึงการสร้างกลไกเชื่อมต่อและความเป็นประชาคมนานาชาติด้วย ส่วนในเชิงวิถีทางของการประกันคุณภาพ สถาบันจะต้องให้ความมั่นใจว่า ระบบการประกันคุณภาพที่จะเกิดขึ้นในระยะยาวของสถาบันนั้น เป็นระบบที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม คือเป็นระบบของทุกคนอย่างแท้จริง โดยแต่ละสถาบันพึงปล่อยให้ศักยภาพของกระบวนการประชาคมได้แสดงพลังอย่างเต็มที่ ทั้งโดยกลไกคณะบุคคลในรูปคณะกรรมการที่มีความอิสระในการทำงานเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามาร่วมกันพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเสวนาประชาคมซึ่งทุกคนต่างเห็นความสำคัญให้ข้อคิดวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนถึงการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายในประชาคมได้ทดลองรูปแบบและวิธีการประกันคุณภาพในแบบของตนเอง ทั้งนี้เพื่อความรู้สึกเป็นเจ้าของงานประกันคุณภาพของทั้งประชาคมอย่างแท้จริง

นัยที่ 2 : QA มุ่งเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ และตรวจสอบตนเองขององค์กรวิถีทรรศน์ที่พึงจะเป็นของอุดมศึกษาไทย คือ การเป็นประชาคมแห่งการสร้างความรู้ และในการประกันคุณภาพเพื่อส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษามีความเป็นประชาคมแห่งการสร้างความรู้มากขึ้นนั้น จะต้องส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้วย ซึ่งในแง่นี้ การประกันคุณภาพจะต้องส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ดีขององค์กร อาทิ ส่งเสริมกิจกรรมการเพิ่มพูนความรู้ของคณาจารย์และบุคลากร การเผยแพร่ข่าวสารความรู้ใหม่ ๆ ให้เข้าถึงคนสถาบันตลอดเวลา การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการทำงานในรูปแบบโครงการ ลดกำแพงระหว่างภาควิชา คณะและหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนการให้อิสระและอำนาจแก่ผู้ปฏิบัติงานมากขึ้น เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และการทำงานที่ดี อันจะเป็นปัจจัยให้สถาบันนั้น ๆ มีชีวิตชีวาในการพัฒนาตนเองที่จะนำไปสู่การสร้างสรค์ความรู้แก่สังคมได้อย่างต่อเนื่อง

นัยที่ 3 : การไหลเวียนของข้อมูลอย่างโปร่งใส ทัวถึง คือ แกนประชาท QA การประกันคุณภาพที่ดีจะต้องส่งเสริมความเป็นสังคมข่าวสารในสถาบันอุดมศึกษา กล่าวคือ สถาบันนั้นๆ ต้องมีระบบสารสนเทศที่ดีสื่อสารไปสู่สมาชิกทุกคนในประชาคมนั้นเพื่อให้บุคลากรมีโลกทัศน์ที่ทันสมัยรองรับการก้าวสู่การเป็นองค์กรการเรียนรู้สมบูรณ์แบบ ซึ่งในแง่นี้ ในอนาคตสถาบัน

อุดมศึกษาต้องก้าวเข้าสู่การเป็น “ มหาวิทยาลัยไทยแก้ว “ ที่มีโครงสร้างและปัจจัยพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย ตลอดจนข้อมูลที่ให้ “ ตัวบ่งชี้ ” การดำเนินงานด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับการบริหารแบบ “ ประชาคม และองค์การการเรียนรู้ ” ที่เปี่ยมประสิทธิภาพในอนาคต

นัยที่ 4 : QA คือการมีมาตรฐานการปฏิบัติงานแบบมืออาชีพที่ตรวจสอบได้ การประกันคุณภาพที่ดี ต้องส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถแสดงทั้งผลงานและวิธีทำงานให้เป็นที่ประจักษ์แก่สังคมภายนอกได้ โดยมีการกำหนดมาตรฐานการทำงานทั้งในเรื่องการเรียนการสอนการวิจัย หรือการบริการที่เด่นชัด ตรวจสอบได้ เพื่อเป็นหลักประกันแก่สังคมอย่างแท้จริงว่าสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งทำงานแบบมืออาชีพที่วางใจได้ทั้งในแง่วิธีการทำงาน และผลงานที่มอบให้แก่สังคม

นัยที่ 5 : QA คือการฟังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างตั้งใจ การทำให้ประชาคมของมหาวิทยาลัยมีสิ่งๆที่เรียกว่า วัฒนธรรมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Culture) คือ การที่ประชาคมตระหนักสำนึกร่วมกันถึงพันธกิจหรือภาระหน้าที่ที่ประชาคมนั้นพึงมีต่อผู้รับบริการทั้งปวง ซึ่งจิตสำนึกนี้จะเป็นรากฐานที่ทำให้สมาชิกทุกคนในประชาคมนั้นทำงานอย่างมีคุณภาพ(สัมภาษณ์ กฤษณพงศ์ กิรติกร , อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี , 9 มิถุนายน 2542 อ้างในอมรวิเศษ นาคกรทรรพ, 2543)

นัยที่ 6 : ความมีอิสระของอุดมศึกษาเป็นอุดมคติสำคัญในงาน QA การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จะต้องคำนึงถึงจารีตหรืออุดมคติสำคัญของสถาบันอุดมศึกษา คือ การมีอิสระในการดำเนินงาน (Institutional Autonomy) และการมีเสรีภาพทางวิชาการ (Academic Freedom) ซึ่งถือเป็นหัวใจของการทำให้สถาบันอุดมศึกษาประสบความสำเร็จในการบุกเบิกความก้าวหน้าทางวิชาการแก่สังคม โดยความมีอิสระจะต้องควบคู่กับการตรวจสอบได้ (Accountability) เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม และที่สำคัญระบบประกันคุณภาพ จะต้องมีความยืดหยุ่นในระบบและหลักเกณฑ์การประกันคุณภาพที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวสอดคล้องกับบริบทของสถาบันนั้น ๆ เพื่อให้เป็นระบบที่สอดคล้องประสานกับอุดมการณ์ของสถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ อย่างแท้จริง

Stebbing (1989) ได้ให้คำจำกัดความของการประกันคุณภาพว่า หมายถึง ปรัชญาของของสภาวะบูรณาการของกิจการงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ กล่าวคือ องค์ประกอบทั้งหลายที่เป็นเงื่อนไขของกิจการงานได้รับการบูรณาการอย่างเหมาะสมเจาะ ในกรณีของการศึกษา องค์ประกอบดังกล่าวจะหมายถึงคุณภาพนักศึกษา ผู้สอน หลักสูตร อุปกรณ์เพื่อการวิจัยและการสอน ระบบสารสนเทศ ระบบการเงิน บุคลากรสนับสนุน และระบบบริหารวิชาการ เป็นต้น

Cryer (1993) ได้ให้ความหมาย “การประกันคุณภาพ (Quality Assurance)” ว่า คือ แผนงานและปฏิบัติการทั้งหลายที่เป็นระบบ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า การให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาจะสนองตอบคุณภาพที่กำหนด

สำหรับประเทศไทย ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง กิจกรรมหรือการปฏิบัติการใด ๆ ที่หากได้ดำเนินการตามระบบและแผนที่ได้วางไว้แล้ว จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่า จะได้รับบัณฑิตที่มีคุณภาพตามคุณลักษณะที่ประสงค์ และการประกันคุณภาพจะมีประสิทธิภาพผลก็ต่อเมื่อได้มีการประเมินผลการดำเนินการของระบบการผลิตบัณฑิต และปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของบัณฑิตอย่างเนื่อง รวมทั้งได้มีการทบทวนและติดตามกระบวนการผลิตได้โดยใกล้ชิด (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2539)

Bergquist (1995) ได้เสนอเกณฑ์เกี่ยวกับความมีคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาไว้ 4 ประการ คือ

1. เกณฑ์ปัจจัยนำเข้า (Input Criteria) หมายถึง ทรัพยากรของสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่เดิมและเพิ่มขึ้น ลักษณะของนักศึกษาที่เข้าไปเรียนในสถาบัน อาจารย์ประจำ ขนาดห้องสมุด สิ่งอำนวยความสะดวกด้านกายภาพ และงบประมาณ

2. เกณฑ์ปัจจัยนำออก (Output Criteria) หมายถึง ผลผลิตที่เป็นปกติ และเพิ่มมากขึ้นของสถาบัน รวมถึงนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษา การประสบความสำเร็จของศิษย์เก่า ผลงานวิจัย สิ่งตีพิมพ์ทางวิชาการ และการให้บริการชุมชน

3. เกณฑ์เกี่ยวกับคุณค่าเพิ่ม (Value – Added Criteria) มีความแตกต่างกันในตัวนักศึกษาตั้งแต่เริ่มศึกษาจนถึงสิ้นสุดการศึกษา โดย Astin เจ้าของแนวคิดนี้บันทึกไว้ว่า คุณภาพของสถาบันพิจารณาได้โดยดูที่ผลการพัฒนาสติปัญญา นักศึกษาเปรียบเทียบกับระดับเมื่อแรกเข้า รวมถึงการพัฒนาทางด้านสังคม ด้านอาชีพ ด้านกายภาพ และด้านจิตใจ

4. เกณฑ์กระบวนการ (Process - Oriented Criteria) ไม่เพียงแต่เป็นกระบวนการผลิตบัณฑิตเท่านั้น แต่รวมถึงเรื่องการตัดสินใจ การวางแผน กระบวนการแก้ปัญหาภายในสถาบันด้วย แนวคิดนี้เสนอว่า กระบวนการทางการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญที่สุด เพราะเป็นเรื่องของการวางแผนเพื่อการตัดสินใจที่จะทำให้เกิดคุณภาพแก่สถาบันมากที่สุด

คุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาจะมีหรือไม่ มากน้อยเพียงไร พิจารณาได้จากการมีกลไก ขั้นตอน ที่ถูกต้อง เหมาะสม และชัดเจนไม่เปลี่ยนแปลงง่าย

แนวคิดเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา

ในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องมีการแข่งขัน การดำเนินการมีความคล่องตัว และมีอิสระสูง การประกันคุณภาพเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างความมั่นใจให้แก่ลูกค้าและผู้รับบริการว่าจะได้รับสินค้าและบริการที่มีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่ต้องการหรือตามที่ตกลงเป็นที่รับรู้ร่วมกัน หากสินค้าหรือบริการใดไม่ได้คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ลูกค้าอาจเรียกร้องให้ผู้ผลิตหรือผู้ให้บริการรับผิดชอบหรือชดเชยค่าเสียหายได้ ในระบบประกันคุณภาพของภาคธุรกิจอุตสาหกรรม มักนิยมให้องค์กรอิสระเป็นผู้กำหนด ซึ่งเป็นมาตรฐานสากลที่เป็นที่ยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น มาตรฐานระบบคุณภาพ ISO ขององค์การมาตรฐานระหว่างประเทศ (The International Organization for Standardization) เพื่อให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า และเพื่อให้สินค้าหรือบริการของตนสามารถเข้าสู่ตลาดโลกได้

ในระบบอุดมศึกษาเช่นกัน สิ่งที่ประชาคมอุดมศึกษาอยากให้อำรงอยู่กับสิ่งที่สังคมภายนอกคาดหวังจากสถาบันอุดมศึกษา นั่นคือความสมดุลระหว่างการที่สถาบันอุดมศึกษาต้องมีความเป็นอิสระ (Autonomy) แต่ในขณะเดียวกัน ก็ต้องแสดงความรับผิดชอบต่อเป็นที่ประจักษ์แก่สังคม (Accountability) นั่นคือ การยอมรับการตรวจสอบจากภายนอก ซึ่งระบบประกันคุณภาพที่ดีต้องสะท้อนหลักการทั้งสองควบคู่กันเพราะถือเป็นฐานความคิดในการคิดระบบประกันคุณภาพที่ให้เกียรติและให้ความสำคัญกับจารีตและอุดมการณ์ของอุดมศึกษาที่พึงยึดถือความเป็นอิสระควบคู่ไปกับการแสดงผลงานให้เป็นที่ประจักษ์แก่สังคม (อมรวิรัช นาคทรพรพ, 2540)

ระบบและกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา อาจจำแนกได้เป็น 2 ส่วน คือ การประกันคุณภาพภายใน และการประกันคุณภาพภายนอก

1. การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง กิจกรรมการควบคุมคุณภาพภายในสถาบันอุดมศึกษา โดยการดำเนินการภายในของสถาบันอุดมศึกษาเอง เพื่อให้มีความมั่นใจว่าสถาบันอุดมศึกษาดำเนินการตามภารกิจหลักอย่างมีคุณภาพ

กระบวนการประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วย

- 1.1 การควบคุมคุณภาพ
- 1.2 การตรวจสอบคุณภาพ
- 1.3 การประเมินคุณภาพ

2. การประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง การดำเนินการตามระบบควบคุมภายในพร้อมทั้งการตรวจสอบ และการประเมินผลทั้งระบบ โดยหน่วยงานภายนอกเพื่อประกันว่าสถาบันอุดมศึกษาดำเนินการตามภารกิจหลักได้อย่างมีคุณภาพ

การประกันคุณภาพภายนอก ประกอบด้วย

2.1 การตรวจสอบคุณภาพที่ผ่านการประกันคุณภาพภายใน

2.2 การประเมินคุณภาพ

2.3 การให้การรับรอง

เมื่อพิจารณาระบบประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา จะเห็นได้ว่าจำเป็นต้องมีทั้ง การประกันคุณภาพภายใน และการประกันคุณภาพภายนอก โดยการประกันคุณภาพภายใน เป็นการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ สำหรับกระบวนการประกันคุณภาพภายนอก เน้นไปที่การประเมินคุณภาพโดยหน่วยงานอิสระที่มีความเป็นกลาง และมีแนวคิดบนพื้นฐานของการ “ปรับปรุงและพัฒนา” คุณภาพการศึกษาของ สถาบันอุดมศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด รวมทั้งมีคุณภาพดียิ่งขึ้นตามความต้องการของ ลูกค้าและผู้รับบริการ โดยใช้การรายงานผลตามความจริงให้ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนได้รับทราบ เป็นแรงผลักดันให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามที่ต้องการ

3.2.2 หลักการและวิธีการตรวจสอบ/ประเมินคุณภาพจากภายนอก และการตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพในประเทศ และต่างประเทศ

Woodhouse(1996) กล่าวว่า เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษามีรูปแบบที่หลากหลาย และมีอายุการดำเนินการที่แตกต่างกัน ดังนั้น ในการตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพจากภายนอก ในหลายประเทศ องค์กรที่เข้าไปตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพจัดกลุ่มได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

3.3.2.1 องค์กรรับรองวิทยฐานะทั่วไป (General Accreditation)

3.3.2.2 องค์กรรับรองวิทยฐานะเฉพาะด้าน / วิชาชีพ (Specialized / Professional Accreditation)

3.3.2.3 องค์กรตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit)

3.3.2.4 องค์กรประเมินคุณภาพ (Quality Assessment)

สำหรับจำนวนขององค์กร ในสาขาวิชาชีพมีการตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพจากภายนอก ใน 2 รูปแบบ คือ การตรวจสอบ/ประเมินคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาชีพ และการตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพโดยทั่วไป ส่วนที่มีใช้สาขาวิชาชีพ อาจมีมากกว่า 2 รูปแบบ สำหรับจุดมุ่งหมายของการตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพ เพื่อให้เกิดการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และยังเป็นการแสดง

ความรับผิดชอบต่อสังคมถึงคุณภาพการศึกษา ในด้านจุดเน้น มีทั้งประเภทแนวตั้ง และแนวนอน กล่าวคือ แนวตั้ง จะมีการตรวจสอบ ทั้งระดับสถาบัน และอาจมีการประเมินในระดับสาขาวิชาด้วย ส่วนแนวนอน จะมีการดูด้านการวิจัยการสอน และกิจกรรมอื่น หรือดูทั้งหมดรวมกัน ในด้านของวิธีการ การตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพภายนอกจะใช้กระบวนการที่คล้ายคลึงกัน แต่บางแห่งอาจมีความเข้มข้นมากขึ้น โดยมีการสัมภาษณ์นักศึกษาด้วย และมีการนำผลของการตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพไปใช้ประกอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ นอกจากนี้ ยังมีการสังเคราะห์การประเมิน (Meta – Evaluation) โดยหน่วยงาน เช่น หน่วยงานของรัฐมากำกับสิ่งซึ่งได้ตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพไปแล้วอีกครั้งหนึ่ง โดยหน่วยงานนี้อาจจะพิจารณาจากรายงานซึ่งคณะกรรมการตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพภายนอกได้จัดทำขึ้นในแง่ของกระบวนการตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพ ขอบเขตการตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพของคณะกรรมการตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพพอเพียงหรือไม่ เป็นต้น

สำหรับจำนวนขององค์กรตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพภายนอกนั้น Kell (1992) ได้กล่าวถึง ข้อดีและข้อเสียของการมีองค์กรตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพภายนอกองค์กรเดียว กับการมีหลายองค์กร ดังต่อไปนี้

ข้อดีของระบบองค์กรเดียว

1. ค่าใช้จ่ายน้อย
2. มีความคงเส้นคงวาของการตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพ
3. ใช้เวลาของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาน้อย
4. มีความขัดแย้งในการตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพน้อย
5. ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน สถาบันอุดมศึกษา และองค์กรอื่น ๆ

เป็นไปอย่างง่าย ๆ

ข้อดีที่เป็นไปได้สำหรับระบบของการมีหลายองค์กรในการตรวจสอบ

1. มีการตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพในหลายแง่มุม ปีจ่ายต่างๆ ไม่ถูกมองข้าม
2. เป็นลักษณะสามเหลี่ยม ปีจ่ายตัวเดิมจะได้รับการพิจารณาในมุมมองที่แตกต่างกันออกไป
3. ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของนานาองค์กร ทำให้สามารถตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพได้อย่างเชี่ยวชาญ และมีจุดเน้นเฉพาะด้านมากขึ้น
4. ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านขององค์กรที่หลากหลาย ทำให้สามารถแบ่ง

ตรวจสอบ /ประเมินคุณภาพตามขนาดของสถาบัน ความเป็นอิสระ และความแตกต่างในรูปแบบของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง จะได้รับการพิจารณาเลือกปฏิบัติตามความเหมาะสมกับบริบทของสถาบันนั้น ๆ

5. จะมีผู้ร่วมผิดชอบมากขึ้น หากองค์กรต่าง ๆ มีเจ้าของที่แตกต่างกัน

ระบบการตรวจสอบและประเมินคุณภาพอุดมศึกษาจากภายนอกในต่างประเทศ

จากการศึกษาการประกันคุณภาพ พบว่า ระบบการตรวจสอบและประเมินคุณภาพอุดมศึกษาจากภายนอกในต่างประเทศ เป็นดังนี้

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาเป็นต้นตำรับการรับรองวิทยฐานะ (Accreditation) ซึ่งการรับรองวิทยฐานะถือเป็นมาตรการการตรวจสอบและให้การรับรองมาตรฐานการศึกษาโดยหน่วยงานภายนอก กล่าวคือ หน่วยงานภายนอกจะพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานขึ้น แล้วก็ไปตรวจสอบดูว่าสถาบันนั้น ๆ ปฏิบัติได้ตามเกณฑ์หรือไม่ หากปฏิบัติได้ ก็ให้การรับรอง ปฏิบัติไม่ได้ ก็ไม่ให้การรับรอง โดยมีหน่วยรับรองมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา (Accrediting Agencies) เป็นผู้ดำเนินการ

การรับรองมาตรฐานมี 2 ประเภท คือ

1) การรับรองมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา เป็นการรับรองมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษาทั้งสถาบัน (Institution Accreditation)

2) การรับรองมาตรฐานสาขาวิชาและคณะภายในสถาบัน เป็นการรับรองในมาตรฐานสาขาวิชาหรือวิชาชีพ เช่น วิทยาลัยพยาบาลได้รับการรับรองจาก The National League for Nursing วิชาดนตรีได้รับการรับรองจาก National Association of Schools of Music เป็นต้น

การได้รับการยอมรับให้คงสภาพต่อไปของมหาวิทยาลัย และสถาบันวิชาชีพเฉพาะทางจากกระบวนการนี้อย่างต่อเนื่องและสมัครใจ ทำให้สถาบันทุกแห่งพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง สามารถคงไว้ซึ่งคุณภาพและได้มาตรฐาน ๆ มีสิทธิ์ได้รับการพิจารณางบประมาณอุดหนุนจากรัฐบาลกลาง หน่วยงานที่ให้การรับรองวิทยฐานะเป็นหน่วยงานอิสระที่ไม่ขึ้นกับใคร ได้แก่สมาคมรับรองวิทยฐานะซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ คือ

1. สมาคมรับรองมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา (Institutional Accrediting Association) เกิดจากการรวมตัวของสถาบันอุดมศึกษาในแต่ละภูมิภาค และจัดตั้งเป็นสภาสถาบันอุดมศึกษา เพื่อทำหน้าที่รับรองมาตรฐานของสถาบันที่ขอเข้ารับรองการประเมิน นอกจากนี้ ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาในสภาสถาบันอุดมศึกษาจะต้องเลือกสมาชิกในสภาเป็นตัวแทนในสมาคมดังกล่าวด้วย ในการเลือกกรรมการในสภาโดยวิธีการออกเสียง สถาบันอุดมศึกษา 1 แห่ง มีสิทธิ์ออก 1 เสียง

สมาคมรับรองมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษาที่ประกอบด้วย องค์การระดับภูมิภาค 6
องค์กร ได้แก่

- 1) Middle State Association of Colleges and Schools
- 2) New England Association of Schools and Colleges
- 3) North Central Association of Colleges and Schools
- 4) Northwest Association of Schools and Colleges
- 5) Southern Association of Colleges and Schools
- 6) Western Association of Schools and Colleges

2. สมาคมรับรองวิชาชีพเฉพาะทาง (Specialized Accrediting Agencies)
เป็นการรวมตัวกันขององค์กรวิชาชีพแห่งชาติ ทำหน้าที่ตรวจสอบ ประเมิน และรับรองมาตรฐาน
คณะวิชา หรือหลักสูตรวิชาชีพเฉพาะทาง ตามแต่สถาบันอุดมศึกษาจะสมัครเข้ารับการประเมิน
เช่น กลุ่มวิชาชีพแพทยศาสตร์และสาธารณสุข นิติศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ หนังสือพิมพ์ และ
สื่อสารมวลชน เป็นต้น สภา / องค์กรสมาคมรับรองวิชาชีพเฉพาะทางที่รัฐบาลกลางหรือ รัฐ
บาลมลรัฐให้การรับรองว่าเชื่อถือได้ในเชิงคุณภาพ จะได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่แก่สาธารณชน
ขณะนี้สภา / องค์กรสมาคมที่รัฐบาลกลางให้การรับรองจำนวนมากกว่า 50 แห่ง และที่รัฐบาล
มลรัฐให้การรับรองอีกประมาณ 16 แห่ง

นอกจากนี้ สมาคมหลักทั้งสองนี้ ยังต้องถูกตรวจสอบจากคณะกรรมการรับรองมาตรฐาน
การศึกษาหลังมัธยมศึกษา (Commission on Postsecondary and Accreditation : COPA) ซึ่ง
ถูกยุบเลิกไปในปี ค.ศ. 1992 และต่อมามีการจัดตั้ง Council for Higher Education Accreditation
(CHEA) ขึ้นแทน ทำหน้าที่ประสานงาน และวางบรรทัดฐานกลางในการดำเนินงานรับรองวิทยฐานะ
ของสมาคมต่าง ๆ ทั่วโลกการตรวจสอบและประเมินหลายชั้น ทั้งสถาบันอุดมศึกษา สมาคมรับรอง
มาตรฐานการศึกษา และสถาบันวิชาชีพเฉพาะทาง ต่างต้องถูกประเมินจากภายนอกเป็นชั้น ๆ ไป
เป็นกลไกที่มีความสำคัญอย่างมากที่จะสร้างความน่าเชื่อถือในระบบอุดมศึกษาแก่สาธารณชน

โดยทั่วไป สมาคมรับรองวิทยฐานะต่าง ๆ เหล่านี้ มีลักษณะ และขั้นตอนการทำงาน
ที่คล้ายคลึงกัน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอน	รายละเอียด
1. กำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการในการรับรองวิทยฐานะ	<ul style="list-style-type: none"> - มักจัดทำเป็น Accreditation Manual ของแต่ละสมาคม - องค์ประกอบสำคัญ คือ การอธิบายหลักเกณฑ์ซึ่งครอบคลุมการดำเนินการด้านต่าง ๆ ของสถาบัน
2. สถาบันอุดมศึกษาสมัครขอรับการรับรองวิทยฐานะพร้อมกับเสนอ Self – study ต่อทางสมาคม	<ul style="list-style-type: none"> - สถาบันต้องมีคุณสมบัติเบื้องต้นตามข้อกำหนดของสมาคม เช่น ฐานะตามกฎหมาย ระยะเวลาที่ก่อตั้งสถาบันมาจนถึงวันสมัคร จำนวนหลักสูตรขั้นต่ำที่มีฯ - เนื้อหาของรายงาน Self – study สะท้อนตามหลักเกณฑ์วิทยฐานะใน Manual ของสมาคม
3. สมาคมตั้งกรรมการไปตรวจ เยี่ยมสถาบัน/สาขาวิชาหลังจากศึกษา รายงานแล้ว	<ul style="list-style-type: none"> - กรรมการตรวจเยี่ยมมักเป็นอธิการบดี ผู้บริหารระดับสูงของสถาบันอุดมศึกษา และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถาบันที่ถูกประเมิน - กรรมการตรวจเยี่ยมต้องผ่านการฝึกอบรมจากสมาคมก่อน - สถาบันที่ถูกประเมินมีสิทธิ์เสนอชื่อกรรมการตรวจเยี่ยม / ให้ความเห็นขอรายชื่อกรรมการตรวจเยี่ยมได้ - ระยะเวลาของการตรวจเยี่ยม 2 – 3 วัน เริ่มด้วย บรรยายสรุป / การประชุมกลุ่มย่อย / การเยี่ยมชมชั้นเรียน และอาคารสถานที่ / การพบปะผู้ปกครองนายจ้าง
4. กรรมการเสนอรายงาน Visiting Report ต่อสมาคมให้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ของสมาคม	<ul style="list-style-type: none"> - สถาบันอุดมศึกษามีส่วนให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในการเขียนรายงานของกรรมการ - กรรมการอำนวยการของสมาคมพิจารณาทั้ง Self – study และ Visiting Report ควบคู่กับ hearing โดยให้กรรมการตรวจเยี่ยม และสถาบันที่ถูกประเมินมาชี้แจงได้
5. สมาคมต้องตัดสินใจ และเผยแพร่ผลการพิจารณา	<ul style="list-style-type: none"> - มีหนังสือ แจ้งสถาบันอย่างเป็นทางการ - กรณีไม่ผ่านการรับรอง มักกำหนดเงื่อนไขให้ปรับปรุง และยื่นขอการรับรองมาใหม่ - การเผยแพร่ผลมักทำในรูปรายงานของสมาคม - สถาบันมีสิทธิ์อุทธรณ์ได้

แหล่งที่มา : อมรวิรัช นาคกรรพ (2540)

สำหรับหลักเกณฑ์วิทยฐานะ จะครอบคลุมเรื่องทั่ว ๆ ไปของสถาบันหรือสาขาวิชา โดยครอบคลุมเรื่องต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ และปรัชญา
2. องค์กรและการบริหาร
3. ทรัพยากรการเงิน
4. คณาจารย์ และบุคลากร
5. อาคารสถานที่
6. ห้องสมุด
7. บริการนักศึกษา
8. หลักสูตร และการเรียนการสอน
9. ความสัมพันธ์กับศิษย์เก่า/หน่วยงานภายนอก
10. การวิจัยและบัณฑิตศึกษา
11. การบริการวิชาการ และการศึกษาต่อเนื่อง

ลักษณะการกำหนดเกณฑ์มักจะบ่งบอกในรูปข้อความเชิงคุณภาพ (Qualitative Statement) คือ ไม่ระบุในเชิงปริมาณอย่างเคร่งครัด แต่มีระบุไว้หลวม ๆ ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของคณะกรรมการ ที่ไปตรวจเยี่ยม ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้สอดคล้องรองรับกับลักษณะ Peer Review ของกระบวนการรับรองวิทยฐานะ ซึ่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในวงการอุดมศึกษาเป็นกรรมการไปตรวจเยี่ยม โดยถือว่า กรรมการเหล่านี้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ด้านบริหารหรือด้านวิชาการนั้น ๆ อยู่แล้ว จึงสามารถใช้ดุลยพินิจ หรือ Professional Judgement เป็นเครื่องวินิจฉัยได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับธรรมชาติของอุดมศึกษาซึ่งยากที่จะกำหนดเกณฑ์ให้ตายตัวได้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการรับรองวิทยฐานะในสหรัฐอเมริกา จะดำเนินการมาเป็นเวลานานนับศตวรรษ แต่ก็ยังถูกวิพากษ์วิจารณ์จากประชาคมอุดมศึกษาในเรื่องของ ความซ้ำซ้อน ที่จะต้องเสียเวลาเตรียมข้อมูล และให้การต้อนรับคณะผู้ตรวจเยี่ยมเพื่อให้การรับรองวิทยฐานะจากสมาคมต่าง ๆ เช่น สมาคมภูมิภาค สมาคมวิชาชีพ อีกทั้ง สิ้นเปลือง ค่าใช้จ่ายกับเอกสาร และสถาบันอุดมศึกษาจำนวนมากเองก็เสื่อมศรัทธากับระบบการรับรองวิทยฐานะ และสมาคมรับรองวิทยฐานะ เพราะมองว่าเป็น เสือกระดาษ

โดยสรุปแล้ว การรับรองวิทยฐานะก็เป็นมาตรการการประกันคุณภาพที่เป็นระบบและมีความชัดเจน แม้จะมีปัญหาด้านความซ้ำซ้อน สิ้นเปลือง และถูกมองว่าเป็นเสือกระดาษก็ตาม แต่ก็

ยังเป็นมาตรการที่สามารถผลักดันให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถปรับปรุงคุณภาพได้อย่างต่อเนื่อง โดยให้สถาบันอุดมศึกษาจัดทำรายงานการศึกษาตนเอง และเรื่องกลไกตลาดประกอบกับการโยนเรื่องผลการรับรองวิทยฐานะเข้ากับแหล่งเงินอุดหนุนต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษา ก็ยิ่งเป็นแรงผลักดันให้สถาบันอุดมศึกษาขนขวายปรับปรุงเรื่องคุณภาพการศึกษายิ่งขึ้นไปอีก

2. ประเทศสหราชอาณาจักร

จากการศึกษาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาในสหราชอาณาจักร (United Kingdom) ของทอมอินทร์ วงศ์โสธร และคณะ (2542) พบว่า สหราชอาณาจักร ได้เริ่มใช้ระบบประกันคุณภาพ (Quality Assurance) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1991 จนถึงปัจจุบัน (ค.ศ. 2002) นับเป็นเวลาประมาณ 12 ปี โดยมีการประกันคุณภาพภายใน และการประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งกลไกการประกันคุณภาพภายนอกที่สร้างขึ้นมีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ กล่าวคือ

1. เพื่อให้มั่นใจว่าสถาบันการศึกษาได้มีการสร้างกลไกที่เหมาะสมในการควบคุมคุณภาพการศึกษาของสถาบันนั้นๆ

2. เพื่อประเมินคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละหมวดวิชาของสถาบันนั้นๆ ว่าได้จัดการเรียนการสอนให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพียงใด ซึ่งสถาบันจะสามารถใช้เป็นข้อมูลที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น

กลไกภายนอกที่กล่าวมานี้ประกอบด้วย

1. กลไกในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาในระดับสถาบัน (Quality Audit) เป็นกลไกตรวจสอบระบบการประกันคุณภาพของสถาบันนั้นๆ ในภาพรวม พร้อมรายงานเสนอแนะ โดยไม่จัดระดับของคุณภาพ

2. กลไกในการประเมินคุณภาพของแต่ละกลุ่มวิชา (Quality Assessment) เป็นกลไกประเมินคุณภาพของสาขาวิชา / กลุ่มวิชานั้นๆ ในแต่ละสถาบัน พร้อมรายงานผล และจัดระดับคุณภาพ

นอกจากนี้ยังมี กลไกในส่วนของคณะกรรมการสอบไล่ภายนอก เป็นกลไกที่ใช้อยู่เดิมซึ่งพัฒนาให้เหมาะสมที่จะให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่กลไกที่ 1 และ 2 ความแตกต่างระหว่าง 2 กลไกนี้มีดังต่อไปนี้

การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit)	การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment)
1. เป็นการตรวจสอบแบบกว้าง	1. มุ่งเฉพาะการเรียนการสอน
2. เป็นการดำเนินการระดับสถาบัน	2. เป็นการดำเนินการระดับภาควิชาหรือกลุ่มวิชา
3. เป็นการประเมินสถาบันอุดมศึกษาในภาพรวม ไม่มีการแบ่งระดับ	3. เป็นการประเมินโดยให้ระดับคะแนน

ข้อที่เหมือนกัน คือ มีการทำรายงานการศึกษาค้นและการเยี่ยมชมของผู้ประเมินจากภายนอก

สำหรับรายละเอียดของวิธีการดำเนินการของกลไกทั้ง 3 ประเภท มีดังนี้

1. กลไกในการตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit Mechanism)

อังกฤษเป็นต้นตำรับแนวคิดเรื่องกลไกในการตรวจสอบคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งแนวคิดนี้ได้รับการยอมรับอย่างดีจากวงการอุดมศึกษาทั่วโลก เพราะเป็นมาตรการที่ไม่ไปก้าวก่ายสถาบันอุดมศึกษาจนเกินไป กล่าวคือ ไม่ไปประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาโดยตรง แต่ไปเยี่ยมชมกลไกการควบคุมคุณภาพที่สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งใช้อยู่เพื่อให้ข้อเสนอแนะปรับปรุง โดยไม่มีการให้คะแนนให้โทษ

กลไกนี้เป็นระบบตรวจสอบสถาบันเป็นระบบที่ริเริ่มขึ้นโดยที่ประชุมอธิการบดี (CVCP) เดิมเรียกว่า Academic Audit Unit (AAU) ต่อมาพัฒนาเป็น Higher Education Quality Council (HEQC) และในขณะนี้กำลังพัฒนาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสำนักประกันคุณภาพอุดมศึกษา (QAAHE) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นระบบที่ตรวจสอบกลไกภายในของสถาบัน ในการประกันคุณภาพของสาขาวิชาต่างๆ ที่เปิดสอนในสถาบันหนึ่ง ๆ ว่าจะสามารถรักษามาตรฐานทางวิชาการตามที่สถาบันอุดมศึกษาได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้เพียงใด แนวทางการตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) เน้นบทบาท Peer Review โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

- 1.1 สภาคุณภาพอุดมศึกษา(HEQC)ได้จัดแนวการประเมินสถาบันขึ้น
- 1.2 สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นหลัก

ฐานยืนยันถึงระบบการประกันคุณภาพระดับสถาบัน อันได้แก่

1.2.1 แนวคิดเรื่องคุณภาพแนวทางและกระบวนการในการประกัน

คุณภาพและองค์กรหรือผู้รับผิดชอบในการประกันคุณภาพในระดับสถาบัน คณะ สาขาวิชา กรรมการหลักสูตรในกรณีที่เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของสหสาขาวิชา

1.2.2 เกณฑ์และวิธีการในการคัดเลือกและรับนักศึกษาเข้าสู่สถาบัน อุดมศึกษา การให้ข้อมูลและคำปรึกษาแก่ผู้สมัครเข้าศึกษา การกำหนดขั้นตอนและมาตรการในการคัดเลือกที่รัดกุม ตลอดจนกระบวนการในการช่วยเหลือนักศึกษาที่เข้าใหม่ การเรียนปรับพื้นฐาน

1.2.3 คุณภาพของกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรการติดตาม และประเมินผลหลักสูตร การประเมินการสอน การสรรหาคัดเลือกอาจารย์ การพัฒนาอาจารย์และบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร การจัดทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ระบบการแนะแนวและให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา และความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงานหรือสถาบันอื่น

1.2.4 สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน การวัดความก้าวหน้าในการเรียน การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการประเมินสัมฤทธิ์ผลในภาพรวม

1.3. จากนั้นผู้ตรวจสอบคุณภาพทางวิชาการ หรือกรรมการตรวจเยี่ยม (Auditor) ซึ่งมักเป็นอดีตผู้บริหารมหาวิทยาลัย จำนวน 3 คน จะไปตรวจเยี่ยมสถาบันเป็นเวลา 3 วัน และพบกับกลุ่มคณาจารย์และนักศึกษาในแต่ละคณะ และสาขาวิชาของสถาบัน

1.4. ทางคณะผู้ตรวจสอบคุณภาพทางวิชาการจะจัดทำรายงานเสนอสภาคุณภาพ อุดมศึกษา (HEQC) และเสนอให้แก่สถาบัน โดยจะเสนอจุดเด่นที่ควรชื่นชมของสถาบัน และข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง โดยมักจะเป็นรายงานในภาพรวมทั่วไป และไม่มีการให้ระดับคะแนน

ในปัจจุบัน ได้มีการตรวจสอบคุณภาพ(Quality Audit) สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งแล้วในสหราชอาณาจักร

2. กลไกในการประเมินคุณภาพ(Quality Assessment Mechanism)

กลไกนี้เป็นกลไกประเมินระดับภาควิชาหรือกลุ่มวิชา อยู่ในดูแลของหน่วยงานอิสระ ซึ่งเรียกว่า หน่วยประเมินคุณภาพ (Quality Assessment Division : QAD) เป็นความรับผิดชอบของกรรมการบริหารหน่วยงานดังกล่าวที่จะดำเนินการภายใต้ทิศทางซึ่งกำหนดโดยคณะกรรมการประเมินคุณภาพ (Quality Assessment Committee) และเป็นไปในลักษณะดังกล่าวจนถึงปี ค.ศ. 1997 ก่อนที่จะโอนความรับผิดชอบไปให้หน่วยงานประกันคุณภาพ (Quality Assurance Agency : QAA) ซึ่งตั้งขึ้นใหม่ ทั้งนี้ผลการประเมินจะเสนอต่อสภาจัดสรรเงิน (Funding Council) ของภูมิภาคต่าง ๆ ในการจัดงบประมาณเพื่อการศึกษา

วัตถุประสงค์ของกลไกดังกล่าว มีดังนี้

2.1 เพื่อให้แน่ใจว่าภาควิชาซึ่งได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐ มีคุณภาพ อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจหรือสูงกว่า และเพื่อให้แน่ใจว่าในภาควิชาที่ยังมีปัญหาด้านคุณภาพ จะได้รับการปรับปรุงโดยเร่งด่วน

2.2 เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา โดยจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพ และรายงานประจำปี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา

2.3 เพื่อให้คำแนะนำแก่สภาจัดสรรงบประมาณที่จะเพิ่มงบประมาณให้แก่ภาควิชา หรือหมวดวิชาที่มีคุณภาพสูงให้ได้งบประมาณสูงขึ้น

ในการดำเนินการยึดหลักความเป็นอิสระของสถาบัน (Autonomy) กับการตรวจสอบได้ (Accountability) ควบคู่กันไป โดยมีให้รัฐเข้ามากำกับหรือแทรกแซงความเป็นอิสระของสถาบันในรายละเอียดจนเกินควรแต่ในขณะเดียวกันก็ต้องมีกลไกเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในควมมีคุณภาพของสถาบันให้แก่วรัฐในฐานะผู้อุดหนุนรายได้ และให้ผู้รับบัณฑิตและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

ดังนั้น จึงเป็นสิทธิอันชอบธรรมของแต่ละสถาบันที่จะสามารถกำหนดจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์สถาบัน จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของแต่ละหลักสูตร สาขาวิชาหรือกลุ่มวิชาได้เองตามสภาพการณ์สิ่งแวดล้อมและลักษณะเฉพาะของแต่ละสถาบันนั้น ๆ

กลไกในการประเมินคุณภาพ จึงยึดหลักการที่ว่า คุณภาพนั้น ก็คือ การดำเนินการให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ กลไกภายนอกมีหลักการในการประเมินว่า ในกระบวนการเรียนการสอนของสถาบันนั้น ได้สอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ของหลักสูตรนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ จะเป็นการประเมินตามประเภทของสาขาวิชา หรือกลุ่มวิชานั้น ๆ โดยใช้ นักวิชาการด้วยกันเองเป็นผู้ประเมิน สำหรับในเรื่องกำหนดเวลาของการประเมิน สภาจะเป็นผู้กำหนดว่าในช่วงเวลาใดจะประเมินสาขาใดในทุกสถาบัน โดยกำหนดเป็นช่วง ๆ จนครบทุกสาขาวิชา/หมวดวิชา แล้วเริ่มวงจรประเมินใหม่ทุก 5 ปี

องค์ประกอบในการประเมินคุณภาพ มีดังนี้

1. การประเมินตนเอง (Self Assessment)

เมื่อถึงระยะเวลาที่กำหนดสำหรับการประเมินคุณภาพของสาขาวิชานั้น ๆ ทางสถาบันจะต้องจัดทำรายงานการประเมินตนเองเพื่อส่งให้คณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้น ศึกษาก่อนที่จะเดินทางมาเยี่ยมเยียนสถาบันเพื่อประเมินคุณภาพ รายงานดังกล่าวต้องเป็นการจัดทำเชิงวิเคราะห์

ถึงข้อดี ข้อเสีย โดยเน้นถึงพัฒนาการในรอบระยะเวลาที่ผ่านมารวมทั้งแผนพัฒนาในอนาคต รายงานดังกล่าว ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อความซึ่งแสดงถึงจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของโปรแกรมที่เปิดสอน (ไม่เกิน 750 คำ)

ส่วนที่ 2 สำคัญในการดำเนินการตามโปรแกรมที่เปิดสอน ประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวน ภูมิหลังนักศึกษา วิธีการคัดเลือกนักศึกษา รายละเอียดเกี่ยวกับจำนวน คุณวุฒิ และตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมทรัพยากรทางการศึกษา ฯ

ส่วนที่ 3 การวัดคุณภาพในการจัดการศึกษาในหัวข้อหลัก 6 ประการ (ไม่เกิน 4,000 คำ) ซึ่งประกอบด้วย

1. หลักสูตร/เนื้อหาสาระ/การจัดหลักสูตร
2. การเรียนการสอนและการประเมินผล ได้แก่ กลยุทธ์และวิธีในการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลที่ใช้ในโปรแกรมการศึกษานั้น ๆ
3. ความก้าวหน้า และสัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนักศึกษา วิธีการวัดและติดตามความก้าวหน้าของนักศึกษาแต่ละคนที่ศึกษาตามโปรแกรม ระบบการให้คำปรึกษา จำนวนร้อยละของนักศึกษาที่ได้ระดับคะแนนแต่ละระดับในรายวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนในสาขา/กลุ่มวิชานั้น ๆ
4. การให้บริการแก่นักศึกษา และการแนะแนว ระบบอาจารย์ที่ปรึกษา การเรียนซ่อมเสริม การศึกษาด้วยตนเอง และความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาและคณาจารย์ การนำข้อมูลที่ได้จากนักศึกษามาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน
5. แหล่งการเรียนรู้ อันได้แก่ ห้องสมุด อุปกรณ์การศึกษา อุปกรณ์ทดลอง และปฏิบัติการเครือข่ายสารสนเทศ
6. ระบบการประกันคุณภาพและการส่งเสริม ได้แก่ ระบบการประกันคุณภาพของทั้งมหาวิทยาลัย กลไกการประกันคุณภาพของภาควิชา กระบวนการปรับและพัฒนาคุณภาพแผนและผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาบุคลากรในสาขาวิชา กระบวนการประเมินการเรียนการสอนโดยนักศึกษา และการใช้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินการเรียนการสอนโดยนักศึกษา ในการปรับและพัฒนาคุณภาพในการเรียนการสอน

ส่วนที่ 4 ภาคผนวก ซึ่งมักจะเป็นดัชนีชี้วัดเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพ รวมทั้งกิจกรรมพิเศษของภาควิชา แผนภูมิต่าง ๆ เช่น สัดส่วนการรับเข้าต่อนักศึกษาที่สมัคร/ค่าใช้จ่ายต่อหัว/อัตราส่วนสำเร็จการศึกษาและการต้อออก/ภาวะการหางานทำของบัณฑิต

2. การประเมินโดยคณะผู้ประเมิน (Assessors)

ผู้ประเมินที่รับผิดชอบในการจัดการรายงานผล เมื่อได้รับรายงานการประเมินตนเองแล้ว จะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ประเมินจำนวน 5 - 6 คน โดยมีผู้ประเมินที่รับผิดชอบในการจัดทำรายงานผลเป็นหัวหน้า ที่มาของคณะผู้ประเมิน (Assessors) ได้มาจากบุคคลต่อไปนี้

- บุคลากรประจำของสภาประกันคุณภาพซึ่งมีอยู่จำนวนไม่มาก
- นักประเมิน ซึ่งมีประมาณ 30 คน ผู้ประเมินเหล่านี้จะมีสัญญาจ้างกับทางสภาประกันคุณภาพโดยจะทำงานการประเมินปีละ 30 สัปดาห์
- ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชา ซึ่งส่วนใหญ่มาจากสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ และมีบางส่วนที่มาจากภาคอุตสาหกรรม และสมาคมวิชาชีพด้วย

ผู้ประเมินทุกคนจะต้องผ่านการฝึกอบรม อย่างน้อยต้องผ่านหลักสูตรเร่งรัด 2 วันเต็มซึ่งจัดขึ้นโดยที่ประชุมอธิการบดี องค์การพัฒนาศูนย์กลางการอุดมศึกษา และสภาจัดสรรงบประมาณ

- นักประเมินใหม่จะต้องสังเกตการณ์วิธีการประเมินจากนักประเมินที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 1 ครั้งก่อนที่จะออกทำหน้าที่ผู้ประเมินเอง
- ผู้ประเมินทุกคนจะต้องจะศึกษาคู่มือการประเมิน (Assessors Handbook)

ซึ่งจัดพิมพ์โดยสภาประกันคุณภาพซึ่งมีรายละเอียดที่จำเป็นทั้งหมด

เมื่อทีมผู้ประเมินได้ถูกตั้งขึ้นแล้ว ทีมผู้ประเมินก็จะศึกษาจากข้อมูลเอกสารที่ทางสถาบันส่งมา และร่วมกันกำหนดวันตรวจเยี่ยมสถาบันนั้น ๆ

ข้อกำหนดบางประการในเรื่องผู้ประเมิน ความแตกต่างระหว่างระบบการประเมินของอังกฤษ และสกอตแลนด์

	อังกฤษ	สกอตแลนด์
1.คุณสมบัติของหัวหน้าคณะผู้ประเมิน	1. อาจเป็นนักวิชาการ หรืออดีตผู้ตรวจราชการ (HMI) โดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในหมวดวิชานั้นๆ อาจมีหน้าที่อยู่ในวาระได้ถึงไม่เกิน	1.เป็นนักวิชาการอาวุโสในสาขาวิชานั้น ๆ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมอธิการบดี โดยมีหน้าที่อยู่ในวาระเพียง 1 ปี

	อังกฤษ	สกอตแลนด์
2-3 องค์ประกอบของ ผู้ร่วมคณะประเมิน	2.เป็นนักวิชาการในสาขานั้น ๆ โดยอาจมีผู้เชี่ยวชาญจากภาค อุตสาหกรรมหรือสมาคมวิชาชีพ ได้ตามความเหมาะสม ผู้ประเมินแต่ละคณะจะประเมิน ไม่เกิน 6 สถาบัน 3.จัดทีมใหม่ในการตรวจเยี่ยม แต่ละสถาบัน จะต้องมีการ หารือว่าจะได้รับการยอมรับ จากสถาบันที่ถูกประเมินใน เรื่องความเหมาะสมของ องค์ประกอบของทีมประเมิน	2.เป็นนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นๆ โดย จะต้องมีตัวแทนจากภาคอุตสาหกรรมจำนวน1 คน อยู่ด้วย 3.ใช้ทีมประเมินเดียวกันในการประเมินภาควิชา นั้น ๆทุกสถาบัน
4. การเขียนรายงานการ ตรวจเยี่ยม	4. ผู้ประเมินแต่ละคนจะเขียน รายงานเฉพาะในส่วนที่ตนเอง รับผิดชอบ และหัวหน้าทีม ประเมินจะนำมารวบรวมจัดทำ เป็นรายงานฉบับสมบูรณ์	4. ผู้ประเมินแต่ละคนจะเขียนร่างรายงานทุกภาค ทั้งฉบับและหัวหน้าทีมประเมินจะนำมาเปรียบเทียบ และเรียบเรียงภายหลัง

แหล่งที่มา : ทองอินทร์ วงศ์โสธร และคณะ (2542)

โดยสรุปแล้ว รูปแบบการประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) เป็นรูปแบบที่เข้าไป
ประเมินคุณภาพการศึกษา และมีการตัดสินผลในเชิง Summative ซึ่งมีผลโดยตรงต่อสถาบัน การ
ใช้รูปแบบนี้โดย HEFC ของอังกฤษ ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากวงการอุดมศึกษามาก นำมาซึ่งการ
ปรับปรุงวิธีการและแนวการตัดสินผลให้มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับลักษณะของสาขาวิชาที่แตกต่าง
กันมากขึ้น (HEFCE,1994 อ้างใน อมรวิชัย นาคกรทรรพ , 2540) นอกจากนี้ เจตนาของหน่วยงาน
งบประมาณที่จะใช้ผลการประเมินประกอบการจัดสรรงบประมาณนั้นก็ถูกคัดค้านอย่างมากด้วย จน
ไม่อาจปฏิบัติตามหลักการนี้อย่างเคร่งครัด (Williams ,1997 อ้างใน อมรวิชัย นาคกรทรรพ , 2540)

นอกเหนือจากกิจกรรมการประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) ที่เพิ่งเล็งเรื่องคุณภาพ
การเรียนการสอนในแต่ละสาขาวิชาแล้ว ในด้านภารกิจวิจัยมีการทำ Research Assessment
Exercise ซึ่งส่งผลเป็นรูปธรรม และมีการใช้ผลการประเมินประกอบการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการวิจัย

อย่างชัดเจนกว่าในรูป Research Ranking ทำให้เกิดสภาพการแข่งขันค่อนข้างสูงในระดับสถาบันอุดมศึกษา

3. การตรวจเยี่ยมสถาบัน (Assessment Visit)

เมื่อได้รับรายงานการประเมินตนเองแล้ว คณะผู้ประเมินจะไปตรวจเยี่ยมสถาบันหรือไม่ ในกรณีของสกอตแลนด์จะไปตรวจเยี่ยมทุกสถาบัน แต่ในกรณีของอังกฤษ จะไปตรวจเยี่ยมเฉพาะเมื่อมีสิ่งบ่งบอกเหตุว่า สาขาวิชานั้น ๆ จัดการศึกษาได้ดีเยี่ยม หรือในกรณีที่สาขาวิชานั้น ๆ ที่อาจมีปัญหาในด้านคุณภาพ ในขณะนี้ มีแนวโน้มว่าจะไปตรวจเยี่ยมทุกสถาบันเช่นเดียวกัน

ตามปกติ ในการตรวจเยี่ยมจะใช้เวลา 3 วัน โดยในระยะเวลาดังกล่าว จะมีกิจกรรมที่ผู้ประเมินทำ คือ การศึกษาเอกสารต่าง ๆ ของสถาบันที่เกี่ยวข้อง การสังเกตการเรียนการสอน ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ รวมทั้งการสอนเสริมปรับพื้นฐาน และการ ติว/การพบและประชุมร่วมกับนักศึกษา คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่สนับสนุนการศึกษา/เยี่ยมชมอาคารสถานที่ อุปกรณ์การศึกษา จากนั้นจะมีการประชุมระหว่างผู้ประเมินเองถึงผลการตรวจเยี่ยม การแบ่งหน้าที่การเขียนรายงาน และประเมินผลรวมของคุณภาพการศึกษาของภาควิชา/กลุ่มวิชานั้น ๆ

3. ระบบคณะกรรมการสอบไล่ภายนอก (External Examiner)

บทบาทที่คณะกรรมการสอบไล่ภายนอกได้ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันเป็นการพิจารณาให้ความเห็นชอบ การออกข้อสอบและผลการสอบของนักศึกษาในแต่ละวิชา และเขียนรายงานให้สถาบันในเรื่องดังกล่าว ซึ่งสถาบันอาจนำคำแนะนำจากรายงานดังกล่าวใช้ในการปรับปรุงระบบและวิธีการวัดผลและการเรียนการสอน

ในการประกันคุณภาพการศึกษาถือว่าระบบคณะกรรมการสอบไล่ภายนอกเป็นกลไกที่สำคัญอย่างหนึ่ง โดยจะใช้ข้อมูลจากคณะกรรมการสอบไล่ภายนอก รวมทั้งมาตรการต่าง ๆ ที่สถาบันดำเนินการตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสอบไล่ภายนอกเป็นข้อมูลสำคัญประการหนึ่งในการประเมินคุณภาพของหมวดวิชา ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะสามารถชี้ให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ของผู้สำเร็จการศึกษาของสถาบันนั้น ๆ เมื่อเทียบกับสถาบันอื่น ๆ และเป็นดัชนีหนึ่งซึ่งบ่งชี้ถึงคุณภาพของสาขาวิชาหรือหมวดวิชานั้น ๆ

ในกลไกของการประกันคุณภาพการศึกษาในสหราชอาณาจักร มีแนวโน้มที่จะสร้างความแข็งแกร่งให้กับกลไกของคณะกรรมการสอบไล่ภายนอก ให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการปรับปรุงคุณภาพของกรรมการสอบไล่ภายนอกให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น ด้วยการวางหลักเกณฑ์ระดับชาติกำหนดบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสอบไล่ภายนอก สร้างระบบที่รัด

ภูมิในการฝึกอบรมและขึ้นทะเบียนเป็นกรรมการสอบไล่ภายนอก (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542) ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

กิจกรรม
1. การตรวจสอบกลไกควบคุมคุณภาพ (Quality Audit) <ul style="list-style-type: none"> ● เป็นหน้าที่ของหน่วยงานกลางอุดมศึกษา ได้แก่ Higher Education Quality Council (HEQC) ● เน้นการตรวจสอบในระดับสถาบัน โดยเน้นการมีกลไกควบคุมคุณภาพที่เหมาะสม
2. การประเมินคุณภาพการเรียนการสอน (Quality Assessment) <ul style="list-style-type: none"> ● เป็นหน้าที่ของหน่วยงานจัดสรรงบประมาณอุดมศึกษา Higher Education Funding Council (HEFC) ● เป็นการประเมินในระดับสาขาวิชา โดยเน้นที่ประสิทธิภาพการเรียนการสอน
3. กิจกรรมการประกันคุณภาพอื่น ๆ ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> ● การรับรองวิทยฐานะโดยสมาคมวิชาชีพบางแห่ง ● การประเมินงานวิจัยโดยหน่วยงานงบประมาณ ● ระบบคณะกรรมการสอบไล่ภายนอก (External Examiner) ที่สถาบันต่าง ๆ ใช้อยู่

แหล่งที่มา : อมรวิทย์ นาคทรพรพ (2540)

สรุป การประกันคุณภาพภายนอกของสหราชอาณาจักรมี 5 รูปแบบ คือ

1. การประเมินโดยหน่วยงานของรัฐ โดยองค์กรกลาง คือ สภาจัดสรรเงินเพื่อการอุดมศึกษา (Higher Education Funding Council : HEFC) ดำเนินการประเมินคุณภาพการเรียนการสอนโดยคณะกรรมการ (Quality Assessment Committee) ใช้เกณฑ์ในการประเมิน 4 ระดับคือ เกณฑ์ดีเลิศ (Excellence) พอใจมาก (Highly Satisfactory) น่าพอใจ (Satisfactory) และไม่น่าพอใจ (Unsatisfactory) โดยไม่มีการจัดอันดับ ผลของการประเมินนำไปใช้เป็นฐานในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ ซึ่งการจัดสรรมาก – น้อยขึ้นอยู่กับความแข็งแกร่งทางวิชาการของสาขาวิชานั้น ๆ

2. การประเมินโดยสภาคุณภาพการอุดมศึกษา (The Higher Education Quality Council : HEQC) เป็นบริษัทจำกัดของเอกชนที่ได้รับเงินค่าบำรุงสนับสนุนจากการบริจาคของมหาวิทยาลัยต่างๆ สภานี้ให้บริการระบบการประกันคุณภาพ รวมทั้งการควบคุมดูแลให้มหาวิทยาลัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหาสำคัญที่ระบุไว้ในรายงานเผยแพร่ นอกจากนี้ยังให้คำปรึกษาแก่รัฐมนตรีเกี่ยวกับคำร้องขออำนาจในการประสาทปริญญาและตำแหน่งในมหาวิทยาลัย

ปัจจุบันได้มีการรวม HEFC และ HEQC เข้าไว้ด้วยกันและจัดตั้งเป็น Higher Education Quality Agency : HEQA เพื่อเป็นองค์กรรวมในการพัฒนาคุณภาพอุดมศึกษา

3. ประเมินโดยอาจารย์ หรือ ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก มีการประเมินโดยกรรมการสอบไล่ภายนอก (External Examiner)

4. การประเมินโดยสมาคมและองค์กรวิชาชีพ ภาควิชาต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย จะสมัครเป็นสมาชิกในสมาคมเฉพาะตามสาขาของตน เช่น แพทยสภา เนติบัณฑิตสภา และกรรมการวิศวกรรมสถาน เป็นต้น การเป็นสมาชิกต้องผ่านการประเมินที่มีระเบียบกฎเกณฑ์และวิธีการ เมื่อรับเข้าเป็นสมาชิกแล้ว จะได้รับการประเมิน 5 ปีต่อครั้ง และภาควิชาต้องปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ นอกจากนี้ภาควิชายังสามารถเสนอขอความเห็นชอบเรื่องหลักสูตร แผนพัฒนา คณาจารย์ และอื่น ๆ ต่อสมาคมวิชาชีพ เพื่อการปรับปรุงคุณภาพของตนเองอยู่ตลอดเวลา

5. การประเมินโดยสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ไทยรายวันเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียงมากฉบับหนึ่งได้ทำการประเมินมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในสหราชอาณาจักรตลอดมา ผลการประเมิน และจัดอันดับมี 2 รูปแบบคือ การประเมินผลงานวิจัย (Research Achievement) และการประเมินความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัย (Degree of Excellence) ในการประเมินผลงานวิจัย ใช้เกณฑ์ผลงานวิจัยที่ผลิต การนำไปใช้ และงบประมาณที่ใช้ มหาวิทยาลัย 10 อันดับแรก จะได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ ส่วนการประเมินความเป็นเลิศนั้น ใช้เกณฑ์ต่าง ๆ 10 เกณฑ์คือ อัตราส่วนนักศึกษาต่ออาจารย์ จำนวนอาจารย์ระดับปริญญาเอก จำนวนบุคลากร งบประมาณของห้องสมุด อัตราผู้สำเร็จ อัตราการดำเนินงานของบัณฑิต และจำนวนนักศึกษานานาชาติ

สหราชอาณาจักร นับว่าเป็นประเทศที่มีระบบการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลที่ดีที่สุดประเทศหนึ่ง ที่พร้อมไปด้วยหลักวิชา ความสมบูรณ์ ความชัดเจน มีระบบการประเมินทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคล หน่วยงาน และสถาบันที่เป็นระบบ มีความโปร่งใส และมีความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย ผลการประเมินนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อการประกอบการพิจารณาการจัดสรรงบประมาณในปีต่อ ๆ ไปแล้ว ยังทำให้มหาวิทยาลัยได้มีการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น ผลการประเมินเหล่านี้จะจัดพิมพ์เป็นรายงานออกเผยแพร่สู่สาธารณชน เพื่อให้สาธารณชนทราบถึงข้อมูลสถานภาพทางวิชาการของแต่ละมหาวิทยาลัยว่าคุ้มค่าภาษีที่ประเทศจ่ายไปหรือไม่ และจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคทางอุดมศึกษาด้วย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า กลไกการประเมินคุณภาพในสหราชอาณาจักรอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานประกันคุณภาพอุดมศึกษา (The Quality Assurance Agency for Higher Education :QAA) ซึ่งเป็นองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ประเมินการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษาทั้งในระดับสถาบันและสาขาวิชา ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวนี้มีลักษณะสำคัญในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ([http:// www. qaa.ac./ aboutqaaintro/establishment.htm.](http://www.qaa.ac./aboutqaaintro/establishment.htm))

การบริหาร และโครงสร้าง มีการบริหารในรูปคณะกรรมการ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบครอบคลุมในเรื่องการดำเนินกิจการ และการกำหนดกลยุทธ์ของธุรกิจ คณะกรรมการจะแต่งตั้งประธานกรรมการเพื่อพิจารณาการพัฒนานโยบายหลัก วางแผนธุรกิจ และกำหนดมาตรการเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

องค์ประกอบของคณะกรรมการมีจำนวนทั้งสิ้น 14 คน ในจำนวนนี้ได้รับการแต่งตั้งจากสถาบันอุดมศึกษา 4 คน แต่งตั้งโดยหน่วยงานที่จัดสรรเงินสำหรับอุดมศึกษา 4 คน และสมาชิกอิสระอีก 6 คน ซึ่งมาจากผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านอุตสาหกรรมการค้า การเงินหรือผู้ประกอบการวิชาชีพ

จำนวนบุคลากร 100 คน โดยแบ่งงานออกเป็น 4 ฝ่าย

การบริหาร - งานบริหารทั่วไป งานบุคคล การเงิน ระบบสารสนเทศ และการสื่อสาร

การพัฒนา - กลยุทธ์ และงานด้านนโยบาย รวมทั้งการจัดการเกี่ยวกับกรอบคุณสมบัติระดับชาติ การพัฒนาเทียบเคียงสมรรถนะระดับสาขาวิชา และหลักเกณฑ์การปฏิบัติ

การประเมินสถาบัน - การบริหาร และการดำเนินการประเมินในระดับสถาบัน อำนาจในการประสาทปริญญา และการรับเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา

การประเมินโปรแกรม - การบริหาร และการดำเนินการประเมินในระดับสาขาวิชา และการประสานร่วมมือกับองค์กรวิชาชีพ

สรุป

1. เป็นองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ประเมินการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษา และระดับสาขาวิชา

2. เผยแพร่ข้อมูล และเสริมสร้างความเข้าใจในเรื่องการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่สาธารณชน

3. ให้ข้อเสนอแนะรัฐบาลในเรื่องของการประสาทปริญญา

4. กำหนดแบบแผนในการให้การรับรองการเข้าศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ
5. ดำเนินการร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา

นอกจากนี้ National Council for Vocational Qualifications (NCVQ) ในสหราชอาณาจักร ก็ได้กำหนดเกณฑ์ในการอนุมัติองค์กรที่ทำหน้าที่ประเมินวิทยาลัยอาชีวศึกษา (National for Vocational Qualifications : NVQ) ไว้ ดังต่อไปนี้ (Billing , 1996)

1. องค์กรต้องสามารถรับประกันถึงสมรรถภาพ ความรู้ความสามารถของผู้ตรวจสอบ
2. องค์กรต้องสามารถติดตาม และกำกับให้การประเมินดำเนินการไปตามเป้าหมายที่วางไว้
3. มีการคัดเลือก ฝึกอบรม และออกใบรับรอง อีกทั้งสอบทานการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบได้
4. ศูนย์ต่าง ๆ ซึ่งจะมีการตรวจสอบเกิดขึ้น ต้องมีขีดความสามารถตามข้อกำหนดของ NVQ
5. มีระบบประกันคุณภาพที่มีประสิทธิผลในการเตรียมการติดตามผลสถาบัน และมีความพร้อมในการประเมิน
6. มีการเตรียมการ และมีความพร้อมด้านทรัพยากรสำหรับการบริหาร การดำเนินงาน สนับสนุน และการประสานงาน
7. อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ของ NCVQ หรือผู้แทนเข้าร่วมประชุม หรือเข้าร่วมในการฝึกอบรมผู้ประเมิน และให้ศูนย์ต่าง ๆ อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ของ NCVQ หรือผู้แทนให้คำแนะนำในกระบวนการประเมินด้วย
8. ให้เจ้าหน้าที่ของ NCVQ หรือผู้แทนเข้าร่วมรับรู้ข้อมูลการประกันคุณภาพขององค์กรประเมินด้วย

3. ประเทศออสเตรเลีย

ในฐานะที่ประเทศออสเตรเลียอยู่ในเครือจักรภพ สถาบันอุดมศึกษาจึงมีพื้นฐานและระบบต่าง ๆ หลายประการคล้ายคลึงกับของอังกฤษ คือ มีการประเมินคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นระบบ และถูกต้องตามหลักวิชาการ ปราศจากอคติ การประเมินคุณภาพทางวิชาการของมหาวิทยาลัยในออสเตรเลียเริ่มขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1987 โดยในขณะนั้น มีการหลอมรวมระบบ

มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยเข้าด้วยกันโดยยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อรองรับการขยายตัวของระบบอุดมศึกษา ซึ่งภาวะดังกล่าวผลักดันให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องวางระบบการประกันคุณภาพซึ่งสภาพการณ์ของมหาวิทยาลัยออสเตรเลียในช่วงนั้น ยังไม่มีวัฒนธรรมเกี่ยวกับการประเมินผล (Meade, 1995 อ้างใน อมรวิชัย นาคทรพพ , 2540) แต่ภายในระยะเวลา 1 ทศวรรษ ออสเตรเลียได้มีมาตรการการประกันคุณภาพต่าง ๆ ออกมามากมายนับตั้งแต่การที่ที่ประชุมอธิการบดี (Australia Vice – Chancellors Committee : AVCC) ตั้งกรรมการประเมินผลระดับชาติที่เรียกว่า Academic Standard Panel ขึ้นมาประเมินผลการจัดการศึกษาในแต่ละสาขาวิชา (National Board of Employment , 1993 อ้างใน อมรวิชัย นาคทรพพ , 2540) และในปี ค.ศ. 1991 รัฐมนตรีว่าการอุดมศึกษา (Minister for Higher Education and Employment Services) ด้วยคำแนะนำของสภาคุณภาพอุดมศึกษา สามารถทำให้รัฐบาลเพิ่มงบประมาณจากเดิมอีกร้อยละ 2 ให้แก่มหาวิทยาลัยที่มีผลการประกันคุณภาพในระดับสูงภายใต้ข้อกำหนดของพันธกิจและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยนั้นๆ พร้อมกันนั้นรัฐบาลก็ได้ประกาศนโยบายการอุดมศึกษาโดยเน้นถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะมีขึ้นอย่างมากมาย สร้างความเข้มแข็งทางวิชาการให้ชุมชนเกิดความมั่นใจว่าการอุดมศึกษาของออสเตรเลียมีคุณภาพสูง ปี ค.ศ. 1992 มีการจัดตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการอุดมศึกษา (Committee for Quality Assurance in Higher Education : CQAHE) ขึ้น มีฐานะเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาคณะรัฐมนตรี และทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยบุคคลฝ่ายต่าง ๆ จากภาคอุดมศึกษา ฝ่ายบริหารการอุดมศึกษา ผู้แทนจากภาคเอกชน และจากกระทรวงแรงงาน การศึกษา และฝึกอบรม

กลไกการประกันคุณภาพในออสเตรเลียมีทั้งการประเมินผลภายในสถาบันและการประเมินผลจากองค์กรภายนอก โดยการประเมินผลภายนอกดำเนินการโดยคณะกรรมการประกันคุณภาพอุดมศึกษา ซึ่งเป็นคณะกรรมการระดับประเทศ ได้จัดทำข้อกำหนดและวิธีการในการประเมินมหาวิทยาลัยด้านต่าง ๆ ตามหน้าที่และภารกิจของมหาวิทยาลัย ได้แก่ การเรียนการสอน การวิจัย และการบริการชุมชน โดยมุ่งประเมินที่กระบวนการและผลปฏิบัติการเป็นหลัก ดังมีขั้นตอนดังนี้

1. คณะกรรมการฯ ประกาศขอบเขตการดำเนินการให้สถาบันอุดมศึกษารับรู้และเชิญเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ
2. ให้มหาวิทยาลัยกรอกข้อมูลในแบบกรอกข้อมูล เพื่อเป็นการรายงานกระบวนการและผลการดำเนินงาน
3. รวบรวมข้อมูลจากที่มหาวิทยาลัยส่งให้ และจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ
4. ตรวจสอบเยี่ยม และทำการประเมินผลแต่ละมหาวิทยาลัย

5. จัดทำร่างรายงาน แล้วส่งให้อธิการบดีแก้ไขรายงานที่อาจมีข้อผิดพลาดให้ถูกต้อง จากนั้นตีพิมพ์รายงานฉบับสมบูรณ์ เพื่อเผยแพร่สู่สาธารณชน

หลังการตรวจเยี่ยม คณะกรรมการแห่งมหาวิทยาลัยออกเป็น 6 กลุ่ม โดยที่มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่อยู่ในแต่ละกลุ่มนั้น ได้รับการประเมินแล้วว่ามีประกันคุณภาพทางวิชาการ ประมาณเท่า ๆ กัน หรือใกล้เคียงกัน แต่ความแตกต่างของผลการประเมินของแต่ละกลุ่มนั้นชัดเจน และมหาวิทยาลัยตามกลุ่มของผลการประเมินจะได้รับการจัดสรรเงินเพิ่มพิเศษตามคุณภาพการประเมิน

กลุ่มทั้ง 6 กลุ่ม ที่คณะกรรมการฯ ได้กำหนดมีคุณลักษณะ ดังนี้

กลุ่มที่ 1

- ดีเลิศในด้านการวิจัย การเรียนการสอน และบริการชุมชน
- มีการพัฒนากระบวนการวางแผนในการส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการประกันคุณภาพ
- เป็นที่รู้จักในระดับชาติและระดับนานาชาติ

กลุ่มที่ 2

- ดีเลิศในด้านการวิจัย การเรียนการสอน และบริการชุมชน
 - กระบวนการประกันคุณภาพอย่างเป็นระบบ ยังไม่ได้พัฒนาให้ดีเท่าที่ควร
- หรือ
- มีแนวทางที่ดีในการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพ หากแต่ยังอยู่ในขอบเขตที่จำกัด แต่ในด้านผลผลิต ก็ยังได้รับการยอมรับเป็นอย่างสูง
 - เป็นที่รู้จักในระดับชาติและระดับนานาชาติ

กลุ่มที่ 3

- เป็นที่ยอมรับเป็นอย่างสูงในผลผลิตด้านการวิจัย การเรียนการสอน และบริการชุมชน
- ดูเหมือนจะมีการพัฒนาระบบและกระบวนการในการประกันคุณภาพด้านการวิจัย การเรียนการสอน และบริการชุมชน

กลุ่มที่ 4

- เป็นที่ยอมรับในผลผลิตด้านการวิจัย การเรียนการสอน และบริการชุมชน
- ดูเหมือนจะมีการพัฒนาระบบและกระบวนการในการประกันคุณภาพด้านการวิจัย การเรียนการสอน และบริการชุมชน

กลุ่มที่ 5

- ได้ผลผลิตที่ดีในสาขาที่เน้นเฉพาะ แต่กระบวนการยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร

หรือ

- มีการพัฒนาผลผลิตโดยกระบวนการทั่ว ๆ ไป

กลุ่มที่ 6

- มีการพัฒนาผลผลิตโดยเริ่มมีกระบวนการแต่ยังไม่เป็นรูปธรรม

โดยการจัดกลุ่ม 6 กลุ่ม วางอยู่บนรากฐานของการประเมินขอบเขต และความมุ่งมั่นของมหาวิทยาลัยที่มีต่อกระบวนการประกันคุณภาพอย่างมีระบบ ร่วมกับการประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย มิได้แสดงถึงระดับความเป็นเลิศแต่อย่างใด แต่มหาวิทยาลัยทุกแห่งในออสเตรเลีย ก็สมัครเข้าร่วมในโครงการประเมินผล ส่วนหนึ่งคงหวังว่ามหาวิทยาลัยของตนจะได้รับส่วนแบ่งเงินงบประมาณที่เพิ่มขึ้นจากกระบวนการประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยของตน ในการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศออสเตรเลีย องค์กรที่มีบทบาทสำคัญ คือ Australian Universities Quality Agency (AUQA) เป็นองค์กรประเภทบริษัทเอกชน ที่มีได้หวังผลกำไรทางด้านธุรกิจ สมาชิกประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ 9 คน ผู้อำนวยการบอร์ด จำนวน 12 คน งบประมาณประจำปีได้รับจัดสรรจากรัฐ จำนวนหนึ่งล้านเหรียญ และจากค่าธรรมเนียมซึ่งสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งจ่ายให้สำหรับการตรวจสอบ

วัตถุประสงค์ทั่วไปของ AUQA คือ ส่งเสริมสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาและสถาบันอื่นๆในออสเตรเลียที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีการพัฒนาคุณภาพโดยผ่านกระบวนการตรวจสอบ

วัตถุประสงค์และขอบข่ายการดำเนินงาน AUQA จะทำการตรวจสอบเป็นระยะ ๆ โดยมีขั้นตอนในการตรวจสอบที่ชัดเจน และรายงานผลการตรวจสอบให้กับสาธารณชนได้รับทราบ รวมทั้งจะมีการรายงานเกณฑ์สำหรับมหาวิทยาลัยที่จัดตั้งขึ้นใหม่ การรับรองวิทยฐานะสาขาวิชา และมาตรฐานในระดับอุดมศึกษา

หลักการดำเนินงาน ส่งเสริมความหลากหลาย และการรับรองวิทยฐานะ ประเมินการดำเนินการ และผลผลิตโดยประเมินตามภารกิจ และวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยสถาบันอุดมศึกษา นั้น ๆ ในด้านสัมพันธภาพระหว่างองค์กรตรวจสอบกับสถาบันอุดมศึกษาเป็นไป ในลักษณะผู้ร่วมงาน โดยให้การส่งเสริมสนับสนุน มีความยืดหยุ่นแต่ในขณะเดียวกันการปฏิบัติงานก็เป็นไปอย่างแข็งขัน โปร่งใส อิสระ ปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง และไม่มีการจัดลำดับซึ่งแสดงถึง

ความเป็นเลิศทางวิชาการแต่อย่างใด การตรวจสอบใหม่จะดำเนินการในทุก 5 ปี (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544)

4. ประเทศนิวซีแลนด์

วิจารณ์ พานิช และคณะ (2544) ได้ศึกษาวิจัยการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษากรณีศึกษานิวซีแลนด์ พบว่านิวซีแลนด์ มีพระราชบัญญัติการศึกษามาเป็นเวลาหลายสิบปี ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษานั้น ได้มีการแก้ไขหลายครั้ง โดยพระราชบัญญัติการศึกษา ค.ศ. 1989 ได้กำหนดโครงสร้างและระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาค่อนข้างชัดเจน โดยมหาวิทยาลัยในนิวซีแลนด์จะต้องมีคุณภาพการศึกษาและการวิจัยในระดับที่เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ

ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศนิวซีแลนด์ มีสาระสำคัญ แบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่ปรากฏในพระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติการศึกษา 1989 ได้กำหนดโครงสร้างและระบบของการอุดมศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ไว้ในกฎหมาย ซึ่งมีรายละเอียดครอบคลุมการประกันคุณภาพในหลายประเด็น โดยสำนักงานรับรองคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ (New Zealand Qualifications Authority : NZQA) เป็นหน่วยงานกลางของรัฐ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ทำหน้าที่ให้การรับรองคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และหน่วยงานนี้ได้มอบอำนาจให้คณะกรรมการอธิการบดีแห่งนิวซีแลนด์ ((New Zealand Vice – Chancellors’ Committee) หรือ NZVCC และคณะกรรมการอธิการบดีแห่งนิวซีแลนด์ ได้ดำเนินการตั้งหน่วยตรวจสอบวิชาการของมหาวิทยาลัย (Academic Audit Unit : AAU) เป็นหน่วยงานอิสระขึ้นเพื่อตรวจสอบภายนอกมหาวิทยาลัยทุกแห่งในนิวซีแลนด์ ทั้งนี้คณะกรรมการอธิการบดีแห่งนิวซีแลนด์ ยังได้แต่งตั้งคณะกรรมการโครงการวิชาการของมหาวิทยาลัย (Committee on University Academic Programme : CUAP) เพื่อพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับวิชาการทั้งระบบของมหาวิทยาลัย ให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับวิชาเรียนระหว่างมหาวิทยาลัย และการสอบ ให้คำแนะนำและความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาการ การโอนหน่วยกิตระหว่างโปรแกรมการศึกษา การกำหนดเกณฑ์ในการรับรองและการติดตาม วุฒิการศึกษาของมหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 2 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเป็นผู้ดำเนินการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเอง ซึ่งแต่ละแห่งจะมีระบบประกันคุณภาพภายในที่ไม่เหมือนกันและจัดทำรายงานเพื่อรองรับการตรวจสอบภายนอก จาก AAU

ส่วนที่ 3 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกของมหาวิทยาลัย

หน่วยงานตรวจสอบคุณภาพ หรือ AAU เป็นหน่วยงานอิสระภายนอกที่มีหน้าที่ตรวจสอบภายนอกให้แก่มหาวิทยาลัยทั้งหมดในนิวซีแลนด์ โดยโครงสร้างการบริหารของ AAU มี 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการทั้งหมด 12 คน มาจากบุคคลภายนอก ซึ่งเป็นตัวแทนจากหน่วยงานต่าง ๆ อุดมศึกษา อุตสาหกรรม เกษตรกรรม และอื่น ๆ 9 คน 2) พนักงานจำนวน 4 คน คือ ผู้อำนวยการของหน่วยประกันคุณภาพวิชาการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ พนักงานตรวจสอบคุณภาพ และพนักงานทำงานบางเวลา 3) หน่วยทะเบียนผู้ตรวจสอบ มีหน้าที่ในการจัดทำบัญชีรายชื่อของผู้ตรวจสอบซึ่งมีทั้งสิ้น 70 คน เป็นชาวนิวซีแลนด์ 56 คน ที่เหลือเป็นชาวต่างประเทศที่ทำการตรวจสอบภายนอกให้แก่มหาวิทยาลัย

การดำเนินงานของ AAU มีหน้าที่ในการประเมินกลไก การติดตามและพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน วิพากษ์ประสิทธิผลของระบบ และกระบวนการในเชิงปฏิบัติการเพื่อรักษาคุณภาพของการศึกษา ซึ่งปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขปรับปรุงกระบวนการ ตลอดจนติดต่อประสานงานอื่น ๆ เพื่อดูว่าการประกันคุณภาพการศึกษาของนิวซีแลนด์นั้นมีมาตรฐานใกล้เคียงกับระดับนานาชาติมากน้อยเพียงใด

กระบวนการในการตรวจสอบ AAU จะทำการตกลงเรื่องขอบเขตการตรวจสอบกับมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยต้องทำ Self Review จากนั้น AAU จึงตั้งคณะกรรมการตรวจสอบซึ่งเป็นบุคคลจากภายนอกประเทศ โดยทำการตรวจสอบทุก ๆ 3 ปี

ในการตรวจสอบจริงเป็นการตรวจสอบภาคสนาม ปกติจะใช้เวลา 3 วัน และต้องทำรายงานการประเมินให้เสร็จภายใน 6 เดือน ทั้งนี้ การตรวจสอบต้องคำนึงถึงพันธกิจและเป้าหมายที่กำหนดไว้ในธรรมนูญว่า แต่ละมหาวิทยาลัย และกรรมการต้องรายงานความสำเร็จ จุดอ่อน จุดแข็ง พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงต่าง ๆ สำหรับการตรวจสอบในรอบแรก 1 ปี หลังจากการตรวจสอบจะมีรายงานความคืบหน้า รายงานครึ่งเทอม และผู้อำนวยการของ AAU จะไปตรวจสอบมหาวิทยาลัยทุกแห่งว่าได้มีการแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของคณะกรรมการตรวจสอบภายนอกหรือไม่ และการตรวจสอบรอบที่ 2 จะทำการตรวจสอบมหาวิทยาลัยทุกแห่งในเรื่องของการดำเนินการและการสนับสนุนนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ความเชื่อมโยงระหว่างการวิจัยและการสอนทั้งในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา นโยบายการวิจัย การบริหารการจัดการ และผลการดำเนินการของมหาวิทยาลัย

จึงกล่าวได้ว่าการประเมินภายนอกของประเทศนิวซีแลนด์มีการจัดตั้งสำนักงานรับรองคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ (New Zealand Qualifications Authority : NZQA) เป็นหน่วยงานกลางของรัฐ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ทำหน้าที่ให้การรับรองคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ระบบที่ใช้มีลักษณะเป็นการรับรองมาตรฐานขั้นต่ำและการตรวจสอบการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

การขอรับรองคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาขั้นต้นนั้น สถาบันอุดมศึกษาจะต้องแสดงหลักฐานให้เห็นว่า สถาบัน/องค์กรนั้น มีโครงสร้างการบริหารและการจัดการที่ดี มีความรับผิดชอบต่อสาธารณชนและสังคม และหลักสูตร/วิชามีการวางแผนการดำเนินงานและการประเมินหลักสูตร/วิชาเป็นอย่างดี

ข้อเสนอสำหรับการประกันคุณภาพการศึกษาของนิวซีแลนด์ มีดังนี้

1. NZQA ควรเป็นองค์กรเดียวที่ควบคุมดูแลคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพื่อให้การอุดมศึกษามีมาตรฐานขั้นต่ำเป็นมาตรฐานเดียวกัน

2. NZQA มอบอำนาจให้หน่วยงานรับรองคุณภาพ (External Quality Validation) เป็นผู้ประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของหลักสูตร/วิชาและสถาบัน/องค์กรผู้จัดการอุดมศึกษา รวมทั้งทำการตรวจสอบการดำเนินการด้วย NZQA จะระบุสถาบัน / องค์กร หรือหลักสูตร/วิชาที่หน่วยงานรับรองคุณภาพภายนอกแต่ละแห่งมีสิทธิและอำนาจเข้าไปตรวจสอบ

เกณฑ์ (Criteria) การอนุมัติหน่วยงานรับรองคุณภาพภายนอก มีดังนี้

2.1 หน่วยงานฯ จะต้องมีคุณภาพและศักยภาพสูงพอที่จะประเมินคุณภาพ ทั้งทางด้านหลักสูตร / วิชา และสถาบัน / องค์กรผู้จัดการอุดมศึกษา

2.2 หน่วยงานจะต้องมีความเชี่ยวชาญหลาย ๆ ด้านของหลักสูตร และสถาบันผู้จัดการอุดมศึกษา

2.3 หน่วยงานฯ จะต้องไม่เป็นผู้จัดการศึกษา

2.4 หน่วยงานรับรองมาตรฐานการศึกษาภายนอก จะต้องแสดงกระบวนการและเหตุผลอื่น ๆ ที่ใช้ในการพิจารณารับรองคุณภาพมาตรฐานการศึกษาให้สาธารณะได้รับทราบ ค่าธรรมเนียมที่หน่วยงานฯคิดในการให้การรับรองคุณภาพมาตรฐานการศึกษาซึ่งจะต้องเหมาะสมกับการให้บริการของหน่วยงานฯ

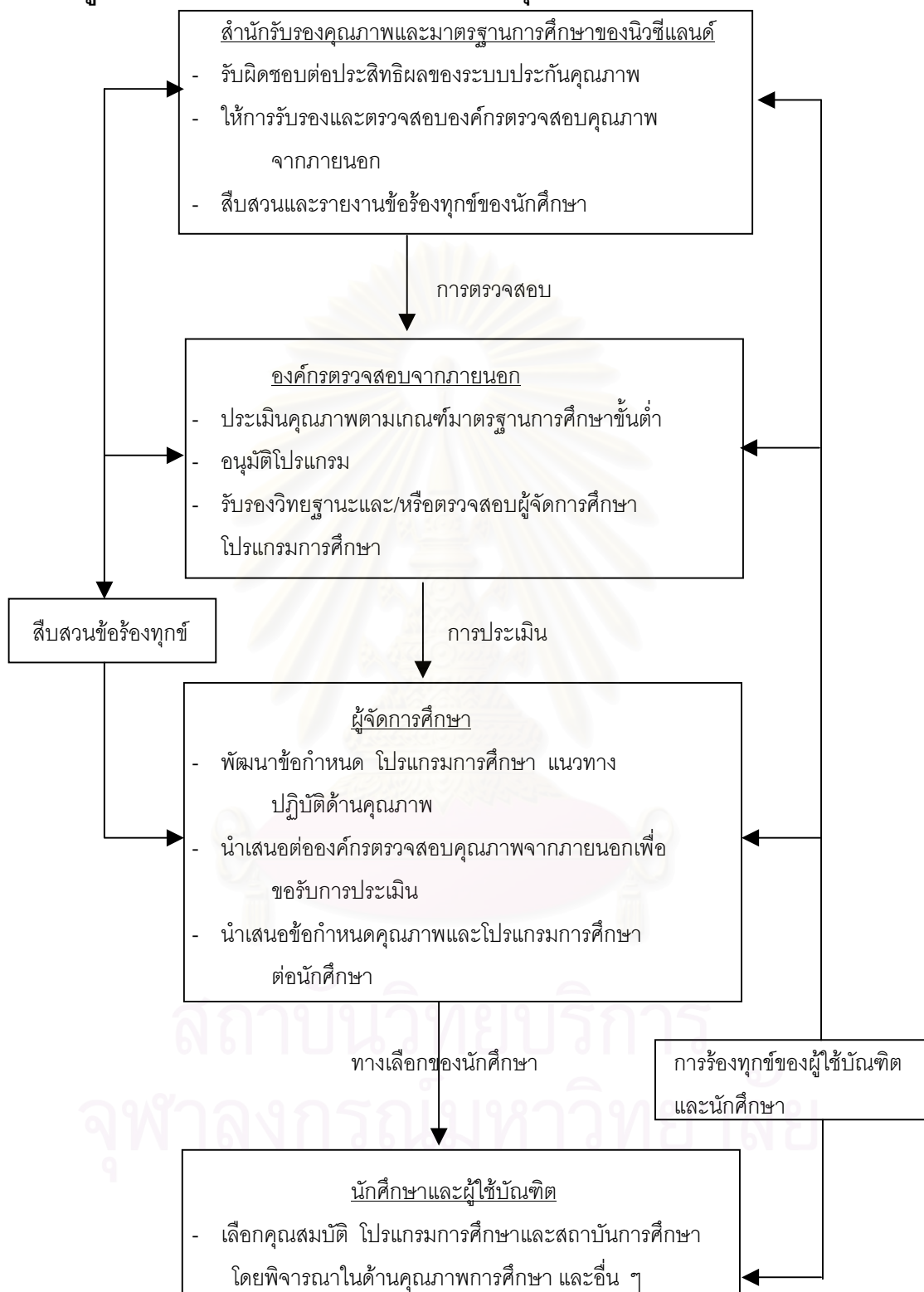
2.5 ผู้เรียนและผู้ประกอบการมีสิทธิ์ที่จะรับรู้การตัดสินใจของสถาบัน/ องค์กร
ผู้จัดการศึกษาทั้งจากสถาบัน / องค์กรที่จัดการศึกษาและจากหน่วยงานรับรองคุณภาพมาตรฐาน
ภายนอก

NZQA ดำเนินการตรวจสอบ (Audit) การดำเนินงาน และการตัดสินใจของแต่ละหน่วยงาน ฯ
และจัดทำรายงานเผยแพร่สู่สาธารณชนอย่างน้อยทุก ๆ 3 หรือ 5 ปี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างและขั้นตอนการประกันคุณภาพ

(Ministry of Education, New Zealand. 1997)

หน่วยงานภายนอก อาจเป็นอุตสาหกรรม (industry) หรือองค์กรวิชาการหรือองค์กรวิชาชีพที่มีความเชี่ยวชาญและคุณสมบัติพร้อมที่จะประเมินคุณภาพการศึกษาของหลักสูตรและสถาบัน การศึกษากับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นต่ำที่รัฐบาลกำหนด เนื่องจากองค์กรเหล่านี้เกี่ยวข้องกับ การประเมินคุณภาพการศึกษา จึงต้องมีความน่าเชื่อถือ องค์กรที่จะเกิดขึ้นจึงไม่ควรมีจำนวนมาก และต้องพิจารณาอย่างรอบคอบในการอนุมัติ ควรเป็นองค์กรที่มีอยู่แล้วมากกว่าที่จะเป็นองค์กรที่ตั้ง ขึ้นใหม่เพื่อกิจกรรมนี้โดยเฉพาะ

รูปแบบนี้เป็นกรขยายขอบเขตการประกันคุณภาพที่มีอยู่แล้วให้กว้างขวางขึ้น ดังเป็นที่ทราบ กันดีแล้วว่าการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษานอกจากหน่วยงานของรัฐแล้ว ยังมีการ ประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาที่ดำเนินการอีกหลายหน่วยงาน เช่น คณะกรรมการของ อธิการบดี (The Vice – Chancellors’ Committee) และหน่วยตรวจสอบวิชาการของมหาวิทยาลัย (Academic Audit Unit) ทำการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในมหาวิทยาลัยและ Polytechnics Programmes Committee ทำการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในวิทยาลัย โพลีเทคนิค การใช้ ISO 9000 ในสถาบันเอกชน เป็นที่คาดหวังว่าหน่วยงานดังกล่าวเหล่านี้จะนำ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาขั้นต่ำที่รัฐบาลกำหนดไปใช้ ซึ่งจะได้รับการรับรองจาก NZQA ในการ ดำเนินการดังกล่าว

ข้อมูลหรือเสียงสะท้อน (feedback) จากผู้บริโภคนจะเป็นประโยชน์ในการประกันและ ปรับปรุงคุณภาพการศึกษา จึงได้มีข้อเสนอแนะดังนี้

- ผู้จัดการศึกษาถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องมีการรับเรื่องร้องเรียนจากผู้บริโภค
- ผู้เรียนและผู้ประกอบการนอกจากจะร้องเรียนต่อผู้จัดการศึกษาแล้วยังร้องเรียน

ต่อหน่วยงานรับรองคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาภายนอกได้อีกด้วย

- หน่วยงานรับรองคุณภาพมาตรฐานการศึกษาภายนอกจะต้องแจ้ง

การร้องเรียนเหล่านั้นให้ NZQA ทราบ

เมื่อพิจารณาองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ/ประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศต่าง ๆ
ข้างต้น สามารถจำแนกประเภทตามความเป็นเจ้าของได้ดังนี้

ประเภทตามความเป็นเจ้าของ	ประเทศ			
	อเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์
องค์กรของรัฐ	✓	✓	✓	✓
องค์กร/บริษัทเอกชน	✓	✓	✓	✓
องค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ	✓	ในรูปแบบที่ประชุมอธิการบดี (วิริเม)	ในรูปแบบที่ประชุมอธิการบดี	✓
องค์กรวิชาชีพเฉพาะทาง	✓	✓	มิได้มีการระบุไว้อย่างชัดเจน	✓

จะเห็นได้ว่าองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ/ประเมินคุณภาพภายนอก มีทั้งประเภทที่เป็นองค์กรของรัฐ องค์กร/บริษัทเอกชน องค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ซึ่งเป็นลักษณะองค์กรวิชาการ และองค์กรวิชาชีพเฉพาะทาง นอกจากนี้ยังมี ในรูปของการประเมินโดยคณาจารย์ คณะกรรมการสอบไล่ภายนอก ตลอดจนสื่อมวลชน ดังที่เกิดขึ้นในสหราชอาณาจักร

5. ประเทศไทย

การประกันคุณภาพการศึกษาในประเทศไทย เกิดจากแรงผลักดันจากปัจจัยนอกประเทศ และในประเทศหลายประการดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นที่ 1 ซึ่งสะท้อนออกมาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย “ระบบการประกันคุณภาพภายใน” และ “ระบบการประกันคุณภาพภายนอก”

สำหรับการประกันคุณภาพภายในนั้น หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจะต้องดำเนินการให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนจัดทำรายงานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อหน่วยงานสาธารณชนเป็นประจำทุกปี

เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเรียกโดยย่อว่า สมศ.

การประกันคุณภาพภายนอกที่รับผิดชอบโดย สมศ. นั้น กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่ง ต้องได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้งในทุกๆ 5 ปี การประเมินคุณภาพภายนอกครั้งแรกสำหรับสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายใน 6 ปีนับตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัติมีผลบังคับใช้ภายในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548

การประกันคุณภาพภายนอกโดย สมศ.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ได้รับการจัดตั้งโดยพระราชกฤษฎีกาเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2543 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย หลักการ และแนวทาง การจัดการศึกษาในแต่ละระดับ อำนาจหน้าที่ของ สมศ. ได้ระบุไว้ในมาตรา 8 ดังนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2545)

1. พัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอก กำหนดกรอบแนวทาง และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด

2. พัฒนามาตรฐานและเกณฑ์สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก

3. ให้การรับรองผู้ประเมินภายนอก

4. กำกับดูแลและกำหนดมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกที่ดำเนินการโดยผู้ประเมินภายนอก รวมทั้งให้การรับรองมาตรฐาน ทั้งนี้ ในกรณีจำเป็นหรือเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอก สำนักงานอาจดำเนินการประกันคุณภาพภายนอกเองก็ได้

5. พัฒนาและฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอก จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรม และสนับสนุนให้องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพหรือวิชาการ เข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ

6. เสนอรายงานการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาประจำปีต่อคณะรัฐมนตรี รัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และสำนักงบประมาณ เพื่อประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบายทางการศึกษา และการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา รวมทั้งเผยแพร่รายงานดังกล่าวต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

สำหรับการบริหารและการดำเนินกิจการของ สมศ. พระราชกฤษฎีกาได้กำหนดให้มีคณะกรรมการ 3 ชุด คือ คณะกรรมการบริหารสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีวาระดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี โดยคณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ กำหนดนโยบายการบริหารงาน ให้ความเห็นชอบแผนการดำเนินงานของสำนักงาน อนุมัติแผนการเงินของสำนักงาน กำหนดมาตรการการเผยแพร่ผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและต่อสาธารณชน ให้การรับรองผู้ประเมินภายนอก และกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ และระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมินภายนอก ตลอดจนควบคุมดูแลการดำเนินงานและการบริหารงานทั่วไปของสำนักงาน ส่วนคณะกรรมการอีก 2 ชุด ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา คณะกรรมการอีก 2 ชุดนี้ มีหน้าที่สนับสนุนงานด้านวิชาการแก่คณะกรรมการ พัฒนาปรับปรุงระบบและวิธีประเมินคุณภาพภายนอก พัฒนามาตรฐานและเกณฑ์สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก กำกับการดำเนินงานให้มีการรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในระดับที่เกี่ยวข้องตามนโยบายของคณะกรรมการ สมศ.

สำหรับขั้นตอนการดำเนินงานของคณะกรรมการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาทั้ง 2 ชุดในปัจจุบัน พอสรุปได้ดังนี้

- 1) **ขั้นเตรียมการ** : คณะกรรมการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาจะกำหนดแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกโดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ทำการกำหนดปัจจัยคุณภาพตลอดจนดัชนีบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน จัดเตรียมผู้ประเมินภายนอกตั้งแต่การกำหนดคุณสมบัติไปจนถึงการฝึกอบรม จากนั้นก็ดำเนินการคัดเลือกสถานศึกษาและทีมผู้ประเมินภายนอกตามลำดับ
- 2) **ขั้นการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา** : ทีมผู้ประเมินที่ได้รับมอบหมายจาก สมศ. จะดำเนินการใน 3 ขั้นตอนย่อย คือ **ขั้นตอนแรก** เป็นขั้นตอนก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล กำหนดขอบเขตการประเมิน ตลอดจนนัดวันตรวจเยี่ยม **ขั้นตอนต่อมา** เป็นขั้นตอนระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ประกอบด้วย การประชุมร่วมกับสถานศึกษา สังเกต สัมภาษณ์ ดูเอกสารหลักฐานเพิ่มเติม จากนั้นจึงวิเคราะห์และสรุปผลเพื่อนำเสนอต่อสถานศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ **ขั้นตอนสุดท้าย** เป็นขั้นตอนหลังการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ซึ่งทีมผู้ประเมินจะต้องเขียนรายงานการตรวจเยี่ยม และส่งให้สถานศึกษาตรวจสอบได้ แยกก่อนนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

3) ขั้นตอนติดตามผล : สำหรับขั้นตอนนี้มีความสำคัญยิ่งเนื่องจากเป็นการติดตามตรวจสอบทั้งในส่วนของการดำเนินงานของทีมผู้ประเมินภายนอกโดยอาศัยข้อมูลย้อนกลับจากสถานศึกษาและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง และยังเป็น การติดตามตรวจสอบผลการพัฒนาของสถานศึกษา รวมทั้งติดตามการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานต้นสังกัดในการพัฒนาสถานศึกษาตามข้อเสนอแนะจากการประเมินคุณภาพภายนอก ก่อนรวบรวมจัดทำรายงาน การประเมินคุณภาพการศึกษาในภาพรวมประจำปี

หลักการประเมินคุณภาพ

เนื่องจากการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของอุดมศึกษา เป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งเพื่อความอยู่รอด เพื่อการพัฒนาและความสามารถในการแข่งขันทั้งในระยะสั้นและระยะยาวของประเทศ เครื่องมือสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาดังกล่าวข้างต้นอย่างต่อเนื่อง ก็คือการประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งครอบคลุมทั้งการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา และการประกันคุณภาพภายในสถาบันอุดมศึกษารูปแบบและวิธีการดำเนินการในเรื่องนี้จะเป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา มีหลักการสำคัญ 6 ประการดังต่อไปนี้

1. พัฒนามาตรฐานอุดมศึกษาสู่ระดับสากล
2. พัฒนาคุณภาพสถาบันอุดมศึกษาให้ไม่ต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนด
3. ดำเนินการโดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาตามที่กำหนดใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
4. ความเป็นอิสระ เสรีภาพทางวิชาการ ปรัชญา พันธกิจ และภารกิจที่หลากหลายของสถาบันอุดมศึกษา แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามมาตรฐานที่เหมาะสมและยอมรับได้
5. ส่งเสริม สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาและใช้ระบบประกันคุณภาพภายในที่สอดคล้องกับระบบประเมินคุณภาพภายนอก
6. ดำเนินการประเมินคุณภาพแบบกัลยาณมิตร อย่างเที่ยงตรง โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเน้นการมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์การประเมินคุณภาพ

1. เพื่อให้ทราบระดับคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาในการดำเนินภารกิจด้านต่าง ๆ
2. การกระตุ้นเตือนให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษาและประสิทธิภาพการ

บริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง

3. เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา
4. รายงานสถานภาพและพัฒนาการในด้านคุณภาพและมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาต่อสาธารณชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดการพัฒนาคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่องเข้าสู่ระดับมาตรฐานสากล
2. การใช้ทรัพยากรในการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. การบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะทำให้การผลิตบัณฑิตทุกระดับ การสร้างผลงานวิจัย และการให้บริการวิชาการเป็นประโยชน์สูงสุด และตรงกับความต้องการของสังคมและประเทศ
4. นักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้จ้างงาน และสาธารณชนมีข้อมูลสำหรับการตัดสินใจที่ถูกต้องและเป็นระบบ
5. สถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานบริหารการศึกษา และรัฐบาล มีข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นระบบในการกำหนดนโยบาย วางแผน และบริหารจัดการศึกษา

การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของ สมศ.

ในการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น สมศ. ดำเนินการดังนี้ ดำเนินการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในภาพรวม ซึ่งเป็นผลมาจากกลุ่มสาขาวิชา โดยพยายามใช้ประโยชน์จากการประกันคุณภาพภายในให้มากที่สุด

1. ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินคุณภาพ และกำกับกับการดำเนินการให้มีการรับรองมาตรฐานการศึกษาของมหาวิทยาลัย / สถาบันอุดมศึกษา มาตรฐานและผลสัมฤทธิ์ของผู้สำเร็จการศึกษา ตลอดจนภาวะผู้นำและประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา
2. ส่งเสริม สนับสนุนการประกันคุณภาพภายในร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับสถาบันการศึกษาเพื่อรับการประเมินคุณภาพภายนอก

ทั้งนี้การดำเนินงานทั้งหมดมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพของมหาวิทยาลัย / สถาบันอุดมศึกษา และมุ่งให้มีการพัฒนามาตรฐานการศึกษาของมหาวิทยาลัย / สถาบันอุดมศึกษา

หน่วยงานต้นสังกัด

หน่วยงานต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษาได้แก่ ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ (ในอนาคตจะปรับเปลี่ยนเป็นกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมโดยมีองค์กรหลักในการกำกับที่เกี่ยวกับอุดมศึกษา คือคณะกรรมการอุดมศึกษา กำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา และระดับต่ำกว่าปริญญา) และกระทรวงอื่น ๆ ที่มีสถาบันอุดมศึกษาภายใต้สังกัด หน่วยงานต้นสังกัดมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. พัฒนาระบบ และกลไกประกันคุณภาพภายในร่วมกับสถาบันอุดมศึกษา
2. กำหนดหลักการและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพภายใน
3. สนับสนุน ส่งเสริม ดำเนินการประกันคุณภาพภายในเพื่อเตรียมพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก
4. กรณีที่การตรวจสอบเพื่อประเมินคุณภาพภายนอกของมหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาไม่ได้มาตรฐาน หน่วยงานต้นสังกัดจะเป็นผู้กำกับดูแลดำเนินการให้มหาวิทยาลัย / สถาบันอุดมศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด

มหาวิทยาลัย / สถาบันอุดมศึกษา

1. พัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายใน (ตั้งแต่ภาควิชา หรือกลุ่มวิชา คณะวิชา และสถาบันโดยรวม)
2. ดำเนินการตรวจสอบและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพภายในที่สถาบันและหน่วยงานต้นสังกัดได้พัฒนาขึ้น
3. จัดทำรายงานประจำปีซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน
4. ให้ข้อมูล เอกสาร หลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน และเตรียมความพร้อมอื่น ๆ เพื่อการตรวจสอบและประเมินคุณภาพสอบภายนอก
5. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของ สมศ. และหน่วยงานต้นสังกัด

กล่าวโดยสรุป สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ทำหน้าที่ในการประเมินคุณภาพการศึกษา ประเมินผลการจัดการศึกษา ตามตัวบ่งชี้ เกณฑ์และวิธีการที่กำหนด เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งคณะกรรมการอุดมศึกษากำหนดโดยยึดตามกรอบพันธกิจและประเภทของสถาบันอุดมศึกษา ส่วนสถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาและ

ดำเนินการตามภารกิจทั้งในด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำงานบำรู้ง
 ศิลปวัฒนธรรมให้มีคุณภาพและให้ได้มาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษารวมทั้งพัฒนาระบบการ
 ประกันคุณภาพภายใน และจัดทำรายงานประจำปี

ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก

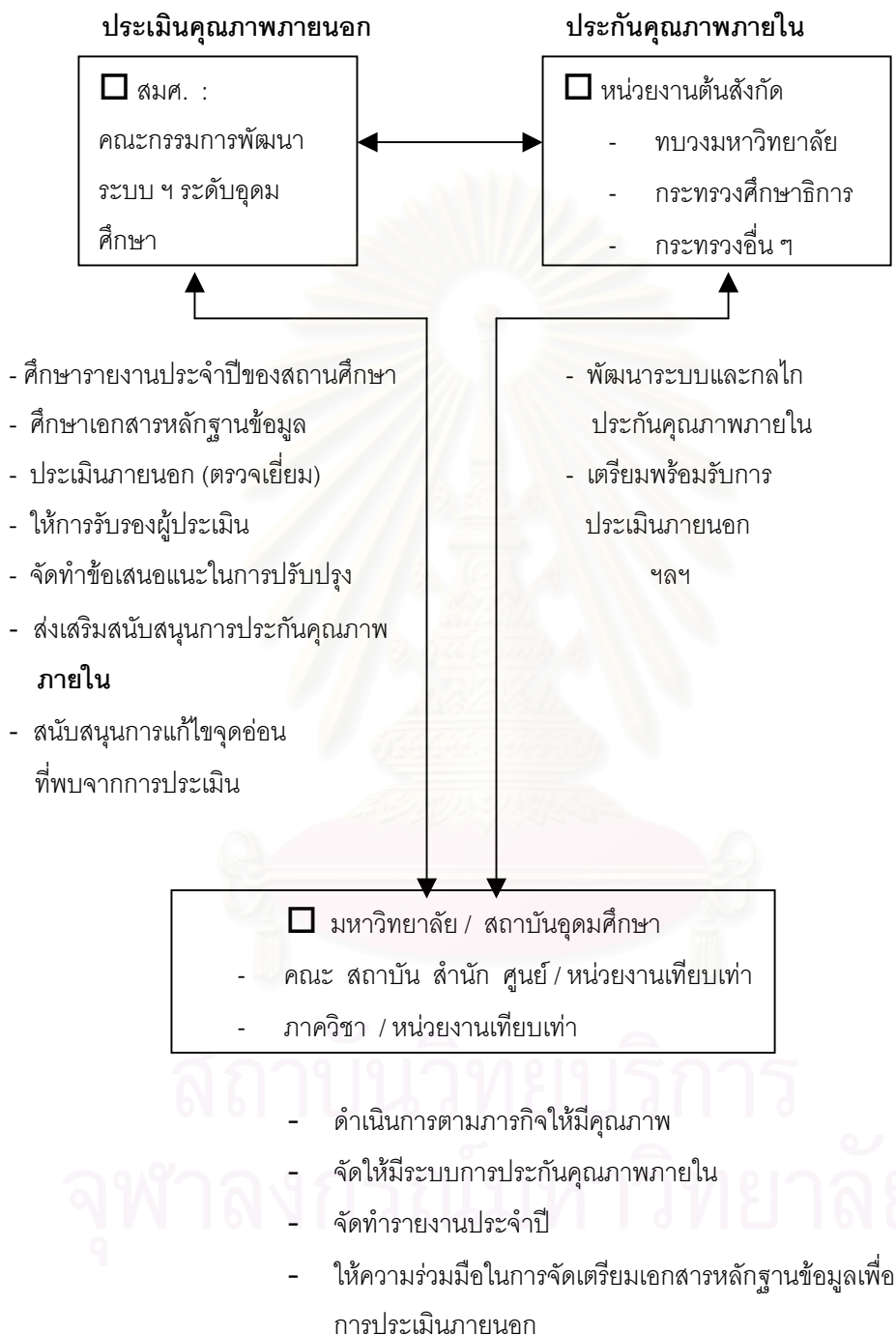
การประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอกจึงเชื่อมโยงกันด้วยมาตรฐาน
 การศึกษาระดับอุดมศึกษา มาตรฐานการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับสิ่งที่ได้กำหนดไว้ใน พ.ร.บ
 การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ประเภทและพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา

การประกันคุณภาพภายใน เป็นกระบวนการติดตามตรวจสอบและพัฒนาคุณภาพและ
 มาตรฐานที่มหาวิทยาลัย / สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ดำเนินการตามกรอบของหน่วยงานต้นสังกัด
 โดยสถานศึกษาต้องจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ
 เปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของมหาวิทยาลัย /
 สถาบันอุดมศึกษา และเพื่อรับรองการประเมินคุณภาพภายนอก

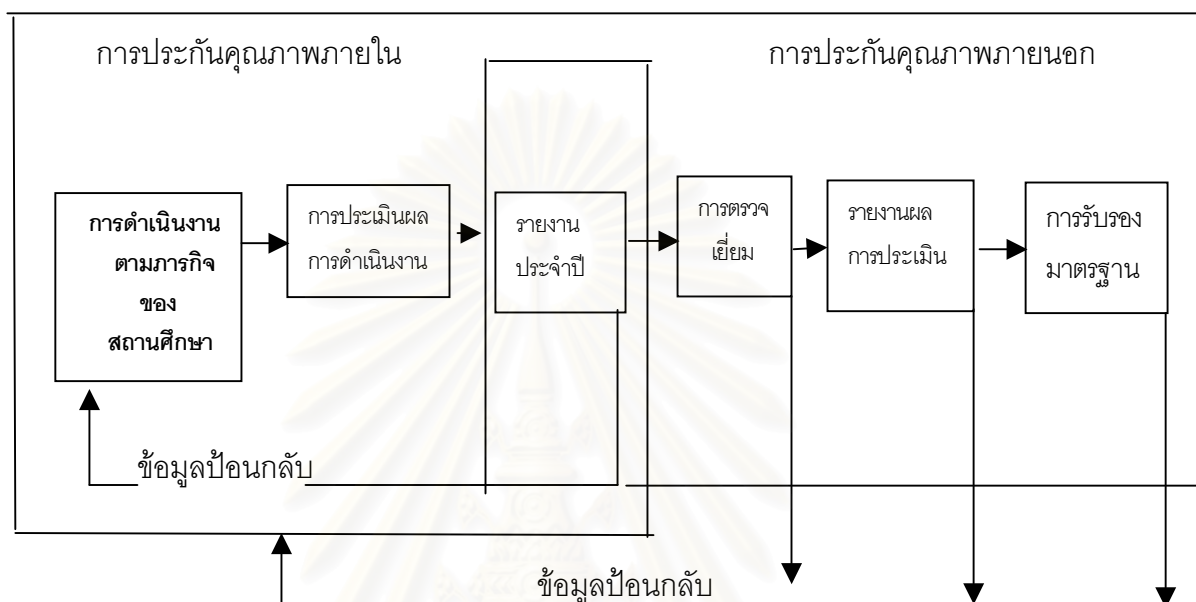
การประเมินคุณภาพภายนอก เป็นงานที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพ
 ภายใน เป็นการตรวจสอบเบื้องต้นจากรายงานประจำปี และรายงานอื่น ๆ อันเป็นผลจากการ
 ประกันคุณภาพในของมหาวิทยาลัย / สถาบันอุดมศึกษา การตรวจสอบข้อมูลเอกสาร หลักฐาน
 และตรวจเยี่ยมมหาวิทยาลัย / สถาบันอุดมศึกษาโดย “ผู้ประเมินภายนอก” ที่ สมศ. ให้การรับรอง
 เป็นผู้ดำเนินการเพื่อนำไปสู่การรับรองคุณภาพและมาตรฐานของมหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษา
 ให้ได้มาตรฐานที่กำหนด

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 2 แสดงสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่มีบทบาทในการประกันคุณภาพภายใน และการประเมินคุณภาพภายนอก

แผนภูมิที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก

กระบวนการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. และการเตรียมผู้ประเมิน

ในการประเมินคุณภาพภายนอกศึกษาแต่ละแห่ง สมศ. จะทำการคัดเลือกผู้ประเมินภายนอกที่ผ่านการอบรมและได้รับการรับรองจาก สมศ. ให้ทำการประเมินตามข้อกำหนดของ สมศ.

ผู้ประเมินภายนอกระดับอุดมศึกษา หมายถึง บุคคล คณะบุคคล องค์กร สมาคมวิชาการ วิชาชีพ ที่มีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการฯ กำหนด หรือนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษาและมีผู้ประเมินที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด และได้รับการรับรองจาก สมศ.

คุณสมบัติของผู้ประเมินภายนอก

- 1.วุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เป็นที่ยอมรับ
- 2.ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15(3) (4) ของ พระราชบัญญัติจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) คือ

- ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- ไม่เคยได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดรอลงโทษ
- ไม่เคยได้รับโทษทางวินัย

3. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา

4. มีความรู้และมีทักษะด้านการประเมิน และมีความเข้าใจตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินระดับอุดมศึกษา

5. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีทักษะในการสื่อสาร

6. มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ มีความรอบคอบ และตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและอย่างเหมาะสม มีความเป็นกลาง

7. มีบุคลิกภาพ มีเจตคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกัน และประสานงานกับผู้อื่นได้ดี

8. มีเจตคติที่ดีต่อสถานศึกษา เป็นกัลยาณมิตร

● คุณสมบัติเฉพาะ

- ผ่านการฝึกอบรมและได้รับการรับรองจาก สมศ.

- มีคุณสมบัติอื่น ๆ ตามที่ สมศ. จะกำหนด

● จรรยาบรรณของผู้ประเมิน

- ตรวจสอบและประเมินสถานศึกษาอย่างตรงไปตรงมา ตามความรู้ ความชำนาญในวิชาชีพ

- มีความเที่ยงตรงเป็นกลางและรายงานสิ่งที่ค้นพบตามความเป็นจริงอย่างชัดเจน และเปิดเผย

- สื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้อย่างชัดเจนและเปิดเผย

- รักษาความลับของข้อมูลข่าวสารสนเทศส่วนบุคคลที่ได้รับระหว่างการตรวจสอบและประเมิน

- ไม่เรียกร้องในสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพการศึกษา

- ไม่แสวงหาผลประโยชน์ หรือทำธุรกิจอื่นใด ในการตรวจสอบและการประเมินคุณภาพภายนอก

- ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ โดยคำนึงผลประโยชน์

ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน สถานศึกษา และประเทศเป็นหลัก

การรับรองและฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอก

ในการให้การรับรองผู้ประเมินภายนอกระดับอุดมศึกษาเพื่อทำการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษานั้น สมศ. กำหนดแนวทางการดำเนินงานไว้ 3 แนวทาง ดังนี้

1. พิจารณาผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์เป็นที่ยอมรับ โดยจะมีการออกไปรับรองเป็นผู้ประเมินคุณภาพภายนอกรับเชิญ
2. พิจารณาผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด และผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรของ สมศ.
3. เป็นบุคคลที่สมาคม / องค์การวิชาการ องค์การวิชาชีพ ร่วมกับ สมศ. พิจารณาเห็นสมควรให้การรับรองเป็นผู้ประเมินภายนอก

สำหรับการฝึกอบรมผู้ประเมินคุณภาพภายนอกตามหลักสูตรของ สมศ. มีขั้นตอนการดำเนินงาน พอสรุปได้ดังนี้

1. จัดทำหลักสูตรและคู่มือการฝึกอบรม สำหรับการฝึกอบรมจะแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ฝึกอบรมที่จะเตรียมเป็นประธานคณะผู้ประเมิน เลขานุการคณะผู้ประเมิน และผู้ร่วมทีมคณะผู้ประเมิน
2. คัดเลือกหน่วยฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอก ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานที่จัดทะเบียนเป็นนิติบุคคลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบุคลากร หรือเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญ หรืออาจเป็นหน่วยงาน องค์การ สมาคม วิชาการ วิชาชีพต่าง ๆ ที่แสดงถึงความพร้อมในการดำเนินการดังกล่าว ตามข้อกำหนดของ สมศ.
3. ดำเนินการฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอกที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดตามหลักสูตรและกระบวนการที่กำหนด ซึ่งครอบคลุมภาคทฤษฎี และปฏิบัติ โดยมีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรมทั้งก่อนและหลังการอบรม
4. ให้การรับรองผู้ประเมินผลภายนอกที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์และผ่านการอบรมแล้ว เป็นผู้ประเมินในช่วงระยะเวลา 5 ปี

การฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอกดังกล่าว สมศ. จะดำเนินการเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องโดยจะมีการออกไปรับรองและขึ้นทะเบียนผู้ผ่านการฝึกอบรมไว้เพื่อคัดเลือกเป็นผู้ประเมินภายนอกระดับอุดมศึกษาต่อไป

การจัดคณะผู้ประเมินภายนอก

คณะผู้ประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาแต่ละแห่ง ประกอบด้วย

1. ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์เป็นที่ยอมรับในการบริหารสถาบันอุดมศึกษา
2. ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์เป็นที่ยอมรับด้านการวัดหรือการประเมินผล
3. ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์เป็นที่ยอมรับทางวิชาชีพหรือนักวิชาชีพ
4. ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เป็นที่ยอมรับด้านบริหารจัดการโดยเฉพาะ

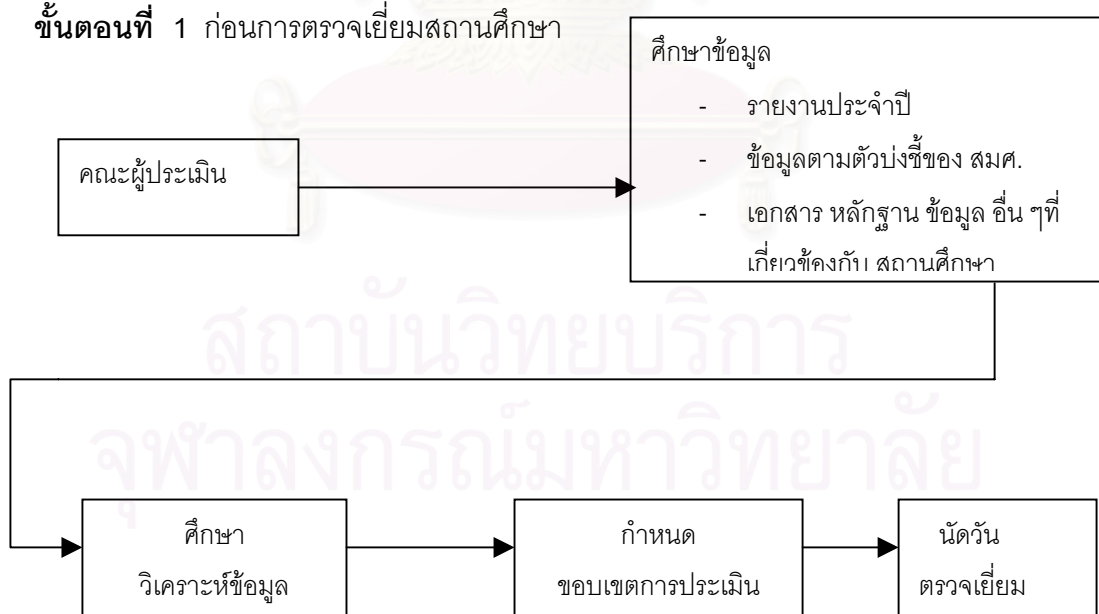
ด้านการเงิน การบุคคล

ทั้งนี้ ในแต่ละทีมจะมีประธาน 1 คน และเลขานุการ 1 คน จำนวนผู้ประเมินในแต่ละทีมจะขึ้นกับสภาพ และความหลากหลายของการจัดการศึกษาในแต่ละสถาบัน

กระบวนการประเมินคุณภาพภายนอก

กระบวนการประเมินคุณภาพภายนอก ประกอบด้วยขั้นตอนใหญ่ ๆ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา และหลังการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดในการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

1. สมศ. ดำเนินการคัดเลือกและเตรียมคณะผู้ประเมินภายนอก รวมทั้งกำหนดสถานศึกษาที่จะประเมิน

2. คณะผู้ประเมินภายนอกที่ได้รับการรับรองจาก สมศ. ให้เป็นผู้ประเมินสถานศึกษาแต่ละแห่ง ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปีของสถานศึกษา รายงานผลประเมินตามดัชนีบ่งชี้ที่ สมศ. กำหนด และเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ซึ่งขอให้สถานศึกษาจัดส่งมาให้ล่วงหน้าประมาณ 3 – 6 เดือน

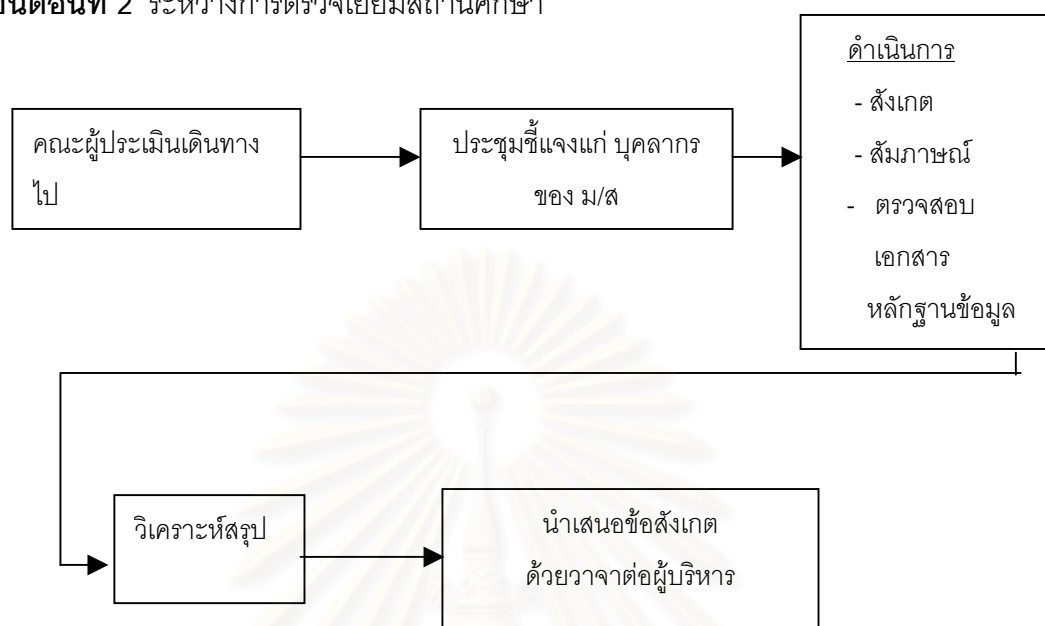
รายงานประจำปีของสถานศึกษา เป็นรายงานประจำปีที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพ หรือรายงานการประเมินตนเองกับสถาบัน ซึ่งควรมีสาระสำคัญประกอบด้วย 3 ส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่ สภาพปัจจุบันของสถานศึกษา ผลการประเมินการดำเนินงานของสถาบัน และข้อเสนอแนะหรือแผนการพัฒนาศาสนสถานต่อไป

3. คณะผู้ประเมินภายนอกศึกษาวิเคราะห์รายงานประจำปีของสถานศึกษา ข้อมูลตามตัวบ่งชี้ ของ สมศ. และเอกสารหลักฐานข้อมูลอื่น ๆ

4. คณะผู้ประเมินประชุมศึกษาหรือกำหนดประเด็นและรายการข้อมูลที่จะต้องตรวจสอบระหว่างการตรวจเยี่ยมว่าจะต้องตรวจสอบรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมอะไรบ้าง จากแหล่งใด ด้วยวิธีการอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้มีหลักฐานครบถ้วนเพียงพอในการสรุปผลการประเมินอย่างถูกต้องชัดเจน

หลังจากนั้น คณะผู้ประเมินภายนอกร่วมกันวางแผนการตรวจเยี่ยมและการประเมิน กำหนดตารางการปฏิบัติงานและมอบหมายภาระงานให้ผู้ประเมินภายนอกแต่ละคนให้ชัดเจน แล้วในวันที่จะไปตรวจเยี่ยมสถานศึกษาที่คณะผู้ประเมินภายนอกจะสามารถทำงานและมีโอกาสประชุมปรึกษาหารือกันอย่างเป็นอิสระและไม่รบกวนผู้อื่นในระหว่างการตรวจเยี่ยม รวมทั้งจัดเตรียมเอกสารหลักฐานข้อมูลต่างๆ ทั้งในส่วนที่ได้แจ้งไว้ล่วงหน้าและส่วนที่อาจขอเพิ่มเติมตลอดจนนัดหมายผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรรมการสภามหาวิทยาลัย / สถาบัน ผู้บริการ คณาจารย์ บุคลากร เจ้าหน้าที่ ผู้ปกครอง นิสิตนักศึกษา เป็นต้น เพื่อให้คณะผู้ประเมินภายนอกเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมทั้งโดยการสอบถาม สัมภาษณ์หรือวิธีการอื่น ๆ ตามกำหนดการในตารางการปฏิบัติงานของคณะผู้ประเมินภายนอก หนึ่งเพื่อให้การตรวจเยี่ยมสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย หัวหน้าคณะผู้ประเมินหรือผู้แทน อาจไปพบกับผู้บริหารสถานศึกษานั้น ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจ และความคุ้นเคยซึ่งกันและกันก่อนที่จะส่งทีมผู้ประเมินทั้งหมดเข้าไป

ขั้นตอนที่ 2 ระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

1. คณะผู้ประเมินเดินทางไปยังสถาบันอุดมศึกษาตามกำหนดวัน เวลาที่ได้นัดหมายสถาบันไว้ ซึ่งกำหนดเวลาการตรวจเยี่ยมสถาบันอุดมศึกษาหนึ่ง ๆ กำหนดประมาณ 3-5 วัน (ตามขนาดของงาน)

2. เมื่อเดินทางไปถึงสถาบันอุดมศึกษาในวันแรก ให้มีการประชุมชี้แจงแก่คณะผู้บริหารและบุคลากรของสถาบันเพื่อได้รับทราบกระบวนการและวัตถุประสงค์ในการประเมิน / ตรวจเยี่ยม ซึ่งมุ่งเน้นการร่วมมือในการพัฒนาปรับปรุงสถาบัน และสร้างความคุ้นเคยระหว่างคณะผู้ประเมินกับผู้บริหารและบุคลากรสถาบันรวมทั้งเพื่อแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับแผนและตารางการปฏิบัติงานของคณะผู้ประเมินภายนอก และการปฏิบัติตนของสถานศึกษาระหว่างการตรวจเยี่ยม การพูดคุยในการประชุมอาจเป็นลักษณะที่ไม่เป็นทางการ (Informal) และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซักถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและร่วมมือซึ่งกันและกัน

3. ระหว่างการตรวจเยี่ยม คณะผู้ประเมินภายนอกจะทำการประเมินคุณภาพสถานศึกษาตามข้อบ่งชี้และประเด็นที่ได้กำหนดไว้

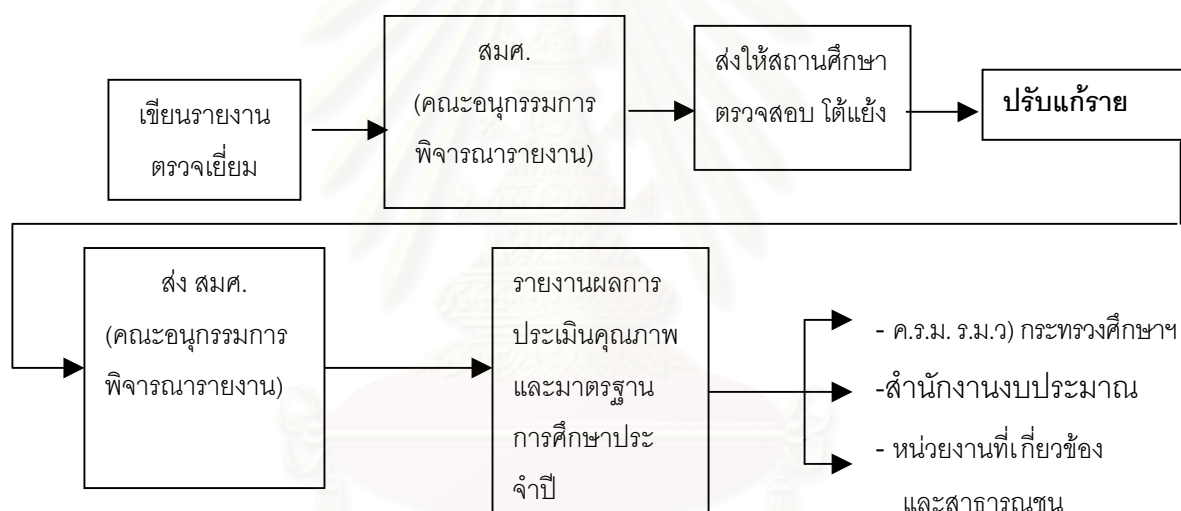
การตรวจเยี่ยมสถานศึกษาเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ตามที่สถานศึกษาส่งให้ สมศ. รวมทั้งหลักฐานอื่น ๆ ที่สะท้อนสภาพความเป็นจริงอื่น ๆ ของสถาบัน การรวบรวมข้อมูลหลักฐานเพิ่มเติมเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก อาจใช้วิธีการ

ที่หลากหลาย ทั้งการส่วนตัวอย่าง การสอบถามการสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรรมการสภามหาวิทยาลัย / สถาบัน ผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร เจ้าหน้าที่ ผู้ปกครอง นิสิต นักศึกษา ศิษย์เก่า เป็นต้น

4. เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว คณะผู้ประเมินจะนำข้อค้นพบหรือข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด มาอภิปรายร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์สรุปผลการตรวจเยี่ยมและข้อเสนอแนะ

5. นำเสนอข้อสังเกตต่อผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลต่าง ๆ และให้โอกาสสถานศึกษาชี้แจงในกรณีที่สถานศึกษาเห็นว่าข้อสังเกตยังไม่ถูกต้อง ไม่ชัดเจน หรือไม่ครอบคลุมบางประเด็น

ขั้นตอนที่ 3 หลังการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

1. เมื่อเสร็จภารกิจในการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา คณะผู้ประเมินภายนอกจะร่วมกันจัดทำร่างรายงานผลการประเมินสถานศึกษา จากข้อมูลหลักฐานต่าง ๆ ทั้งหมดที่รวบรวมได้

2. คณะผู้ประเมินเสนอรายงานผลการประเมินสถานศึกษาต่อ สมศ. เพื่อพิจารณาในเบื้องต้น ซึ่ง สมศ. อาจจะมีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้น เพื่อพิจารณารายงานดังกล่าวตามความเหมาะสม

3. จากนั้นส่งรายงานฯ ให้สถานศึกษาพิจารณาตรวจสอบและโต้แย้งหรือให้ข้อมูลเพิ่มเติมในบางกรณีภายใน 15 วัน นับจากวันที่สถานศึกษาได้รับร่างรายงานฯ

4. คณะผู้ประเมินปรับปรุงแก้ไขรายงานผลการประเมิน

5. เสนอรายงานต่อ สมศ. เพื่อให้การรับรองรายงานผลการประเมิน

สมศ. จัดทำรายงานการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาประจำปีเสนอต่อ คณะรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง สำนักงานประมาณ เพื่อประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายทางการศึกษา และจัดสรรงบประมาณการศึกษา รวมทั้งเผยแพร่รายงานดังกล่าวต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใด ไม่ได้มาตรฐานตามที่กำหนด สมศ. จะจัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในเวลาที่กำหนด

หากสถานศึกษามีได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข สมศ. จะรายงานต่อคณะกรรมการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

การติดตาม ประเมินผลผู้ประเมินภายนอก

ในระหว่างและภายหลังการประเมินสถานศึกษาของคณะผู้ประเมินภายนอก สมศ. จะทำการกำกับดูแลคุณภาพและประเมินผลงานของผู้ประเมิน โดยอาศัยทั้งข้อมูลย้อนกลับจากสถานศึกษาที่ได้รับการประเมิน และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องว่าผู้ประเมินได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสมตรงตาม วัตถุประสงค์และข้อกำหนดของ สมศ. หรือไม่ นอกจากนั้นยังมีการตรวจสอบคุณภาพของผู้ประเมินจากรายงานการประเมินสถานศึกษาที่คณะผู้ประเมินส่งรายงานต่อมายัง สมศ.

การรายงานผลการประเมิน

เมื่อคณะผู้ประเมินคุณภาพภายนอก ดำเนินการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาและเสนอรายงานผลการประเมินต่อ สมศ. เพื่อให้การรับรองแล้ว สมศ. จะพิจารณารายงานการประเมินผลการดำเนินงานดังกล่าว โดยจะมีการจัดทำข้อเสนอแนะในเชิงสร้างสรรค์ไปยังหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา นั้น เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในเวลาที่กำหนด ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษานั้นไม่ได้ตามมาตรฐาน อนึ่ง หากสถานศึกษามีได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข สมศ. จะทำรายงานเสนอต่อคณะกรรมการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

การติดตามผลการพัฒนาของสถานศึกษา

การติดตามผลเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การติดตามผลการพัฒนาของสถานศึกษา จะพิจารณาจากรายงานประจำปีที่สถานศึกษาแต่ละแห่งต้องดำเนินการตาม พ.ร.บ. และจากรายงานผลการประเมินผลคุณภาพภายนอก โดยคณะผู้ประเมินภายนอกที่ สมศ. ให้การรับรอง รวมทั้งติดตามส่งเสริม สนับสนุน ประสานเชื่อมโยงกับหน่วยงานต้นสังกัดในการประกันคุณภาพภายใน รวมทั้งการพัฒนาสถานศึกษาตามข้อเสนอแนะจากการประเมินคุณภาพภายนอก นอกจากนี้ ยังอาจติดตาม

ตามตรวจสอบสถานศึกษาบางแห่งเป็นการศึกษาวิจัยกรณีตัวอย่างว่าสถานศึกษานั้น ๆ ได้ใช้ผลการประเมินในการปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนดหรือไม่

การจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาประจำปี

ในแต่ละปี สมศ. จะทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการประเมินภายนอกสถานศึกษา และผลการพัฒนาศึกษาของสถาบันรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาเพื่อรายงานการศึกษาของสถาบัน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาเพื่อรายงานต่อคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และสำนักงานประมาณเพื่อประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบายทางการศึกษา และการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา รวมทั้งเผยแพร่รายงานดังกล่าวต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

สมศ. ได้ให้ความสำคัญกับการประเมินคุณภาพภายนอกมาก โดยได้กำหนดรูปแบบ กัลยาณมิตรประเมิน เพื่อให้การประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการประเมินที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพสูงสุด พร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรมตามนัยของความเกื้อกูลกันสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ดังนี้ (ประยุกต์จาก สุมน อมรวิวัฒน์ : 2544)

ขั้นที่ 1 การสร้างเจตคติที่ดีและพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก : รูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษาให้พร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก

ขั้นที่ 2 การสร้างศรัทธามีความไว้วางใจต่อผู้ประเมินภายนอกและมีความเป็นมิตรต่อกัน

ขั้นที่ 3 การพัฒนาสภาพจริงเพื่อพัฒนาสู่มาตรฐาน : นวัตกรรมรูปแบบการประเมิน Professional Judgement , Self Assessment , Realistic Assessment, Empowerment Evaluation และ Conformity Assessment

ขั้นที่ 4 การช่วยเหลืออย่างจริงใจและให้ส่งเสริม : รายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างตรงไปตรงมาโดยชื่นชมความสำเร็จของสถานศึกษา ที่จุดพัฒนาและให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาสู่มาตรฐานการศึกษาที่พึงประสงค์ (ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 51) โดยให้หนังสือรับรองคุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาในอนาคตด้วย

อนึ่ง กัลยาณมิตรธรรม 7 ของพระราชามุนี ประยุทธ์ ปยุตฺโต ซึ่ง สมศ. นำมาคุณสมบัติของผู้ประเมิน มีดังต่อไปนี้

1. น่ารัก เป็นที่สบายใจและสนิทสนม ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาได้ถาม

2. นำเคาเรพ ประพฤติตนสมควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่ฟังและรู้สึกปลอดภัย
 3. นายก่ย่ง มีความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง เป็นผู้ฝึกอบรม และปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ
 4. รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร ควรให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี
 5. อุดหนุนต่อถ้อยคำ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถาม คำเสนอแนะ วิพากษ์วิจารณ์ อุดหนุน ฟังได้ไม่เบื่อ ไม่แสดงอารมณ์ฉุนเฉียว
 6. สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจได้
 7. ไม่แนะนำเรื่องเหลวไหลหรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย
- ผู้ประเมินภายนอกระดับอุดมศึกษาจะเป็นเพื่อนในวงการสถาบันอุดมศึกษาที่สะท้อนภาพจากภายนอก (Peer Review) เพื่อช่วยเติมเต็มการพัฒนาคุณภาพของสถาบันการศึกษาให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยมีแนวทางในการพิจารณาผู้ประเมินภายนอกระดับอุดมศึกษา 5 ประการ ได้แก่
1. ผู้ประเมินภายนอกจะต้องใช้ความเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ (Professional Judgement) ในการประเมินสถาบันการศึกษา
 2. จะต้องมีความเข้าใจสถาบันที่ขอรับการประเมินอย่างลึกซึ้ง และมีเจตคติที่ดีต่อสถาบันเพื่อช่วยสะท้อนภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสถาบันการศึกษา แสวงหาจุดเด่น และสกัดจุดด้อย
 3. กำหนดประเด็นและออกแบบประเมินให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์ พันธกิจและทิศทางของสถาบัน
 4. ดำเนินการประเมินให้เข้าถึงความจริงจากสภาพที่เป็นจริง ด้วยวิธีการทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ
 5. รายงานการประเมินตามสภาพความเป็นจริง พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้สถาบันเข้าถึงความเป็นจริง และเกิดพลังในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เมื่อได้ศึกษาและวิเคราะห์การประเมินคุณภาพภายนอกของการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในประเทศต่าง ๆ อันได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ รวมทั้งประเทศไทยแล้ว พอจะสรุปถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งนำมาแสดงได้ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
1.จุดมุ่งหมายของการประเมิน	✓	✓	✓	✓	✓
2.แบบแผนของการประเมิน	✓	✓	✓	✓	✓
3. ผู้ประเมิน	✓	✓	✓	✓	✓
4.รายงานผลการประเมิน	✓	✓	✓	✓	✓
5.การติดตามผลการประเมิน การส่งเสริมและผลกระทบท่อสถาบันอุดมศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓

จากที่ปรากฏ แสดงให้เห็นว่าการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของสถาบันอุดมศึกษาของทั้ง 5 ประเทศดังกล่าวข้างต้น จะต้องเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ จุดมุ่งหมายของการประเมิน แบบแผนของการประเมิน ผู้ประเมิน รายงานการประเมิน การติดตามผลการประเมิน การส่งเสริม และผลกระทบท่อสถาบันอุดมศึกษา อย่างไรก็ตาม ในส่วนของประเทศไทยนั้น องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาในหลายประเด็นยังหาข้อยุติไม่ได้ ผู้วิจัยจึงนำองค์ประกอบ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาที่วิเคราะห์และสังเคราะห์ได้มาขยายความหมายและขอบข่ายในแต่ละด้าน ดังนี้

จุดประสงค์ของการประเมิน หมายถึง สิ่งที่เป็นหลักการที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ยึดถือในการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา

แบบแผนของการประเมิน หมายถึง วิธีปฏิบัติในกระบวนการประเมิน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประเมินอะไร ประเมินอย่างไร และความถี่ในการประเมินแต่ละรอบของการประเมิน

ผู้ประเมิน หมายถึง บุคคลที่สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาให้การรับรองให้ปฏิบัติหน้าที่ประเมินคุณภาพการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาผู้ประเมิน ในประเด็นของ องค์ประกอบของผู้ประเมิน การสรรหาผู้ประเมิน และคุณสมบัติ จรรยาบรรณ ความเชี่ยวชาญในเชิงวิชาชีพของผู้ประเมิน ซึ่งในแต่ละประเด็น มีความหมายและขอบข่าย ดังนี้

สังกัดของผู้ประเมิน หมายถึง การที่ผู้ประเมินสมัครเข้าเป็นสมาชิก หรือได้รับการทาบทามเข้าเป็นสมาชิกขององค์กร/หน่วยงานภายนอกต่างๆ เพื่อปฏิบัติภารกิจด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งในการวิจัยนี้ สังกัดของผู้ประเมิน ได้แก่ การสังกัดในองค์กรวิชาการ เช่น สังกัดในคณะของสถาบันอุดมศึกษา หรือสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ สังกัดองค์กรซึ่งจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล(เอกชน) เช่น บริษัทเอกชนต่าง ๆ สังกัดหน่วยงาน/องค์กรที่มีได้หวังผลกำไรทางธุรกิจ เช่น มูลนิธิ สมาคม เป็นต้น

องค์ประกอบของผู้ประเมิน หมายถึง จำนวนของผู้ประเมินในแต่ละคณะ และการจัดคณะผู้ประเมิน ซึ่งอาจพิจารณาตามแหล่งที่มา คุณสมบัติ หรือความเชี่ยวชาญของผู้ประเมินนั้น ๆ

การสรรหาผู้ประเมิน หมายถึง วิธีการได้มาซึ่งผู้ประเมิน

คุณสมบัติ จรรยาบรรณ ทักษะของผู้ประเมิน ประกอบด้วย คำต่าง ๆ ซึ่งมีคำจำกัดความ ดังต่อไปนี้

คุณสมบัติ หมายถึง ข้อกำหนดทั่วไป และข้อกำหนดเฉพาะที่

พึงประสงค์ในการเป็นผู้ประเมิน

ข้อกำหนดทั่วไป ได้แก่ มีความสามารถในการทำงานเป็นทีม มี

ทักษะในการติดต่อสื่อสารอย่างกัลยาณมิตรมีทัศนคติที่กว้าง

และ ลึก มีความหนักแน่น สุขุมรอบคอบ มีทักษะในการคิด

วิเคราะห์ มีความรู้ และทักษะด้านการประเมิน เป็นต้น
ข้อกำหนดเฉพาะ ได้แก่ จำนวนปีของประสบการณ์
 ด้านการสอน การทำงานในสถานศึกษา หรือเป็นบุคคล
 ภายนอกที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาที่ประเมิน
 เป็นต้น

จรรยาบรรณ หมายถึง พฤติกรรมที่พึงปฏิบัติในเชิงวิชาชีพของ
 ผู้ประเมิน ได้แก่ มีความซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ไม่นำข้อมูล
 ไปเปิดเผย มีความอดทน อดกลั้น และยืดหยุ่นมีระเบียบ
 มีวินัยในตนเอง สุภาพอ่อนน้อม รู้กาลเทศะ มีความเข้าใจ
 ผู้อื่น เป็นผู้ฟังที่ดี เป็นผู้ที่มีมองโลกในด้านดี เปิดเผย จริงใจ
 และเข้าใจงานที่ได้รับมอบหมาย มีความยุติธรรม ปฏิบัติ
 ตามวัตถุประสงค์ และขอบเขตที่ได้รับมอบหมาย ไม่เรียกร้อง
 ในสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานประเมินคุณภาพ ไม่แสวงหาผล
 ประโยชน์ หรือทำธุรกิจอื่นใดในการตรวจเยี่ยม หรือประเมิน
 คุณภาพ เป็นต้น

ทักษะของผู้ประเมิน หมายถึง ความเชี่ยวชาญเทคนิคในงาน
 ด้านการประเมินของผู้ประเมิน ซึ่งความเชี่ยวชาญในเชิงวิชาชีพ
 ของผู้ประเมินได้แก่ ทักษะ/ศิลปะในการอ่าน ทักษะ/ศิลปะ
 ในการสัมภาษณ์ และการตั้งคำถาม ทักษะ/ศิลปะในการฟัง
 ทักษะ/ศิลปะในการสังเกต ทักษะ/ศิลปะในการบันทึก เป็นต้น

รายงานผลการประเมิน หมายถึง เอกสารซึ่งจัดทำโดยคณะผู้ประเมินหลังจาก การ
 ประเมินสถาบันอุดมศึกษา

การติดตามผลการประเมิน การส่งเสริมคุณภาพและผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษา
 หมายถึง การดูแลความคืบหน้าของสถาบันอุดมศึกษาหลังการประเมิน การพัฒนาคุณภาพ การ
 ศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา และพิจารณาผลที่เกิดขึ้นต่อสถาบันอุดมศึกษาสืบเนื่องจากผลการ
 ประเมิน

อนึ่ง การประเมิน เป็นงานหรือกิจกรรมที่สำคัญซึ่งส่งผลกระทบต่อหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
 อันได้แก่ สถาบันที่ถูกประเมิน ผู้ใช้บัณฑิต ความเชื่อถือไว้วางใจต่อการประเมินอีกทั้งยังส่งผลต่อ
 คุณภาพมาตรฐานการศึกษาของชาติ ตลอดจนการเป็นที่ยอมรับของนานาชาติในเรื่องคุณภาพ

มาตรฐานการศึกษาด้วย การประเมิน ควรต้องมีแบบอย่างหรือวิธีปฏิบัติกิจกรรมหรืองานที่กำหนดขึ้นไว้อย่างมีแบบแผนเพื่อให้ผู้ประเมินใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงาน ดังนั้น งานด้านการประเมินควรมีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประเมินไว้

มาตรฐานการปฏิบัติงานประเมิน

ในอนาคต เมื่อมีจำนวนสถาบันอุดมศึกษามากขึ้น จำนวนผู้ประเมินก็จะทวีมากขึ้นตามไปด้วย เมื่อมีจำนวนผู้ประเมินมาก หากต่างคนต่างทำ ก็จะไม่มีความมาตรฐานในการทำงาน และหากงานประเมินไม่มีคุณภาพ ก็จะส่งผลถึงความน่าเชื่อถือในควมมีประสิทธิภาพประสิทธิผลของสถาบันอุดมศึกษาด้วย

ในศาสตร์เกี่ยวกับพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ได้ให้ความสำคัญยิ่งกับการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ โดยได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับการประเมินคุณภาพในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้ งานตรวจสอบดังกล่าวได้จำแนกมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบ 3 ประการ ดังนี้ (เจริญ เจริญวาลัย, 2540)

1. มาตรฐานทั่วไป
2. มาตรฐานการปฏิบัติงานภาคสนาม
3. มาตรฐานการรายงาน

1. มาตรฐานทั่วไป (General Standards) แบ่งออกเป็น

1.1 ความมีสมรรถภาพ การตรวจสอบจะต้องกระทำโดยบุคคลที่มีความสามารถในงานตรวจสอบอย่างแท้จริง และบุคคลเหล่านั้นจะต้องเป็นผู้ได้รับการฝึกฝนให้เป็นผู้ตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญในงานตรวจสอบ ซึ่งสมรรถภาพของผู้ตรวจสอบ อาจจำแนกได้ดังนี้

- 1.1.1 พื้นความรู้ในวิชาชีพ
- 1.1.2 การฝึกอบรม
- 1.1.3 การประเมินผลการปฏิบัติงาน

1.2 ความเป็นอิสระ มาตรฐานการตรวจสอบที่สำคัญที่สุดอีกอย่างหนึ่ง คือ ผู้ตรวจสอบจะต้องไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง หรือตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งส่งผลให้การแสดงความคิดเห็นและการให้ข้อเสนอแนะในการรายงานผลการตรวจสอบเป็นไปอย่างถูกต้อง และตรงไปตรงมาได้มากที่สุด

1.3 ความระมัดระวังในการประกอบอาชีพ ผู้ตรวจสอบพึงประพฤติปฏิบัติดังต่อไปนี้

1.3.1 ความชำนาญชำนาญ ผู้ตรวจสอบควรรู้ความสามารถ และทักษะในการตรวจสอบอย่างชำนาญ

1.3.2 ความซื่อตรง ผู้ตรวจสอบพึงซื่อตรงในการปฏิบัติหน้าที่ มีความตรงไปตรงมาในการเสนอข้อคิดเห็น และการรายงานผลการตรวจสอบ

1.3.3 ความขยันขันแข็ง การสอบทาน (Review) และการประเมินผล (Evaluate) ล้วนเป็นการทำงานที่จะต้องไตร่ตรอง พินิจพิเคราะห์ การจะให้ได้ผลงานอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ย่อมต้องใช้แรงกายและกำลังความคิด ต้องใช้ความขยันขันแข็งในการทำงาน

1.3.4 การรักษาความลับที่ได้จากการตรวจสอบ ผู้ตรวจสอบต้องเก็บรักษาความลับที่ตนได้ทราบ และพึงระมัดระวังตนในการจำแนกแยกแยะออกให้ได้ว่าอะไรเป็นความลับที่ไม่พึงเปิดเผย อะไรเป็นเรื่องปกติทั่วไป

2. มาตรฐานการปฏิบัติงานภาคสนาม (Standards of Field Work)

2.1 การวางแผน การตรวจสอบทุกครั้งควรจะต้องมีการวางแผน (planning) การวางแผนการตรวจสอบ คือ การวางแผนตรวจสอบให้ผู้ตรวจสอบใช้เป็นเครื่องมือควบคุม การงานอันจะทำให้ได้มาซึ่งหลักฐาน (Evidence) ต่างๆที่เพียงพอต่อการแสดงข้อคิดเห็นในรายงานผลการตรวจสอบ

2.2 การควบคุมการปฏิบัติงาน การตรวจสอบทุกครั้ง ควรจะมีการควบคุมดูแล ซึ่งการควบคุมดูแลที่ดี จะต้องมีการมอบหมายงานที่เหมาะสม ต้องให้ผู้ตรวจสอบเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และกระบวนการตรวจสอบที่เกี่ยวข้องทั้งหมด มีการประสานงานกับกลุ่มผู้ตรวจสอบตลอด เวลา และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบด้วย มีการปรึกษาหารือถึง ผลการตรวจสอบ และข้อสรุป นอกจากนี้ยังต้องมีการประเมินผลการทำงานของกลุ่มผู้ตรวจสอบ

2.3 การปฏิบัติงานตรวจสอบ คณะผู้ตรวจสอบจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจกับระบบควบคุมคุณภาพภายในของสถาบันหรือบริษัทที่จะเข้าไปตรวจสอบ เพื่อจะได้มีพื้นฐาน สำหรับการพิจารณาถึงลักษณะและขอบเขตของกระบวนการตรวจสอบที่จะนำไปใช้

2.4 หลักฐาน หลักฐานต่าง ๆ ที่ใช้สนับสนุนรายงานการตรวจสอบ จะต้องมีการเก็บรวบรวมไว้ให้ครบถ้วน

3. มาตรฐานการรายงาน (Standards of Reporting)

ต้องมีการรายงานผลการตรวจสอบทุกครั้งที่มีการตรวจสอบ และรายงานจะต้องอยู่ภายในกรอบมาตรฐานที่กำหนด มาตรฐานรายงาน มีดังนี้

3.1 การออกรายงาน การออกรายงานผลการตรวจสอบจะต้องออกให้รวดเร็วทันการณ์ การออกล่าช้าเกินการณ์ อาจชี้ให้เห็นถึงสมรรถนะการทำงานในแง่ลบของฝ่ายตรวจสอบ ดังนั้นการออกรายงานผลการตรวจสอบจึงต้องกำหนดมาตรฐานไว้ด้วย เช่น กำหนดว่ารายงานผลการตรวจสอบ จะต้องทำให้แล้วเสร็จและนำเสนอได้ภายใน 2 สัปดาห์หลังจากวันการตรวจสอบแล้วเสร็จ

3.2 การปรึกษาหารือข้อสรุปผลการตรวจสอบ ข้อสรุปผลการตรวจสอบ (Audit Findings) จะต้องมีการนำไปปรึกษาหารือกับหัวหน้าหน่วยงานผู้รับการตรวจสอบเสียก่อนจะเขียนออกรายงาน มารยาทข้อนี้เป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ตรวจสอบพึงปฏิบัติโดยนำข้อสรุปในขั้นต้น (Preliminary Findings) ที่รวบรวมจากผลการตรวจสอบนำไปปรึกษาหารือกันเสียก่อน นอกจากจะเป็นการช่วยเสริมสร้างสัมพันธไมตรีระหว่างฝ่ายตรวจสอบกับหน่วยงานผู้รับการตรวจสอบแล้วยังเปิดโอกาสให้ได้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมอย่างสมบูรณ์ขึ้น ข้อเท็จจริงที่ได้รับเพิ่มเติมจากการร่วมปรึกษาหารือช่วยลดโอกาสการเขียนรายงานผิดพลาดหรือผิดไปจากความเป็นจริงได้อีกทางหนึ่งด้วย

3.3 รูปแบบของรายงาน จุดมุ่งหมายของการทำรายงานผลการตรวจสอบ ก็เพื่อการสื่อความให้ทราบถึงข้อสรุปผลการตรวจสอบที่ผู้ตรวจสอบได้พบเห็นมา และเพื่อกระตุ้นให้แก้ไขหรือสร้างมาตรการในการปรับปรุงสิ่งที่จำเป็นต้องให้มีการแก้ไขปรับปรุง ดังนั้น “ความชัดเจน” ของรายงานจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากที่สุด เพราะว่ารายงานผลการตรวจสอบนั้น สามารถบอกให้รู้ว่า คุณภาพของฝ่ายตรวจสอบนั้นเป็นอย่างไร

3.4 การเขียนรายงาน ควรเขียนให้กระชับรัดกุมเท่าที่จะทำได้ และควรระมัดระวังในการใช้คำ

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2545) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของคณะผู้ประเมิน ว่า คณะทำงานหรือทีมงานในการตรวจประเมินมีความสำคัญมาก เพราะผลของการตรวจประเมินกระทบต่อสถาบันที่รับการประเมิน ดังนั้น คณะผู้ประเมินจึงควรประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในการประเมิน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางสำหรับไว้ปรึกษาทางเทคนิค และผู้ที่เข้าใจการอุดมศึกษาเป็นอย่างดี การเลือกคณะผู้ประเมินจำเป็นต้องคัดเลือกอย่างจริงจัง ต้องได้ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรม มีประสบการณ์ และตั้งใจเป็นผู้ประเมิน โดยมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

1. มีคุณสมบัติเป็นผู้ประเมินตามที่ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. กำหนด และผ่านการอบรมผู้ประเมินภายนอก หรือเป็นผู้ที่สมศ. แต่งตั้งให้เป็นผู้ประเมินรับเชิญ
2. เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจงานระดับอุดมศึกษา

3. มีความรู้ความเข้าใจในการประเมิน มีทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ ประเมิน และรายงานผลอย่างเป็นปรนัย
4. มีความเป็นธรรมในการประเมิน
5. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี
6. เข้าใจเกณฑ์ในการประเมิน ในขณะเดียวกันต้องเข้าใจธรรมชาติและหลักการของอุดมศึกษาที่มีความหลากหลายและแตกต่าง
7. ละเอียดรอบคอบในการพิจารณาซึ่งอาศัยความสามารถในการรับรู้ การอ่าน การฟัง การสังเกต การสังเคราะห์ และวิเคราะห์
8. มีทักษะการสื่อสารที่ดีทั้งการพูดและการเขียน
9. เป็นผู้ฟังที่ดี จับประเด็นได้อย่างถูกต้อง
10. มีทัศนคติเชิงบวกต่อการประเมินคุณภาพ

ด้านจำนวนผู้ประเมินในคณะผู้ประเมินแต่ละชุด ประกอบด้วย ประธานคณะผู้ประเมิน 1 คน ผู้ประเมินภายนอกอีก 1-2 คนหรือมากกว่านั้น ขึ้นอยู่กับประเภท ลักษณะ ธรรมชาติ หรือ ขนาดของสถาบัน ในคณะผู้ประเมิน ประกอบด้วย ประธาน ผู้ประเมินภายนอก และเลขานุการ ทั้งนี้ คณะทำงานทุกคนจะต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง

ข้อควรระวังในการตั้งคณะทำงานประเมินภายนอก

ในการสรรหาและแต่งตั้งคณะทำงานประเมินภายนอก ควรระมัดระวังในการเลือกบุคคลโดยควรสอบถามจากหลายแหล่งที่เคยรู้จัก หรือทำงานร่วมกับบุคคลผู้นั้นเพื่อให้ได้ผู้ที่เหมาะสม ส่วนผู้ที่ไม่เหมาะสม คือ ชอบพูดแต่เรื่องของตนเอง พูดมาก ไม่รักษาเวลาและหาสาระไม่ได้ ผู้ที่มีอัตตาสูง ดูถูกตีเตียนผู้อื่น ผู้ที่มีความรู้สูง รู้ไปหมดทุกเรื่อง เห็นข้อบกพร่องของคนอื่นตลอดเวลา ผู้ที่ตัดสินใจไม่ได้ ผู้ที่ไม่ยืดหยุ่นยึดกระดาษเป็นสรณะ ผู้ที่พูดไม่เป็น พูดแล้วผู้ฟังเกิดอารมณ์เสีย ผู้ที่ขาดทักษะด้านทักษะการเขียน การสรุป การอภิปราย ผู้ที่มีประสบการณ์หรือเคยอยู่ในสถาบันนั้น ฐิตารัตน์ บุญสุข (2545) ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพและจรรยาบรรณของผู้ประเมินว่า ผู้ประเมินควรมีบุคลิกภาพอย่างกัลยาณมิตร หรือนักการทูต กล่าวคือ ให้ความเป็นกันเอง ไม่ถือตน นำเคารพ ไม่ลำเอียง น่ายกย่อง รู้จักพูด ยอมรับฟังผู้อื่น รู้จักตอบข้อซักถามหรือเรื่องราวที่ลึกซึ้งได้ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับเรื่องที่ไม่ใช่เป้าหมายของงาน สำหรับความเป็นนักประเมินนั้น ต้องรอบรู้ รอบคอบ ชอบค้นหาความจริง ตื่นตัวและรับรู้ปฏิกริยาผู้อื่นได้ไว มีวินัย มีวุฒิภาวะ ยึดมั่นในจรรยาบรรณผู้ประเมิน ในด้านจรรยาบรรณผู้ประเมิน จำแนกเป็น จรรยาบรรณพื้นฐานผู้ประเมิน

จรรยาบรรณต่อผู้รับการประเมิน จรรยาบรรณต่อเพื่อนร่วมงาน และจรรยาบรรณต่อผู้ว่าจ้างหรือ
สมศ. โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. จรรยาบรรณพื้นฐานผู้ประเมิน

- 1.1 ผู้ประเมินพึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์และเที่ยงธรรม
- 1.2 ผู้ประเมินพึงคำนึงถึงความถี่ถ้วนและถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการเก็บ

รวบรวมมาจากหลาย ๆ แหล่ง

- 1.3 ผู้ประเมินพึงรักษาความลับเกี่ยวกับข้อมูลของผู้รับการประเมิน
- 1.4 ผู้ประเมินพึงตรงต่อเวลา กล่าวคือ ไม่ไปเร็วหรือช้ากว่ากำหนดการที่เตรียมไว้

ผู้ประเมินพึงวางตนให้เหมาะสมและตั้งอยู่ในกรอบศีลธรรม พัฒนาตน ขวนขวายหาความรู้
รอบตัวตลอดจนความรู้และประสบการณ์ด้านการประเมินเพิ่มเติมเพื่อศักดิ์ศรีและชื่อเสียง และ
การเป็นที่ยอมรับจากผู้รับการประเมิน ตลอดจนคุณภาพของการประเมิน

- 1.5 ผู้ประเมินพึงใช้หลักของกัลยาณมิตรในการปฏิบัติงาน

1.6 ผู้ประเมินพึงเผยแพร่ชื่อเสียงและคุณค่าของการประเมินให้เป็นที่ปรากฏ
แก่สังคมด้วยการตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลดีและเกิดประโยชน์แก่สังคม ด้วยการยึดมั่นใน
จรรยาบรรณของนักการประเมิน อันจะส่งผลให้สถาบันหรือผู้รับการประเมินได้มีการพัฒนา
คุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งนำไปสู่ประโยชน์ที่สังคมจะได้รับอีกทอดหนึ่ง

2. จรรยาบรรณต่อผู้รับการประเมิน

2.1 ผู้ประเมินพึงให้เกียรติผู้รับการประเมิน โดยการทักทายหรือแสดงคารวะผู้ที่
อาวุโสกว่าโดยไม่ถือตนว่าเป็นผู้ประเมินภายนอก การรักษาเวลาตามกำหนดนัดหมาย ใส่ใจ
รับฟังข้อมูลจากผู้รับการประเมิน ตลอดจนใช้วาจาที่สุภาพในการซักถาม

2.2 ไม่ใช้ประสบการณ์เดิมหรือประสบการณ์ส่วนตัวของผู้ประเมินเป็นเกณฑ์เทียบ
ในการประเมิน ผู้ประเมินพึงระลึกเสมอว่า สถาบันอุดมศึกษาที่มีความหลากหลาย มีปรัชญาและพันธ
กิจที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของสถาบัน ดังนั้น การประเมินจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างเหล่านี้
ด้วย

2.3 ผู้ประเมินพึงรักษาสิทธิของผู้รับการประเมินที่จะรับทราบว่าเขาถูกประเมิน
อะไร เรื่องใดบ้าง ประเมินอย่างไร เมื่อไร โดยผู้ประเมินจะชี้แจงวัตถุประสงค์ กระบวนการและขั้น
ตอนของการประเมิน ที่ผู้รับการประเมินควรทราบแก่ผู้บริหารและบุคลากรของสถาบันที่รับ การ
ประเมิน และให้โอกาสแก่ผู้รับการประเมินที่จะชี้แจงด้วย

2.4 ผู้ประเมินพึงรักษาลิขสิทธิ์ทางปัญญาของผู้รับการประเมินโดยไม่ลอกเลียนหรือดัดแปลงผลงานของผู้รับการประเมินไปใช้กันได้รับอนุญาต

3. จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมงาน

3.1 ผู้ประเมินพึงให้เกียรติและเคารพในศักดิ์ศรีของเพื่อนร่วมงาน

3.2 ผู้ประเมินพึงยับยั้งการกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องของเพื่อนร่วมงานด้วยการให้ความช่วยเหลือชักนำให้ประพฤติให้ถูกต้อง

3.3 ผู้ประเมินพึงรับผิดชอบร่วมประชุมกับคณะทำงานตามกำหนดนัดหมายที่ตกลงกันไว้โดยไม่บ่าเบียง และเสนอผลงานต่อที่ประชุมตามที่ได้รับมอบหมายทุกครั้ง

3.4 ผู้ประเมินพึงเอื้อเฟื้อ เต็มใจช่วยเหลืองานของคณะผู้ประเมินอย่างเต็มความสามารถเพื่อความสำเร็จของคณะทำงานการประเมิน

3.5 ผู้ประเมินพึงยึดมั่นในหลักกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงาน

4. จรรยาบรรณต่อผู้ว่าจ้างหรือ สมศ.

4.1 ผู้ประเมินพึงปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามที่สัญญา กับ สมศ. หรือผู้ว่าจ้าง โดยความซื่อสัตย์สุจริตและมีให้เสื่อมเสียภาพพจน์หรือเกียรติของวงการประเมินคุณภาพภายนอก

4.2 ผู้ประเมินพึงรักษาศักดิ์ศรีความน่าเชื่อถือของ สมศ. โดยไม่แสดงความเห็นต่อสาธารณชนในเชิงปฏิบัติหรือเป็นผลเสียต่อภาพพจน์ของ สมศ. และก่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการประเมินคุณภาพภายนอก

4.3 ผู้ประเมินพึงรายงานผู้ว่าจ้างหรือ สมศ. ตามตรง หากเกี่ยวข้องหรือมีความใกล้ชิดคุ้นเคยกับผู้รับการประเมินมาก่อน และเป็นไปได้ที่ผู้ประเมินไม่ควรรับการประเมินรายนั้น

จากที่กล่าวมาแล้ว แสดงให้เห็นว่าทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ประเมินนั้น มีความสำคัญยิ่ง ดังนั้น องค์การที่รับผิดชอบในการประเมินคุณภาพภายนอก จะต้องจัดการในเรื่องดังกล่าวอย่างระมัดระวัง พิถีพิถัน และรอบคอบ

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการสร้างรูปแบบ

ความหมายของรูปแบบ ประเภท ลักษณะของรูปแบบ การสร้างรูปแบบ และวิธีการทดสอบรูปแบบ

ความหมายของรูปแบบ (Model)

รูปแบบ (Model) เป็นคำที่ใช้เพื่อสื่อความหมายหลายอย่าง โดยทั่วไป จะหมายถึง สิ่งหรือวิธีการดำเนินงานที่เป็นต้นแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง

นักวิชาการได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้หลายลักษณะ เช่น

อุทัย บุญประเสริฐ (2516) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึงสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญๆในเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะ

สวัสดิ์ สุคนธ์รังสี (2520) ได้กล่าวถึงรูปแบบว่า หมายถึงตัวแทนที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบายถึงพฤติกรรมของลักษณะบางประการของสิ่งที่เป็นจริงอย่างหนึ่ง

ทาดาโอะ มียากาวะ (คงศักดิ์ สันติพิฤกษ์วงศ์ (แปล),1986) ได้กล่าวว่า รูปแบบ คือ การแสดงภาพความจริงที่เรากำลังศึกษา ค้นคว้าออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง คือ การอธิบาย การพยากรณ์ หรือการควบคุมเกี่ยวกับโครงสร้าง และการเคลื่อนไหวของสภาพความเป็นจริงที่ค้นคว้าอยู่

Keeves (1988) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง การแสดงโครงสร้างเพื่อใช้ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร รูปแบบอาจสามารถสร้างจากหลักฐานต่าง ๆ ที่มีอยู่ จากการหยั่งรู้ด้วยการเปรียบเทียบหรือแตกมาจากทฤษฎีก็ได้

นอกจากนี้ รูปแบบ ยังหมายถึง สิ่งที่แสดงถึง

1. รูปแบบของจริง
2. รูปแบบที่เป็นแบบอย่าง
3. รูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล สัญลักษณ์และหลักการของระบบ
4. แบบแผนตัวอย่างของการดำเนินงานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ในระบบ (เสรี ชัดเข้ม, 2538)

โดยสรุปแล้ว รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญๆของเรื่องที่จะศึกษา

ประเภทของรูปแบบ

Steiner (1988) ได้กล่าวถึงความหมายว่ารูปแบบ คือ สิ่งของสิ่งหนึ่งที่คล้ายคลึงกับสิ่งของอีกสิ่งหนึ่ง และได้จำแนกความหมายโดยเฉพาะของรูปแบบเป็น 2 ลักษณะคือ

1.รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical model) แบ่งออกเป็น

1.1 รูปแบบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model of) เป็นแบบจำลองที่ออกแบบมาจากของจริง เช่น แบบจำลองเครื่องบินเอฟ 16 ลำเล็ก ๆ ที่จำลองมาจากเครื่องบินเอฟ 16 จริง ๆ

1.2 รูปแบบเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model for) เป็นแบบจำลองที่สร้างออกแบบไว้

เพื่อใช้เป็นต้นแบบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น เราต้องสร้างแบบจำลองเครื่องบินเอฟ 16 ขึ้นมาก่อน เพื่อนำไปเป็นต้นแบบผลิตเครื่องบินเอฟ 16 จริง ๆ

2. รูปแบบเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Model) แบ่งออกเป็น

2.1 รูปแบบเชิงความคิดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Conceptual Model - of)

คือ แบบจำลองที่สร้างขึ้นโดยจำลองมาจากทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว

2.2 รูปแบบเชิงความคิดเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Conceptual Model - for) คือ

แบบจำลองที่สร้างขึ้นเพื่อใช้อธิบายทฤษฎี

สำหรับรูปแบบในทางสังคมศาสตร์ มักหมายถึงชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่สนใจเพื่อให้นิยามคุณลักษณะหรือบรรยายคุณสมบัตินั้น ๆ ให้เข้าใจง่าย ดังนั้น รูปแบบจึงมิใช่การอธิบายหรือบรรยายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม เพราะการทำเช่นนั้นจะทำให้รูปแบบมีความซับซ้อนเกินไปในการที่จะทำความเข้าใจซึ่งทำให้คุณค่าของรูปแบบด้อยลงไป รูปแบบที่ใช้ศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมควรมีคุณสมบัติ 2 ประการ คือ มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ที่ศึกษาและสามารถนำไปหาข้อสรุปเพื่ออธิบาย ทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง ส่วนการที่จะระบุว่ารูปแบบหนึ่ง ๆ จะต้องมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้น ๆ ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดเป็นการตายตัว ทั้งนี้แล้วแต่ปรากฏการณ์แต่ละอย่างและวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ อย่างไร

Keeves (1988) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบ โดยยึดแนวทางของ Caplan และ Tutsuoka และพัฒนาการใช้รูปแบบทางการศึกษาออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) ลักษณะเป็นรูปแบบเชิงกายภาพส่วนใหญ่ใช้ในด้านวิทยาศาสตร์ เช่น รูปแบบการพัฒนากาของอะตอม เป็นต้น สร้างขึ้นโดยใช้หลักการเทียบเคียงโครงสร้างของรูปแบบให้สอดคล้องกับลักษณะที่คล้ายคลึงกันและทำให้รูปแบบสอดคล้องกับข้อมูล หรือความรู้ที่มีอยู่ในขณะนั้นด้วย อีกทั้งรูปแบบที่สร้างขึ้นต้องมีองค์ประกอบชัดเจนเพื่อให้สามารถนำไปทดสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ และสามารถนำไปใช้ในการหาข้อสรุปของปรากฏการณ์ได้อย่างกว้างขวาง

2. รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) เป็นรูปแบบเชิงนามธรรม ลักษณะสำคัญของรูปแบบนี้ คือการแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในรูปแบบ ในรูปของข้อความ รูปภาพ หรือแผนภูมิ รูปแบบเชิงข้อความใช้หลักการเทียบเคียงเชิงแนวคิด ปรากฏการณ์ และใช้ข้อความในการอธิบาย จึงทำให้เกิดความกระจ่างมากขึ้น

3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) รูปแบบนี้เป็น การแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ หรือตัวแปรโดยใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าจะนำไปใช้ในด้านพฤติกรรมศาสตร์มากขึ้น โดยเฉพาะในการวัดผลทางการศึกษา รูปแบบลักษณะนี้ สามารถนำไปสู่การสร้างทฤษฎี เพราะสามารถนำไปสู่การทดสอบสมมติฐานได้ รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์นี้ ส่วนมากพัฒนามาจากรูปแบบเชิงข้อความ

4. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) รูปแบบนี้ เริ่มมาจากการนำเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ไปศึกษาเกี่ยวกับพันธุศาสตร์ รูปแบบเชิงสาเหตุนี้ สามารถทำให้ศึกษารูปแบบเชิงข้อความ ที่มีตัวแปรสลับซับซ้อนได้ แนวคิดที่สำคัญของรูปแบบนี้คือ ต้องสร้างขึ้นจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง หรืองานวิจัยที่มีมาแล้ว รูปแบบจะเขียนในลักษณะสมการเส้นตรง แต่จะสมการแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุเชิงผลระหว่างตัวแปร จากนั้น มีการเก็บรวบรวมข้อมูลในสภาพที่เป็นจริงเพื่อทดสอบรูปแบบ รูปแบบเชิงสาเหตุนี้ แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ รูปแบบระบบเส้นเดียว (Recursive Model) และรูปแบบระบบเส้นคู่ (Non - Recursive Model)

คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

รูปแบบที่ดีจะเปรียบเสมือน สิ่งที่ทำให้ผู้ที่สนใจศึกษาในเรื่องใด ๆ ได้มีความเข้าใจในเบื้องต้นก่อนการศึกษาในแนวลึกต่อไป ดังนั้น การสร้างรูปแบบที่ดี ควรมีลักษณะดังนี้(คงศักดิ์ สันติพิทักษ์วงศ์ (แปล), 1986)

1. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปร มากกว่าที่จะเน้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแบบรวม ๆ
2. รูปแบบควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเมื่อทดสอบรูปแบบแล้ว ถ้าปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รูปแบบนั้นต้องถูกยกเลิกไป
3. รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุเชิงผลของเรื่องที่จะศึกษาได้อย่างชัดเจน
4. รูปแบบควรนำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่ หรือความสัมพันธ์ใหม่ของเรื่องที่จะศึกษาได้

โดยสรุป จะเห็นได้ว่ารูปแบบมีความชัดเจนและสามารถให้คำนิยามได้ รูปแบบสามารถสร้างแล้วทดสอบได้ และถ้าจำเป็นก็สามารถสร้างขึ้นมาใหม่ได้ รูปแบบมีความสัมพันธ์กับทฤษฎี แต่โดยมโนทัศน์แล้วมีความแตกต่างไปจากตัวทฤษฎีเอง

การสร้างรูปแบบ

ในการสร้างรูปแบบ(Meason, Albert and Khedourri,1985) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างรูปแบบไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นรวบรวมปัญหา(Problem Formulation) เพื่อให้รู้ว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง
2. ขั้นพัฒนารูปแบบ (Model Construction) ดำเนินการภายหลังจากที่ได้รวบรวมปัญหาต่าง ๆ แล้ว ในการสร้างรูปแบบต้องพิจารณาวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เบื้องต้นของการสร้าง และต้องรู้ถึงลักษณะเฉพาะที่ต้องการของผลผลิต ต้องรู้ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นและควรคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการสร้างและความสนใจของผู้ใช้ด้วย เพราะถ้ารูปแบบมีค่าใช้จ่ายสูงและไม่เป็นที่ยอมรับ ข้อมูลที่รวบรวมมาอาจมีโอกาสบกพร่องได้ในระหว่างการดำเนินการขั้นต่าง ๆ จึงควรมีการให้คำจำกัดความสภาพการณ์ การสุ่มตัวอย่าง และทำตามหลักวิชาการอย่างเคร่งครัด ควรมีการประเมินค่าความแปรปรวน และควรพิจารณาอย่างระมัดระวังว่าสมควรนำตัวแปรใดบ้างมาไว้ในรูปแบบที่จะสร้าง และเมื่อสร้างเสร็จแล้วก็ต้องพิจารณาว่า ครอบคลุมตัวแปรหรือไม่ มีความบกพร่องในตัวแปรใดบ้าง

3. การทดสอบรูปแบบ (Testing the Model) เมื่อสร้างรูปแบบเสร็จแล้วควรทดสอบโดยพิจารณาถึง

- 3.1 มีความตรงตามสถานการณ์จริง (Valid) รูปแบบที่สร้าง หากมีความใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงจะดีมาก เพราะจะช่วยให้การตัดสินใจดีขึ้น ไม่ยุ่งยากต่อการนำไปใช้ และควรพิจารณาถึงระดับของความสำเร็จจากการแก้ปัญหา

- 3.2 มีการนำไปทดลองใช้ เพื่อเปรียบเทียบว่าผลจากการนำไปใช้ทำให้มีการปรับปรุงคุณภาพในการปฏิบัติงานอย่างไร การทดลองใช้มี 2 ลักษณะ คือ ทดลองย้อนหลัง (Retrospective Evaluation) โดยใช้กับข้อมูลในอดีต และการทดลองใช้ปฏิบัติในปัจจุบัน (Pretest)

4. การทำให้สำเร็จ (Implementation) เมื่อผ่านการทดสอบแล้ว ก็ควรสามารถที่จะนำไปใช้ให้เกิดความสำเร็จ เพราะไม่มีรูปแบบใดที่จะเรียกว่าสำเร็จอย่างสมบูรณ์จนกว่าจะได้รับการสนใจ และยอมรับที่จะนำไปใช้

5. การปรับปรุงรูปแบบให้ทันสมัย(Model Updating) แม้ว่าจะมีการนำรูปแบบไปใช้และใช้ได้เป็นอย่างดี แต่ก็ควรมีการพัฒนา ประยุกต์ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ขององค์กร และสถานการณ์ที่มากกระทบจากภายนอกและภายในองค์กรด้วย

โดยสรุป การสร้างรูปแบบไม่มีข้อกำหนดตายตัวแน่นอนว่าจะต้องทำอะไรบ้าง แต่โดยทั่วไปเริ่มจากการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะสร้างรูปแบบให้ชัดเจน หาสมมติฐาน และหลักการของรูปแบบที่จะพัฒนา แล้วสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้น จากนั้นจึงนำรูปแบบที่สร้างไปตรวจสอบหาคุณภาพของรูปแบบว่าสามารถนำไปใช้ได้ผลจริงหรือไม่

วิธีการทดสอบรูปแบบ

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบก็เพื่อทดสอบ หรือตรวจสอบรูปแบบนั้น ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์โดยการประมาณค่าพารามิเตอร์ของรูปแบบ ดังนั้น รูปแบบที่สร้างขึ้นจึงควรมีความชัดเจนและเหมาะสมกับวิธีทดสอบ โดยปกติแล้ว การวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์มักจะดำเนินการทดสอบรูปแบบด้วยวิธีการทางสถิติ ผลของการทดสอบจะนำไปสู่การยอมรับหรือปฏิเสธรูปแบบนั้น และนำไปสู่การสร้างทฤษฎีใหม่ต่อไป แต่การทดสอบรูปแบบหรือการประเมินในบางเรื่องนั้น ก็ไม่สามารถกระทำได้ด้วยข้อจำกัดของสภาพการณ์ต่าง ๆ ดังนั้น Eisner (1976) จึงได้เสนอแนวคิดของการทดสอบหรือประเมินโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ความเห็นว่า การวิจัยทางการศึกษาบางเรื่องต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการได้ตัวเลขแล้วสรุป เขาเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากันนั้นเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้ จึงได้เสนอแนวคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ ดังนี้

1. การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มิได้เป็นการประเมินที่เน้นสัมฤทธิ์ผลของเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ตามรูปแบบของการประเมินอิงเป้าหมาย (Goal Based Model) การตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบของการประเมินแบบสนองตอบ (Responsive Model) หรือการรองรับกระบวนการตัดสินใจตามรูปแบบกระบวนการประเมินอิงการตัดสินใจ (Decision Making Model) แต่อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่ถูกนำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่างๆ เข้าด้วยกันตามวิจรรณญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน

2. เป็นรูปแบบการประเมินที่เป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมินโดยพัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลปะ (Art Criticism) มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่า ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ ได้ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่าง

แท้จริง แนวคิดนี้ได้นำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงมากขึ้น ทั้งนี้เพราะองค์ความรู้ เฉพาะสาขานั้น ผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้น ๆ จริง ๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ดังนั้น ในวงการ อุดมศึกษาจึงนิยมนำรูปแบบนี้มาใช้ในเรื่องที่ต้องการความลึกซึ้งและความเชี่ยวชาญเฉพาะทางสูง

3. เป็นรูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดย ให้ความเชื่อถือว่าผู้ทรงคุณวุฒิที่เที่ยงธรรมและมีดุลยพินิจที่ดี ทั้งนี้ มาตรฐานและเกณฑ์ พิจารณาต่าง ๆ นั้นจะขึ้นกับประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิผู้นั้นเอง

4. เป็นรูปแบบที่ยอมให้ความยืดหยุ่น กระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิเป็น ไปตามอรรถาศัย และความถนัดแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นพิจารณา การบ่งชี้ข้อมูล ที่ ต้องการ การเก็บรวบรวม การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ

จากแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการสร้างรูปแบบที่ได้นำเสนอมาข้างต้นนี้ เป็น แนวคิดที่ให้สาระที่เป็นประโยชน์ในการนำมากำหนดเป็นหลักการในการสร้างรูปแบบการจัดการ การประเมินคุณภาพภายนอกของการศึกษาระดับอุดมศึกษาไทย ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของการ วิจัยในครั้งนี้ รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) ที่ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ภายในรูปแบบ ซึ่งได้แก่ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของการศึกษาระดับอุดมศึกษาไทยในรูปข้อความ เพื่อ อธิบายสิ่งที่จะศึกษา คือ การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของการศึกษาระดับอุดมศึกษา ไทยด้วยแผนภูมิ ซึ่งจะให้เห็นองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของการศึกษาระดับอุดมศึกษาไทยได้อย่างชัดเจน

การพัฒนาแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของการศึกษาระดับ อุดมศึกษาไทยนี้ ได้จากการศึกษา วิเคราะห์และทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน คุณภาพภายนอกของการศึกษาระดับอุดมศึกษาไทย ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน 2543) การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ความหมาย แนวคิด ระบบและกระบวนการในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา หลักการและวิธีการ ตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพจากภายนอก และการตรวจสอบ / ประเมินคุณภาพในประเทศ และ ต่างประเทศ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการสร้างรูปแบบ แนวคิดหลักการกระบวนการบริหาร วงจร PDCA เพื่อให้ครอบคลุมในการกำหนดเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและความสัมพันธ์ของรูปแบบอย่างแท้จริง

ในการพัฒนารูปแบบในการวิจัยครั้งนี้ จะยึดตามหลักการการพัฒนารูปแบบของเมสัน อัลเบิร์ต และเคียเคอร์รี่ (Meason , Albert and Khedourri ,1985) ซึ่งได้เสนอไว้ข้างต้น โดยผู้วิจัยจะดำเนินถึงขั้นการทดสอบรูปแบบ (Testing the Model) ว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความตรงต่อสถานการณ์จริง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ เพียงใด แต่จะยังไม่ถึงในขั้นของการกระทำให้สำเร็จ (Implementation) และขั้นการปรับปรุงให้ทันสมัย (Model Updating) ซึ่งเป็นขั้นของการนำรูปแบบไปใช้ ไม่สามารถดำเนินการได้ ถือเป็นข้อจำกัดของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ จึงถือเป็นการนำเสนอรูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของการศึกษาระดับอุดมศึกษาไทย ซึ่งเป็นการนำเสนอแนวคิดทางเลือกในการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของการศึกษาระดับอุดมศึกษาไทย

3.4 แนวคิดตามหลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA)

แนวคิดของหลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA) เป็นที่รู้จักกันในนาม “ Shewhart Cycle “ และ “ Deming Cycle “ ผู้ริเริ่มแนวคิดนี้ คือ นักสถิติ ชื่อ Walter A. Shewhart โดย ในปี 1939 Shewhart ได้ทำวงจรวางแผนโครงสร้างจากแนวคิดที่ว่า การประเมินที่เชื่อถือได้ ผูกกับความมุ่งมั่นในการจัดการเพื่อทำผลกำไรและลดความเสียหาย เป็นกุญแจสำคัญนำไปสู่ความสำเร็จในกิจการ ต่อมา W. Edwards Deming ได้รณรงค์ให้นักธุรกิจญี่ปุ่นนำ PDCA ไปใช้ ชาวญี่ปุ่นจึงยกย่อง Deming และขนานนามวงจรนี้ว่า Deming Cycle (American Society for Quality , 2002)

วรภัทร ภูเจริญ (2541) ได้สรุปสาระสำคัญของวงจร PDCA ว่า เป็นเครื่องมือบริหารแบบครบวงจรที่เรียกว่า Plan - Do - Check - Act คือ มีการวางแผน (Plan) มีการปฏิบัติตามแผนหรือขั้นตอนที่วางไว้ (Do) มีการประเมิน (Check) และมีการนำผลการประเมินย้อนกลับไปทบทวน ปรับปรุง แก้ไข กำหนดขั้นตอนกันใหม่ (Act)

ประโยชน์ของ PDCA

วงจร PDCA เป็นรูปแบบที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในการปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ช่วยองค์กรในการวางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และนำผลการประเมินตรวจสอบว่าเป็นไปตามแผนอย่างไร และนำไปปรับปรุง แก้ไข กำหนดขั้นตอนกันใหม่

วงจร PDCA ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง ได้แก่

1. วางแผน : ตระหนักถึงโอกาส และวางแผนการเปลี่ยนแปลง
2. ปฏิบัติตามแผน : เปลี่ยนแปลงตามแผนที่วางไว้

3. ประเมิน : ทบทวน วิเคราะห์ผล และชี้ให้เห็นสิ่งที่ได้เรียนรู้

4. นำผลการประเมินย้อนกลับไปทบทวน ปรับปรุง แก้ไข : ดำเนินการโดยอิงสิ่งที่ได้เรียนรู้ในขั้นตอนการประเมิน ถ้าปฏิบัติตามแผนเป็นผลสำเร็จ นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปเปลี่ยนแปลงในวงกว้าง หากไม่สำเร็จ ก็ต้องมีการกำหนดขั้นตอนกันใหม่โดยใช้แผนอื่น

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าม้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา และการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก ดังต่อไปนี้

Vroeijenstijn and Acherman, (1990) ได้ศึกษาการประเมินคุณภาพในต่างประเทศ พบว่าจุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Quality Improvement) และในขณะเดียวกันมีความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) ด้วย

Van Vught (1994) ได้ศึกษาการประกันคุณภาพในประเทศยุโรปตะวันตก พบว่า การประกันคุณภาพการศึกษามีลักษณะร่วมกัน คือ ระบบส่วนใหญ่ประกอบด้วยการประกันคุณภาพภายใน และการประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ การศึกษา / การประเมินตนเอง การตรวจเยี่ยม และประเมินโดยผู้ร่วมวงการวิชาการ การรายงานผลการประเมิน และการตัดสินใจเกี่ยวกับการผูกโยงงบประมาณกับผลการประเมิน

Dill (2000) ได้ศึกษาการนำการตรวจสอบไปใช้ในประเทศแถบยุโรป และเอเชีย ได้ข้อสรุปว่า กระบวนการต่าง ๆ ของการประกันคุณภาพนั้น จะพัฒนาได้โดยผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์แล้วค่อย ๆ ดัดแปลงพัฒนา โดยมีการปรึกษาหารือ และให้ผลย้อนกลับ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง หลังการเผยแพร่รายงาน หน่วยงานที่รับผิดชอบควรติดตามผลรายงาน ความคืบหน้าของสถาบันอุดมศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองต่อข้อค้นพบในรายงานการประเมิน ต่อจากนั้น ควรจัดกิจกรรมติดตามผลในรูปแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเพื่อพัฒนา อีกทั้งมีกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพเพื่อเผยแพร่แบบอย่างที่ดีที่สุด และพบอีกว่า การประเมินคุณภาพภายนอกมีผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษาในรูปแบบการเงิน ซึ่งเสี่ยง ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับ Brennan and Shah (2001) ที่พบว่า การประเมินคุณภาพภายนอกมีผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษาในรูปแบบการเงิน ซึ่งเสี่ยง การได้รับการรับรองสถานภาพอย่างเป็นทางการ เป็นต้น

Harman (1996) ได้ศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศแถบเอเชีย และแปซิฟิก และได้ข้อเสนอแนะกลยุทธ์ในการพัฒนาและจัดการการประกันคุณภาพว่า น่าจะมีแนวทางใหม่ๆในการพัฒนาคุณภาพ และควรเป็นแนวทางที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในขณะที่เดียวกันควรเหมาะสมกับบริบทและวัฒนธรรมของสถาบันนั้น ๆ แต่แนวทางดังกล่าวก็ยังคงต้องให้ความสำคัญต่อคุณค่าของการศึกษา/ประเมินตนเอง การตรวจเยี่ยมและประเมินโดยผู้ร่วมวงวิชาการ กระบวนการประเมินต้องโปร่งใส ยุติธรรม และควรให้ความสำคัญกับรายงานการประเมินเพราะส่งผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษา รายงานควรมีควรมีความชัดเจน และควรเผยแพร่ต่อสาธารณชน ซึ่งถือเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม(Accountability)

Acherman(1995) ได้ศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาในต่างประเทศ พบว่า ในส่วนของผู้ประเมิน องค์กรประเมินคุณภาพภายนอก สามารถให้ความสนับสนุนการประเมินคุณภาพภายนอกโดยให้ความสำคัญในการจัดองค์ประกอบผู้ประเมิน ผู้ประเมินไม่ควรมาจากนักการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเท่านั้น แต่ควรมีผู้แทนภาคการค้า/ อุตสาหกรรม นักวิชาชีพเข้ามาร่วมด้วย นอกจากนี้ องค์กรยังควรทำหน้าที่เป็นตัวกลางรวบรวมข้อมูลสะท้อนกลับจากลูกค้า (นักศึกษา ผู้ใช้บัณฑิตฯ) เพื่อเป็นประโยชน์ในการธำรงรักษา และส่งเสริมคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ส่วนการศึกษาของ Mill (1993) พบว่า องค์กรอิสระดังกล่าวทำหน้าที่โดยปราศจากการแทรกแซงจากภายนอก สามารถเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกผู้ประเมิน โดยผู้ประเมินจะมีทั้งส่วนผู้ที่มีคุณสมบัติพร้อมในการเป็นผู้ประเมิน และผู้ที่ต้องผ่านกระบวนการคัดเลือกและฝึกอบรม โดยมีทักษะคล้ายคลึงกับคุณสมบัติของผู้ตรวจสอบตามมาตรฐานของ ISO คือ มีความสามารถ (การศึกษา การฝึกอบรม ทักษะพื้นฐานที่ใช้ในการตรวจสอบ ทักษะเชิงวิชาชีพในศาสตร์นั้น ๆ การใช้ภาษา ประสิทธิภาพการทำงาน) ส่วนปัจจัยในด้านบุคคลนั้น ควรมีคุณสมบัติอันเป็นลักษณะภายในตัวบุคคล (ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ไหวพริบ ความแม่นยำตรงประเด็น ความอดทน- อดกลั้น ในสถานการณ์ที่กดดัน การวิเคราะห์ และตัดสินใจ)

วันชัย ศิริชนะ (2536) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพของประเทศต่างๆ พบว่า หลักการ โครงสร้าง และวิธีดำเนินการที่ต้องคำนึงถึง คือ การกำหนดบทบาทหน้าที่ ฐานะทางกฎหมาย และวิธีดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบ การกำหนดวิธีปฏิบัติ หลักเกณฑ์ และขั้นตอนในการกำกับดูแลคุณภาพ ตลอดจนการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และการกำหนดกลไกการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งความร่วมมือจากสถาบันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกจำนวนหนึ่ง ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึง คือ ค่านิยม หรือจารีตที่เป็น

เอกลักษณ์เฉพาะตัวของระบบอุดมศึกษาของแต่ละประเทศ ซึ่งมีความสำคัญต่อการสร้างควมยอมรับต่อวิธีการประกันคุณภาพที่ใช้

อมรวิชัย นาคกรทรรพ (2543) ได้ศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร เรื่อง คุณภาพและการประกันคุณภาพในวิถีทรรศน์การปฏิรูปอุดมศึกษาไทย ได้กล่าวโดยสรุปว่า นิยามคุณภาพน่าจะมี ความหมายครอบคลุมถึงความเก่งกาจสามารถทางวิชาการ การตอบสนองปณิธานภารกิจเฉพาะของสถาบัน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการมีขีดความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ภายใต้ नियามดังกล่าว แนวทางประกันคุณภาพพึงสะท้อนหลักการและเป้าหมายที่พึงประสงค์ของการพัฒนาอุดมศึกษาไทยในอนาคตด้วย โดยกล่าวว่า หัวใจของระบบการประกันคุณภาพที่ดี คือ การใช้ระบบและกระบวนการประกันคุณภาพในการสร้างความเป็นประชาคมที่มีวัฒนธรรมในการเรียนรู้และตรวจสอบการทำงานของตนเอง อันจะนำไปสู่การเป็นองค์กรการเรียนรู้ที่ปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำข่าวสารไปทั่วทั้งองค์กร พร้อมทั้งมีการกำหนดมาตรฐานการทำงานทุก ๆ ด้านแบบมืออาชีพที่สามารถตรวจสอบการทำงานได้ทุกขั้นตอน ที่สำคัญที่สุด ระบบการประกันคุณภาพพึงมีกลไกการรับฟังผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เพื่อนำข้อคิดเห็นจากทุกฝ่ายมาใช้ในการกำกับแนวทางการประกันคุณภาพของสถาบันอีกทีหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ในระบบการประกันคุณภาพที่พึงมีคุณลักษณะต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานั้น สถาบันอุดมศึกษาพึงมีอิสระ ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพของตนเอง และในขณะเดียวกัน ก็พึงให้อิสระแก่หน่วยงาน ภายในในการดำเนินงานประกันคุณภาพตามเงื่อนไขปัจจัยเฉพาะของแต่ละหน่วยงานด้วย เพื่อให้ เป็นไปตามหลักการและจารีตของควมมีอิสระและเสรีภาพทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา

สำหรับยุทธวิธีในการประกันคุณภาพตามนัยดังกล่าว ครอบคลุมตั้งแต่เรื่องการจัดองค์กรบริหารระบบการประกันคุณภาพที่เน้นบทบาทในการสนับสนุน ประสานงาน วิจัยพัฒนาและประชาสัมพันธ์เผยแพร่เป็นหลักโดยมีงานติดตามตรวจสอบเป็นงานเพียงส่วนหนึ่ง นอกจากนี้ ควรมี การพัฒนาระบบข้อมูลและตัวบ่งชี้คุณภาพที่ ตรง - ชัด - ตัดสินใจได้ เพื่อเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการประกันคุณภาพ อีกทั้ง ควรมีการพัฒนากระบวนการศึกษาตนเอง (Self - Study) ที่เป็นระบบควบคู่กับการเปิดรับการร่วมคิดและเสนอแนะจากหน่วยงานภายนอก ยิ่งกว่านั้น หน่วยงานกลางพึงมีมาตรการแทรกแซงคุณภาพโดยนำข้อมูลคุณภาพมาตัดสินการจัดสรรทรัพยากร หรือมี มาตรการแทรกแซงอื่น ๆ เพื่อกระตุ้นการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาอย่างจริงจัง เพื่อส่งเสริมคุณภาพ สถาบันอุดมศึกษาไทยในระยะยาว รัฐบาลต้องลงทุนในเรื่องเทคโนโลยี การพัฒนาบุคลากรอุดมศึกษา การลงทุนด้านการวิจัย ตลอดจนการลงทุนในเครือข่ายกิจกรรมระดับสากล และการร่วมมือ

กับ ภาคเอกชนในประเทศอย่างจริงจัง ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพด้วย เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านพหุปัญญาของอุดมศึกษาไทยในระยะยาว

นอกจากนี้ ผู้วิจัยข้างต้น ยังได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ในกระแสแห่งคุณภาพ ซึ่งเป็นผลจากโครงการวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวโน้มความเคลื่อนไหวด้านการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยขอบเขตการวิจัยมุ่งเน้นประเทศหลัก 4 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ และประเทศอื่น ๆ ประกอบด้วย ผลการวิจัย พบลักษณะร่วมกันของการประกันคุณภาพประเทศต่าง ๆ คือ

1. กระแสแนวคิดคือ ความมีอิสระ (Autonomy) และความสามารถตรวจสอบได้ (Accountability) ต่างมีความสำคัญและมีบทบาทที่ตัดเทียมกันในการจัดระบบการประกันคุณภาพของทุกประเทศที่ศึกษา

2. ในทุกประเทศที่ศึกษามีการจัดตั้งหน่วยงานกลางระดับชาติทั้งที่เป็นหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานอิสระขึ้นมาดูแลงานประกันคุณภาพการศึกษา โดยจะทำหน้าที่ส่งเสริมและประสานงาน มากกว่ากำกับ

1. หัวใจสำคัญของการประกันคุณภาพอยู่ที่การกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษามี กลไกตรวจสอบการทำงานของตนเองควบคู่กับการตรวจสอบจากภายนอก

4. กลไกการตรวจสอบจากภายนอกมักเน้นการใช้ประโยชน์จากเพื่อนร่วมวงการ (Peer) เป็นสำคัญ

5. ปัจจัยสำคัญยิ่งในการประกันคุณภาพ ได้แก่ การมี และใช้ข้อมูลอย่างเต็ม ประสิทธิภาพนับตั้งแต่การมีฐานข้อมูลการบริหารที่ดีไปจนถึงการพัฒนาตัวบ่งชี้การดำเนินงาน (Performance Indicators) ด้านต่าง ๆ

6. ประโยชน์ที่สำคัญที่สุดของการประกันคุณภาพ คือ การกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษามีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่วนการใช้ข้อมูลคุณภาพการศึกษาในการจัดสรรทรัพยากรอุดหนุนสถาบันอุดมศึกษานั้น แม้ยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน แต่ก็มีแนวโน้มที่จะมีความสัมพันธ์กัน มากขึ้นเป็นลำดับ

อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ระบบการประกันคุณภาพบังเกิดผล คือ ภาวะผู้นำแบบผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Leadership) และวัฒนธรรมคุณภาพ ตลอดจนรูปแบบการจัดการสมัยใหม่ในสถาบันอุดมศึกษา อันเป็นบริบทองค์กรที่จะต้องมีการพัฒนาควบคู่ไปกับการวาง มาตรการประกันคุณภาพ

นอกจากนี้ วิจารณ์ พานิช และคณะ (2544) ได้ศึกษาวิจัยการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา : กรณีศึกษานิวซีแลนด์ พบว่า การที่การจัดการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์เป็นที่ยอมรับของประเทศอื่นๆ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะประเทศนิวซีแลนด์ให้ความสำคัญกับการประเมินผลในลักษณะที่เป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกันโดยมีระบบการติดตามและประเมินผลเพื่อมุ่งปรับปรุงพัฒนาคุณภาพ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติภารกิจของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งรับผิดชอบการประเมินคุณภาพภายนอกตามที่กำหนดใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

1. สมศ. จะต้องทำความเข้าใจว่าหน่วยงานใดบ้างเป็นผู้ใช้ผลการประเมิน ถ้าผลการประเมินแสดงว่าสถานศึกษามีคุณภาพต่ำ หน่วยงานใดจะเข้าไปดูแลให้เกิดการปรับปรุงแก้ไข
2. การประเมินสถานศึกษาของ สมศ. ควรดำเนินการในลักษณะ “ Demand – Side Management ” คือ ทำความเข้าใจกับผู้ใช้ผลการประเมิน สร้างความสนใจ ความกระตือรือร้นที่จะใช้ผลการประเมิน และให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
3. ในการประเมินสถานศึกษา สมศ. ไม่ควรประเมินเอง แต่ควรว่าจ้างสถาบันหรือบุคลากรภายนอกเป็นผู้ประเมิน โดย สมศ. ทำหน้าที่รับรองคุณภาพให้เป็นผู้ประเมิน ทั้งนี้ สมศ. จะต้องสร้าง “ นักประเมินอาชีพ ” โดยจะต้องมีเกณฑ์ความสามารถของผู้ประเมินและเกณฑ์การรับรองหรือไม่รับรองผู้ประเมินหรือสถาบันประเมิน
4. สมศ. จะต้องพัฒนาขีดความสามารถด้านต่าง ๆ เช่น การควบคุมคุณภาพของผู้ประเมินโดยพิจารณาจากข้อมูลการติดตามและประเมินผลการทำงานของผู้ประเมิน ขีดความสามารถในการเจรจาธุรกิจ และความสามารถในการจัดการให้มีการนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาเพื่อประโยชน์ของผู้เรียน
5. สมศ. ควรจัดระบบข้อมูลที่เชื่อมโยงกับข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือปรับปรุงสถานศึกษา นอกจากนี้ ควรมีการวางระบบข้อมูล แบบฟอร์มสำหรับจัดทำรายงานสรุปสถานภาพคุณภาพการศึกษาระดับชาติ หรือคุณภาพการศึกษาในภาพรวม
6. สมศ. ต้องทำงานโดยอิสระ ตรงไปตรงมา ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้ใด หรือกลุ่มใดที่จะบงการให้รายงานผลการประเมินไม่เป็นไปตามความเป็นจริง
7. สมศ. ควรกำหนดประเด็นการประเมินและมาตรฐานการเรียนรู้อันร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ องค์กรการบริหารงานส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาเพื่อใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพ

8. ในการพัฒนารูปแบบการประเมินภายนอก ควรมีการดำเนินงานตามขั้นตอน และกระบวนการตั้งแต่การพัฒนามาตรฐานคู่มือ หลักสูตรฝึกอบรม การคัดเลือกผู้ประเมิน จนถึง การจัดทำรายงานการประเมิน เป็นวงจรที่ถูกปรับอยู่ตลอดเวลาโดยมีผู้ใช้ผลการประเมินเป็นผู้กำหนด มาตรฐาน

9. สมศ. ควรให้ความสำคัญต่อการคัดเลือกผู้ประเมิน และกำหนดคุณสมบัติผู้ ประเมินที่มีจริยธรรม คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรู้ความสามารถทางการศึกษาและตรวจสอบ วิเคราะห์และสังเคราะห์หลักฐานข้อมูลต่างๆ เพื่อให้ผลการประเมินคุณภาพมีคุณภาพ ถูกต้อง และเชื่อถือได้

นอกจากนั้น แนวทางและหลักการที่สำคัญในการดำเนินงานประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. ควรประเมินเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มิใช่การประเมินเพื่อตัดสินให้คุณ-โทษ มีความเป็นกลาง สร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เน้นเรื่องคุณภาพ ความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ และมุ่งสร้างความสัมพันธ์ในแนวราบกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนส่งเสริมและสร้างจิต สำนึกให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพและพัฒนาการจัดการศึกษาของชาติให้มีคุณภาพ สอดคล้องตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ

อุทุมพร จามรมาน และคณะ (2544) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ดัชนี เกณฑ์ และวิธีการ ประเมินคุณภาพการศึกษาภายในและภายนอกสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยศึกษากรณีศึกษา สถาบันอุดมศึกษา 3 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก และ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ในประเด็นเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ พบว่า ทุกแห่งยังขาดปัจจัยที่ทำให้ การประเมินตนเองดำเนินไปได้ ปัจจัยดังกล่าว คือ ระบบฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์หน่วยงานประกัน คุณภาพและเจ้าหน้าที่ การระดมภาระงานของแต่ละงาน การสร้างความเข้าใจในเรื่องคุณภาพ บทบาทของผู้บริหารโดยได้ให้ข้อเสนอแนะให้หาแนวทางกระตุ้นให้ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาทุกระดับ ตระหนักถึงบทบาทของตนในการผลักดันการประกันคุณภาพ มีการจัดอบรมเตรียมความพร้อมผู้ บริหารสถาบันอุดมศึกษาทุกระดับให้มีความสามารถในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ภาระงานพร้อมทั้งปริมาณงานของทุกคน โดยประกาศให้ทราบทั่วถึงและใช้เป็นแนวทางในการ ประเมินผลการปฏิบัติงาน จัดทำฐานข้อมูลทางคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการบริหารจัดการ สำหรับวิธีการ ประเมินคุณภาพภายนอก ควรใช้วิธีเดียวกับการประเมินคุณภาพภายในอย่างเป็นทางการที่ทบวง มหาวิทยาลัยใช้ โดยองค์กรภายนอกแต่งตั้งทีมประเมิน ซึ่งประกอบด้วยประธาน 1 คน ซึ่งเป็นผู้รู้ เนื้อหา รู้ระบบ และเรื่อง อุดมศึกษาจำนวนหนึ่ง และเลขานุการ 1 คน อ่านรายงานการประเมิน

คุณภาพ (Quality Assessment Report) และรายงานการประเมินตนเอง (Self Assessment Report) หลังจากนั้น นัดวันไปตรวจเยี่ยมสถาบันเพื่อทำการประเมินที่สถาบันอุดมศึกษา คณะ และสำนัก การตัดสินเป็นไปตามเกณฑ์ขององค์กรภายนอก และเขียนรายงานผลการตัดสินเสนอผู้ แต่งตั้ง

ชัชชัย จงสีปพันธ์ และคณะ(2545) ได้ศึกษาการติดตามการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา การสำรวจสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น และใช้แบบสอบถามกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งอาจารย์ และนิสิต/นักศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอก โดยเฉพาะด้านการตระหนักถึงความจำเป็นและเหตุผลที่ต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่าผู้รับผิดชอบงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาเกือบทั้งหมดตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า การประกันคุณภาพการศึกษาจะช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่สังคมในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ ส่วนเหตุผลที่ต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษาที่ผู้รับผิดชอบเพียงส่วนน้อยในระดับสถาบันตระหนักถึง ได้แก่ การให้ข้อมูลแก่สาธารณชน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การให้บุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพซึ่งสิ่งเหล่านี้ ถือเป็นหลักการในด้านความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ (Accountability) ด้านการรับรู้เกี่ยวกับการประเมิน/รับรองคุณภาพการศึกษาจากภายนอก พบว่า ผู้รับผิดชอบการประกันคุณภาพการศึกษาส่วนใหญ่รับรู้ที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นองค์กรที่จะมาทำหน้าที่ในการประเมินคุณภาพภายนอก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research Method) ซึ่งแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอนตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2543 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์สาระการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษา ของในประเทศและต่างประเทศภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2543

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยจากองค์ประกอบ

ขั้นตอนที่ 5 พัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

ในกระบวนการวิจัยแต่ละขั้นตอน ปรากฏรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2543 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษา

ศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2543 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย วิเคราะห์เพื่อหาประเด็นหลักภายใต้กรอบกฎหมายดังกล่าว และ

สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขยายสาระเกี่ยวกับข้อกฎหมาย รวมทั้งแนวทางปฏิบัติและทางเลือกที่เป็นไปได้ภายใต้กรอบของกฎหมายดังกล่าว โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกจากผู้ที่มีส่วนในการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนในการร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จำนวน 5 คน (ดูรายนามในภาคผนวก ก.) โดยเกณฑ์การเลือกจะเลือกจากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านการศึกษาในระดับชาติ หรือผู้ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงานกลางด้านการศึกษา หรือผู้มีประสบการณ์การบริหารสถาบันอุดมศึกษาตั้งแต่ระดับคณบดีขึ้นไป และมีความรู้ความเข้าใจในด้านการประกันคุณภาพการศึกษา การศึกษาในชั้นตอนนี้ ผู้วิจัยจะได้ (ร่าง) กรอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกฯ และทางเลือกที่เป็นไปได้ภายใต้กรอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์สาระการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาของในประเทศและต่างประเทศภายใต้กรอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2543

ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยการวิเคราะห์สาระ (Content Analysis) แล้วนำมาผนวกกับผลการวิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2543 และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในขั้นตอนที่ 1 สังเคราะห์เป็น (ร่าง) กรอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2543 และ (ร่าง) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

วิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยจากคำตอบที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นผู้บริหารสูงสุดของสถาบัน และผู้ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารระดับสูงสุดของสถาบันอุดมศึกษาให้รับผิดชอบหรือดูแลงานด้านการประกัน

คุณภาพการศึกษาในระดับสถาบันในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และสถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ นายกสมาคม / องค์การวิชาชีพ หรือผู้ที่นายกสมาคม / องค์การวิชาชีพมอบหมายจาก 3 กลุ่มสาขาวิชา และผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งสิ้น 351 คน

ในการดำเนินการขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดการประเมินคุณภาพภายนอกเพิ่มเติม อันได้แก่ ผู้บริหารในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนอกสังกัดหน่วยงานกลางด้านการศึกษา ได้แก่ สำนักงบประมาณ จำนวน 1 คน ผู้ใช้บัณฑิตใน 3 กลุ่มสาขาวิชา กลุ่มสาขาวิชาละ 1 คน รวม 3 คน และผู้แทนนิสิต / นักศึกษา คือ นายกองค์กร / สโมสร หรือประธานนิสิต/นักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาประเภทสถาบันละ 1 คนรวม 4 คน และผู้ปกครองนิสิต / นักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ประเภทสถาบันละ 1 คน รวม 4 คน รวมสัมภาษณ์เพิ่มเติมทั้งสิ้น 12 คน (ดูรายนามในภาคผนวก ก.)

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยจากองค์ประกอบ

ผู้วิจัยนำแบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยจากองค์ประกอบ เสนอกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อ ตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ และขอรับข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบให้สมบูรณ์ โดยสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน ประกอบด้วยผู้ที่ดำรงตำแหน่งสูงสุด/ผู้แทน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านอุดมศึกษาซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงานกลางด้านการศึกษา และ / หรือ หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบด้านการประเมินคุณภาพภายนอก ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัยและสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รวม 3 คน ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ประเภทสถาบันละ 1 คน รวม 4 คน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ / ประสบการณ์หรือมีผลงานวิจัยด้านการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา 3 คน ประธานที่ประชุมอธิการบดี / ผู้แทน 1 คน (ดูรายนามในภาคผนวก ก.)

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์สรุป และนำเสนอรูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพ ภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

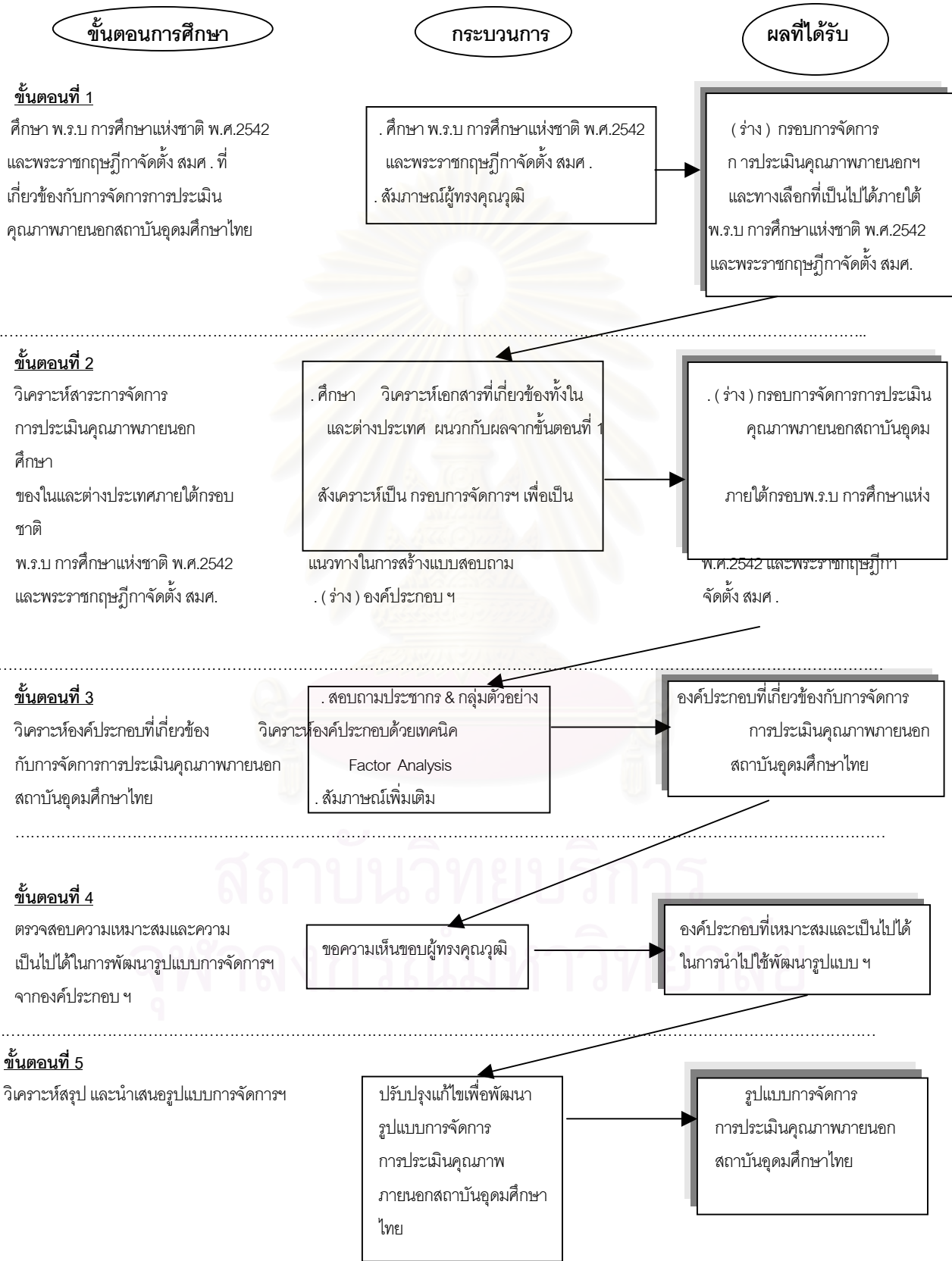
สรุปข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการพัฒนารูปแบบ
การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยจากองค์ประกอบ ๗ ในขั้นตอนที่ 4
ผนวกกับศึกษาแนวคิด ทฤษฎีรูปแบบ และการสร้างรูปแบบ แนวคิดหลักการบริหารที่เป็นระบบครบ
วงจร (PDCA) นำมาวิเคราะห์ร่วมกัน แล้วพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภาย
นอกสถาบันอุดมศึกษาไทยที่สมบูรณ์

จากกระบวนการวิจัยใน 5 ขั้นตอนข้างต้น ผู้วิจัยนำมาสรุปนำเสนอได้ ดังแผนภูมิ ต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 4 ขั้นตอนในกระบวนการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

ประชากร ประชากร ประกอบด้วยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ดังนี้

1. ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านอุดมศึกษาซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงานกลางด้านการศึกษา คือ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนในการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนในการร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

3. ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 78 คน และผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สถาบันราชภัฏ จำนวน 41 คน และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 51 คน รวม 170 คน

4. ผู้ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารระดับสูงสุดของสถาบันอุดมศึกษา ให้รับผิดชอบหรือดูแลงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับสถาบันในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 78 คน และสถาบันอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สถาบันราชภัฏ จำนวน 41 คน และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 51 คน รวม 170 คน

5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ /ประสบการณ์ หรือมีผลงานวิจัยเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา

6. ผู้บริหารในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนอกสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 1 คน คือ สำนักงานประมาณ

7. ผู้แทนสมาคม / องค์กรวิชาชีพ

8. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับเชิญเป็นประธานคณะกรรมการประเมินคุณภาพของ สมศ.

รอบแรก จำนวน 5 คน

9. ประธาน/ตัวแทนที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย จำนวน 1 คน

10. ผู้ใช้บัณฑิต

11. นิสิต/นักศึกษา

12. ผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มและจำนวนที่ต้องการในแต่ละกลุ่มโดยการจำแนกกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านอุดมศึกษาซึ่งเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งบริหารระดับสูงในหน่วยงานกลางด้านการศึกษานอกระบบ 1 คน รวมจำนวน 3 คน (ดูรายนามในภาคผนวก ก.) ได้แก่

1.1 ผู้บริหารสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ คือ ผู้ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

1.2 ผู้บริหารสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย คือ ผู้ที่รับผิดชอบงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา

1.3 ผู้บริหารสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาที่รับผิดชอบดูแลงานด้านการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนในการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา (จำนวน 3 คน) และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนในการร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (จำนวน 2 คน) รวม 5 คน (ดูรายนามในภาคผนวก ก.) ในขั้นตอนการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2543 ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษา โดยเกณฑ์การเลือกจะเลือกจากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านการศึกษาในระดับชาติ หรือผู้ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงานกลางด้านการศึกษา หรือผู้มีประสบการณ์การบริหารสถาบันอุดมศึกษาตั้งแต่ระดับคณบดีขึ้นไป และมีความรู้ความเข้าใจในด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (ดูรายนามในภาคผนวก ก.)

3. ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และผู้บริหารสถาบันราชภัฏ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ รวม 4 ประเภทสถาบันฯ ละ 1 คน รวม 4 คน (ดูรายนามในภาคผนวก ก.) โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้บริหารสูงสุด/รองลงมาของสถาบันอุดมศึกษาในแต่ละประเภทสถาบันไว้ ดังนี้

- เป็นสถาบันขนาดใหญ่ที่จัดตั้งมาเป็นเวลานานในกลุ่มสถาบันประเภทเดียวกัน
- เป็นสถาบันที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของสาธารณชนในกลุ่มสถาบันประเภทเดียวกัน
- เป็นสถาบันที่ดำเนินการในด้านการประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

4. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ/ประสบการณ์หรือมีผลงานวิจัยเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 3 คน (ดูรายนามในภาคผนวก ก.)

5. เป็นผู้บริหารในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนอกสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยได้แก่ สำนักงบประมาณ จำนวน 1 คน คือที่ปรึกษาสำนักงบประมาณ (ดูรายนามในภาคผนวก ก.)

6. เป็นนายกสมาคม / องค์กรวิชาชีพ หรือผู้ที่นายกสมาคม/องค์กรวิชาชีพ มอบหมาย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจาก 3 กลุ่มสาขาวิชา ๆ ละ 2 องค์กร คือ กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ได้แก่ แพทยสภา และสภาการพยาบาล กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ สภาวิศวกร และ วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย และกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย และสภาสถาปนิก รวมจำนวน 6 คน โดยเลือกจากสมาคม/องค์กรวิชาชีพที่เป็นที่รู้จักประมาณ 11 องค์กร ได้แก่ แพทยสภา สภาการพยาบาล สภาวิศวกร วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย สภานายความ สถาปนิก ภาสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทย สภาเภสัชกรรม ทันตแพทยสภา และทันตแพทยสมาคม

7. ประธานที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย หรือผู้แทน จำนวน 1 คน (ดูรายนามในภาคผนวก ก.)

8. ผู้ใช้บัณฑิตโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากบริษัท /องค์กรที่ใช้บัณฑิต จาก 3 กลุ่มสาขาวิชา คือ กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ได้แก่ ที่ปรึกษากรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ ผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาและบริการฝึกอบรม บริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน) และกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คือ รองผู้จัดการฝ่ายพนักงาน ธนาคารกรุงไทย กลุ่มสาขาละ 1 คน รวมจำนวน 3 คน (ดูรายนามในภาคผนวก ก.) โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกบริษัท / องค์กรที่ใช้บัณฑิต คือ เป็นองค์กรขนาดใหญ่ เป็นที่รู้จักของสาธารณชนในประเภทธุรกิจเดียวกัน เป็นองค์กรที่ต้องใช้บัณฑิตในกลุ่มสาขานั้น ๆ เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการ

9. ตัวแทนนิสิต/นักศึกษาโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากนายกองค์กร / สโมสรหรือประธานนิสิต/นักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ประเภทสถาบันละ 1 คน รวม 4 คน ได้แก่ นายกองค์กร/สโมสรสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยจำนวน 1 คน นายกองค์กร/สโมสรสถาบันอุดมศึกษาเอกชนสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยจำนวน 1 คน นายกองค์กร/สโมสร หรือประธานนิสิต/นักศึกษาสถาบันราชภัฏ จำนวน 1 คน และนายกองค์กร/สโมสร หรือประธานนิสิต/นักศึกษาราชชมงคล จำนวน 1 คน (ดูรายนามในภาคผนวก ก.) โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกสถาบันอุดมศึกษาในแต่ละประเภทสถาบันไว้ คือ เป็นสถาบันขนาดใหญ่ที่จัดตั้งมาเป็นเวลา

นานในกลุ่มสถาบันประเภทเดียวกัน เป็นสถาบันที่มีชื่อเสียงดีเป็นที่รู้จักของสาธารณชนในกลุ่มสถาบันประเภทเดียวกันและเป็นสถาบันที่ดำเนินการในด้านการประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

10. ผู้ปกครองนิสิต / นักศึกษา โดยเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี มีบุตร และ/หรือ ธิดา หรือผู้อยู่ในความปกครองกำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาไทย กลุ่มตัวอย่างจากประเภทสถาบันละ 1 คน(ดูรายนามในภาคผนวก ก.) ในการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

วัตถุประสงค์	ประชากร/จำนวน		กลุ่มตัวอย่าง / จำนวน	
	ประชากร	จำนวน	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน
การวิเคราะห์ สาระการจัดการ การประเมิน คุณภาพภายนอก ของในและ ต่างประเทศ ภายใต้กรอบ พรบ.การศึกษา และพระราช กฤษฎีกาจัดตั้ง สมศ.	ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนใน การร่างพระราชบัญญัติการ ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 6 มาตรฐานและ การประกันคุณภาพการ ศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิที่มี ส่วนในการร่างพระราช กฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงาน รับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษา		ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนในการร่าง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 6 มาตรฐาน และ การประกันคุณภาพการศึกษา และ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนในการร่าง พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา	5
การวิเคราะห์ องค์ประกอบที่ เกี่ยวข้องกับ การจัดการ การประเมิน คุณภาพภายนอก สถาบันอุดม ศึกษาไทย	อธิการ/ อธิการบดี สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเอกชนสังกัดทบวง มหาวิทยาลัย สถาบัน ราชภัฏ และสถาบัน เทคโนโลยีราชมงคล สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ	170		

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย (ต่อ)

วัตถุประสงค์	ประชากร/จำนวน		กลุ่มตัวอย่าง / จำนวน	
	ประชากร	จำนวน	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน
	ผู้รับผิดชอบหรือดูแลงาน ด้านการประกันคุณภาพการ ศึกษาในระดับสถาบันใน สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเอกชน สังกัดทบวง วิทยาลัย และ สถาบัน ราชภัฏ และสถาบันเทคโนโลยี ราชมงคล สังกัด กระทรวงศึกษาธิการ	170		
	ประธาน กก.ประเมิน ของ สมศ. (รอบแรก)	5		
	นายกสมาคม/ องค์กรวิชา ชีพ ที่เป็นที่รู้จัก	11 องค์กร ใน 3 กลุ่ม สาขา	นายกสมาคม / องค์กรวิชาชีพ หรือผู้ที่ ได้รับมอบหมาย (3 กลุ่มสาขาวิชา)	6 (กลุ่มสาขา ละ 2 คน)
			การสัมภาษณ์ 12 คน ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนอก สังกัดหน่วยงานกลางด้านการศึกษา	1
			ตัวแทนผู้ใช้บัณฑิต (กรมการแพทย์ บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) และธนาคารกรุงไทย)	3 (กลุ่มสาขา ละ 1 คน
			นายกสโมสร/องค์กร หรือประธาน นศ. ตัวแทนผู้ประกอบการ/นักศึกษ	4(ประเภท สถาบันละ 1 คน) 4(ประเภท สถาบันละ 1 คน

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย (ต่อ)

วัตถุประสงค์	ประชากร/จำนวน		กลุ่มตัวอย่าง / จำนวน	
	ประชากร	จำนวน	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน
การพัฒนา รูปแบบ การจัดการ การประเมิน คุณภาพภายนอก สถาบันอุดม ศึกษา ไทย	ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านอุดม- ศึกษา ซึ่งดำรงตำแหน่งสูง สุดหรือผู้แทนในหน่วยงาน กลางด้านการศึกษา	ไม่ทราบ จำนวน	แบบตรวจสอบ ฯ ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านอุดมศึกษา ซึ่ง ดำรงตำแหน่งสูงสุดหรือผู้แทนใน หน่วยงานกลางด้านการศึกษา	3 (หน่วยงาน ละ 1 คน)
	ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ของรัฐและเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏ และ สถาบัน เทคโนโลยีราชมงคล	170 คน (4 ประเภท สถาบัน)	ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และ เอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏ และสถาบัน เทคโนโลยีราชมงคล สังกัดกระทรวงศึ ษาธิการ	4 (ประเภท สถาบันละ 1 คน)
	ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ/ประสบ การณ์ หรือมีผลงานวิจัยใน ด้านการประกันคุณภาพ		ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ / ประสบการณ์ หรือมีผลงาน วิจัยในด้านการประกันคุณภาพการ ศึกษาในระดับอุดมศึกษา	3
	ประธานที่ประชุมอธิการบดี		. ประธานที่ประชุมอธิการบดี หรือ ผู้แทน	1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. แบบวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งในส่วนนี้ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาจากแหล่ง
ข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

1.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

1.2 แนวคิดทฤษฎี งานวิจัย และวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอก

2.แบบสัมภาษณ์เพื่อขยายสาระเกี่ยวกับข้อกฎหมายในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย แนวทางปฏิบัติ และทางเลือกที่เป็นไปได้ภายใต้กรอบของกฎหมายดังกล่าว

3.แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอก การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน และการวิเคราะห์สาระที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอกจำนวน 48 ชิ้น (รายชื่อเอกสารปรากฏในภาคผนวก ข.) นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ ประมวลเป็นแนวทางในการสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย จากนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเป็นขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

3.1 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นมาพิจารณาแก้ไขร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.2 นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านอุดมศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 5 ท่าน (ดูรายนามในภาคผนวก ก.) เพื่อตรวจสอบความเป็นปรนัย (Objectivity) ของเครื่องมือโดยทำการตรวจสอบว่าคำถามแต่ละข้อคำถามมีความกระจ่าง ชัดเจน ซ้ำเฉพาะ เมื่ออ่านแล้วมีความเข้าใจตรงกันว่าคำถามนั้น ถามเกี่ยวกับอะไร และตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา(Content Validity)โดยตรวจสอบข้อคำถามเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาว่ามีความครบถ้วน และตรงกันหรือไม่ ตรวจสอบประเด็นคำถามข้อย่อยว่าสอดคล้องกับประเด็นหลัก และวัตถุประสงค์รวมหรือไม่

3.3 ต่อจากนั้น ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาและนำไปตรวจสอบ และวัดความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน (30 ฉบับ) แต่เป็น

แบบสอบถามที่ตอบครบสมบูรณ์เพียง 20 ฉบับ ผู้วิจัยนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อถือได้ของเครื่องมือโดยหาค่าความเชื่อถือได้ของคอนบาค (Cronbach Coefficiency) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficiency) ได้ค่าความเชื่อมั่น .9441

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยกำหนดค่าของมาตราส่วนประมาณค่าไว้ ดังนี้

ระดับความเห็นด้วยในแต่ละข้อรายการ	ค่าคะแนน
เห็นด้วยมากอย่างยิ่ง	5
เห็นด้วยมาก	4
เห็นด้วยปานกลาง	3
เห็นด้วยน้อย	2
เห็นด้วยน้อยอย่างยิ่ง	1

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การ การ คุณวุฒิ ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน ซึ่งเป็นข้อคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบว่า แต่ละรายการขององค์ประกอบเป็นสิ่งที่เห็นด้วยในการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยมากน้อยเพียงไร เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคอร์ต (Likert) ที่ให้ผู้ตอบประมาณค่า 5 ช่วง จำนวนทั้งหมด 83 ข้อ

4. แบบสัมภาษณ์ผู้ที่รับผิดชอบการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างคุณภาพมาตรฐานการศึกษากับการจัดสรรงบประมาณ ความคิดเห็นในเรื่องการผูกโยงการจัดสรรงบประมาณเข้ากับผลของการประเมินคุณภาพภายนอก และการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย ควรจะเป็นไปในลักษณะใดในมุมมองของสำนักงานงบประมาณ

5.แบบสัมภาษณ์ผู้ใช้บัณฑิตเกี่ยวกับคุณภาพของบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาไทยในภาพรวม การประเมินคุณภาพภายนอกกับผลกระทบที่จะเกิดกับผู้ใช้บัณฑิต ความคาดหวังเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอกของผู้ใช้บัณฑิต การมีส่วนร่วมของผู้ใช้บัณฑิตในการประเมินคุณภาพภายนอก รวมทั้งลักษณะและแนวทางที่ควรจะเป็นในการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกในมุมมองของผู้ใช้บัณฑิต

6. แบบสัมภาษณ์นายกองค์กร/สโมสรหรือประธานนิสิต/นักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทยในภาพรวม การประเมินคุณภาพ

ภายนอกกับผลกระทบที่จะเกิดกับนิสิต/นักศึกษา และลักษณะและแนวทางที่ควรจะเป็นในการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยในมุมมองของนิสิต/นักศึกษา

7. แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนิสิต / นักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทยในภาพรวม การประเมินคุณภาพภายนอกกับผลกระทบที่จะเกิดกับผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษา การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย ควรจะเป็นในมุมมองของผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษา รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษาในการประเมินคุณภาพภายนอก

8. แบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยจากองค์ประกอบ แบบตรวจสอบฯซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นคำถามแบบประมาณค่า 4 อันดับ โดยกำหนดค่าของมาตราส่วนประมาณค่าไว้ดังนี้

<u>ระดับความเหมาะสมในแต่ละข้อรายการ</u>	<u>ค่าคะแนน</u>
เหมาะสมอย่างยิ่ง	4
เหมาะสม	3
ไม่เหมาะสม	2
ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง	1

<u>ระดับความเป็นไปได้ในแต่ละข้อรายการ</u>	<u>ค่าคะแนน</u>
เป็นไปได้มากที่สุด	4
เป็นไปได้มาก	3
เป็นไปได้น้อย	2
เป็นไปได้น้อยที่สุด	1

ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 ขึ้นไปมาสร้างรูปแบบพร้อมทั้งพิจารณาข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาร่วมไปด้วย

แบบตรวจสอบแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบ ได้แก่ ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน ซึ่งเป็นข้อคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 2 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแต่ละข้อรายการที่จะนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยซึ่งเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคอร์ท (Likert) ที่ให้ผู้ตอบประมาณค่า 4 ช่วง จำนวนทั้งหมด 52 ข้อ และข้อคำถามปลายเปิดเพื่อให้เห็นความคิดเห็น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร

2. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

2.1 ติดต่อนัดหมายผู้ที่จะไปสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

2.2 ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัยพร้อมกับบทสรุป

สาระเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของการศึกษาระดับอุดมศึกษาไทยที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น พร้อมกับประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์

2.3 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา ระยะเวลาที่ได้ติดต่อนัด

หมาย

3. แบบสอบถาม ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสูงสุดของสถาบัน และผู้ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารระดับสูงสุดของสถาบันอุดมศึกษาให้รับผิดชอบหรือดูแลงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับสถาบันในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สถาบันราชภัฏ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งนายกสมาคม / องค์กรวิชาชีพ หรือผู้ที่นายกสมาคม/องค์กรวิชาชีพมอบหมายจาก 3 กลุ่มสาขาวิชา รวมทั้งสิ้น 351 คน โดยวิธีส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และเจ้าหน้าที่พร้อมติดแสตมป์ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามใช้ในการส่งแบบสอบถามกลับมายังผู้วิจัย ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามปรากฏในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 จำนวนแบบสอบถามที่แจก และที่ได้รับคืนจำแนกตามประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร & กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนแบบสอบถาม ที่แจก	จำนวนแบบสอบถาม ที่ได้รับคืน
<u>ประชากร</u>		
อธิการบดี / อธิการ ม.รัฐ ม.เอกชน สถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลและผู้บริหารระดับสถานศึกษาของ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	170	123
ผู้รับผิดชอบการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับสถาบันของ ม.รัฐ ม.เอกชน สถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	170	136
<u>กลุ่มตัวอย่าง</u>		
นายกองค์การบริหาร	6	2
ผู้ทรงคุณวุฒิ	5	4
รวมทั้งสิ้น	351	265
จำนวนร้อยละ	100	75.50

4. แบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการพัฒนารูปแบบ ฯ จากองค์ประกอบ ผู้วิจัยนำแบบตรวจสอบตรวจสอบ ฯ ไปขอความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 11 ท่าน (รายนามปรากฏในภาคผนวก ก.) และได้รับกลับคืนครบทุกฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามหลักการวิเคราะห์เนื้อหาของ Krifpendroff (1980)

2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก สถาบันอุดมศึกษาไทย วิเคราะห์โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS for Window) (Version 11) โดยมีรายละเอียดในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- หน่วยวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้ คือ จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามไปจำนวน 351 ชุด และได้รับกลับคืนจำนวน 265 ชุด คิดเป็นร้อยละ 75.50 %
 - ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสูงสุดของสถาบัน และผู้ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารระดับสูงสุดของสถาบันอุดมศึกษาให้รับผิดชอบหรือดูแลงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับสถาบันในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สถาบันราชภัฏ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล อีกทั้งประธานคณะกรรมการประกันคุณภาพชุดแรกของ สมศ. และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นายกสมาคม / องค์กรวิชาชีพ หรือผู้ที่นายกสมาคม / องค์กรวิชาชีพมอบหมายจาก 3 กลุ่มสาขาวิชา
 - แบบสอบถามมีข้อคำถาม จำนวน 83 ข้อ (ตัวแปร 83 ตัว)
- ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีกระบวนการและขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับจำนวน 265 ชุด นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยใช้เทคนิคหรือวิธีการทางสถิติเพื่อแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรลดปริมาณตัวแปร เพื่อหาตัวประกอบที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างตัวแปรต่างๆ จัดประเภทตัวแปร โดยตัวแปรที่มีจำนวนทั้งสิ้น 83 ตัว (จำนวนข้อรายการในแบบสอบถาม) ทั้งนี้ขั้นตอนในการทำ Factor Analysis ดำเนินการตามลำดับขั้นการวิเคราะห์ ดังนี้

3.1.1 การรวบรวมและจัดระเบียบข้อมูล จัดทำโดยบันทึกการตอบกลับตามหมายเลขจากแบบสอบถาม

3.1.2 การวิเคราะห์ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างซึ่งแสดงคุณลักษณะต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่างในรูปของการแจกแจงความถี่ และหาค่า ร้อยละ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การคุณวุฒิ ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน

3.1.3 วิเคราะห์องค์ประกอบรูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิคที่มีวัตถุประสงค์ที่จะนำรายละเอียดของตัวแปรที่มีจำนวนตัวแปรมากๆ มาจัดกลุ่มองค์ประกอบ เป็นวิธีสกัดตัวประกอบที่ได้รับความนิยมมากที่สุด

3.1.4 การหมุนแกน (Factor Rotation) เป็นการเปลี่ยนตำแหน่งของข้อมูลตัวแปรให้สัมพันธ์กับตัวประกอบในลักษณะที่เด่นชัดขึ้น การหมุนแกนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) และการหมุนแกนแบบมุมแหลม

(Oblique Rotation) ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) เป็นการหมุนเพื่อให้ได้ตัวประกอบที่เป็นอิสระต่อกัน การหมุนแกนแบบนี้แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ Varimax Quartimax และ Equamax ผู้วิจัยใช้การหมุนแกนด้วยวิธี Quartimax โดยการแยกตัวประกอบร่วมจำนวนหนึ่งออกมา ให้มีจำนวนน้อยที่สุดในการอธิบายตัวแปรแต่ละตัว การวิเคราะห์เพื่อพิจารณาคัดเลือกตัวแปร ใช้เกณฑ์พิจารณา ดังนี้

- 1) องค์ประกอบที่ได้รับการคัดเลือกมีค่าความแปรปรวนรวม (Eigenvalues) ตั้งแต่ 1 ขึ้นไป (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542)
- 2) ค่าของตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบจะต้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) มากกว่า .30 (Johnstone, 1981) และในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกองค์ประกอบมีตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) เท่ากับหรือมากกว่า .45 เนื่องจาก Comrey (1973) (สุदारตน์ ชาญเลขา, 2545) ได้กล่าวถึงน้ำหนักองค์ประกอบ 0.45 (20% ของความแปรปรวน) ว่า จัดอยู่ในระดับปานกลาง
- 3) องค์ประกอบแต่ละตัวต้องมีตัวแปรที่อธิบายได้ตั้งแต่ 3 ตัวแปร ขึ้นไป (อุทุมพร จามรมาน , 2532)
 ตัวแปร/องค์ประกอบใดมีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ทั้ง 3 ข้อข้างต้น ผู้วิจัยถือว่าองค์ประกอบนั้นสามารถนำมาสร้างรูปแบบฯ ครั้งนี้ได้
4. ข้อมูลที่ได้จากแบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ใช้การหาค่ามัธยิมเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัย โดยนำเสนอเป็น 4 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1

การวิเคราะห์สาระได้พิจารณาโดยวิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับปรับปรุง พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543 รวมทั้งการสัมภาษณ์เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และฉบับปรับปรุง อีกทั้งพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543 เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์สาระการประเมินคุณภาพภายนอกของแต่ละประเทศ

ตอนที่ 2

การวิเคราะห์สาระการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของในประเทศและต่างประเทศ

ตอนที่ 3

3.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

3.2 ผลการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการประเมินคุณภาพภายนอก

ตอนที่ 4

4.1 การพัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

4.2 การตรวจสอบรูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

ตอนที่ 1

การวิเคราะห์สาระและการสัมภาษณ์เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 & ฉบับปรับปรุง และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543 เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์สาระการประเมินคุณภาพภายนอกของแต่ละประเทศ

1. การวิเคราะห์สาระ และการสัมภาษณ์เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 & ฉบับปรับปรุง

1.1 ผลการวิเคราะห์สาระพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับปรับปรุง

รัฐตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลไกของการประกันคุณภาพการศึกษา จึงได้ออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับปรับปรุงซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 119 ตอนที่ 123 ก วันที่ 19 ธันวาคม 2545 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 20 ธันวาคม 2545 เป็นต้นไป โดยมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอก สรุปสาระสำคัญ คือ พ.ร.บ ได้ระบุถึงสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอกโดยได้ให้คำจำกัดความของคำสำคัญ ๆ เช่น มาตรฐานการศึกษา การประกันคุณภาพภายใน การประกันคุณภาพภายนอก รวมถึงหมวดต่าง ๆ ที่ต้องคำนึงถึงในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทย อันได้แก่ ความมุ่งหมาย และหลักการ ระบบการศึกษา แนวการจัดการศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐเพื่อให้เห็นภาพรวมของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศ สิ่งที่รัฐประสงค์ให้เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดจุดประสงค์ และแนวทางในการประเมินคุณภาพภายนอก

เพื่อให้การวิเคราะห์ พ.ร.บ เป็นไปอย่างถูกต้องและเชื่อถือได้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนในการร่าง พ.ร.บ จำนวน 3 ท่าน เพื่อยืนยันและขยายสาระในประเด็นต่าง ๆ การสัมภาษณ์ได้ผลสรุปดังต่อไปนี้

1.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับปรับปรุง

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (หมวด 6) ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 3 ท่าน (ดูรายนามในภาคผนวก ก.) ผู้วิจัยได้นำมาประมวลสรุปได้ ดังนี้

1.2.1 ความเป็นมาที่ส่งผลให้มีการระบุเรื่องของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ใน พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยให้ความสำคัญถึงกับระบุเป็นการเฉพาะในหมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นพ้องเป็นเอกฉันท์ว่าความเป็นมาที่สำคัญที่สุด สืบเนื่องมาจากวิกฤตความตกต่ำด้านคุณภาพมาตรฐานการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา ความสามารถในการแข่งขันที่ต่ำกว่าประเทศอื่น ๆ การปฏิรูปการศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของคนไทย แต่เมื่อพบว่าคุณภาพมาตรฐานการศึกษตกต่ำ ก็จำเป็นต้องมีการปฏิรูปเพื่อให้เกิดคุณภาพแบบครบวงจร การจะปฏิรูปเพียงเรื่องการพัฒนาหลักสูตร การปรับปรุงการเรียนการสอน การนำเทคโนโลยีมาใช้มันยังไม่เพียงพอ การจะให้มีการปฏิรูปการศึกษาเกิดขึ้นอย่างแท้จริงและครบวงจรมัน จำเป็นต้องมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาด้วย ฉะนั้น การประกันคุณภาพการศึกษามีสาเหตุสืบเนื่องจากวิกฤตความตกต่ำในด้านคุณภาพเป็นสำคัญ ประกอบกับแนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจเพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัว มีอิสระ สามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความหลากหลาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะต้องมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ว่ามีคุณภาพคุ้มค่างบประมาณที่ลงทุนไป ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงจำเป็นที่จะต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษา

1.2.2 หลักการ แนวคิด และสาระซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ผู้ให้สัมภาษณ์(1ใน3 ท่าน) มีความเห็นว่าหลักการของ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 สะท้อนถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านคุณภาพมาตรฐาน ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข เพราะความเหลื่อมล้ำนี้ไปกระทบโอกาสความเสมอภาคของผู้เรียน ผู้ให้สัมภาษณ์(2 ใน 3 ท่าน) เห็นว่า เมื่อมีการกระจายอำนาจ ยิ่งมีความจำเป็นต้องมีระบบการประกันคุณภาพเพื่อตรวจสอบและติดตามผลให้เกิดความเชื่อมั่นว่าผู้เรียนไม่ว่าเรียนที่ใด จะได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพใกล้เคียงกัน ในการสร้างความเท่าเทียมหรือ ใกล้เคียงกันในด้านคุณภาพมาตรฐาน จุดสำคัญต้องสร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษา ระบบการประกันคุณภาพจึงเข้ามามีบทบาท โดยมีการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งดำเนินการโดยสถานศึกษา และถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และผู้ให้สัมภาษณ์ 2 ใน 3 ท่าน)เห็นว่าเพื่อให้การประกันคุณภาพเป็นที่ยอมรับ จึงมีการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งดำเนินการโดยองค์กรอิสระ โดยมีหลักการสำคัญของการประเมิน คือ ความเที่ยงตรง ถูกต้อง ไม่ลำเอียง

ในส่วนของมาตรฐานการศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์ (1 ใน 3 ท่าน) เห็นว่า ต้องมีความหลากหลาย แต่มีแกนกลางร่วมกัน และในขณะเดียวกันต้องสอดคล้องกับ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ และเห็นว่าการกำหนดมาตรฐานการศึกษาต้องเป็นหน้าที่ของส่วนกลาง แต่มาตรฐานเฉพาะ สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งสามารถกำหนดเองได้โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบทของสถาบันนั้น ๆ

สำหรับหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความเห็นวาระบบการประกันคุณภาพทั้งหมดควรเชื่อมโยงสอดคล้องกัน แม้ว่าแต่ละหน่วยงานจะแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบแตกต่างกัน ก็ควรมีการปรึกษาหารือกัน

การนำผลการประเมินไปใช้ ทุกฝ่ายไม่ว่าฝ่ายบริหารการศึกษา สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประเมิน ก็สามารถนำผลการประเมินไปใช้ได้

1.2.3 ความครอบคลุมของสาระและรายละเอียดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (หมวด 6) ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นพ้องกันว่า ในภาพรวม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (หมวด 6) ได้กำหนดประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นกรอบที่ชัดเจนและจัดระบบรองรับเป็นที่เรียบร้อยแล้วทั้งในเรื่องการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอกโดยให้องค์กรอิสระดำเนินการ รวมถึงให้มีการสร้างสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง

สำหรับรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ นั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ (2 ใน 3 ท่าน) มีความเห็นว่าควรให้เป็นอำนาจบริหารที่ออกมาในรูปกฎกระทรวงซึ่งอาจต้องมีการปรับเปลี่ยนเป็นระยะ ๆ จึงไม่ควรนำไปใส่ไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา เพราะหากกำหนดไว้ใน พ.ร.บ แล้วปฏิบัติไม่ได้ หรือล่าสมัย จะต้องแก้ไข พ.ร.บ ซึ่งมีข้อเรื่องง่าย ต้องใช้เวลาเป็นปี

1.2.4 ความเหมาะสมในการนำประเด็นที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (หมวด 6) มาใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นพ้องกันว่า ประเด็นที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (หมวด 6) ถือเป็นกรอบและแนวทางที่ชัดเจน และมีความเหมาะสม แต่รายละเอียดต่าง ๆ ในทางปฏิบัติ จะต้องไปพิจารณาในส่วนที่ต้องกำหนดเพิ่มเติม คือ ส่วนของหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ เช่น ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง พร้อมกันนั้นได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ระบบการประกันคุณภาพระดับพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษาควรเชื่อมโยงกัน เพราะระดับพื้นฐานเป็นปัจจัยป้อน (Input) สู่ระดับอุดมศึกษา

1.2.5 หน้าที่ความรับผิดชอบในการประกันคุณภาพของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (หน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษา และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา) ตามที่ พ.ร.บ กำหนดไว้

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการประกันคุณภาพเพื่อเป็นแนวทางในทางปฏิบัติของแต่ละหน่วยงาน ดังนี้

หน่วยงานต้นสังกัด ในการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ร.บ ได้กำหนดความรับผิดชอบให้หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษา ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการประกันคุณภาพการศึกษา โดยในประเด็นเหล่านี้ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นพ้องกัน ดังนี้ **มาตรฐานการศึกษา** ควรมีความหลากหลาย แต่มีแกนกลางร่วมกัน การกำหนดมาตรฐาน ควรกำหนดเป็นมาตรฐานขั้นต่ำ (Minimum Standard) แล้วให้มีความยืดหยุ่น(Flexibility) เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาระบบที่เหมาะสมกับลักษณะ ธรรมชาติ เอก ลักษณะ ศักยภาพ และพัฒนาการของสถาบันนั้น ๆ

กฎทบทวนว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในระดับอุดมศึกษา

ข้อความที่ระบุไว้ใน กฎทบทวนว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษาซึ่งได้กำหนดประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ระบบ การประกันคุณภาพการศึกษา ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการตามกฎกระทรวง การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประเด็นต่างๆเหล่านี้ ถือว่าครอบคลุมแล้ว เนื่องจากการออกกฎกระทรวง การกำหนดมาตรฐาน จะกำหนดเป็นมาตรฐานขั้นต่ำ (Minimum Standard) แล้วให้มีความยืดหยุ่น (Flexibility) เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาระบบที่เหมาะสมกับลักษณะธรรมชาติ เอก ลักษณะ

ศักยภาพ และพัฒนาการของสถาบันนั้นๆเพราะการประกันคุณภาพภายใน ผู้ใช้ประโยชน์ คือ สถาบันอุดมศึกษา ฉะนั้น การประกันคุณภาพภายในของสถาบันใด ก็ต้องเหมาะสมกับสถาบันนั้น แต่อย่างน้อยที่สุด ระบบที่สถาบันพัฒนาขึ้นมา ในส่วนหลัก ๆควรมีครบตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และหนึ่งในสามท่านได้ตั้งข้อสังเกตว่า ในกฎทบทวน จะค่อนข้างเน้นในด้านกระบวนการ (Process)

ในส่วนความรับผิดชอบของสถาบันอุดมศึกษา มีดังนี้

สถาบันอุดมศึกษา

ในการประกันคุณภาพการศึกษา สถาบันอุดมศึกษาจะต้องพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสถาบัน มีการจัดทำรายงานความก้าวหน้าประกอบด้วยข้อมูลที่เป็นระบบในเชิงวิจัยสถาบัน และถือว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการซึ่งต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ผู้ให้สัมภาษณ์ (1 ใน 3 ท่าน) ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาและต้นสังกัด ต้องอยู่บนปรัชญาเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อสถาบันอุดมศึกษารับรู้ถึงจุดอ่อนของสถาบันแล้ว ก็จะต้องปรับปรุงแก้ไข และต้นสังกัดต้องคำนึงอยู่เสมอว่า เป้าประสงค์ของการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อการพัฒนา มิใช่เป็นการลงโทษ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

สำหรับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งทำการประเมินคุณภาพภายนอกนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ (1 ใน 3 ท่าน) เห็นว่า การประเมินคุณภาพภายนอกและการประเมินคุณภาพภายใน อาจมีบางส่วนที่ซ้ำ และบางส่วนไม่ซ้อน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ว่าต้องการประเมินอะไร เพื่ออะไร ไม่จำเป็นต้องเหมือนกับการประเมินคุณภาพภายใน แต่ต้องมีความเชื่อมโยงกัน และฝากข้อคิดว่า การประเมินคุณภาพ ถือเป็นงานเชิงวิชาการ และวิชาชีพ (มิใช่ธุรกิจ) เป็นลักษณะของ Professional Service ต้องทำโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเข้าใจ และเป็นกลาง เป็นที่ยอมรับของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้ผลการประเมินถูกนำไปใช้ การยอมรับในระบบ และยอมรับในตัวผู้ประเมิน เป็นสิ่งสำคัญ และเนื่องจากตั้งเป้าประสงค์ว่า จะทำเพื่อพัฒนาคุณภาพ ฉะนั้นถ้าทำแล้ว ต้องเป็นบวก และในขณะเดียวกันต้องไม่เป็นภาระ ไม่ควรกระทบถึงงานประจำจนเกินควรเพราะเป็นส่วนของการบริหารจัดการ การประเมินเป็นเครื่องมือส่วนหนึ่งที่จะชี้ว่า อะไรดี ไม่ดีเพียงไร แต่มิใช่ทำเพื่อการประเมิน เพราะการทำต้องทำตามเอกลักษณ์ และศักยภาพของสถาบัน

ในส่วนของ การประกันคุณภาพการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้เป็นการเฉพาะในหมวด 6 ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ในการร่าง พ.ร.บ ดังกล่าว และยังได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ.2543 ขึ้นมารองรับ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อหากรอบที่กำหนดไว้/ทางเลือกที่เป็นไปได้ ดังการวิเคราะห์สาระและการสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

2.การวิเคราะห์สาระและการสัมพันธ์เกี่ยวกับพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543

2.1ผลการวิเคราะห์สาระ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ (หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา) บทวิเคราะห์เจตนารมณ์ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ ฯ และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)พ.ศ. 2543

การวิเคราะห์สาระจาก พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,2542) บทวิเคราะห์เจตนารมณ์ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ ฯ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,2543) การวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตข้อมูลที่จะศึกษา คือ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาโดยศึกษามาตราที่ 47-51 และศึกษาบทวิเคราะห์เจตนารมณ์ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ ฯ ในเรื่องเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา โดยศึกษาประเด็นสำคัญที่เป็นเจตนารมณ์ในแต่ละมาตราของ พ.ร.บ ฯ และศึกษา พ.ร.ฎ. จัดตั้ง สมศ. หลังจากนั้น ได้นำมาวิเคราะห์หาสิ่งใดเป็นกรอบที่ พ.ร.บ และ พ.ร.ฎ ได้กำหนดไว้ และประเด็นใดบ้างที่หน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถกำหนดแนวทางเองได้ ผลการวิเคราะห์ปรากฏผลดังแสดงในตารางต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สาระ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ (หมวด 6 มาตรฐานและ การประกันคุณภาพการศึกษา) บทวิเคราะห์เจตนารมณ์ พ.ร.บ ฯ และ พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543

พ.ร.บ การศึกษาแห่ง ชาติ พ.ศ.2542	บทวิเคราะห์เจตนารมณ์ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดย ส.ก.ศ	พ.ร.ฎ จัดตั้ง สมศ.	กรอบที่ พ.ร.บ และ พ.ร. ฎ กำหนดไว้/ ทางเลือก
หมวด 6 มาตรฐาน และการประกัน คุณภาพการศึกษา	หมวด 6 มาตรฐานและ การประกัน คุณภาพการศึกษา		
ม.47 ให้มีระบบประกัน คุณภาพการศึกษาเพื่อ พัฒนาคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษา ทุกระดับประกอบด้วย ระบบการประกัน คุณภาพภายใน และ ระบบการประกัน คุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกัน คุณภาพการศึกษาให้ เป็นไปตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง	<u>แนวคิด</u> กระจายอำนาจการบริหาร การศึกษาให้แต่ละสถาบัน จึงจำเป็นต้องมีการ ประกันคุณภาพ เพื่อผู้ เรียนได้รับการศึกษาที่มี คุณภาพ ใกล้เคียงกัน <u>เป้าหมายการประเมิน</u> มิใช่การลงโทษ แต่เพื่อ ประโยชน์ต่อผู้เรียน <u>มาตรฐานการศึกษา</u> เป็นหน้าที่กระทรวงศึกษา อาจเรียกมาตรฐานขั้นต่ำ การกำหนดมาตรฐาน ค้ำึงถึงเจตนารมณ์ พ.ร.บ การศึกษา ฯ ความหลากหลายและสอดคล้องกับบริบทสถาบัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ		กรอบ : ให้มีระบบการ ประกันคุณภาพประกอบ ด้วยการประกันคุณภาพ ภายใน และการประกัน คุณภาพภายนอก เพื่อ พัฒนาคุณภาพ และ มาตรฐานการศึกษา ระบบ หลักเกณฑ์ และ วิธีการประกันคุณภาพ เป็นไปตามกฎกระทรวง <u>ประเด็นที่หน่วยงานที่ รับผิดชอบสามารถ กำหนดแนวทางเอง ได้</u> การกำหนดมาตรฐาน อุดมศึกษา หรือ หลักเกณฑ์ ระบบ ประกันคุณภาพเป็น หน้าที่ของส่วนกลาง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สาระ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ (หมวด 6 มาตรฐานและ การประกันคุณภาพการศึกษา) บทวิเคราะห์เจตนารมณ์ พ.ร.บ ฯ และ พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการ ศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543

พ.ร.บ การศึกษาแห่ง ชาติ พ.ศ.2542	บทวิเคราะห์เจตนารมณ์ พ.ร.บ การศึกษาแห่ง ชาติ พ.ศ.2542 โดย ส.ก.ศ	พ.ร.ฎ จัดตั้ง สมศ.	กรอบที่ พ.ร.บ และ พ.ร. ฎ กำหนดไว้/ ทางเลือก
หมวด 6 มาตรฐาน และการประกัน คุณภาพการศึกษา	หมวด 6 มาตรฐาน และการประกันคุณภาพ การศึกษา		
	<p><u>แนวการดำเนินงาน</u></p> <p>ให้สถานศึกษาพัฒนา ระบบประกันคุณภาพ ขึ้นโดยให้สอดคล้องกับ ระบบของกระทรวง การ ประเมินภายนอกดำเนิน การโดยองค์การมหาชน</p>		<p>โดยการกำหนดมาตรฐาน คำนึงถึงเจตนารมณ์ พ.ร.บ การศึกษา ความ หลากหลาย และสอดคล้อง กับบริบทสถาบัน ยึด ผู้เรียนเป็นสำคัญ</p> <p><u>การประกันคุณภาพ ภายใน</u> เป็นหน้าที่ของ สถานศึกษา</p> <p><u>การประเมินภายนอก</u> เป็นหน้าที่ของสำนักงาน รับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นองค์การมหาชน ทำ หน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธี การประเมินคุณภาพภาย นอก และทำการประเมิน ผลการจัดการศึกษา เพื่อ ให้มีการตรวจสอบคุณภาพ ของสถานศึกษา</p>

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สาระ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ (หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา) บทวิเคราะห์เจตนารมณ์ พ.ร.บ ฯ และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543

พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542	บทวิเคราะห์เจตนารมณ์ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดย สกศ.	พ.ร.ฎ จัดตั้ง สมศ.	กรอบที่ พ.ร.บ และ พ.ร. ฎ กำหนดไว้/ ทางเลือก
หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา	หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา		
<p>ม.48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพจากภายนอก</p>			<p>กรอบ: สิ่งที่หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาต้องดำเนินการเพื่อนำสู่เป้าหมาย ประเด็นที่หน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถกำหนดแนวทางเองได้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.การพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสมในแต่ละสถานศึกษาโดยการประกันคุณภาพภายในประกอบด้วย การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ การประเมินคุณภาพภายใน (เป็นการประกันคุณภาพ การเรียนรู้ การสอน การบริหารจัดการ) 2. รายงานประจำปีซึ่งเป็นรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาที่นำไปสู่เป้าหมายที่ระบุไว้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สาระ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ (หมวด 6 มาตรฐานและ การประกันคุณภาพการศึกษา) บทวิเคราะห์เจตนารมณ์ พ.ร.บ ฯ และ พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการ ศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543

พ.ร.บ การศึกษาแห่ง ชาติ พ.ศ.2542	บทวิเคราะห์เจตนารมณ์ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดย สกศ.	พ.ร.ฎ จัดตั้ง สมศ.	กรอบที่ พ.ร.บ และ พ.ร. ฎ กำหนดไว้/ ทางเลือก
หมวด 6 มาตรฐาน และการประกัน คุณภาพการศึกษา	หมวด 6 มาตรฐาน และการประกัน คุณภาพการศึกษา		
<p>ม.49 ให้มีสำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษามีฐานะ เป็นองค์การมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีประเมินคุณภาพภาย นอกและทำการประเมินผล การจัดการศึกษา เพื่อให้มี การตรวจสอบคุณภาพของ สถานศึกษาโดยคำนึงถึง ความมุ่งหมาย หลักการ และแนวจัดการศึกษาใน แต่ละระดับตามที่ กำหนดไว้ใน พ.ร.บ นี้ ให้มีการประเมินคุณภาพ ภายนอกของสถานศึกษา ทุกแห่งอย่างน้อย 1 ครั้งใน ทุก 5 ปี ตั้งแต่การประเมิน ครั้งสุดท้ายและเสนอผล การประเมินต่อหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องและสาธารณชน</p>	<p>กฏประเมินภายนอก ดำเนินการโดยองค์การ มหาชนเป็นองค์กรใน กำกับ รร.กระทรวงฯ ฐานะเป็นนิติบุคคล บริหาร งานในรูปองค์คณะบุคคล ทำหน้าที่เฉพาะด้านการ ประเมินภายนอก ซึ่งอาจ ทำเองบางส่วนหรือ อาจตั้ง ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมา ทำงานเฉพาะกิจ คือ การ ประเมินคุณภาพ มาตรฐานการศึกษา เป็นหน้าที่กระทรวง ต้นสังกัด ส่วนองค์กร มหาชนจะจัดทำ รายละเอียดในรี ่องตัวบ่งชี้ และวิธีการประเมิน รายงานการประเมินมี ข้อมูลเชิงสถิติ ตัวชี้วัดด้านคุณภาพ</p>	<p>ม.7 สมศ. มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อพัฒนาเกณฑ์และ วิธีการประเมินคุณภาพ ภายนอก 2 ทำการประเมินผลการ จัดการศึกษาเพื่อให้มีการ ตรวจสอบคุณภาพของ สถานศึกษาโดยคำนึงถึง ความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการ ศึกษาแต่ละระดับตามที่ กำหนดไว้ใน พ.ร.บ ม.8 อำนาจหน้าที่ สมศ. 1.พัฒนาระบบประเมิน คุณภาพภายนอกกำหนด กรอบแนวทาง และวิธีการ ประเมินคุณภาพภายนอก ที่มีประสิทธิภาพ และ สอดคล้องกับระบบประกัน คุณภาพของสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด</p>	<p>กรอบ : ให้มี สมศ. ฐานะ เป็นองค์การมหาชน มี อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการ ประเมินคุณภาพภายนอก โดยการดำเนินการคำนึงถึง ความมุ่งหมาย และ หลักการ และแนวการ จัดการศึกษาในแต่ละ ระดับตามที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ นี้ <u>ประเด็นที่หน่วยงานที่ รับผิดชอบสามารถ กำหนดแนวทางเองได้</u> 1.การประเมินผลที่คำนึงถึง ระดับการศึกษา 2. แนวปฏิบัติตามอำนาจ หน้าที่ 6 ประการของ สมศ.</p>

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สาระ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ (หมวด 6 มาตรฐานและ การประกันคุณภาพการศึกษา) บทวิเคราะห์เจตนารมณ์ พ.ร.บ ฯ และ พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการ ศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543

พ.ร.บ การศึกษาแห่ง ชาติ พ.ศ.2542 หมวด 6	บทวิเคราะห์เจตนารมณ์ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดย สกศ.	พ.ร.ฎ จัดตั้ง สกศ.	กรอบที่ พ.ร.บ และ พ.ร.ฎ กำหนดไว้/ ทางเลือก
หมวด 6 มาตรฐาน และการประกัน คุณภาพการศึกษา	หมวด 6 มาตรฐาน และการประกัน คุณภาพการศึกษา		
	จุดอ่อน/จุดแข็ง สถาบัน ข้อเสนอแนะในการ ปรับปรุง(ถ้ามี)	2.พัฒนามาตรฐานและเกณฑ์ สำหรับการประเมินคุณภาพ ภายนอก 3.ใช้ทศวรรษปฏิรูประเมินภายนอก 4. กำกับดูแลและกำหนด มาตรฐานการประเมิน ภายนอกที่ดำเนินการโดย ผู้ประเมินภายนอก รวมทั้งให้ การรับรองมาตรฐาน(กรณี จำเป็น หรือเพื่อการวิจัย สกศ. อาจทำเองได้) 5.พัฒนาและฝึกอบรม ผู้ประเมินภายนอก สนับสนุน การมีส่วนร่วมขององค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ/วิชาการ 6. เสนอรายงานการประเมิน คุณภาพและมาตรฐานการ ศึกษาประจำปีต่อหน่วยเหนือ ขึ้นไป เพื่อประกอบการ	

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สาระ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ (หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา) บทวิเคราะห์เจตนารมณ์ พ.ร.บ ฯ และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543

พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542	บทวิเคราะห์เจตนารมณ์ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดย สกศ.	พ.ร.ฎ จัดตั้ง สมศ.	กรอบที่ พ.ร.บ และ พ.ร. ฎ กำหนดไว้/ ทางเลือก
หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา	หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา		
<p>ม. 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารและหลักฐานต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติภารกิจของสถานศึกษาตามคำขอร้อง</p>		<p>พิจารณากำหนดนโยบายการศึกษา จัดสรรงบประมาณ และเผยแพร่รายงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน</p>	<p>กรอบ : การให้ความร่วมมือของสถานศึกษาต่อ สมศ. หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่ สมศ. ให้การรับรองที่ทำการประเมินฯ โดย</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดเตรียมเอกสาร - ข้อมูลเพิ่มเติมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สาระ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ (หมวด 6 มาตรฐานและ การประกันคุณภาพการศึกษา) บทวิเคราะห์เจตนารมณ์ พ.ร.บ ฯ และ พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการ ศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543

พ.ร.บ การศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542	บทวิเคราะห์เจตนารมณ์ พ.ร.บ การศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542 โดย สกศ.	พ.ร.ฎ จัดตั้ง สมศ.	กรอบที่ พ.ร.บ และ พ.ร. ฎ กำหนดไว้/ ทางเลือก
หมวด 6 มาตรฐาน และการประกัน คุณภาพการศึกษา	หมวด 6 มาตรฐาน และการประกัน คุณภาพการศึกษา		
ของ สมศ. หรือ บุคคลหรือ หน่วยงานภายนอกที่ สมศ. รับรองที่ทำการประเมิน คุณภาพภายนอกของ สถานศึกษานั้น ม.51 ในกรณีที่เกิดการ ประเมินภายนอกของ สถานศึกษาไม่ได้ตาม มาตรฐานที่กำหนด ให้ สมศ.จัดทำข้อเสนอแนะ การปรับปรุงแก้ไขต่อ หน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้ สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไข ภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการ ดังกล่าว ให้ สมศ.รายงานต่อ คณะกรรมการอุดมศึกษา เพื่อดำเนินการให้มีการ ปรับปรุงแก้ไข			กรอบ : สิ่งที่สมศ.ต้อง ดำเนินการกรณีที่เกิดการ ประเมินพบสถานศึกษาที่ ไม่ได้มาตรฐาน

เพื่อให้การวิเคราะห์ พ.ร.ฎ เป็นไปอย่างถูกต้องและเชื่อถือได้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนในการร่าง พ.ร.ฎ จำนวน 2 ท่าน เพื่อยืนยันและขยายสาระในประเด็นต่าง ๆ การสัมภาษณ์ได้ผลสรุปดังต่อไปนี้

2.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในการร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในการร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) พ.ศ.2543 จำนวน 2 คน ผู้วิจัยได้นำมาประมวลสรุปได้ ดังนี้

2.2.1 ความเป็นมาซึ่งส่งผลให้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 กำหนด

ให้การดำเนินการประกันคุณภาพภายนอกดำเนินการโดยองค์การมหาชน คือ สมศ.

ผู้ให้สัมภาษณ์ (1 ใน 2ท่าน)ได้กล่าวถึงการประเมินคุณภาพภายนอกในประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศนิวซีแลนด์ สหราชอาณาจักร การประเมินคุณภาพภายนอกดำเนินการโดยองค์กรที่แยกเป็นอิสระมีลักษณะเป็น Autonomous Agency ทำให้การดำเนินการเป็นกลางและเที่ยงธรรม ซึ่งในการประเมินคุณภาพภายนอก ประเทศไทยก็นำแนวคิดนี้มา และผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 ท่านเห็นพ้องกันว่า การประเมินคุณภาพภายนอก ควรให้องค์กรอิสระเป็นผู้ดำเนินการ องค์กรลักษณะนี้ มิใช่เอกชน แต่สามารถทำงานอย่างอิสระ เป็นกลาง และเที่ยงธรรม เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมโดยยึดเอาคุณภาพการศึกษาซึ่งก็คือ ผลประโยชน์ของผู้เรียนเป็นที่ตั้ง ทั้งนี้ ไม่มีผลประโยชน์ใดมากระทบการทำงานได้ สำหรับงบประมาณ รัฐให้การสนับสนุน

2.2.2 หลักการและสาระตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 ในการกำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นพ้องกันถึงหลักการและสาระ ที่เน้นในเรื่องของความ เป็นอิสระ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และในขณะเดียวกัน ก็มีการตรวจสอบแบบถ่วงดุล คือ มีการประเมินผู้ประเมินอีกชั้นหนึ่ง โดยผู้ตรวจสอบแบบถ่วงดุลนี้ อาจเป็น องค์กรกลาง / บริษัทเอกชน ที่ได้รับความเชื่อถือมาประเมิน สมศ.

2.2.3 การแยกการประเมินคุณภาพขั้นพื้นฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษาออกจากกัน

ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นพ้องกันว่าควรแยกการประเมินคุณภาพขั้นพื้นฐาน และการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาออกจากกัน เพราะปรัชญา วิถีคิด หลักเกณฑ์ ภารกิจ และธรรมชาติกลุ่มเป้าหมายของทั้ง 2 ระดับแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม เห็นว่า การจัดการศึกษาทั้ง 2 ระดับ ควรเชื่อมโยงกัน

จากผลของการวิเคราะห์สาระ พ.รบ. และ พ.ร.ฎ. ผนวกกับผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วน ในการร่างทั้ง 2 ฉบับดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปสาระหลักๆ ได้ดังนี้

สรุปสาระจากการวิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543

สิ่งที่กำหนดให้มี ให้มีระบบการประกันคุณภาพประกอบด้วย การประกันคุณภาพภายใน และ การประกันคุณภาพภายนอก

จุดประสงค์ เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

การดำเนินการ มอบหมายให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบและดำเนินการ ได้แก่ สภาการศึกษา มีหน้าที่เสนอมาตรฐานการศึกษา (หมวด 5 มาตรา 33 ฉบับปรับปรุง) ซึ่งเป็นมาตรฐานกว้าง ๆ ครอบคลุมทุกระดับ คณะกรรมการการอุดมศึกษา มีหน้าที่พิจารณามาตรฐานอุดมศึกษาซึ่งสอดคล้อง กับแนวทางกว้าง ๆ ของสภาการศึกษา การกำหนดมาตรฐาน ไม่ว่าจะในระดับใด ต้องสอดคล้องกับความมุ่งหมาย หลักการ เจตนารมณ์ และแนวทางการจัดการ ศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ ต้องคำนึงถึง ความหลากหลาย สอดคล้องกับบริบท และ ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

หน่วยงานต้นสังกัดที่กำกับดูแลสถานศึกษา มีหน้าที่จัดให้มีระบบการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษา

สถานศึกษา มีหน้าที่จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดย ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และ จัดทำรายงานประจำปี อีกทั้งให้ความร่วมมือกับสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา และหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าว รับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นองค์กรอิสระ ตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ เจตนารมณ์ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ต่อจากนั้น ผู้วิจัยได้นำผลจากการวิเคราะห์สาระและการสัมภาษณ์นำเสนอเป็น ตาราง กรอบการประกันคุณภาพการศึกษาตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542และตารางกรอบการประเมินคุณภาพภายนอกตามที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกาจัด ตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543 รายละเอียดปรากฏดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 กรอบการประกันคุณภาพการศึกษาตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ประเด็น	สิ่งที่กำหนดใน พ.ร.บ	สรุปสาระใน พ.ร.บ และการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิ
ระบบการประกันคุณภาพที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ	ให้มีระบบการประกันคุณภาพ ประกอบด้วย การประกันคุณภาพภายใน และการประกันคุณภาพภายนอก	เห็นพ้องกับระบบประกันคุณภาพที่ พ.ร.บ กำหนดและเห็นถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพภายในซึ่งสร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษา ในขณะที่ การประกันคุณภาพภายนอกสร้างความเชื่อมั่นให้กับสาธารณชนถึงคุณภาพการศึกษา
วัตถุประสงค์ของการประกันคุณภาพการศึกษา	เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา	เห็นพ้องกับวัตถุประสงค์ที่ พ.ร.บ กำหนด คือ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การกำหนดเช่นนี้เพื่อผู้เรียนไม่ว่าจะอยู่ที่ใด จะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 4 กรอบการประกันคุณภาพการศึกษาตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ต่อ)

ประเด็น	สิ่งที่กำหนดใน พ.ร.บ	สรุปสาระใน พ.ร.บ และการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิ
การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา	<p>มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการโดยมีรายละเอียดดังนี้</p> <p><u>สภากาการศึกษา</u></p> <p>เสนอมาตรฐานการศึกษา ซึ่งเป็นมาตรฐานกว้าง ๆ ครอบคลุมทุกระดับ</p> <p><u>คณะกรรมการอุดมศึกษา</u></p> <p>- กำหนดมาตรฐานอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ <u>แนวทางกว้าง ๆ ของสภากาการศึกษา</u></p> <p><u>หน่วยงานต้นสังกัดที่กำกับดูแลสถานศึกษา</u></p> <p>- จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา</p>	<p>พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้ระบุประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา <u>ถือว่าครอบคลุมเป็นกรอบที่ชัดเจน และจัดระบบรองรับเป็นที่เรียบร้อยแล้ว</u> โดยมีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้ <u>หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</u> และเนื่องจากระบบการประกันคุณภาพทั้งหมดมีความเชื่อมโยง สอดคล้องกัน แม้แต่หน่วยงานจะแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบแตกต่างกัน ก็ควรมีการปรึกษาหารือกัน สำหรับรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ นั้น ควรให้เป็นอำนาจบริหารที่ออกมาในรูปกฎกระทรวงซึ่งอาจต้องมีการปรับเปลี่ยนเป็นระยะ ๆ จึงไม่ควรนำไปใส่ไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา</p>

ตารางที่ 8 กรอบการประกันคุณภาพการศึกษาตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการ
ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ต่อ)

ประเด็น	สิ่งที่กำหนดใน พ.ร.บ	สรุปสาระใน พ.ร.บ และการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p><u>สถานศึกษา</u> จัดให้มีระบบการประกัน คุณภาพภายใน สถานศึกษาโดยถือเป็น ส่วนหนึ่งของการบริหาร การศึกษาที่ต้อง ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จัดทำรายงานประจำปี ร่วมมือกับ สมศ. และ หน่วยงานภายนอกที่ สมศ. รับรองในการ ประเมิน คุณภาพสถานศึกษานั้น ฯ</p> <p><u>สำนักงานรับรอง</u> <u>มาตรฐานและประเมิน</u> <u>คุณภาพการศึกษา</u> เป็นองค์กรอิสระ รับผิดชอบและ ดำเนินการด้านการ ประกันคุณภาพ ภายนอกโดยมีอำนาจ หน้าที่ในการพัฒนา เกณฑ์ และวิธีการ ประเมินคุณภาพ ภายนอก และทำการ ประเมินผลการจัดการ</p>	

ตารางที่ 4 กรอบการประกันคุณภาพการศึกษาตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ต่อ)

ประเด็น	สิ่งที่กำหนดใน พ.ร.บ	สรุปสาระใน พ.ร.บ และการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ เจตนารมณ์ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542</p>	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 กรอบการประเมินคุณภาพภายนอกตามที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง
สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)
พ.ศ. 2543

ประเด็น	สิ่งที่กำหนดใน พ.ร.ฎ	สรุปสาระใน พ.ร.ฎ และการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิ
ลักษณะองค์กรที่ รับผิดชอบด้านการ ประเมินคุณภาพ ภายนอก	เป็นองค์การมหาชน	เป็นองค์การมหาชน คือ เป็นองค์กรอิสระ มีใ้ เอกชน สามารถทำงานอย่างอิสระ เป็นกลาง และเที่ยงธรรม รัฐให้การสนับสนุนงบประมาณ
หลักการและสาระ	มีความเป็นอิสระ คำนึงถึงผลประโยชน์ ของส่วนรวม ใน ขณะเดียวกันก็มีการ ตรวจสอบอย่างถ่วงดุล	เน้นถึงความเป็นอิสระซึ่งส่งผลให้เกิดความเป็น กลางและเที่ยงธรรมเพื่อประโยชน์ของผู้เรียน เป็นที่ตั้งและองค์กรนี้จะถูกประเมินอีกชั้นหนึ่ง
การแยกการ ประเมินคุณภาพ การศึกษา ระดับอุดมศึกษา และ การประเมินคุณภาพ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ออกจากกัน	เพื่อให้การประเมิน คุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับความ หลากหลายและ รูปแบบการศึกษา ให้มีคณะกรรมการ พัฒนาระบบการประกัน คุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการ พัฒนาระบบการประกัน คุณภาพ การศึกษาระดับอุดม ศึกษา	ควรแยกการประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษา และการประเมินคุณภาพ การศึกษาขั้นพื้นฐานออกจากกัน เพราะทั้ง 2 ระดับ มีความแตกต่างกันในด้าน ปรัชญา วิถีดิด หลักเกณฑ์ ภาร กิจ และธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมาย แต่ควรเชื่อมโยงกัน

ตอนที่ 2

1. การวิเคราะห์สาระการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของในประเทศและต่างประเทศ

การวิเคราะห์สาระการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของในประเทศ และต่างประเทศ

ผู้วิจัยใช้หลักการวิเคราะห์สาระของ Krifpendroff (1980) โดยกำหนดขอบเขตข้อมูลที่จะศึกษา (Context Unit) คือ ศึกษาเรื่องของการประเมินคุณภาพภายนอกของ 5 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และประเทศไทย จำนวน 48 ชิ้น ในการวิเคราะห์ เป็นการวิเคราะห์เพื่ออ้างอิงไปสู่การปฏิบัติ นำผลงานที่วิเคราะห์ได้ไปปฏิบัติจริง เช่น ในการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบใดบ้าง วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างหรือความเหมือนระหว่างการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย และการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษาของประเทศต่าง ๆ ทิศทางที่ควรจะเป็นซึ่งสามารถยืนยันและต่อเติมเสริมในส่วนที่ขาดให้สมบูรณ์ได้ จากการวิเคราะห์แยกสาระได้ข้อบ่งชี้ว่า การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกองค์กร/หน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องดำเนินการจัดการในเรื่องขององค์ประกอบต่างๆ คือ จุดประสงค์ของการประเมิน แบบแผนของการประเมิน ผู้ประเมิน รายงานผลการประเมิน รวมทั้งการติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพ และผลกระทบ รายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบปรากฏในแบบวิเคราะห์สาระในภาคผนวก ข. ซึ่งในองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ เมื่อพิจารณาตามกรอบของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ.2543 ในแต่ละองค์ประกอบ สรุปได้ดังนี้

จุดประสงค์ของการประเมิน ใน พ.ร.บ ระบุว่า เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพและพัฒนามาตรฐานการศึกษา

แบบแผนของการประเมิน (ผู้ริเริ่ม – ผู้ปฏิบัติ ประเมินอะไร ประเมินอย่างไร และความถี่)

ใน พ.ร.บ และ พ.ร.ฎ กำหนดไว้แต่เพียงภาพกว้าง ๆ

ผู้ประเมิน (สังกัด องค์กรประกอบ การสรรหา คุณสมบัติ จรรยาบรรณ และทักษะผู้ประเมิน)

พ.ร.บ กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (ส.ม.ศ.) เป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการ

รายงานผลการประเมิน พ.ร.บ และ พ.ร.ฎ กำหนดไว้แต่เพียงภาพกว้าง ๆ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (ส.ม.ศ.) เป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการ

การติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพและผลกระทบ พ.ร.บ และ พ.ร.ฎ กำหนดไว้แต่เพียงภาพกว้าง ๆ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (ส.ม.ศ.) เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากผลการวิเคราะห์สาระการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของในประเทศและต่างประเทศ สรุปภาพรวมของแต่ละประเทศได้ดังนี้

ภาพรวมการจัดการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศนิวซีแลนด์

จุดประสงค์ของการประเมิน เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ อีกทั้งเป็นการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

แบบแผนการประเมิน

ผู้ริเริ่ม – ผู้ปฏิบัติ การประกันคุณภาพของประเทศนิวซีแลนด์ เกิดจากแรงดันจากรัฐบาลเรียกร้องให้สถาบันอุดมศึกษารับผิดชอบต่อสังคม มีการก่อตั้ง New Zealand Vice Chancellor's Committee (NZVCC) และออกกฎหมายสำคัญ คือ The Education Amendment Act (1990) (สาระสำคัญ : ตั้ง New Zealand Qualification Authority) หลังจากนั้น มีการตั้ง AAU (Academic Audit Unit) ขึ้น จึงกล่าวได้ว่าการประกันคุณภาพของประเทศนิวซีแลนด์ เกิดขึ้นจากรัฐบาลห่วงใยความโปร่งใสในการบริหารงานของสถาบันอุดมศึกษา ในขณะเดียวกัน สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ห่วงใยการดำเนินงานของตนในโลกแห่งการแข่งขัน

ประเมินอะไร ระดับสถาบัน ประเมินการบริหารจัดการ คือ ประเมินกลไกการติดตามและพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา วิพากษ์สัมฤทธิ์ผลของระบบที่มีอยู่ของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา วิพากษ์กระบวนการเชิงปฏิบัติการของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อรักษาคุณภาพ **ตรวจสอบรอบ 2** สืบค้นลึกและถี่ถ้วน โดยพิจารณาการดำเนินการ และการสนับสนุนนักศึกษาบัณฑิตศึกษา ความเชื่อมโยงระหว่างวิจัย และการสอน นโยบายวิจัย บริหาร จัดการ และผลการดำเนินการ ห้องสมุด การบริการข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ความเป็นนานาชาติ การศึกษาทางไกล การติดต่อสื่อสาร และการตรวจสอบคณะกรรมการโครงการวิชาการ (CUAP) ของสถาบันอุดมศึกษา ในการตรวจสอบรอบ 2 เข้มข้นน้อยกว่ารอบแรก **ข้อเสนอแนะในการประเมินคุณภาพ** คือ น่าจะดูผลลัพธ์ของกระบวนการประกันคุณภาพโดยพิจารณาถึงวิธีการวัดผลลัพธ์ (Outcomes)

ประเมินอย่างไร ใช้การตรวจสอบตนเอง การตรวจเยี่ยม 3 วัน และมี รายงานการตรวจสอบ จำนวนครั้ง/รอบของการประเมิน รอบละ 3 ปี มีข้อเสนอแนะจากอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาว่าน่าจะเป็น 5 ปีเพื่อลดภาระการทำงาน

ผู้ประเมิน สังกัด AAU โดยมีการลงทะเบียนทำเนียบผู้ตรวจสอบ ผู้ตรวจสอบในแต่ละคณะมี 7 คน คือ นักวิชาการนิเวศน์ 2 คน ผู้จัดการคุณภาพจากภาคอุตสาหกรรม/การค้า 1 คน นักวิชาการต่างประเทศ ผู้อำนวยการ AAU และเลขานุการ ส่วนการสรรหาผู้ตรวจสอบ ผู้ตรวจสอบภายนอก รับเชิญ (ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในและต่างประเทศ) ทำหน้าที่เพียงครั้งคราวได้รับค่าตอบแทนเพียงเล็กน้อย สถาบันอุดมศึกษาสามารถเสนอชื่อผู้เหมาะสมเป็นผู้ตรวจสอบได้ และผู้สนใจเป็นผู้ตรวจสอบสามารถสมัครด้วยตนเอง ผู้ตรวจสอบผ่านการฝึกอบรม และมีการรวบรวมรายชื่อมาเก็บไว้ในทำเนียบผู้ตรวจสอบ ทักษะที่ผู้ตรวจสอบพึงมี คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การจัดการกับข้อมูล การเขียน การสื่อสารด้วยวาจา ทักษะด้านบุคคล อีกทั้งควรรู้และเข้าใจกระบวนการประกันคุณภาพ การพกฎเกณฑ์กระบวนการขั้นตอนที่หน่วยงานกำหนด

รายงานผลการประเมิน ประเด็นในรายงาน ประกอบด้วยจุดอ่อนจุดแข็งที่พบจากการตรวจสอบ ข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไข ระยะเวลาที่กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาทำการปรับปรุงแก้ไข การเผยแพร่รายงานจะเผยแพร่ไปยังสถาบันอุดมศึกษา ส่งไปที่คณะกรรมการโครงการวิชาการ มหาวิทยาลัย (CUAP) ส่งไปยังหนังสือพิมพ์ องค์กรอื่น ๆ ลงใน Website ของสถาบันอุดมศึกษา (CUAP) และสามารถซื้อได้จาก AAU ด้วย

การติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพและผลกระทบ สถาบันอุดมศึกษาจัดทำรายงานความคืบหน้า (Progress Report) ไปยัง AAU. 12 เดือน หลังรายงานผลการตรวจสอบออกมา หลังจากนั้น ผู้อำนวยการ AAU. ไปตรวจเยี่ยมมหาวิทยาลัยเพื่อติดตามการปรับปรุงแก้ไข

ภาพรวมการจัดการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา

จุดประสงค์ของการประเมิน เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยจุดเริ่มต้นของการประกันคุณภาพมาจากการขยายตัวของสถาบันอุดมศึกษาและความหลากหลาย อีกทั้งการไม่ไว้วางใจในคุณภาพมาตรฐาน

แบบแผนการประเมิน

ผู้ริเริ่ม – ผู้ปฏิบัติ รัฐบาลกลางของสหพันธรัฐ (มี ศธ.) รัฐบาลสหรัฐ (มี ศธ. และ มีคณะกรรมการการศึกษาแห่งมลรัฐ) เสนอกฎหมาย มีการจัดตั้งหน่วยงานรับรองมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา องค์กรรับรองมาตรฐานการศึกษา Institutional Accreditation เกิดขึ้นจากการรวมตัวของสถาบันอุดมศึกษาในแต่ละภูมิภาค (6 องค์กร) ประเภทขององค์กรมี Specialized Accrediting Agencies (มากกว่า 50 องค์กร) ทั้ง Specialized และ General Accrediting Agencies 2 องค์กรหลักนี้ ถูกตรวจสอบและถ่วงดุลอย่างโปร่งใส (Transparent Check&Balance) กฎหมายปฏิรูปอุดมศึกษาที่มีส่วนผลักดัน คือ Higher Education Act ซึ่งมีสาระสำคัญให้มลรัฐรับผิดชอบคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษามากขึ้น

ประเมินอะไร กลไกใหม่ เน้นการประเมินกลไกการจัดการคุณภาพภายในสถาบัน การบรรลุตามมาตรฐานที่องค์กรรับรองวิทยฐานะกำหนดไว้ การประเมินสัมฤทธิ์ผลของนักศึกษา (Student Outcomes)

ประเมินอย่างไร พิจารณารายงานการศึกษาตนเอง (Self - Study) การตรวจเยี่ยม (Site Visit) พิจารณาและตัดสินผลโดยคณะกรรมการกลาง (A Central Governing Committee or Board) ซึ่งการตัดสินของคณะกรรมการชุดนี้จะพิจารณาจากรายงานการศึกษาตนเอง (Self - Study) รายงานของคณะกรรมการตรวจเยี่ยม (Team Report) การสนองตอบของสถาบันอุดมศึกษา ถัดจากนั้นยื่นข้อมูลผลการพิจารณาต่อบอร์ดองค์กรรับรองวิทยฐานะ

จำนวนครั้ง / รอบของการประเมิน 5 - 10 ปี จะไปตรวจเยี่ยมอีกครั้งก็ได้

ผู้ประเมิน ประกอบด้วยนักวิชาชีพ นักการศึกษา (Professional & Educators) ผู้เชี่ยวชาญคัดสรรตามธรรมชาติของสถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ สมาชิกที่เป็นตัวแทนองค์กรที่เป็นที่ยอมรับในด้านเฉพาะนั้น ๆ ของสังคม (Specific Public Interests) การสรรหา เลือกรวมการตรวจเยี่ยมโดยการลงคะแนนเสียงระหว่างหลาย ๆ บุคคล มีการวางหลักเกณฑ์ และ ตรวจสอบคุณสมบัติคณะกรรมการก่อนจะแต่งตั้ง มีการแต่งตั้งกรรมการพิเศษตรวจสอบการทำงานของกรรมการตรวจเยี่ยมอีกชั้นหนึ่ง มีการใช้กรรมการ 2 ชุด คือ ตรวจเยี่ยมชุดหนึ่งและพิจารณาผลอีกชุดหนึ่ง สถาบันอุดมศึกษาที่ถูกประเมินมีสิทธิ์เสนอชื่อ / ให้ความเห็นชอบรายชื่อ ส่วนด้านคุณสมบัติ มีการวางหลักเกณฑ์ & ตรวจสอบคุณสมบัติคณะกรรมการก่อนจะตั้ง

รายงานผลการประเมิน สถาบันอุดมศึกษามีส่วนให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการเขียนรายงานของ คณะกรรมการ กรรมการอำนวยการของสมาคมจะพิจารณารายงานการศึกษาตนเอง(Self-Study) และรายงานการตรวจเยี่ยม (Visiting Report) ควบคู่กันมีการรับฟัง (Hearing) โดยให้กรรมการ ตรวจเยี่ยมและตัวแทนสถาบันอุดมศึกษาที่ถูกประเมินมาชี้แจงได้ การเผยแพร่รายงาน ส่งรายงาน ต่อสถาบันที่เกี่ยวข้องเท่านั้น เผยแพร่ผลของกระบวนการรับรองวิทยฐานะต่อสาธารณชน (พิมพ์ รายชื่อสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับการรับรอง)

การติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพและผลกระทบ ถ้ารายงานผลออกมาเป็นลบ สถาบันอุดมศึกษา สามารถร้องเรียนร้องทุกข์ได้ ผลกระทบ กระทบต่อกลไกตลาด แหล่งเงินอุดหนุนต่างๆ

ภาพรวมการจัดการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศไทยราชอาณาจักร

จุดประสงค์การประเมิน สร้างความมั่นใจให้กับผู้จ้างบัณฑิต ผู้จัดการศึกษา ผู้เสียภาษีและ ต่าง ประเทศถึงคุณภาพมาตรฐานการศึกษา เน้นถึงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) กระตุ้น ให้สถาบันอุดมศึกษาตื่นตัวพัฒนาคุณภาพ ควบคุมคุณภาพมาตรฐานผลผลิตให้คุ้มค่ากับการลงทุนในแง่ คุณภาพผลผลิต ช่วยให้สถาบันอุดมศึกษารู้จักธำรงรักษาคุณภาพและเป็นการเตรียมการสำหรับอนาคต

แบบแผนการประเมิน

ผู้ริเริ่ม – ผู้ปฏิบัติ การประกันคุณภาพ ริเริ่มจากแรงผลักดันภายนอก คือ นายกรัฐมนตรี Margaret Thatcher ห่วงใยคุณภาพการสอนของสถาบันอุดมศึกษา พยายามทำให้สถาบันอุดม ศึกษาของสหราชอาณาจักรโปร่งใส จึงนำไปสังกัด Loyal Education Authority(LEA) ถัดจากนั้น ที่ประชุมอธิการบดี (CVCP) ตั้งหน่วยตรวจสอบวิชาการ (Academic Audit Unit :AAU) ต่อมา สภาจัดสรรเงิน (Higher Education Funding Council : HEFC) เข้ามาประเมินการสอนระดับ ภาควิชา ปัจจุบันหน่วยงานประกันคุณภาพอุดมศึกษา (QAA) ดูแลโดยรับเงินจากสภาจัด สรรเงินเพื่อการอุดมศึกษา (HEFC) กฎหมายสำคัญของรัฐบาล คือ Further and Higher Education Act, 1992 ซึ่งสาระสำคัญของกฎหมายดังกล่าว คือ การหลอมรวมระบบอุดมศึกษา ตั้งหน่วยงานกลางดูแลคุณภาพสถาบันอุดมศึกษา

ประเมินอะไร ระดับสถาบัน **คุณโยบาย&กระบวนการ** การจัดการคุณภาพโดยดูองค์ประกอบของการจัดการคุณภาพ **ความมีประสิทธิภาพของปัจจัยเกื้อหนุนของสถาบันอุดมศึกษา** **คุณภาพของโอกาสด้านการเรียนรู้ที่บริการให้กับนักศึกษา** **กระบวนการที่ใช้เพื่อธำรงรักษาคุณภาพมาตรฐาน**

ประเมินอย่างไร ระดับสถาบัน QAA กำหนดแนวทางการประเมินโดยดูเงื่อนไขของ Funding Council รวบรวมเอกสารโดยลักษณะเอกสารอาจเป็นเอกสารสรุปย่อของสถาบันอาจมีรูปแบบ Checklist และ University Catalog รายงานประจำปี (สรุปย่อการเตรียมความพร้อมเรื่องของ QA ในทุกระดับทั่วทั้งสถาบันรวมถึงการวิเคราะห์) กระบวนการของระบบและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การตรวจ เยี่ยมสถาบันใช้เวลาประมาณ 3 วัน มีการสัมภาษณ์ ประชุมพบปะ และสุ่มตรวจ 3-4 แห่ง เขียนรายงาน และเผยแพร่รายงาน

จำนวนครั้ง / รอบของการประเมิน วงจรการประเมินไม่นานไปกว่ารอบละ 6 ปี รอบแรก 6 ปี แบ่งเป็น 2 ครั้ง ครั้งแรกบางกลุ่มวิชา ครั้งหลังกลุ่มวิชาที่เหลือ

ผู้ประเมิน ระดับสถาบัน ผู้ประเมินได้รับอำนาจหน้าที่จากองค์กรที่มีอำนาจในการประเมิน ในวารสาร Change July/ August 2000 ผู้ตรวจสอบทางวิชาการ (Academic Auditors) ถูกจ้างครั้งละ 3 ปี โดยให้ความช่วยเหลือด้านการเขียนรายงาน และมีการจ่ายค่าจ้างอย่างงาม ในด้าน**องค์ประกอบ** ระดับสถาบัน จำนวน 3 คน ประกอบด้วย บุคคลที่มีคุณสมบัติทางวิชาการ ตัวแทนภาคการค้าและอุตสาหกรรม ผู้เชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาอาจมี 4 - 10 คนได้ขึ้นอยู่กับจุดเน้นของการประเมินและความรู้ความชำนาญที่ต้องการ ในด้านการสรรหา ระดับสถาบันกระทำได้หลายทาง กล่าวคือ สถาบันอุดมศึกษาสามารถเสนอชื่อได้ ผู้สนใจสมัครเข้าเป็น Auditor เอง QAA เป็นผู้เชิญ (ต้องมีคุณสมบัติ) หรือองค์กรวิชาชีพเสนอชื่อ ทั้งนี้ Agency จะพัฒนาเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ประเมิน ส่วนทางด้าน**คุณสมบัติ**นั้น ต้องมีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการ QA เข้าใจความหมายของการตรวจสอบ มีทักษะในการตรวจสอบ และผ่านการฝึกอบรม

รายงานผลการประเมิน เป็นรายงานเชิงวิเคราะห์วิพากษ์ โดยกล่าวถึงปัญหาละเอียดอ่อน (Sensitive Issue) ด้วย รูปแบบรายงานประกอบด้วย ข้อมูลบริบทสถาบัน กระบวนการที่ใช้ในการตรวจสอบ จุดที่น่าชื่นชม ข้อเสนอแนะด้านต่าง ๆ รายการเสนอแนะเพื่อปรับปรุงโครงสร้างกลไก QA แต่ไม่มีการจัดระดับคะแนน (Rating) ลักษณะในการรายงานเป็นแบบ Summative คือ รายงานสิ่งที่ปรากฏชัดเจนในรูปแบบเชิงปริมาณ รายการผลที่ได้รับ *การตีพิมพ์รายงานการตรวจสอบ

(Audit Report) แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) และรายงานนี้จะเผยแพร่ต่อสาธารณชนหลังจากสถาบันอุดมศึกษาได้รับรายงานแล้ว 3 เดือน โดยการเผยแพร่ จะส่งไปยังสถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปับเจกบุคคล หน่วยราชการ และ Website ของ Agency

การติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพและผลกระทบ การติดตามผล (Follow-up) สถาบันอุดมศึกษาควรรายงานความก้าวหน้าโดยจัดทำรายงานความก้าวหน้า (Progress Report) ภายใน 12 เดือนหลังจากการเผยแพร่รายงานการประเมิน และควรจัดกิจกรรมติดตามผลการตรวจสอบ (Audit Follow-up Activities) กิจกรรมในเชิงการพัฒนา (Developmental Activities) และมีการส่งเสริมคุณภาพด้วยกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพ (Quality Enhancement Activities) โดยทั่วไปสถาบันอุดมศึกษาจะติดตามผลการนำข้อเสนอแนะจากรายงานไปปรับปรุงแก้ไข อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษา (Impact) ในเรื่องการรับรองสถานภาพอย่างเป็นทางการ รายได้ อิทธิพล และการจัดสรรงบประมาณ

ภาพรวมการจัดการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศไทย

จุดประสงค์การประเมิน เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

แบบแผนการประเมิน

ผู้ริเริ่ม - ผู้ปฏิบัติ รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 6 (มาตราที่ 47- 51) และได้ตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน พ.ศ.2543) ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาต้องยึดถือปฏิบัติ

ประเมินอะไร ระดับสถาบัน ประเมินผลการจัดการศึกษาตามตัวบ่งชี้ เกณฑ์และวิธีการที่กำหนดเพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยยึดกรอบพันธกิจและประเภทสถาบันอุดมศึกษา เน้นประเมินผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ของคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในด้านต่าง ๆ

ประเมินอย่างไร ศึกษาข้อมูลจากรายงานผลการประเมินตนเองของสถาบันอุดมศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลจริงจากการสังเกตสอบถามและการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ สรุป เขียนรายงาน

จำนวนครั้ง / รอบของการประเมิน 1 ครั้งในทุกๆ 5 ปีเป็นอย่างน้อยโดยจะประเมินครั้งแรกภายในปี 2548 * ในบางกรณีอาจได้รับการเยี่ยมชมมากกว่า 1 ครั้ง (กรณีมีปัญหา)

ผู้ประเมิน แนวทางที่อาจเป็นไปได้ ก็คือ บริษัทเป็นผู้คัดสรรและอบรมผู้ประเมิน (ในกรณีอุดมศึกษายังเป็นทีวีกษ์) การขอความร่วมมือสถานศึกษาให้จัดทีมประเมินที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ และจัดสัมมนา 1-2 วัน หรือให้องค์กรวิชาชีพจัดทีม องค์ประกอบ ไม่น้อยกว่า 3 คนประกอบด้วย ผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารสถาบัน ผู้มีความรู้ความสามารถและทักษะด้านการวัดและประเมินผล มีทักษะวิชาชีพหรือนักวิชาชีพ มีความรู้ด้านบริหารจัดการ การเงิน และการบุคคล การสรรหา ผู้ประเมินภายนอกรับเชิญ (ผู้ทรงคุณวุฒิ) มีคุณสมบัติตามกำหนดและผ่านหลักสูตรที่ สมศ. กำหนด ผู้ที่องค์กร/สมาคมวิชาการ วิชาชีพร่วมกับ สมศ. พิจารณาเห็นสมควรให้การรับรองเป็นผู้ประเมิน ด้านคุณสมบัติ มีคุณสมบัติเฉพาะและคุณสมบัติทั่วไปตามเกณฑ์ที่ สมศ. ระบุไว้ ส่วนจรรยาบรรณ ผู้ประเมินต้องตรวจเยี่ยมและประเมินอย่างตรงไปตรงมาตามความชำนาญในวิชาชีพ เทียบตรงเป็นกลาง สื่อสารชัดเจน เปิดเผย รักษาความลับ ไม่เรียกร้อยในสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้อง ไม่แสวงหาผลประโยชน์ ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ มีทักษะด้านการอ่าน การสัมภาษณ์และตั้งคำถาม การฟัง การสังเกต และการบันทึก

รายงานผลการประเมิน สมศ. ต้องนำเสนอผลการประเมินต่อ คร.ม.ร.ว.กระทรวงศึกษาธิการ ร.ม.ว.ที่เกี่ยวข้อง สำนักงานประมาณ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สาธารณชน ทั้งนี้ รูปแบบรายงาน ประกอบด้วยบทสรุปสำหรับผู้บริหาร 3-5 หน้า และสาระ 20-30 หน้า

การติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพและผลกระทบ ผลการตรวจสอบเพื่อประเมินผลแล้วไม่ได้มาตรฐาน สมศ.ต้องแจ้งต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากสถาบันอุดมศึกษาไม่ปฏิบัติตามภายในระยะเวลาที่กำหนด สมศ.ต้องรายงานต่อคณะกรรมการการอุดมศึกษา การติดตามผล (Follow-up) ติดตามได้จากรายงานประจำปี จากรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอก ติดตามส่งเสริมสนับสนุนประสานเชื่อมโยงกับหน่วยงานต้นสังกัด หรืออาจติดตามตรวจสอบสถาบันอุดมศึกษาเป็นการศึกษาระณีตัวอย่าง ผลการประเมินกระทบ (Impact) ต่อระดับนโยบายเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ต่อสาธารณชนโดยให้ข้อมูลสำคัญในการตัดสินใจเกี่ยวกับสถานศึกษา การจัดสรรงบประมาณ

ภาพรวมการจัดการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศออสเตรเลีย

จุดประสงค์การประเมิน เพื่อสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) เพื่อพัฒนาคุณภาพ ใช้เงินอย่างคุ้มค่า จุดเริ่มของ QA มาจากการจัดซื้อจัดจ้าง ด้านคุณภาพ การอุดมศึกษามวลชน (Mass HE) การรวมตลาดการค้า (Merge Market) งบประมาณลดลง การแข่งขันทวีความรุนแรงขึ้น รวมทั้งการเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ

แบบแผนการประเมิน

ผู้ริเริ่ม- ผู้ปฏิบัติ รัฐบาลประกาศนโยบาย (Policy Statement : 1990) ตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพอุดมศึกษา (Committee for Quality Assurance in HE :1992 และตั้ง AUQA (Australia Universities Quality Agency (2000) เป็นองค์กรอิสระ รับงบประมาณจากรัฐ เริ่มดำเนินการ ค.ศ. 2001

ประเมินอะไร ระดับสถาบัน ประเมินกระบวนการและมาตรฐานที่เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ แผน การดำเนินการและผลลัพธ์ โดยเปรียบเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ

ประเมินอย่างไร รัฐบาลพิจารณาแผนการพัฒนาคุณภาพประจำปี การประเมินตนเอง การเรียนการสอน การวิจัย การจัดการ การประกันคุณภาพ คณะผู้เชี่ยวชาญไปตรวจเยี่ยมสถาบัน และรายงาน จำนวนครั้ง/รอบของการประเมิน รอบละ 5 ปี

ผู้ประเมิน องค์กรประกอบ ประกอบด้วยนักวิชาการอาวุโสและผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหาร ด้าน การสรรหา ผู้ประเมินมาจาก 1. ผู้ประสงค์จะเป็นผู้ประเมินมาสมัครด้วยตนเอง 2. มีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัย (นำรายชื่อจากข้อ 1 และ 2 มารวบรวมไว้เพื่อคัดเลือก 3. อาจคัดเลือกบางคนฝึกทำหน้าที่ด้านเลขานุการของคณะผู้ประเมิน แล้วยืมตัวมาเป็น จนท. เต็มเวลา (2 ปี) หลังจากนั้นบุคคลนั้น ๆ อาจกลับสู่สถาบันอุดมศึกษาเดิม(เป็นการสร้างและพัฒนาบุคลากรในเชิงวิชาชีพประเมิน) ด้าน คุณสมบัติ ควรเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับประเภทสถาบันอุดมศึกษาที่ไปประเมินและต้องได้รับการยอมรับจากสถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ การอบรม สำหรับผู้ประเมินประมาณ 2-3 วัน (Workshop) โดยอบรมเกี่ยวกับกระบวนการประเมินทั้งหมด โดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation) บทบาทสมมุติ (Role Play) การร่างรายงานการประเมิน ฝึกเชิงปฏิบัติการ (ทดลองประเมินและแก้ปัญหาในการประเมิน) ข้อเสนอ 1. น่าจะมีผู้ประเมินจากต่างประเทศ 2. จากต่างประเทศสถาบันหรือจากภายนอกเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์

รายงานผลการประเมิน เผยแพร่ไปยังคณะผู้ตรวจสอบ สถาบันอุดมศึกษา AUQA Website

การติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพ และผลกระทบ ในกรณีที่จำเป็นจะไปตรวจเยี่ยมอีกครั้งหลังจากรายงานได้รับการเผยแพร่แล้ว 12 เดือน ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาต้องแก้ไขปรับปรุงตามข้อค้นพบที่เสนอในรายงาน หากไม่ปฏิบัติตาม หน่วยงานของรัฐจะเข้าไปดำเนินการอาจจะด้านงบประมาณ ปฏิบัติตามกฎระเบียบ

จากภาพรวมการประเมินคุณภาพภายนอกของทั้ง 5 ประเทศข้างต้น แสดงให้เห็นว่าในการประเมินคุณภาพภายนอกนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์การประเมิน แบบแผนของการประเมิน ผู้ประเมิน รายงานผลการประเมิน การติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพ และผลกระทบ ส่วนเมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบ โดยเปรียบเทียบระหว่างประเทศต่างๆ พบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
จุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพมาตรฐานการศึกษา	- เพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา	1.สร้างความมั่นใจให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และต่างประเทศ ถึงคุณภาพมาตรฐานการศึกษา 2.เน้นถึงความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ 3.กระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาคุณภาพ 4.ควบคุมคุณภาพมาตรฐานผลผลิต	1.การแข่งขันในเวทีโลก 2.แสดง ความรับผิดชอบต่อสังคม 3.พัฒนาคุณภาพ 4.ใช้เงินอย่างคุ้มค่า	1.แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม(Accountability) ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ 2.พัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง	1.เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาต้นตัวพัฒนาคุณภาพ 2.เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันฯให้มีคุณภาพ 3.เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
จุดประสงค์ของการประเมิน		5.ความคุ้มค่ากับการลงทุนในแง่คุณภาพผลผลิต 6. ช่วยให้สถาบันอุดมศึกษา รู้จักตนเอง และเตรียมการสำหรับอนาคต			

จุดประสงค์ของการประเมิน

เมื่อได้พิจารณาจุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศต่าง ๆ 5 ประเทศ อันได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และประเทศไทย พบว่า จุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอกซึ่งทุกประเทศให้ความสำคัญ ถือเป็นจุดประสงค์หลัก คือ เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของตน ส่วนจุดประสงค์ที่มีความสำคัญรองลงมา คือ เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษารับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) ให้สังคมมีความมั่นใจทั้งในด้านความโปร่งใสในการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษา และที่สำคัญ คือ มั่นใจในคุณภาพของบัณฑิต สำหรับประเทศออสเตรเลีย นอกจากจะให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของตน และให้สถาบันอุดมศึกษารับผิดชอบต่อสังคม(Accountability) แล้ว ยังมุ่งเน้นอย่างชัดเจนที่จะไปถึงการแข่งขันในเวทีโลกให้ได้ เพราะรัฐจะใช้เวลาการศึกษาเป็นสินค้าออก นอกจากนั้น ยังต้องการให้สถาบันอุดมศึกษาซึ่งงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้อย่างคุ้มค่า สำหรับประเทศไทย จุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพ ก็คือ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
แบบแผน การประเมิน - ผู้ริเริ่ม - ผู้ปฏิบัติ	รัฐบาลกลาง สหพันธรัฐมี กระทรวงศึกษา ↓ รัฐบาลมลรัฐมี กระทรวงศึกษา & มีคณะกรรมการ การศึกษาแห่ง มลรัฐเสนอ กม. ↓ หน่วยงานรับรอง มาตรฐานสถาบัน อุดมศึกษา ↓ องค์กร รับรองมาตรฐาน การศึกษา	รัฐบาล ห่วงใย คุณภาพ การสอนของ สถาบันอุดม ศึกษาพยายาม ทำให้สถาบัน อุดมศึกษา ของ UK. โปร่งใส จึง นำไปสังกัด Loyal Education Authority (LEA) ↓ ที่ประชุม อธิการบดี (CVCP) ตั้ง Academic Audit Unit (AAU) ↓	รัฐบาล ประกาศ Policy Statement (1990) ↓ ตั้ง Committee for Quality Assurance in Higher Education (1992) ↓ ตั้ง Australia Universities Quality Agency (AUQA)2000 เป็นองค์กร อิสระ รับ งบประมาณ จากรัฐ เริ่ม	รัฐบาล เรียกร้องให้ สถาบัน อุดมศึกษา รับผิดชอบ ต่อสังคม ↓ กำเนิด New Zealand Vice Chancellor's Committee (NZVCC) ↓ กม.สำคัญ คือ The Education Amendment Act (1990) ↓ ตั้ง AAU (Academic Audit Unit)	รัฐบาล ↓ พ.ร.บ การศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542 ↓ พ.ร.ฎ จัดตั้ง สมศ. (องค์การ มหาชน 2543)

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
แบบแผน การประเมิน - ผู้ริเริ่ม - ผู้ปฏิบัติ (ต่อ)	กม.ปฏิรูปอุดมศึกษาที่มีส่วน ผลักดัน คือ Higher Education Act 1992 สาระสำคัญ ให้มลรัฐ รับผิดชอบ คุณภาพของ สถาบันอุดมศึกษา มากขึ้น	ต่อมา Funding Council(HEFC) เข้ามาประเมิน การสอนระดับ ภาควิชา ปัจจุบัน QAA ดูแลโดยรับ เงื่อนไจจาก HEFC ↓ กฎหมายสำคัญ ของรัฐ คือ Further and Higher Education Act ,1992 สาระสำคัญ หลอมรวม ระบบอุดมศึกษา ตั้งหน่วยงาน กลางดูแลคุณภาพ สถาบันอุดมศึกษา	ดำเนินการ ค.ศ.2001 กฎหมายสำคัญ The Education Amendment Act (1990) สาระสำคัญ ตั้ง New Zealand Qualification Authority		

แบบแผนของการประเมิน (ใครริเริ่ม, ใครปฏิบัติ)

จากการวิเคราะห์สาระการประเมินคุณภาพภายนอกของ 5 ประเทศ พบว่า จุดริเริ่มของการประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งนำไปสู่การประเมินคุณภาพภายนอกนั้นมาจากแรงกดดันจากภายนอกสถาบันอุดมศึกษา คือ รัฐบาล รัฐบาลของทั้ง 5 ประเทศตระหนักถึงความสำคัญของคุณภาพการศึกษา และห่วงใยการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษาซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา รัฐบาลทุกประเทศจึงเป็นผู้ริเริ่มให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้น แต่ในการดำเนินการให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษานั้น ประชาคมอุดมศึกษา ถือเป็นแรงกดดันในการบริหารสถาบันอุดมศึกษา (Autonomy) ที่ประชุมอธิการบดีของแต่ละประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ จึงเข้ามามีบทบาทในการประกันคุณภาพ เพราะเป็นองค์กรของสถาบันอุดมศึกษา การดำเนินการต่าง ๆ จึงสะท้อนเจตนารมณ์ที่จะประสานความเข้าใจและวางกรอบการทำงานประกันคุณภาพร่วมกัน โดยมีการตั้งหน่วยงานสอดคล้องดูแลมาตรฐานการศึกษา เช่น ในสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ซึ่งในการดำเนินการประกันคุณภาพ รัฐบาลแต่ละประเทศได้ออกกฎหมายเพื่อให้มีผลบังคับใช้ สำหรับประเทศไทย จุดเริ่มต้นของการประกันคุณภาพ มาจากแรงผลักดันสืบเนื่องจากวิกฤตคุณภาพ รัฐตระหนักและให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพถึงกับกำหนดไว้ในแผนอุดมศึกษาระยาวฉบับที่ 1 และ 2 ซึ่งนำมาสู่ประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง นโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2539 หลังจากนั้นได้มีการระบุเรื่องดังกล่าวไว้ใน พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 โดยได้ระบุเป็นการเฉพาะในหมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา จากผลการวิเคราะห์ อาจกล่าวได้ว่า ส่วนที่คล้ายคลึงกันทั้ง 5 ประเทศ คือ การประกันคุณภาพการศึกษา เกิดขึ้นจากแรงผลักดันจากภายนอกสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ รัฐบาลของประเทศนั้น ๆ เอง แต่การที่จะให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการประกันคุณภาพนั้น มิใช่เรื่องง่าย เพราะสถาบันอุดมศึกษาถือจรรยาบรรณในด้านความมีอิสระในการดำเนินการ (Autonomy) จะไม่ยินยอมให้มีการแทรกแซงหรือล่วงล้ำความมีอิสระดังกล่าว ที่ประชุมอธิการบดีของแต่ละประเทศจึงมีบทบาทสำคัญในการประสานกับสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้ดำเนินการด้านการประกันคุณภาพ ในการสอดคล้องดูแลด้านคุณภาพมาตรฐาน ในแต่ละประเทศได้มีสร้างกลไกเพื่อกำกับดูแลการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาขึ้น ซึ่งมีทั้งที่เป็นหน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานอิสระที่ตั้งขึ้นโดยการรวมตัวของสถาบันต่างๆ บางประเทศได้ใช้ทั้งหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานมาตรฐานการศึกษาอิสระผสมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะสังคม จารีตประเพณี และสภาพแวดล้อมทางการศึกษาของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
แบบแผน การประเมิน (ประเมินอะไร)	<p>กลไกใหม่ เน้น</p> <p>- การประเมิน กลไก การจัดการ คุณภาพ ภายในสถาบัน</p> <p>- การบรรลุ ตามมาตรฐาน ที่องค์กรรับ รอง วิद्यฐานะ กำหนดไว้</p> <p>- การประเมิน Student Outcomes</p>	<p>ระดับสถาบัน</p> <p>1. คุณโยบาย &กระบวนการ</p> <p>2. การจัดการ คุณภาพ โดย องค์ประกอบ ของการ จัดการ คุณภาพ</p> <p>3. ความมี ประสิทธิผล ของปัจจัย เกื้อหนุนของ สถาบันอุดม ศึกษา</p> <p>4. คุณภาพของ โอกาสด้านการ เรียนรู้ที่บริการ ให้กับนัก ศึกษา</p>	<p>ระดับสถาบัน</p> <p>ดูกระบวนการ และมาตรฐาน ที่เชื่อมโยงกับ วัตถุประสงค์ แผน การ ดำเนินการ และผลลัพธ์ (Outcomes) โดยเปรียบเทียบ กับสถาบันอุดม ศึกษาอื่นๆ</p>	<p>ระดับสถาบัน</p> <p>- ประเมินการ บริหารจัดการ - ประเมินกลไก การติดตามและ พัฒนาคุณภาพ &มาตรฐานการ ศึกษา - วิพากษ์ สัมฤทธิ์ผลของ ระบบที่มีอยู่ของ สถาบันอุดม ศึกษาแต่ละแห่ง - วิพากษ์ กระบวนการ เชิงปฏิบัติการ ของสถาบัน อุดมศึกษา เพื่อรักษา คุณภาพ</p>	<p>ระดับ สถาบัน</p> <p>ประเมินผล การจัดการ ศึกษาตาม ตัวบ่งชี้ เกณฑ์ และวิธีการ ที่กำหนด เพื่อกระตุ้น ให้เกิดการ พัฒนา คุณภาพ การศึกษา ระดับอุดม ศึกษาตาม มาตรฐาน การศึกษา ระดับอุดม ศึกษา</p>

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
แบบแผน การประเมิน (ประเมินอะไร) (ต่อ)		5.กระบวนการ ที่ใช้เพื่อธำรง รักษาคุณภาพ		ตรวจสอบรอบ 2 ปีปีให้ลึกและถี่ถ้วน ในเรื่อง -การดำเนินการและ การสนับสนุน นักศึกษาบัณฑิตศึกษา -ความเชื่อมโยงระหว่าง วิจัยและการสอน -นโยบายวิจัย บริหารจัดการ & ผลการดำเนินการ -ห้องสมุด การบริการ -ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ -ความเป็นนานาชาติ -การศึกษาทางไกล -การติดต่อสื่อสารและ การตรวจสอบ คณะกรรมการ โครงการ วิชาการ (CUAP) ของ สถาบันอุดมศึกษา * เข้มขันน้อยกว่า รอบแรก	* เน้นประเมิน ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ของคุณภาพ และ มาตรฐาน การศึกษาใน ด้านต่าง ๆ

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตาม องค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
แบบแผนการประเมิน ประเมินอะไร (ต่อ)				<u>ข้อเสนอแนะ</u> น่าจะดูแลผลลัพธ์ ของกระบวนการ QA โดยพิจารณา วิธีวัดผลลัพธ์	

แบบแผนการประเมิน (ประเมินอะไร)

จากการวิเคราะห์สาระ พบว่า ในการประเมินคุณภาพภายนอก สิ่งทั้ง 5 ประเทศ ให้ความสำคัญที่จะประเมินในระดับสถาบัน คือ การจัดการคุณภาพ ส่วนที่แตกต่างกันไป คือ สหราชอาณาจักร นอกจากการจัดการคุณภาพแล้ว ยังสนใจนโยบาย กระบวนการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพของปัจจัยเกื้อหนุนของสถาบันอุดมศึกษา อีกทั้งคุณภาพของโอกาสด้านการเรียนรู้ที่บริการให้กับนักศึกษา จะเห็นได้ว่าสหราชอาณาจักรให้ความสำคัญกับสิ่งที่ส่งผลต่อการเรียนการสอน รวมถึงกระบวนการที่ใช้เพื่อธำรงรักษาคุณภาพให้คงอยู่ ซึ่งคล้ายคลึงกับกรณีของนิวซีแลนด์ที่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ในขณะเดียวกัน นิวซีแลนด์เน้นหนักในการให้สถาบันอุดมศึกษาวิพากษ์ตนเองโดยมีการประเมินสัมฤทธิ์ผลของระบบที่มีอยู่ของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง และวิพากษ์กระบวนการเชิงปฏิบัติการของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อรักษาคุณภาพ รวมถึงประเมินกลไกการติดตามและพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และที่แตกต่างจากประเทศอื่น ๆ คือ ประเทศนิวซีแลนด์มีการประเมิน 2 ครั้ง โดยในครั้งที่ 2 เป็นการสืบค้นให้ลึก และถ่วงน้ำหนักโดยเน้นในด้านปัจจัยเกื้อหนุนของสถาบันอุดมศึกษา อีกทั้งคุณภาพของโอกาสด้านการเรียนรู้ที่บริการให้กับนักศึกษา แต่ไม่ได้มีการวัดผลลัพธ์แต่อย่างใด สำหรับออสเตรเลีย มุ่งการเปรียบเทียบสมรรถนะการศึกษาของตนกับประเทศอื่นๆ เกณฑ์ของออสเตรเลียจึงเป็นเกณฑ์ที่กำหนดไว้สูง โดยในการประเมินจะประเมินกระบวนการและ

มาตรฐานที่เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ แผนการดำเนินการและผลลัพธ์ (Outcomes) โดยเปรียบเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ กรณีประเทศไทย ประเมินผลการจัดการศึกษาตามตัวบ่งชี้เกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดเพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษา เน้นประเมินผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ของคุณภาพ ผลของการวิเคราะห์ พบว่า สหรัฐและไทย มีความคล้ายคลึงในด้านประเมินการจัดการคุณภาพ โดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดไว้ และมีการประเมิน/วัดผลผลิต และผลลัพธ์ ดังนั้น ในการประเมินคุณภาพภายนอกของไทยจะต้องพิจารณา ก็คือ ในการประเมินคุณภาพภายนอก ไทยควรให้ความสำคัญกับนโยบาย วัตถุประสงค์และแผนหรือไม่ และในการปฏิรูปการศึกษามุ่งเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ เพราะถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ในการประเมินคุณภาพภายนอกของไทย ได้ให้ความสำคัญกับสิ่งดังกล่าวมากเพียงพอหรือไม่ ตัวบ่งชี้ที่ สมศ. ใช้อยู่สามารถวัดผลผลิตและผลลัพธ์ของสถาบันอุดมศึกษาได้ครอบคลุมในเรื่องกระบวนการคิด การเผชิญปัญหา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้เรียนอย่างแท้จริงหรือไม่หรือไม่ รวมถึงการวัดคุณธรรม การวัดมูลค่าเพิ่ม (Value -Added) หลังจากสำเร็จการศึกษาควรมีหรือไม่ และจะวัดโดยวิธีใด สถาบันอุดมศึกษาที่ได้ผู้เข้าศึกษา (Input) ที่คุณภาพต่างกัน แต่บรรลุถึงเกณฑ์ขั้นต่ำเดียวกัน ยุติธรรมหรือไม่ ควรมีตัวบ่งชี้ที่วัดความพยายามของสถาบันอุดมศึกษาในการบรรลุเกณฑ์นั้น หรือไม่ อย่างไร และในกระแสโลกาภิวัตน์ที่การแข่งขันระหว่างประเทศทวีความรุนแรงขึ้น ประเทศไทยจะพึงพอใจเพียงเกณฑ์ขั้นต่ำ หรือควรจะกำหนดเกณฑ์ให้สูงเพื่อให้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ การตัดสินผลการประเมิน ในบางประเทศตัดสินให้การรับรองหรือไม่รับรอง แล้วมีการจัดลำดับสถาบันอุดมศึกษา (1-10) บางประเทศจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาตามผลการประเมิน สำหรับประเทศไทย จะไม่มีการตัดสินผลการประเมินว่าผ่าน หรือไม่ผ่าน การตัดสินผลในลักษณะดังกล่าว ในการพัฒนาคุณภาพให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก การตัดสินลักษณะนี้เหมาะสมหรือไม่ ควรมีการจัดลำดับสถาบัน (Ranking) หรือจัดกลุ่มสถาบันตามผลการประเมินหรือไม่ (Rating)

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
แบบแผน การประเมิน (ประเมินอย่างไร)	- Self - study - Site visit ใช้เวลา 2-3 วัน - Reviews Decision by a Central Governing Committee or Board <u>การตัดสินใจ</u> พิจารณา -Self-Study -Team Report -การสนองตอบ ของสถาบัน อุดมศึกษา * ยื่นข้อมูล ผลการ พิจารณาต่อ บอร์ดองค์กร รับรองวิทย ฐานะ	<u>ระดับสถาบัน</u> 1.QAA กำหนด แนวทางการ ประเมินโดยค ณะไขของ Funding Council 2.รวบรวม เอกสารอา จะเป็น-เอกสาร สรุปย่อของ สถาบันอา จมี รูปแบบ Checklist & University Catalog รายงาน ประจำปี	รัฐบาลพิจารณา -แผนการพัฒนา คุณภาพประจำปี -การประเมิน ตนเองในด้าน *การเรียน การสอน *การวิจัย *การจัดการ *การประกัน คุณภาพ -คณะผู้เชี่ยวชาญ ไปตรวจเยี่ยม สถาบัน -รายงาน	- การ ตรวจสอบ ตนเอง - การ ตรวจเยี่ยม 3 วัน -รายงานการ ตรวจสอบ	-ศึกษาข้อมูล จากรายงาน ผลการประเมิน ตนเองของ สถาบันอุดม ศึกษา -เก็บรวบรวม ข้อมูลจริงจาก การสังเกต สอบถามและ การสัมภาษณ์ ใช้เวลาในการ ตรวจเยี่ยม สถาบัน 3-5วัน (ขึ้นอยู่กับ ขนาดของงาน) -วิเคราะห์ สรุป -เขียนรายงาน

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐ อเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
แบบแผน การประเมิน (ประเมินอย่างไร) (ต่อ)		*สรุปย่อการเตรียม ความพร้อมเรื่อง QA. ในทุกระดับ ทั่วทั้งสถาบันรวม ถึงการวิเคราะห์ กระบวนการทั้ง ระบบและการ เปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้น 3.การตรวจเยี่ยม ใช้เวลาประมาณ 3 วัน มีการ สัมภาษณ์ ประชุม พบปะ และ สุ่มตรวจ 3-4 แห่ง 4. เขียนรายงาน 5. เผยแพร่รายงาน			

แบบแผนการประเมิน (ประเมินอย่างไร)

ในการประเมินคุณภาพภายนอก มีกระบวนการประเมินที่คล้ายคลึงกันทั้ง 5 ประเทศ กล่าวคือ มีการกำหนดแนวทางการประเมิน สถาบันอุดมศึกษาจัดทำรายงานการศึกษาดตนเอง / รายงานประจำปี มีการตรวจเยี่ยมสถาบันที่ถูกประเมิน โดยคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพ/ประเมินคุณ

ภาพ มีการวิเคราะห์สรุปผลการประเมิน และการตัดสินใจผล ในการกำหนดแนวทางการประเมิน ในสหรัฐอเมริกา สมาคมรับรองวิทยฐานะจะกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนการรับรองวิทยฐานะของตนเองขึ้น ในขณะที่อังกฤษ QAA กำหนดแนวทางการประเมินคู่มือของ Funding Council ในประเทศออสเตรเลีย คณะกรรมการประกันคุณภาพการอุดมศึกษา (Committee for Quality Assurance in Higher Education : CQAHE) เป็นผู้กำหนด ในขณะที่นิวซีแลนด์ สำนักรับรองคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (New Zealand Qualifications Authority : NZQA) เป็นผู้กำหนดเกณฑ์ร่วมกับคณะกรรมการโครงการวิชาการมหาวิทยาลัย (Committee on University Academic Programme : CUAP) ในส่วนของประเทศไทย สภาการศึกษา เป็นผู้กำหนดมาตรฐานการศึกษาซึ่งเป็นมาตรฐานที่กว้าง ครอบคลุมทุกระดับ คณะกรรมการอุดมศึกษาเป็นผู้กำหนดมาตรฐานอุดมศึกษา และ สมศ. เป็นผู้กำหนดตัวบ่งชี้ เกณฑ์ และวิธีการ ตามมาตรฐานอุดมศึกษา จะเห็นได้ว่าการกำหนดแนวทาง มาตรฐาน เกณฑ์การประเมินซึ่งเป็นเกณฑ์กลางนั้น จะมีหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เป็นผู้กำหนด สำหรับรายงานที่ส่งให้คณะกรรมการศึกษาก่อนการตรวจเยี่ยมของสหรัฐอเมริกา เรียกรายงานการศึกษาตนเอง เป็นการรายงานสถานภาพการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตามรายการและหลักเกณฑ์ที่สมาคมกำหนด สำหรับประเทศอังกฤษเป็นการรายงานกลไกการควบคุมและประกันคุณภาพภายในของสถาบัน เพื่อวิเคราะห์และตรวจสอบตนเองอย่างเป็นระบบ ในประเทศออสเตรเลียจะให้สถาบันอุดมศึกษากรอก Portfolio Guideline/ Report Quality Review ซึ่งรายงานกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพในสถาบัน อุดมศึกษารวมทั้งผลการดำเนินงาน ประเทศไทยใช้รายงานประจำปีซึ่งเป็นรายงานสัมฤทธิ์ผลการดำเนินงานในรายปีของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วมีความคล้ายคลึงกัน คือ เป็นการรายงานสถานภาพปัจจุบัน ผลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพโดยมีการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนในการดำเนินการ ส่วนการตรวจเยี่ยมสถาบันที่ถูกประเมิน ทุกประเทศให้ความสำคัญกับผู้ตรวจสอบ/ตรวจเยี่ยมที่เป็นเพื่อนร่วมวงการ คือ ใช้เพื่อนร่วมวงการ (Peer Review) เป็นกลไกสำคัญในมาตรการประกันคุณภาพ ประเด็นที่แตกต่างกัน คือ ความเข้มข้นของการประเมิน เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน(ใช้เกณฑ์ขั้นต่ำ หรือควรเป็นเกณฑ์เปรียบเทียบสมรรถนะ) มาตรฐานหรือองค์ประกอบที่แต่ละประเทศให้ความสำคัญมากน้อยต่างกัน หากมาตรฐานใดให้ความสำคัญมาก คณะผู้ตรวจสอบ/ประเมินก็จะมีการสุ่มสังเกตการณ์ในเรื่องนั้นๆ ด้วย ระยะเวลาที่ใช้ในการตรวจเยี่ยมก็แตกต่างกัน ในสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และนิวซีแลนด์ ใช้เวลาครั้งละประมาณ 3 วัน ส่วนประเทศไทย 3 - 5 วัน (ตามขนาดของงาน)

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
แบบแผน การประเมิน (ความถี่)	5-10ปี จะไปตรวจอีก เมื่อไรก็ได้	ตรวจเยี่ยม 2 รอบ วงจร การประเมิน ไม่นานไปกว่า รอบละ 6ปี แบ่งเป็น 2 ครั้ง ครั้งแรก บางกลุ่มวิชา ครั้งหลัง กลุ่มวิชา ที่เหลือ	รอบละ 5 ปี	ตรวจเยี่ยม 2 รอบ รอบละ 3 ปี (อาจารย์ใน สถาบันอุดม ศึกษาเสนอว่า น่าจะเปลี่ยน เป็น 5 ปี เพื่อ ลดภาระงาน)	1ครั้งในทุก ๆ 5 ปี เป็น อย่างน้อย โดยจะประเมิน ครั้งแรก ภายในปี พ.ศ 2548 ในบางกรณี อาจได้รับการ เยี่ยมชม มากกว่า 1 ครั้ง (กรณีมี ปัญหา)

แบบแผนการประเมิน (ความถี่)

สำหรับความถี่ของการประเมิน จากการวิเคราะห์การประเมินคุณภาพภายนอกของทั้ง 5 ประเทศ พบว่า ความถี่ในการประเมินนั้นแตกต่างกัน ในสหราชอาณาจักรและนิวซีแลนด์ซึ่งมีการตรวจสอบ/ประเมินที่เข้มข้นมีการตรวจเยี่ยมสถาบัน 2 รอบ ส่วนประเทศที่เหลือ 1 รอบ ในขณะที่เดียวกันก็มีความแตกต่างด้านวงจรการประเมิน กล่าวคือ ในสหรัฐอเมริการอบละ 5 - 10 ปี ในสหราชอาณาจักร และนิวซีแลนด์ 1 ครั้ง ในทุก ๆ 3 ปี และในไทย 1 ครั้งในทุก ๆ 5 ปี ความถี่ในการ

ประเมินที่เหมาะสมควรมีกรอบ และในแต่ละรอบควรใช้ระยะเวลาที่วันที่จะทำให้การตรวจสอบ/
ประเมินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและในขณะเดียวกัน ไม่เป็นภาระให้กับสถาบันที่ถูกประเมินมากเกินไป

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
ผู้ประเมิน * สังกัด		ระดับสถาบัน ผู้ประเมินได้รับ อำนาจหน้าที่ จากองค์กรที่มี อำนาจในการ ประเมิน ในวารสาร Change July / August 2000 ผู้ตรวจสอบทาง วิชาการถูกจ้าง ครั้งละ 3 ปี โดยให้ ความช่วยเหลือ ด้านการเขียน รายงานและมี การจ่ายค่าจ้าง อย่างงาม		สังกัด AAU โดยมีการ ลงทะเบียน ทำเนียบ ผู้ตรวจสอบ ผู้ตรวจสอบ เกียรติยศ ทำหน้าที่ เป็น ครั้งคราว ได้รับ ค่าตอบแทน เพียงเล็กน้อย	แนวทาง ที่อาจเป็นไปได้ 1.บริษัทคัดสรร และอบรม ผู้ประเมิน (ในกรณีอุดม ศึกษา ยังเป็นที่ วิพากษ์) 2. ขอความ ร่วมมือสถาน ศึกษาให้จัด ทีมประเมินที่ มี คุณสมบัติตาม เกณฑ์ และ สมศ.จัดสัมมนา ให้ 1 - 2 วัน 3. ให้องค์กร วิชาชีพจัดทีม

ผู้ประเมิน (สังกัด)

ในเรื่องของผู้ประเมินสังกัดใดนั้น พบว่า ในทั้ง 5 ประเทศจะมีการรวบรวมรายชื่อผู้ประเมินไว้ที่องค์กรหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการประเมินคุณภาพภายนอก และบางประเทศมีการลงทะเบียนทำเนียบผู้ตรวจสอบ ในกรณีประเทศไทยได้ขอความร่วมมือองค์กรวิชาการ/องค์กรวิชาชีพในการจัดทีมผู้ประเมินด้วย แต่คุณสมบัติของผู้ประเมินต้องเป็นไปตามที่ สมศ.กำหนด

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
ผู้ประเมิน (องค์ประกอบ)	<ul style="list-style-type: none"> - นักวิชาชีพ & นักการศึกษา (Professional & Educators) -ผู้เชี่ยวชาญ -ผู้เชี่ยวชาญ -ผู้เชี่ยวชาญ -สมาชิกที่เป็นตัวแทนองค์กรที่เป็นที่ยอมรับในด้านเฉพาะนั้น ๆ ของสังคม (Specific Public Interests) 	<ul style="list-style-type: none"> ระดับสถาบัน 3 คน ประกอบด้วย 1.บุคคลที่มีคุณสมบัติทางวิชาการ 2.ตัวแทนภาคการค้า/อุตสาหกรรม 3.ผู้เชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา อาจมี 4-10 คน ได้ขึ้นอยู่กับจุดเน้นของการประเมิน & ความรู้ความชำนาญที่ต้องการ 	<ul style="list-style-type: none"> นักวิชาการ อาวุโสและผู้ที่ มีประสบการณ์ด้านการบริหาร 	<ul style="list-style-type: none"> 7 คน -นักวิชาการนิวซีแลนด์ 2 คน -ผู้จัดการคุณภาพ (อาวุโส) จากภาคอุตสาหกรรม/การค้า - 1 คน นักวิชาการต่างประเทศ - ผ.อ. AAU -Secretary 	<ul style="list-style-type: none"> ไม่น้อยกว่า 3 คน คือ 1.ผู้มีความรู้ประสบการณ์ในการบริหารสถาบัน 2.ผู้มีความรู้ความสามารถและทักษะด้านการวัดประเมินผล 3. มีทักษะวิชาชีพหรือนักวิชาชีพ

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
ผู้ประเมิน (องค์ประกอบ)					4. มีความรู้ ด้านบริหาร จัดการ การเงิน การบุคคล

ผู้ประเมิน (องค์ประกอบ)

ในการวิเคราะห์ในเรื่ององค์ประกอบของผู้ประเมิน พบว่า การประเมินระดับสถาบัน ผู้ประเมินจะมีไม่น้อยกว่า 3 คน ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ต้องการประเมิน และความรู้ความชำนาญที่ต้องการ (สหราชอาณาจักร 4-10 คน นิวซีแลนด์ 7 คน) จำนวนของผู้ประเมินในคณะกรรมการประเมินชุดหนึ่ง ๆ จะประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญหลากหลายผสมผสานกัน คือผู้มีประสบการณ์ด้านบริหารอุดมศึกษา นักวิชาการ (ในประเทศ/ ต่างประเทศ) นักวิชาชีพ ตัวแทนภาคการค้า/อุตสาหกรรม ประเด็นที่ยังเป็นข้อวิพากษ์ คือ เพื่อให้การประเมินคุณภาพของไทยเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ ในคณะผู้ประเมินควรมีผู้ทรงคุณวุฒิจากต่างประเทศร่วมอยู่ด้วยหรือไม่ และควรมีตัวแทนจากกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับอุดมศึกษา (Stakeholders) เช่น ผู้ใช้บัณฑิต ผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษา หรือตัวแทนนิสิตนักศึกษาเข้าร่วมในคณะผู้ประเมินหรือไม่ จำนวนที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
ผู้ประเมิน * การสรรหา	1.เลือกกรรมการ ตรวจเยี่ยมโดย การลงคะแนนเสียง ระหว่างหลาย ๆ บุคคล 2. มีการวาง หลักเกณฑ์ & ตรวจสอบ คุณสมบัติ คณะกรรมการ ก่อนที่จะแต่งตั้ง 3. มีการแต่งตั้ง กรรมการพิเศษ ตรวจสอบการ ทำงานของกรรมการ ตรวจเยี่ยมอีก ชั้นหนึ่ง 4. มีการใช้ กรรมการ 2 ชุด คือ ตรวจเยี่ยมชุดหนึ่ง และพิจารณาผลอีก ชุดหนึ่ง	<u>ระดับสถาบัน</u> 1.สถาบันอุดม ศึกษาเสนอชื่อ 2.สมัครเข้าเป็น ผู้ตรวจสอบเอง 2. QAA เชิญ (ต้องมี คุณสมบัติ) 3.องค์กรวิชาชีพ เสนอชื่อ ทั้งนี้ Agency จะพัฒนาเกณฑ์ ในการคัดเลือก ผู้ประเมิน	1.ผู้ประสงค์ เป็นผู้ประเมิน สมัครเข้าเป็น ผู้ประเมิน 2.เชิญผู้ทรง คุณวุฒิจาก มหาวิทยาลัย (นำรายชื่อ จาก 1+2 รวบรวมไว้ เพื่อคัดเลือก) 3.อาจคัดเลือก บางคนฝึกทำ หน้าที่ด้าน เลขานุการของ คณะผู้ประเมิน (Panel Secretaries) แล้วยืมตัวมา เป็น จนท. เต็ม เวลา(2ปี)	1.ผู้ประเมิน ภายนอก รับเชิญ (ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งในและต่าง ประเทศ) ทำหน้าที่เพียง ครั้งคราว ได้ รับ ค่าตอบแทน เพียงเล็กน้อย 2.สถาบันอุดม ศึกษาเสนอชื่อ 3.สมัครด้วย ตนเอง รวบรวม รายชื่อ มาเก็บไว้ใน ทำเนียบ ผู้ตรวจสอบ	1.ผู้ ประเมิน ภายนอก รับเชิญ 2. มี คุณสมบัติ ตามกำหนด และผ่าน หลักสูตรที่ สมศ. กำหนด 3. ผู้ที่ องค์กร/ สมาคม วิชาการ/ วิชาชีพ ร่วมกับ สมศ. พิจารณา เห็นสมควร ให้การ รับรองเป็น ผู้ประเมิน

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
ผู้ประเมิน * การสรรหา (ต่อ)	.สถาบันอุดมศึกษาที่ถูกประเมินมีสิทธิ์เสนอชื่อ/ให้ความเห็นชอบรายชื่อ		หลังจากนั้นบุคคลนั้นๆ อาจกลับสู่สถาบันอุดมศึกษาเดิม (เป็นการสร้างและพัฒนาบุคลากรในเชิงวิชาชีพประเมิน)		

ผู้ประเมิน (การสรรหา)

จากการวิเคราะห์ในเรื่อง การสรรหาผู้ประเมินคุณภาพภายนอก พบว่า ในทุกประเทศมีการกำหนดหลักเกณฑ์ และคุณสมบัติของผู้ที่จะมาเป็นผู้ตรวจสอบ / ผู้ประเมิน โดยแหล่งที่มาของผู้ตรวจสอบ/ผู้ประเมินอาจมาจากการเสนอชื่อของสถาบันอุดมศึกษา องค์กรวิชาการ/วิชาชีพ ผู้ทรงคุณวุฒิที่องค์กรประเมินคุณภาพเชิญมาซึ่งอาจเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในประเทศหรือจากต่างประเทศ ก็ได้ผู้สมัครเข้ามาเป็นผู้ประเมินต้องมีคุณสมบัติตามกำหนดและผ่านหลักสูตรที่องค์กรประเมินคุณภาพกำหนด ในบางประเทศ มีการพัฒนาบุคลากรด้านการประเมินโดยคัดเลือกบางคนที่ทำหน้าที่ด้านเลขานุการของคณะผู้ประเมิน และในบางประเทศมีการขึ้นทะเบียนผู้ตรวจสอบด้วย ส่วนการจ้างผู้ตรวจสอบ/ผู้ประเมินนั้น ในประเทศนิวซีแลนด์ ผู้ทรงคุณวุฒิรับเชิญ

ซึ่งทำหน้าที่เพียงครั้งคราวจะได้รับค่าตอบแทนเพียงเล็กน้อย สำหรับในสหรัฐอเมริกาประเด็นที่แตกต่างจากประเทศอื่นๆ คือ มีการเลือกกรรมการตรวจเยี่ยมโดยการลงคะแนนเสียงระหว่างหลายๆบุคคล แต่ที่น่าสนใจ คือ มีการใช้กรรมการ 2 ชุด คือ ตรวจเยี่ยมชุดหนึ่งและพิจารณาผลอีกชุดหนึ่ง อีกทั้งมีการแต่งตั้งกรรมการพิเศษตรวจสอบการทำงานของกรรมการตรวจเยี่ยมอีกชั้นหนึ่งเพื่อมีการถ่วงดุลอย่างโปร่งใส ประเด็นที่น่าจะนำมาพิจารณาในไทย คือ เพื่อให้คุณภาพมาตรฐานการศึกษาเป็นที่ยอมรับในสากล ผู้ตรวจสอบ/ผู้ประเมินควรมีผู้ทรงคุณวุฒิต่างประเทศเข้าร่วมหรือไม่ และเพื่อส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพผู้ประเมิน ควรมีการว่าจ้างผู้ประเมินเป็นรายปีหรือไม่ หรือควรวางเป็นครั้งเป็นคราว และควรมีการขึ้นทะเบียนผู้ประเมินไว้ในทำเนียบผู้ประเมินหรือไม่ ในกระบวนการตรวจสอบ/ประเมิน พิจารณาผล ควรใช้กรรมการ 2 ชุดแยกจากกันหรือไม่ กล่าวคือ มีคณะกรรมการตรวจเยี่ยมชุดหนึ่งและพิจารณาผลอีกชุดหนึ่ง โดยให้กรรมการพิจารณาผลทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการตรวจเยี่ยม เหมาะสมหรือไม่

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
ผู้ประเมิน * คุณสมบัติ จรรยาบรรณ ทักษะ	มีการวาง หลักเกณฑ์ & ตรวจสอบ คุณสมบัติ คณะกรรมการ ก่อนจะแต่งตั้ง	1.มีความรู้ เกี่ยวกับ QA 2.เข้าใจ ความหมาย ของการ ตรวจสอบ	เป็นผู้มีความรู้ เกี่ยวกับประเภท สถาบันอุดม ศึกษาที่ไป ประเมินและต้อง ได้รับการยอมรับ จากสถาบันอุดม ศึกษานั้นๆ	เลือก ผู้ตรวจสอบ ที่เหมาะสม กับลักษณะ ธรรมชาติ ของสถาบัน อุดมศึกษา	มีคุณสมบัติเฉพาะ และคุณสมบัติ ทั่วไปตามเกณฑ์ที่ สมศ.ระบุไว้

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
ผู้ประเมิน * คุณสมบัติ จรรยาบรรณ ทักษะ		3.มีทักษะ ในการ ตรวจสอบ 4.ผ่านการ ฝึกอบรม	<u>การอบรม</u> สำหรับผู้ ประเมินประมาณ 2-3 วัน อบรมเกี่ยวกับ กระบวนการ ประเมินทั้งหมด โดยใช้สถานการณ์ จำลอง (Simulation) บทบาทสมมติ (Role play) -การร่างรายงาน การประเมิน - ฝึกเชิงปฏิบัติ การ (ทดลอง ประเมินและแก้ ปัญหาในการ ประเมิน) <u>ข้อเสนอ</u> 1.น่าจะมี ผู้ประเมินจาก ต่างประเทศ	นั้น ๆ ซึ่ง ประกอบด้วย 1.ผู้ตรวจ สอบ เกียรติยศ 2. ผ่านการ ฝึกอบรม และ ขึ้นทะเบียน (70 คน) <u>ทักษะ</u> -คิดวิเคราะห์ -จัดการกับ ข้อมูล - การเขียน - สื่อสารด้วย วาจา -ด้านบุคคล -ทักษะเฉพาะ *รู้และเข้าใจ กระบวนการ QA	จรรยาบรรณ 1.ตรวจเยี่ยมและ ประเมินอย่างตรง ไปตรงมาตาม ความชำนาญในวิชา ชีพ 2. .เที่ยงตรงเป็น กลาง 3.สื่อสารชัดเจน เปิดเผย 4.รักษาความลับ 5.ไม่เรียกร้องใน สิ่งที่ไม่เกี่ยวข้อง 6. ไม่แสวงหา ผลประโยชน์ 7.ปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้ รับมอบหมายอย่าง ครบถ้วนบริบูรณ์ <u>ทักษะ</u> 1.การอ่าน 2.การสัมภาษณ์ และตั้งคำถาม 3.การฟัง

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
ผู้ประเมิน * คุณสมบัติ จรรยาบรรณ ทักษะ (ต่อ)			2.จากต่างประเทศ สถาบันหรือจาก ภายนอกเพื่อเป็น การแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น และ ประสบการณ์	*เคารพ กฎเกณฑ์ กระบวนการ ขั้นตอนที่ หน่วยงาน กำหนด	4.การสังเกต 5.การบันทึก

ผู้ประเมิน (คุณสมบัติ จรรยาบรรณ และทักษะ)

จากตารางวิเคราะห์ พบว่า ทั้ง 5 ประเทศได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพผู้ประเมินเป็นอย่างยิ่ง มีการกำหนดคุณสมบัติ จรรยาบรรณ และทักษะของผู้ประเมิน โดยผู้ประเมินจะต้องมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการประกันคุณภาพ และมีความรู้เกี่ยวกับประเภทสถาบันการศึกษาที่ไปประเมิน แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีข้อเสนอแนะว่าน่าจะมีผู้ประเมินจากต่างประเทศสถาบันหรือจากภายนอกเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ และที่สำคัญ คือ ในทุกประเทศได้จัดให้มีการอบรมผู้ประสงค์เป็นผู้ประเมิน โดยมีหลักสูตรที่เข้มข้นเพื่อให้ได้ผู้ประเมินที่มีคุณภาพ บางประเทศกำหนดให้ผู้ประเมินต้องผ่านกระบวนการทดลองปฏิบัติงาน (Inductive Process) ในการคัดเลือกผู้ประเมิน บางประเทศ เช่น นิวซีแลนด์ ได้มีการทดสอบเชิงจิตวิทยาและความรู้ทั่วไปในการประเมินด้วย สำหรับจรรยาบรรณของผู้ประเมินนั้น ทุกประเทศได้ให้ความสำคัญเพื่อให้ได้คนดีมีคุณภาพเป็นผู้ประเมิน ในคู่มือการตรวจสอบ/ประเมินภายนอกบางประเทศได้กำหนดเกี่ยวกับจรรยาบรรณพื้นฐานของผู้ประเมิน จรรยาบรรณต่อสถาบันที่ถูกประเมิน จรรยาบรรณต่อเพื่อนร่วมงาน และจรรยาบรรณต่อผู้ว่าจ้าง ส่วนทักษะของผู้ประเมินนั้น ในประเทศไทยให้ความสำคัญกับทักษะพื้นฐานที่จำเป็น ได้แก่ ทักษะการอ่าน การสัมภาษณ์และตั้งคำถาม การฟัง การสังเกต และการบันทึก สำหรับนิวซีแลนด์ ได้ให้ความสำคัญกับทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการจัดการกับข้อมูล การเขียน การสื่อสารด้วยวาจา ทักษะด้านบุคคล และทักษะเฉพาะ (มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการต่าง ๆ เคารพในกฎเกณฑ์

กระบวนการที่หน่วยงานกำหนด) นอกจากนี้ ควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ประเมินด้วย ซึ่งในประเทศไทย ในระหว่างและภายหลังการประเมิน สมศ.จะทำการกำกับดูแลคุณภาพ และประเมินผลงานของผู้ประเมิน โดยพิจารณาจากข้อมูลย้อนกลับจากสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับการประเมิน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งคุณภาพของรายงานการประเมิน ดังนั้นในองค์ประกอบด้านผู้ประเมินในส่วนที่เกี่ยวกับคุณสมบัติ จรรยาบรรณ และทักษะของผู้ประเมินนั้น ประเด็นที่น่านำมาพิจารณา คือ ในขณะผู้ประเมิน น่าจะมีผู้ประเมินจากต่างประเทศสถาบันหรือจากภายนอกเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์หรือไม่ ในการคัดเลือกผู้ประเมิน ควรมีการทดสอบเชิงจิตวิทยาเพื่อทดสอบความมีจรรยาบรรณของผู้ประเมินหรือไม่ ผู้ที่จะทำหน้าที่ในการประเมินจริงควรผ่านกระบวนการทดลองปฏิบัติงาน (Inductive Process)หรือไม่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการจัดการกับข้อมูล จำเป็นหรือไม่สำหรับผู้ประเมินคุณภาพของไทย และเพื่อให้การประเมินเป็นไปอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐาน ประเทศไทยควรมีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประเมิน หรือไม่

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
รายงานผลการประเมิน	-สถาบันอุดมศึกษามีส่วนให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการเขียนรายงานของคณะ กก. - กรรมการอำนวยการของสมาคมจะพิจารณา	เป็นรายงานเชิงวิเคราะห์วิพากษ์ โดยกล่าวถึง Sensitive Issue ด้วย รูปแบบรายงาน 1.ข้อมูลบริบทสถาบัน	<u>เผยแพร่</u> ไปยัง - คณะผู้ตรวจสอบ -สถาบันอุดมศึกษา - AUQA website -องค์กรที่สนใจ	-ต้องทำแล้วเสร็จภายใน 6 เดือน หลังตรวจเยี่ยม รายงานแสดงถึง public accountability -รายงานเป็นของ AAU มีเพียง AAU Director	สมศ.ต้องนำเสนอผลการประเมินต่อ - ครม. - รมว.ศช - รมว. เกี่ยวข้อง - สำนักงบประมาณ

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
รายงานผลการประเมิน (ต่อ)	Self-Study , Visiting Report ควบคู่กัน มีการรับฟัง โดยให้กรรมการ ตรวจเยี่ยมและ ตัวแทนสถาบัน อุดมศึกษาที่ถูก ประเมินมา ชี้แจงได้ การเผยแพร่ รายงาน -ส่งรายงาน ต่อสถาบันที่ เกี่ยวข้องเท่านั้น -เผยแพร่ผลของ กระบวนการ รับรองวิทยฐานะ ต่อสาธารณชน (พิมพ์รายชื่อ สถาบันอุดม ศึกษาที่ได้รับ การรับรอง)	2.กระบวนการ ที่ใช้ในการ ตรวจสอบ 3.จุดที่น่าชื่นชม 4.ข้อเสนอแนะ 5.ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุง โครงสร้าง กลไก QA * ไม่มีการ Rating ลักษณะรายงาน เป็นแบบ Summative คือ รายงานสิ่งที่ ปรากฏชัดเจน ในรูปเชิงปริมาณ รายการผลที่ได้ รับการตีพิมพ์ Audit Report แสดงถึงการมี Accountability		&ประธานบอร์ด เท่านั้นที่มีสิทธิ เขียนข้อเสนอแนะ ในรายงาน ลักษณะ ของรายงาน -รายงาน ข้อค้นพบ -ใช้ภาษา ไม่กำกวม -ไม่วิพากษ์ บุคคล -ยืนยัน เรื่องอะไร ต้องมีหลักฐาน มีน้ำหนัก (80% เป็นข้อเท็จจริง) มีหลักฐานยืนยัน 20%เป็น ข้อคิดเห็น	-หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง -สาธารณชน รูปแบบ รายงาน บทสรุป สำหรับ ผู้บริหาร 3-5 หน้า สาระ 20-30 หน้า ประกอบด้วย -ส่วนนำ -ส่วนสาระ ได้แก่ * บริบทของ สถาบัน * มาตรฐาน การประเมิน คุณภาพ ภายนอก และการ ตรวจเยี่ยม

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา
สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
รายงานผลการประเมิน (ต่อ)		Timing of Report รายงานสู่ public หลังจาก สถาบันอุดมศึกษา ได้รับรายงานแล้ว 3 เดือน		เนื้อหารายงาน -บรรยายขอบเขต ที่สถาบันอุดม ศึกษาประสบความสำเร็จ เป้าหมายที่กำหนด -จุดอ่อน จุดแข็งที่ พบจากการตรวจสอบ -ข้อเสนอแนะให้ ปรับปรุงแก้ไข -ระยะเวลา ที่กำหนดให้ สถาบันอุดมศึกษา ทำการปรับปรุง แก้ไข การเผยแพร่รายงาน -ไปยังสถาบันอุดม ศึกษา	* ผลการ ประเมินการ ประกัน คุณภาพ ภายนอก ระดับอุดม ศึกษา * บทสรุป และ ข้อเสนอแนะ - ภาคผนวก

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา
สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
รายงานผลการประเมิน (ต่อ)				<ul style="list-style-type: none"> -ส่งไปให้คณะกรรมการ โครงการวิชาการ มหาวิทยาลัย (CUAP) - ส่งไปยังหนังสือพิมพ์ - องค์กรอื่น ๆ - Website ของสถาบัน อุดมศึกษา -ขอชื่อได้จาก AAU 	

รายงานผลการประเมิน

จากตาราง พบว่า ในรายงานผลการประเมินโดยภาพรวม จะกล่าวถึง รูปแบบของรายงาน (เนื้อหา ภาษาที่ใช้ สัดส่วนระหว่างข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะ จำนวนหน้าของรายงาน) ระยะเวลาในการจัดทำรายงาน ผู้มีส่วนร่วมในการเขียนรายงาน การเผยแพร่รายงาน โดยในเรื่องรูปแบบของรายงานนั้น จะกล่าวถึงบริบทสถาบัน กระบวนการที่ใช้ในการตรวจสอบ ข้อค้นพบ จุดที่น่าชื่นชม ข้อควรปรับปรุงแก้ไข และข้อเสนอแนะ โดยในรายงานจะใช้ภาษานุ่มนวล ชัดเจน ไม่วิพากษ์บุคคล การยืนยันข้อค้นพบ ต้องมีหลักฐานที่มีน้ำหนัก ในบางประเทศได้กำหนดสัดส่วนระหว่างข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะเป็น 80% และ 20% ตามลำดับในสหราชอาณาจักร จะเป็นลักษณะรายงานแบบ Summative คือรายงานสิ่งที่ปรากฏชัดเจนในรูปเชิงปริมาณและเชิงวิเคราะห์ วิพากษ์โดยมีการกล่าวถึง Sensitive Issues ด้วยจำนวนหน้าบางประเทศกำหนดให้มีบทสรุป 3-5 หน้า และสาระประมาณ 20-30 หน้า ส่วนระยะเวลาในการจัดทำรายงานนั้น ที่นิวซีแลนด์

กำหนดให้ต้องทำแล้วเสร็จภายใน 6 เดือนหลังการตรวจเยี่ยม แต่ประเทศอื่น ๆ รวมทั้งประเทศไทยยังไม่มีข้อมูลที่ระบุชัดเจน ในประเด็นของผู้มีส่วนร่วมในการเขียนรายงานนั้น มีข้อแตกต่างกัน คือ ในสหรัฐอเมริกา สถาบันอุดมศึกษามีส่วนให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการเขียนรายงานของคณะกรรมการ ในขณะที่นิวซีแลนด์และไทย คณะกรรมการที่ไปตรวจเยี่ยมเป็นผู้เขียนรายงาน ส่วนการรับรองรายงานและการเขียนข้อเสนอแนะเป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการประเมินคุณภาพภายนอกซึ่งของนิวซีแลนด์ ก็คือ AAU ส่วนของไทย คือ สมศ. สำหรับการเผยแพร่รายงาน ในสหรัฐอเมริกา จะส่งรายงานต่อสถาบันที่เกี่ยวข้องเท่านั้น แต่การรายงานต่อสาธารณชนจะรายงานเฉพาะรายชื่อสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับการรับรองวิทยฐานะเท่านั้น ส่วนประเทศอื่น ๆ รวมทั้งไทย ก็จะเผยแพร่รายงานในวงกว้าง แต่ยังไม่ชัดเจนในประเด็นเกี่ยวกับขอบเขตของข้อมูลที่จะรายงานต่อสาธารณชน โดยสรุป ในประเด็นของรายงานผลการประเมินประเทศไทยยังไม่ชัดเจนในเรื่องระยะเวลาของการจัดทำรายงานการตรวจเยี่ยมให้แล้วเสร็จว่าควรใช้เวลานานเท่าไร สัดส่วนของรายงานการประเมินควรประกอบด้วยข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะในสัดส่วนเท่าไร ขอบเขตของข้อมูลที่จะรายงานต่อสาธารณชนซึ่งต้องคำนึงถึงความยุติธรรมและผลกระทบต่อสถาบันที่ถูกประเมิน และในขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย (Accountability) ขอบเขตของข้อมูลควรมีประเด็นใด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา
สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐ อเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
การติดตามผล การส่งเสริม คุณภาพ และผลกระทบ	ถ้ารายงานผล ออกมาเป็น ลบ สถาบัน อุดมศึกษา สามารถ ร้องเรียน /ร้องทุกข์ ได้ <u>ผลกระทบ</u> 1.กลไก ตลาด 2.แหล่งเงิน อุดหนุน ต่าง ๆ	<u>Follow-up</u> -Follow-up Audit Report (Progress Report) หลังจากการ เผยแพร่ รายงาน การประเมิน สถาบันอุดม ศึกษาควร รายงาน ความก้าวหน้า ภายใน 12เดือน - Audit Follow-up Activities - Developmental Activities	-ในกรณีที่จำเป็น จะไปตรวจเยี่ยม อีกครั้ง หลังจาก Report เผยแพร่ 12 เดือน -สถาบันอุดม ศึกษา ต้องแก้ไข ปรับปรุงตาม ข้อค้นพบที่เสนอ ในรายงาน	-สถาบันอุดม ศึกษาจัดทำ รายงาน ความคืบหน้า (Progress Report) ไปยัง AAU 12เดือน หลัง รายงานผล การตรวจ สอบ ออกมา	ผลการตรวจสอบ เมื่อประเมินผล แล้วไม่ได้มาตรฐาน สมศ. ต้องแจ้ง ต้นสังกัดของ สถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้ สถาบันอุดมศึกษา ปรับปรุงแก้ไข ภายในระยะเวลา ที่กำหนด หากสถาบันอุดม ศึกษาไม่ปฏิบัติตาม ภายในระยะเวลาที่ กำหนด

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์กรประกอบ (ต่อ)

องค์กรประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
การติดตามผล การส่งเสริม คุณภาพ และผลกระทบ (ต่อ)		<p><u>Enhancement</u> -Quality Enhancement Activities โดยทั่วไป สถาบันอุดมศึกษา จะติดตามผล การนำข้อเสนอ แนะ จากรายงานไป ปรับปรุงแก้ไข <u>ผลกระทบ</u> * การรับรอง สถานภาพ อย่างเป็นทางการ * รายได้ * อิทธิพล * การจัดสรร งบประมาณ</p>	<p>หากไม่ปฏิบัติตาม หน่วยงานรัฐจะเข้าไปดำเนินการ อาจจะด้าน -งบประมาณ -ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ</p>	<p>-ผอ. AAU ไปตรวจเยี่ยม มหาวิทยาลัย เพื่อติดตามผล การปรับปรุง แก้ไข</p>	<p>สมศ. ต้อง รายงานต่อ คณะ กรรมการ การอุดม ศึกษา 3.ติดตาม ส่งเสริม สนับสนุน ประสาน เชื่อมโยง กับ หน่วยงาน ต้นสังกัด 4. อาจ ติดตาม ตรวจสอบ สถาบันอุดม ศึกษา เป็น การศึกษา กรณีตัวอย่าง</p>

ตารางที่ 6 การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย จำแนกตามองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเทศ				
	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	ออสเตรเลีย	นิวซีแลนด์	ไทย
การติดตามผล การส่งเสริม คุณภาพ และผลกระทบ (ต่อ)					<p><u>ผลกระทบ (Impact)</u></p> <p>1.ต่อระดับนโยบาย เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับ การพัฒนาคุณภาพ การศึกษาและการส่งเสริม คุณภาพการศึกษา</p> <p>2.ต่อสาธารณชนเพื่อให้ ข้อมูลสำคัญในการ ตัดสินใจเกี่ยวกับ สถานศึกษา</p> <p>3. การจัดสรร งบประมาณ</p> <p><u>การติดตามผล (Follow-up)</u></p> <p>1.จากรายงาน ประจำปี</p> <p>2.จากรายงานผลการ ประเมินคุณภาพ ภายนอก</p>

การติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพ และผลกระทบ

จากการศึกษาการติดตามผลภายหลังการประเมินในประเทศต่าง ๆ ทั้ง 5 ประเทศ พบว่า ในสหราชอาณาจักร และนิวซีแลนด์ ได้กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดทำรายงานความคืบหน้า (Progress Report) ภายใน 12 เดือนหลังจากการเผยแพร่รายงานการประเมิน สำหรับประเทศไทย จะติดตามผลจากรายงานประจำปี และจากรายงานผลการประเมินคุณภาพ แต่ละประเทศจะมีกิจกรรมติดตามผลหลังการประเมิน โดยมีการติดตามไปตรวจเยี่ยมอีก ส่วนในประเทศไทย หากผลการตรวจสอบเพื่อประเมินผลแล้วไม่ได้มาตรฐาน สมศ.ต้องแจ้งต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาปรับปรุงแก้ไข ภายในระยะเวลาที่กำหนด (มีได้ระบุว่าจะนานเท่าไร) และหากพบว่าสถาบันอุดมศึกษามีได้ปรับปรุงแก้ไขก็จะมีผลการดำเนินการ ซึ่งในต่างประเทศใช้มาตรการด้านงบประมาณ ส่วนในประเทศไทยก็ยังมีได้ระบุอย่างชัดเจนว่าจะมีการลงโทษด้วยวิธีใด หรือหากผลการประเมินเป็นที่น่าพึงพอใจ ควรให้รางวัลอย่างไร ดังนั้น ประเทศไทยยังไม่ได้กำหนดมาตรการการจูงใจและการลงโทษที่ชัดเจน และอีกประเด็นที่น่าสนใจ คือ ในบางประเทศ จะมีกลไกการร้องทุกข์ในกรณีที่สถาบันอุดมศึกษา รู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการประเมิน สามารถร้องทุกข์ได้ ส่วนการส่งเสริมคุณภาพ ในประเทศไทยควรมีกลไกนี้หรือไม่ ในหลายประเทศได้มีกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพ ซึ่งในสหราชอาณาจักร ใช้กิจกรรมพัฒนาคุณภาพ (Developmental Activities) และกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพ (Quality Enhancement Activities) สำหรับประเทศไทยได้กล่าวไว้เพียงสั้น ๆ ว่า สมศ. จะติดตามส่งเสริมประสานเชื่อมโยงกับหน่วยงานต้นสังกัดแต่มีได้ระบุถึงแนวทางหรือรูปแบบกิจกรรมในการส่งเสริมคุณภาพ สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการประเมินคุณภาพภายนอก ในต่างประเทศ ผลการประเมินคุณภาพ ส่งผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษาในด้านชื่อเสียงของสถาบัน รายได้จากการรับนักศึกษา งบประมาณที่รัฐจัดสรร รวมทั้งแหล่งเงินอุดหนุนต่าง ๆ รวมทั้งการรับรองสถานภาพที่เป็นทางการ ในประเทศไทย จะมีผลกระทบต่อหน่วยงาน/สถาบันใดบ้าง และกระทบในลักษณะใด

สรุปข้อค้นพบในองค์ประกอบต่างๆ ของประเมินคุณภาพภายนอก

จุดประสงค์การประเมิน พบว่า จุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอกซึ่งทุกประเทศให้ความสำคัญ ถือเป็นจุดประสงค์หลัก คือ เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของตน ส่วนจุดประสงค์ที่มีความสำคัญรองลงมา คือ เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษารับผิดชอบต่อ

สังคม(Accountability)ให้สังคมมีความมั่นใจทั้งในด้านความโปร่งใสในการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษา และที่สำคัญ คือ มั่นใจในคุณภาพของบัณฑิต

แบบแผนการประเมิน

ผู้ริเริ่ม- ผู้ปฏิบัติ จากการวิเคราะห์สาระพบว่า จุดริเริ่มของการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งนำไปสู่การประเมินคุณภาพภายนอกของ 5 ประเทศนั้นมาจากแรงกดดันจากภายนอกสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ รัฐบาลของประเทศนั้น ๆ เอง แต่การที่จะให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการประกันคุณภาพนั้น มีไม่เรื่องง่าย เพราะสถาบันอุดมศึกษาถือจารีตในด้านความมีอิสระในการดำเนินการ (Autonomy) จะไม่ยินยอมให้มีการแทรกแซงหรือล่วงล้ำความมีอิสระดังกล่าว ที่ประชุมอธิการบดีของแต่ละประเทศจึงมีบทบาทสำคัญในการประสานกับสถาบันอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการดำเนินการประกันคุณภาพ ในการสอดคล้องดูแลด้านคุณภาพมาตรฐาน รัฐบาลแต่ละประเทศได้ออกกฎหมายเพื่อให้มีผลบังคับใช้ มีการสร้างกลไกเพื่อกำกับดูแลการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาขึ้น ซึ่งมีทั้งที่เป็นหน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานอิสระที่ตั้งขึ้นโดยการรวมตัวของสถาบันต่างๆ บางประเทศได้ใช้ทั้งหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานมาตรฐานการศึกษาอิสระผสมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะสังคม จารีตประเพณี และสภาพแวดล้อมทางการศึกษาของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ

ประเมินอะไร จากการวิเคราะห์ พบว่า ในการประเมินคุณภาพภายนอก สิ่งที่ทั้ง 5 ประเทศให้ความสนใจที่จะประเมินในระดับสถาบัน คือ การจัดการคุณภาพ ส่วนที่แตกต่างกันไป คือ สหราชอาณาจักร นอกจากการจัดการคุณภาพแล้ว ยังสนใจนโยบาย กระบวนการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพของปัจจัยเกื้อหนุนของสถาบันอุดมศึกษา อีกทั้งคุณภาพของโอกาสด้านการเรียนรู้ที่บริการให้กับนักศึกษา รวมถึงกระบวนการที่ใช้เพื่อธำรงรักษาคุณภาพให้คงอยู่ ซึ่งคล้ายคลึงกับกรณีของนิวซีแลนด์ที่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ในขณะเดียวกัน นิวซีแลนด์เน้นหนักในการให้สถาบันอุดมศึกษาวิพากษ์ตนเองโดยมีการประเมินสัมฤทธิ์ผลของระบบที่มีอยู่ของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง และวิพากษ์กระบวนการเชิงปฏิบัติการของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อรักษาคุณภาพ รวมถึงประเมินกลไกการติดตามและพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

ประเมินอย่างไร ในการประเมินคุณภาพภายนอก มีกระบวนการประเมินที่คล้ายคลึงกันทั้ง 5 ประเทศ กล่าวคือ มีการกำหนดแนวทางการประเมิน สถาบันอุดมศึกษาจัดทำรายงานการศึกษาตนเอง/ รายงานประจำปี มีการตรวจเยี่ยมสถาบันที่ถูกประเมินโดยคณะกรรมการตรวจสอบคุณ

ภาพ/ประเมินคุณภาพ มีการวิเคราะห์สรุปผลการประเมิน และการตัดสินใจ โดยการตรวจ เชื่อมสถาบันที่ถูกประเมิน ทุกประเทศให้ความสำคัญกับผู้ตรวจสอบ/ตรวจเยี่ยมที่เป็นเพื่อนร่วมวงการ คือ ใช้เพื่อนร่วมวงการ (Peer Review) เป็นกลไกสำคัญในมาตรการประกันคุณภาพ ประเด็นที่ แตกต่างกัน คือ ความเข้มข้นของการประเมิน เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน (ใช้เกณฑ์ขั้นต่ำ หรือควร เป็นเกณฑ์เปรียบเทียบสมรรถนะ) มาตรฐานหรือองค์ประกอบที่แต่ละประเทศให้ความสำคัญมาก น้อยต่างกัน หากมาตรฐานใดให้ความสำคัญมาก คณะผู้ตรวจสอบ/ประเมินก็จะมีการสุ่มสังเกต การณ์ในเรื่องนั้นๆด้วย ระยะเวลาที่ใช้ในการตรวจเยี่ยมก็แตกต่างกัน

จำนวนครั้ง/รอบของการประเมิน จากการวิเคราะห์ พบว่า ความถี่ในการประเมินนั้นแตกต่างกัน ในเรื่องจำนวนครั้งต่อรอบของการประเมิน และด้านวงจรการประเมิน

ผู้ประเมิน

สังกัด ในเรื่องของผู้ประเมินสังกัดใดนั้น พบว่า ในทั้ง 5 ประเทศจะมีการรวบรวมรายชื่อ ผู้ประเมินไว้ที่องค์กรหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการประเมินคุณภาพภายนอก และบาง ประเทศมีการลงทะเบียนทำเนียบผู้ตรวจสอบ ในกรณีประเทศไทยได้ขอความร่วมมือขององค์กรวิชาการ/ องค์กรวิชาชีพในการจัดทีมผู้ประเมินด้วย แต่คุณสมบัติของผู้ประเมินต้องเป็นไปตามที่ สมศ.กำหนด

องค์ประกอบ ในการวิเคราะห์ในเรื่ององค์ประกอบของผู้ประเมิน พบว่า การประเมินระดับ สถาบัน ผู้ประเมินจะมีไม่น้อยกว่า 3 คน ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ต้องการประเมิน และความรู้ความชำนาญที่ ต้องการ จำนวนของผู้ประเมินในคณะกรรมการประเมินชุดหนึ่งๆจะประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ ความชำนาญหลากหลายผสมผสานกันคือผู้มีประสบการณ์ด้านบริหารอุดมศึกษา นักวิชาการ (ใน ประเทศ/ ต่างประเทศ) นักวิชาชีพ ตัวแทนภาคการค้า/อุตสาหกรรม

การสรรหา จากการวิเคราะห์ในเรื่อง การสรรหาผู้ประเมินคุณภาพภายนอก พบว่า ในทุก ประเทศมีการกำหนดหลักเกณฑ์ และคุณสมบัติของผู้ที่จะมาเป็นผู้ตรวจสอบ/ผู้ประเมิน โดยแหล่งที่มา ของผู้ตรวจสอบ/ผู้ประเมินอาจมาจากการเสนอชื่อของสถาบันอุดมศึกษา องค์กรวิชาการ/วิชาชีพ ผู้ทรง คุณวุฒิที่องค์กรประเมินคุณภาพเชิญมาซึ่งอาจเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในประเทศหรือจากต่างประเทศก็ได้ ผู้สมัครเข้ามาเป็นผู้ประเมิน ซึ่งมีคุณสมบัติตามกำหนดและผ่านหลักสูตรที่องค์กรประเมินคุณภาพกำหนด

คุณสมบัติ จรรยาบรรณ และทักษะ จากการวิเคราะห์ พบว่า ทั้ง 5 ประเทศได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพผู้ประเมินเป็นอย่างยิ่ง มีการกำหนดคุณสมบัติ จรรยาบรรณ และทักษะของผู้ ประเมิน โดยผู้ประเมินจะต้องมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา มีความรู้

เกี่ยวกับกระบวนการประกันคุณภาพ และมีความรู้เกี่ยวกับประเภทสถาบันการศึกษาที่ไปประเมิน แต่ในขณะเดียวกันก็มีข้อเสนอแนะว่าน่าจะมีผู้ประเมินจากต่างประเทศสถาบันหรือจากภายนอกเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ และที่สำคัญ คือ ในทุกประเทศได้จัดให้มีการอบรมผู้ประสงค์เป็นผู้ประเมิน โดยมีหลักสูตรที่เข้มข้นเพื่อให้ได้ผู้ประเมินที่มีคุณภาพ สำหรับจรรยาบรรณของผู้ประเมินนั้น ทุกประเทศได้ให้ความสำคัญเพื่อให้ได้คนดีมีคุณภาพเป็นผู้ประเมิน ส่วนทักษะของผู้ประเมินนั้น ทุกประเทศให้ความสำคัญเช่นกัน แต่เน้นทักษะมากน้อยต่างกัน

รายงานผลการประเมิน พบว่า ในรายงานผลการประเมินโดยภาพรวม จะกล่าวถึง รูปแบบของรายงาน (เนื้อหา ภาษาที่ใช้ สัดส่วนระหว่างข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะ จำนวนหน้าของรายงาน) ระยะเวลาในการจัดทำรายงาน ผู้มีส่วนร่วมในการเขียนรายงาน การเผยแพร่รายงาน โดยในเรื่องรูปแบบของรายงานนั้น จะกล่าวถึงบริบทสถาบัน กระบวนการที่ใช้ในการตรวจสอบ ข้อค้นพบ จุดที่น่าชื่นชม ข้อควรปรับปรุงแก้ไขและข้อเสนอแนะ โดยในรายงานจะใช้ภาษานุ่มนวล ชัดเจน ไม่วิพากษ์บุคคล การยืนยันข้อค้นพบ ต้องมีหลักฐานที่มีน้ำหนัก

การติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพ และผลกระทบ

จากการศึกษาการติดตามผลภายหลังการประเมินในประเทศต่าง ๆ ทั้ง 5 ประเทศ พบว่า มีการติดตามผลโดยติดตามจากรายงานความคืบหน้า (Progress Report) บางประเทศจากรายงานประจำปี และจากรายงานผลการประเมินคุณภาพ แต่ละประเทศจะมีกิจกรรมติดตามผลหลังการประเมิน โดยมีการติดตามไปตรวจเยี่ยมอีก บางประเทศมีการกำหนดมาตรการการจูงใจและการลงโทษ มีกลไกการร้องทุกข์ในกรณีที่สถาบันอุดมศึกษา รู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการประเมิน ส่วนการส่งเสริมคุณภาพ ในหลายประเทศได้มีกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพ สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการประเมินคุณภาพภายนอก ในต่างประเทศ ผลการประเมินคุณภาพ ส่งผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษาในด้านชื่อเสียงของสถาบัน รายได้จากการรับนักศึกษา งบประมาณที่รัฐจัดสรร รวมทั้งแหล่งเงินอุดหนุนต่าง ๆ รวมทั้งการรับรองสถานภาพที่เป็นทางการ

จากผลการวิเคราะห์สาระการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศต่าง ๆ 5 ประเทศข้างต้น เมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนในการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2543 พบว่า สิ่งที่ต้องเกี่ยวข้องซึ่งจะต้องดำเนินการในการประเมินคุณภาพภายนอกได้แก่ จุดประสงค์ของการประเมิน แบบแผนของการประเมิน ผู้ประเมิน รายงานผลการประเมิน การติดตามผลการประเมิน การส่งเสริมคุณภาพและผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเมื่อนำมา

วิเคราะห์เพื่อหา (ร่าง) กรอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย
สามารถแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7 (ร่าง) กรอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

สิ่งที่เกี่ยวข้องใน การจัดการการประเมิน คุณภาพภายนอก	พรบ.พ รฎ. + ผู้ทรง คุณวุฒิ	สหรัฐ อเมริกา	สหราช อาณา จักร	ออสเตรเลีย	นิวซี แลนด์	ไทย	ข้อสังเกต ในการนำมาใช้ ในประเทศไทย
1.จุดประสงค์ในการประเมิน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
2 .แบบแผนของการประเมิน - ผู้ริเริ่ม-ผู้ปฏิบัติ - ประเมินอะไร - ประเมินอย่างไร - ความถี่	✓ ✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓ ✓	พ.ร.บ. และ พ.ร.ฎ กำหนดไว้เพียงภาพ กว้าง ๆ
3.ผู้ประเมิน - สังกัด - องค์ประกอบ - การสรรหา - คุณสมบัติ จรรยาบรรณ และทักษะผู้ประเมิน	✓ ✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓ ✓	พ.ร.บ . กำหนดให้ สำนักงานมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการ ศึกษา(สมศ.)เป็นผู้มี อำนาจหน้าที่ในการ ดำเนินการ
4.รายงานผลการประเมิน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	พรบ.และ พรฎ. กำหนด ไว้เพียงภาพกว้างๆ สมศ.เป็นผู้มีอำนาจ หน้าที่ในการดำเนินการ
5.การติดตามผลการประเมิน การส่งเสริมคุณภาพ และ ผลกระทบต่อสถาบันอุดม ศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	พ.ร.บ และ พ.ร.ฎ กำหนดไว้เพียงภาพ กว้างๆ สมศ.เป็นผู้มี อำนาจหน้าที่ในการ ดำเนินการร่วมกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากการวิเคราะห์สาระ ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาเป็น (ร่าง) องค์กรประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย จากนั้น นำไปสอบถามความคิดเห็นจากอธิการบดี/อธิการ ผู้รับผิดชอบการประกันคุณภาพ องค์กรวิชาชีพ และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) และการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stakeholders) ผลจากการดำเนินการดังกล่าว ได้ข้อค้นพบดังจะได้นำเสนอต่อไป

ตอนที่ 3

3.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

ในขั้นตอนของการวิเคราะห์องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามซึ่งแบบสอบถามนี้ได้พัฒนามาจากการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอกทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ผสมกับผลจากการศึกษา พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และ พ.ร.ฎ จัดตั้ง สมศ. และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนในการร่างกฎหมายดังกล่าว โดยแบบสอบถามนี้รวบรวมข้อมูลจากประชากร คือ อธิการบดี / อธิการ และผู้ได้รับมอบหมายให้กำกับดูแลการประกันคุณภาพการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย/ วิทยาลัยของทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน สถาบันราชภัฏ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลทุกแห่ง และกลุ่มตัวอย่าง คือ นายกสมาคม / องค์กรวิชาชีพ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิระดับประเทศ ซึ่งสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามสรุปเป็นภาพรวมได้ ดังนี้

สรุปภาพรวม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนเพศชายมากกว่าเพศหญิง คือ เพศชายจำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 58.5 ส่วนเพศหญิงจำนวน 104 คน คิดเป็น ร้อยละ 39.2 อายุอยู่ในช่วง 45-57 ปี มากที่สุด จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 61.72 อายุราชการอยู่ในช่วง 19-34 ปีมากที่สุด จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 62.64 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาโทมากที่สุด จำนวน 155 คนคิดเป็นร้อยละ 58.5 ผู้ตอบแบบสอบถามมีตำแหน่งเป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ดูแลงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวมของสถาบันอุดมศึกษานั้นๆมากที่สุดจำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 43.4 ผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ดูแลงานด้านการประกันคุณภาพที่ได้รับมอบหมายอยู่ในช่วง 1-4 ปีมากที่สุด จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 75.09

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ

การประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวแปรแต่ละตัว เพื่อสร้างองค์ประกอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยจากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอกจำนวน 83 ข้อ ผู้วิจัยใช้ประชากรที่เป็นผู้บริหารสูงสุดของสถาบัน และผู้ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารระดับสูงสุดของสถาบันอุดมศึกษาให้รับผิดชอบหรือดูแลงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับสถาบันในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สถาบันราชภัฏ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลและประธานคณะกรรมการประเมินคุณภาพชุดแรกของ สมศ.จำนวน 345 คน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นายกสมาคม / องค์กรวิชาชีพ หรือผู้ที่นายกสมาคม / องค์กรวิชาชีพมอบหมายจาก 3 กลุ่มสาขาวิชา จำนวน 6 คน รวมประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ทั้งสิ้นจำนวน 351 คน ใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis) และหมุนแกนอโรทอนอล (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีควอติแมกซ์ (Quartimax) ซึ่งเป็นวิธีที่ทำให้องค์ประกอบยังคงตั้งฉากกัน เป็นอิสระต่อกัน โดยพยายามทำให้องค์ประกอบมีจำนวนน้อยที่สุดในการอธิบายตัวแปรแต่ละตัว โดยการพิจารณาผู้วิจัยได้เลือกตัวแปรที่มีค่า Eigenvalues ตั้งแต่ 1 ขึ้นไป และมีค่า Factor Loading มากกว่า .45 และในหนึ่งองค์ประกอบต้องมีตัวแปรที่อธิบายอย่างน้อย 3 ตัวแปร ซึ่งผลการหมุนแกนด้วยวิธีดังกล่าวได้องค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ ผู้วิจัยตั้งชื่อแต่ละองค์ประกอบที่สามารถอธิบายตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบ และนำเสนอผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งหากเรียงตามค่า ร้อยละของความแปรปรวนร่วม เรียงได้ตามลำดับดังต่อไปนี้

องค์ประกอบ	ค่าร้อยละของความแปรปรวนร่วม
1. หลักการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอก	23.737
2. ทักษะผู้ประเมิน	4.822
3. การประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต	3.402
4. การจัดคณะผู้ประเมิน	2.976
5. ประเด็นการประเมิน	2.808
6. วิธีการคัดเลือกและประเมินผลผู้ประเมินด้านจรรยาบรรณ	2.610
7. การคัดเลือกผู้ประเมิน	2.458

เนื่องจากการเรียงลำดับองค์ประกอบตามคำร้อยละของความแปรปรวนร่วมข้างต้น เกิดความกระจัดกระจายด้านข้อมูลที่ควรอยู่ในส่วนเดียวกัน อาจก่อให้เกิดความสับสนในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยจึงขอแนะนำเสนอโดยเรียงลำดับองค์ประกอบดังต่อไปนี้

องค์ประกอบ

1. หลักการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอก
2. ประเด็นการประเมิน
3. การจัดคณะผู้ประเมิน
4. การคัดเลือกผู้ประเมิน
5. วิธีการคัดเลือกและประเมินผลผู้ประเมินด้านจรรยาบรรณ
6. ทักษะผู้ประเมิน
7. การประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต

องค์ประกอบเหล่านี้มีค่าน้ำหนักขององค์ประกอบ ค่าไอเกน และร้อยละของความแปรปรวนร่วม ดังแสดงไว้ในตารางที่ 11 ถึงตารางที่ 17 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8 องค์ประกอบ หลักการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอก

ตัวแปร ข้อที่	รายการ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
57	การเขียนรายงานต้องเขียนให้ชัดเจน กระชับรัดกุมและระมัดระวังการใช้คำ	.768
79	สมศ.ควรจัดกิจกรรมติดตามผลการประเมิน (Assessment Follow-up Activities) ซึ่งจัดในรูปแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่องการประกันคุณภาพ (QA Workshops) หรือการประชุมสัมมนาเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นรวมทั้งกิจกรรมในเชิงของการพัฒนา (Developmental Activities) เพื่อเผยแพร่ Best Practice เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา	.758
81	ภายหลังการประเมินสถาบันอุดมศึกษาครบทุกแห่งในรอบแรก สมศ.ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นสำคัญ ๆ และปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการประเมิน	.752

ตารางที่ 8 องค์ประกอบหลักการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอก(ต่อ)

ตัวแปร ข้อที่	รายการ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
75	สมศ.ควรประมวลประสบการณ์ในการประเมินคุณภาพที่พบเกี่ยวกับจุดอ่อนที่เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขให้เกิดการขยายความรู้ในทางปฏิบัติ	.744
83	ผลของการประเมินทำให้สถาบันอุดมศึกษา รู้จักตนเองและรับรู้ในสถานภาพที่แท้จริงของตนเอง สามารถใช้ผลการประเมินมาประกอบการพิจารณาในการกำหนดวิสัยทัศน์ การเปรียบเทียบสมรรถนะ (Benchmarking) เพื่อพัฒนาสถาบันสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ต่อไป	.736
76	สมศ.ควรใช้กระบวนการประเมินสร้างผู้ประเมินจากกลุ่มนักวิชาการซึ่งมาจากสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งเพื่อเกิดเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการซึ่งผู้ประเมินเหล่านี้ถือเป็นกลไกสำคัญในการขยายความรู้ด้านการปฏิบัติงานที่ดี (Good Practice) ให้กับสถาบันอุดมศึกษา	.722
52	การประเมินทุกครั้ง คณะผู้ประเมินควรวางแผนกำหนดแนวทางปฏิบัติงานเพื่อให้ได้หลักฐาน (Evidence) ที่เพียงพอต่อการแสดงข้อคิดเห็นในรายงานผลการประเมิน	.713
70	คณะผู้ประเมินควรให้ความสำคัญกับรายงานการประเมินเพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึงคุณภาพของคณะผู้ประเมิน	.694
56	ลักษณะรายงานการประเมินควรมีส่วนทั้งที่เป็นข้อเท็จจริง (Fact) และ ข้อคิดเห็นเชิงตัดสิน (Judgement)	.685
61	เมื่อคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายนอกจัดส่งรายงานการประเมินให้ สมศ.เพื่อทำการรับรองแล้ว สมศ.ควรจัดทำข้อเสนอแนะในเชิงสร้างสรรค์ไปยังหน่วยงานต้นสังกัด	.681
82	ภายหลังการประเมินควรจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณภาพ ที่เน้นกระบวนการ ซึ่งให้เห็นการปฏิบัติงานที่ดี ข้อควรปฏิบัติ สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในการประกันคุณภาพรวมถึงการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพในระดับชาติ และนานาชาติ	.659

ตารางที่ 8 องค์ประกอบหลักการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอก (ต่อ)

ตัวแปร ข้อที่	รายการ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
60	คณะผู้ประเมินควรตรวจสอบรายงานการประเมินที่จะตีพิมพ์เผยแพร่ และควรรับผิดชอบสาระในรายงานนั้น	.655
72	สถาบันอุดมศึกษาต้องติดตามผลการนำข้อเสนอแนะจากรายงานการประเมินไปปรับปรุงแก้ไข	.653
53	การประเมินทุกครั้งประธานคณะผู้ประเมินควรควบคุมดูแลมอบหมายงานที่เหมาะสม ควรให้ผู้ประเมินเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และกระบวนการประเมินที่เกี่ยวข้องทั้งหมดโดยการประสานงานกับกลุ่มประเมินตลอดเวลา และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ประเมินด้วย รวมทั้งมีการปรึกษาหารือถึงผลการประเมิน และข้อสรุป	.627
78	สถาบันอุดมศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญของผลการประเมินเพราะส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง รายได้ และแหล่งเงินอุดหนุนต่างๆ อีกทั้งผลการประเมินยังเป็นข้อมูลสำคัญต่อสาธารณชนในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในสถานศึกษา	.622
55	สมศ.ควรกำหนดระยะเวลาการจัดทำรายงานการประเมินให้แล้วเสร็จ	.619
41	ผู้ประเมิน ควรมีจรรยาบรรณตามที่ สมศ.กำหนด คือ เป็นกลาง เที่ยงตรง ประเมินตรงไปตรงมา สื่อสารชัดเจน ไม่แสวงหาผลประโยชน์ และมีความเป็นกัลยาณมิตร	.590
54	การประเมินทุกครั้ง สมศ.ควรประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะผู้ประเมิน	.589
71	สมศ. ควรเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาที่รับการประเมินร้องเรียน/ร้องทุกข์ได้หากได้รับการประเมินไม่เป็นธรรม	.586
65	สมศ.ควรพิจารณาเกี่ยวกับขอบเขตของข้อมูลที่ควรเผยแพร่	.567
80	สมศ.ควรติดตามผลสถาบันอุดมศึกษาเป็นรายกรณี (ที่มีปัญหาไม่เป็นไปตามเกณฑ์)	.533
58	ในรายงาน ควรระบุถึงปัญหาที่ละเอียดอ่อน (Sensitive Issues) ด้วย	.530
23	จำนวนวันของการตรวจเยี่ยมควรคำนึงถึงการเยี่ยมชมที่ครอบคลุมขนาดสถาบันและขนาดของงาน และในขณะเดียวกันไม่เป็นภาระกับสถาบันอุดมศึกษามากเกินไป	.521

ตารางที่ 8 องค์ประกอบหลักการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอก (ต่อ)

ตัวแปร ข้อที่	รายการ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
21	การตรวจเยี่ยมควรจะดำเนินการรอบละหนึ่งครั้งหรือมากกว่า 1 ครั้ง (กรณีมีปัญหา) ผลการประเมินเป็นการยืนยันว่าได้มาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ (Conformity Assessment)	.506
14	ในการตรวจเยี่ยมคณะผู้ประเมินภายนอกควรพบปะผู้บริหารและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ กระบวนการของการประเมินสัมภาคณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง สุ่มและตรวจเยี่ยมหน่วยงานและภาควิชาเพื่อดูประสิทธิผลของการประกันคุณภาพทั้งในระดับสถาบันลงถึงภาควิชา รวมถึงการประชุมพบปะผู้บริหารสถาบันหลังการประเมินเพื่อสรุปข้อค้นพบมาอภิปรายร่วมกันเพื่อวิเคราะห์ สรุปผล และให้ข้อเสนอแนะ	.504
51	ผู้ประเมินควรเคารพกฎเกณฑ์ กระบวนการ/ขั้นตอนที่สมศ. กำหนด	.502
38	สมศ. ควรจัดให้มีหน่วยทะเบียนผู้ประเมิน (Registry of Assessors)	.498
73	ภายหลังการประเมิน สถาบันอุดมศึกษาควรจัดทำรายงานความก้าวหน้า (Progress Report) ซึ่งสะท้อนถึงการตอบสนองของสถาบันอุดมศึกษาต่อข้อค้นพบในการประเมินและรายงานนี้ควรจัดทำภายใน 12 เดือนหลังจากการเผยแพร่รายงานการประเมิน	.495
1	การประเมินภายนอกมีจุดประสงค์เพื่อกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษา	.488
59	สมศ. ควรเป็นผู้มีอำนาจในการรับรองรายงาน	.483
26	จำนวนของผู้ประเมินภายนอกในแต่ละชุดควรขึ้นอยู่กับขนาดของสถาบันและสิ่งที่จะประเมิน	.465
ร้อยละของความแปรปรวนรวมที่อธิบายได้จากองค์ประกอบ		23.737
ค่าไอเกน		19.701

จากตารางที่ 8 องค์ประกอบหลักการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอก บรรยายได้ด้วยตัวแปร มีน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .465 ถึง .768 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด การเขียนรายงานต้องเขียนให้ชัดเจน กระชับ รัดกุมและระมัดระวังการใช้คำ ตัวแปรทั้ง 31 ตัว ในองค์ประกอบนี้ร่วมกันกำหนดองค์ประกอบหลักการและแนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก

ด้วยค่าไอเคน 19.701 และเมื่อเทียบกับองค์ประกอบทั้งหมดแล้วองค์ประกอบนี้เป็นส่วนประกอบในองค์ประกอบการจัดการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย ร้อยละ 23.737

ตารางที่ 9 องค์ประกอบประเด็นการประเมิน

ตัวแปร ข้อที่	รายการ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
4	การประเมินภายนอกควรเน้นการประเมินกลไกการจัดการคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา	.720
6	การประเมินภายนอกควรเน้นการประเมินกระบวนการและมาตรฐานที่เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ แผน การดำเนินการและผลลัพธ์	.677
7	การประเมินภายนอกควรเน้นการประเมินกลไกการติดตามและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา	.593
ร้อยละของความแปรปรวนรวมที่อธิบายได้จากองค์ประกอบ		2.808
ค่าไอเคน		2.331

จากตารางที่ 9 องค์ประกอบประเด็นการประเมิน บรรยายได้ด้วยตัวแปรมีน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .593 ถึง .720 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด การประเมินภายนอกควรเน้นการประเมินกลไกการจัดการคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา ตัวแปรทั้ง 3 ตัวในองค์ประกอบนี้ ร่วมกันกำหนดองค์ประกอบประเด็นการประเมินด้วยค่าไอเคน 2.331 และเมื่อเทียบกับองค์ประกอบทั้งหมดแล้วองค์ประกอบนี้เป็นส่วนประกอบในองค์ประกอบการจัดการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย ร้อยละ 2.808

ตารางที่ 10 องค์ประกอบการจัดคณะผู้ประเมิน

ตัวแปร ข้อที่	รายการ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
30	ในคณะผู้ประเมินภายนอกควรมีผู้ประเมินจากต่างประเทศสถาบันเจ้าร่วมในการประเมินเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์	.719
29	คณะผู้ประเมินภายนอกควรมีตัวแทนผู้ใช้บัณฑิต ผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษา และนิสิต/นักศึกษาร่วมอยู่ด้วย (Stakeholders)	.576

ตารางที่ 10 องค์ประกอบการจัดคณะผู้ประเมิน (ต่อ)

ตัวแปร ข้อที่	รายการ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
27	คณะผู้ประเมินภายนอกควรประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย เช่น ผู้มีประสบการณ์บริหารสถาบันอุดมศึกษา ผู้แทนภาคการค้า/อุตสาหกรรม นักวิชาชีพ เจ้าหน้าที่ประจำขององค์กรประเมินคุณภาพ ร่วมอยู่ด้วย	.547
ร้อยละของความแปรปรวนร่วมที่อธิบายได้จากองค์ประกอบ		2.976
ค่าไอเกน		2.470

จากตารางที่ 10 องค์ประกอบการจัดคณะผู้ประเมิน บรรยายได้ด้วยตัวแปร มีน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .547 ถึง .719 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ในคณะผู้ประเมินภายนอกควรมีผู้ประเมินจากต่างประเทศสถาบัน เข้าร่วมในการประเมินเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตัวแปรทั้ง 3 ตัวในองค์ประกอบนี้ร่วมกันกำหนดองค์ประกอบ องค์ประกอบการจัดคณะผู้ประเมินด้วยค่าไอเกน 2.470 และเมื่อเทียบกับองค์ประกอบทั้งหมดแล้ว องค์ประกอบนี้เป็นส่วนประกอบในองค์ประกอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย ร้อยละ 2.976

ตารางที่ 11 องค์ประกอบการคัดเลือกผู้ประเมิน

ตัวแปร ข้อที่	รายการ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
34	ผู้ประเมินรับเชิญ ควรผ่านการพิจารณาจาก สมศ. ให้เป็นผู้ประเมินเกียรติยศ	.648
40	ในส่วนของผู้ประเมินเกียรติยศ สมศ. ควรจ่ายค่าตอบแทนเป็นครั้งเป็นคราว ตามจำนวนครั้งของการปฏิบัติงาน	.561
35	ผู้ประเมิน ควรผ่านกระบวนการทดสอบ/คัดเลือกจาก สมศ.	.483
ร้อยละของความแปรปรวนร่วมที่อธิบายได้จากองค์ประกอบ		2.458
ค่าไอเกน		2.040

จากตารางที่ 11 องค์ประกอบการคัดเลือกผู้ประเมิน บรรยายได้ด้วยตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .483 ถึง .648 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ผู้ประเมินรับเชิญ ควรผ่านการพิจารณาจาก สมศ. ให้เป็นผู้ประเมินเกียรติยศ ตัวแปรทั้ง 3 ตัวในองค์ประกอบนี้ ร่วมกันกำหนดองค์ประกอบคัดเลือกผู้ประเมิน ด้วยค่าไอเกน 2.040 และเมื่อเทียบกับองค์ประกอบทั้งหมดแล้ว องค์ประกอบนี้เป็นส่วนประกอบในองค์ประกอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย ร้อยละ 2.458

ตารางที่ 12 องค์ประกอบวิธีการคัดเลือกและการประเมินผลผู้ประเมินในด้านจรรยาบรรณ

ตัวแปร ข้อที่	รายการ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
43	สมศ.ควรใช้แบบทดสอบเชิงจิตวิทยาเพื่อทดสอบความมีจรรยาบรรณของผู้สมัครเป็นผู้ประเมิน ก่อนการคัดเลือก	.759
44	ก่อนการคัดเลือก สมศ.ควรสอบถามประวัติ/ภูมิหลังของผู้สมัครเป็นผู้ประเมินจากหน่วยงานต้นสังกัดของผู้สมัคร	.639
45	สมศ.ควรตรวจสอบ/ประเมินจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมิน โดยการจัดทำแบบสำรวจความคิดเห็นให้ผู้รับการประเมิน แสดงความคิดเห็นทุกครั้งที่คุณประเมินได้ประเมินงานนั้น ๆ แล้วเสร็จหรือเป็นระยะ ๆ	.536
ร้อยละของความแปรปรวนรวมที่อธิบายได้จากองค์ประกอบ		2.610
ค่าไอเกน		2.166

จากตารางที่ 12 องค์ประกอบวิธีการคัดเลือกและการประเมินผลผู้ประเมินในด้านจรรยาบรรณ บรรยายได้ด้วยตัวแปร มีน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .536 ถึง .759 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด สมศ.ควรใช้แบบทดสอบเชิงจิตวิทยาเพื่อทดสอบความมีจรรยาบรรณของผู้สมัครเป็นผู้ประเมินก่อนการคัดเลือก ตัวแปรทั้ง 3 ตัวในองค์ประกอบนี้ ร่วมกันกำหนดองค์ประกอบวิธีการคัดเลือกและการประเมินผลผู้ประเมินในด้านจรรยาบรรณ ด้วยค่าไอเกน 2.166 และเมื่อเทียบกับองค์ประกอบทั้งหมดแล้ว องค์ประกอบนี้เป็นส่วนประกอบในองค์ประกอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย ร้อยละ 2.610

ตารางที่ 13 องค์ประกอบทักษะผู้ประเมิน

ตัวแปร ข้อที่	รายการ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
47	ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านการจัดการกับข้อมูล	.643
46	ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์	.640
48	ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านการเขียน การอ่าน การสัมภาษณ์ การตั้งคำถาม การฟัง และการสังเกต	.621
49	ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านบุคคล	.586
50	ผู้ประเมินควรรู้และเข้าใจกระบวนการประกันคุณภาพ	.471
ร้อยละของความแปรปรวนรวมที่อธิบายได้จากองค์ประกอบ		4.822
ค่าไอเกน		4.002

จากตารางที่ 13 องค์ประกอบทักษะผู้ประเมิน บรรยายได้ด้วยตัวแปร มีน้ำหนักองค์ประกอบ ตั้งแต่ .471 ถึง .643 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านการจัดการกับข้อมูล ตัวแปรทั้ง 5 ตัวในองค์ประกอบนี้ร่วมกันกำหนดองค์ประกอบทักษะผู้ประเมิน ด้วยค่าไอเกน 4.002 และเมื่อเทียบกับองค์ประกอบทั้งหมดแล้ว องค์ประกอบนี้เป็นส่วนประกอบในองค์ประกอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย ร้อยละ 4.822

ตารางที่ 14 องค์ประกอบการประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต

ตัวแปร ข้อที่	รายการ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
22	การตรวจเยี่ยมควรจะดำเนินการรอบละ 2 ครั้งเพื่อตรวจสอบให้ครอบคลุมลึกและถี่ถ้วน	.749
20	ผลของการประเมินภายนอกควรมีการจัดลำดับของสถาบัน (Ranking) โดยเรียงลำดับที่ตามผลการประเมิน	.746
28	คณะผู้ประเมินภายนอกควรมีตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิต่างประเทศร่วมอยู่ด้วย	.544
ร้อยละของความแปรปรวนรวมที่อธิบายได้จากองค์ประกอบ		3.402
ค่าไอเกน		2.823

จากตารางที่ 14 องค์ประกอบการประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต บรรยายได้ด้วย ตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .544 ถึง .749 ตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด การตรวจเยี่ยมควรดำเนินการรอบละ 2 ครั้งเพื่อตรวจสอบให้ครอบคลุม ลึกและถี่ถ้วน ตัวแปร ทั้ง 3 ตัวในองค์ประกอบนี้ร่วมกันกำหนดองค์ประกอบการประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต ด้วยค่าไอ เกน 2.823 และเมื่อเทียบกับองค์ประกอบทั้งหมดแล้ว องค์ประกอบนี้เป็นส่วนประกอบในองค์ ประกอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย ร้อยละ 3.402

นอกจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบจากตารางที่ผู้วิจัยได้นำเสนอมาแล้ว ในการพัฒนา (ร่าง) รูปแบบการจัดการการประเมินภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย ผู้วิจัยยังได้ทำการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stakeholders) หรือได้รับผลกระทบจากการประเมินคุณภาพภายนอก อัน ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต กลุ่มนิสิต/นักศึกษา ผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษา และสำนักงานประมาณ ซึ่งผลของการสัมภาษณ์ สรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

3.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการประเมินคุณภาพภายนอก

นอก

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งได้แก่ ผู้ใช้บัณฑิต นิสิต/นักศึกษา และผู้ปกครอง ผลการสัมภาษณ์สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

3.2.1 ทศนะเกี่ยวกับคุณภาพของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาไทยในภาพรวม

ผู้ใช้บัณฑิต เป็นผู้ใช้บัณฑิตที่มีคุณสมบัติตามลักษณะบัณฑิตที่องค์กร กำหนดไว้ ซึ่งคุณภาพของบัณฑิตแตกต่างกันตามประเภทสถาบัน กล่าวคือ ผู้ใช้บัณฑิต ส่วนใหญ่จะรับบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยเก่าแก่ที่มีชื่อเสียง ซึ่งบัณฑิตเหล่านี้มีความ สามารถทางวิชาการ ถ้าไปเรียนต่อต่างประเทศ ก็จะมีความสามารถด้านภาษาด้วย ส่วน บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยไม่จำกัดจำนวนรับ มีความตั้งใจ และอดทนในการทำงาน สำหรับบัณฑิตจากสถาบันราชภัฏและสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ไม่อาจตัดสินได้ใน เรื่องของคุณภาพ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นพนักงานเดิมแต่ไปศึกษาเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มคุณ วุฒิ ส่วนในสาขาแพทยศาสตร์ และทันตแพทย์ บัณฑิตมีคุณภาพทางด้านวิชาการและ การปฏิบัติเป็นที่น่าเชื่อถืออยู่แล้วตามระบบและกระบวนการ แต่สิ่งที่น่าเป็นห่วง คือ เรื่องของคุณธรรม จริยธรรม เพราะใช้วิชาชีพในเชิงพาณิชย์มากขึ้น

นิสิต/นักศึกษา นิสิต/นักศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่า คุณภาพของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาไทยในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี - ดี เห็นได้จากเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว สามารถทำงานได้ และให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในเรื่องต่าง ๆ เช่น การเปรียบเทียบคุณภาพของบัณฑิตกับต่างประเทศ ยังไม่ชัดเจนในความน่าเชื่อถือของวิธีการวัดคุณภาพ การน้อมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิไทยเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นนานาประการเกี่ยวกับสิ่งที่ควรคำนึงถึงในการจัดการศึกษาเช่น ความเสมอภาคทางการศึกษา การเรียนรู้ในสิ่งที่นำไปใช้จริงได้ การจัดให้ผู้เรียนเลือกในสิ่งที่เขาต้องการได้ การทำให้ผู้เรียนประทับใจหรือศึกษาต่อในศาสตร์ที่เรียนให้ต่อเนื่องโดยตรง อีกทั้งบัณฑิตได้งานในสาขาที่สำเร็จการศึกษามา

ผู้ปกครอง ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นว่า คุณภาพของบัณฑิตไทยในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดี เพราะสำเร็จการศึกษาแล้วสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการทำงานได้ โดยมีผู้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า บัณฑิตบางส่วนหางานไม่ได้เนื่องจากเรียนในสาขาที่ไม่เป็นที่นิยมในตลาดแรงงาน แต่คุณภาพของแต่ละสถาบันจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความพยายามปรับปรุงตนเองให้เป็นที่ยอมรับอย่างน้อยเพียงไร

3.2.2 การประเมินคุณภาพภายนอกกับผลกระทบที่มีต่อผู้ใช้บัณฑิต นิสิต / นักศึกษา และผู้ปกครอง

ผู้ใช้บัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิตเห็นพ้องกันว่า การประเมินคุณภาพภายนอกส่งผลกระทบต่อในทางดี คือ สถาบันอุดมศึกษาจะได้ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ ซึ่งสร้างความเชื่อมั่นให้กับสาธารณชนถึงคุณภาพของบัณฑิต อีกทั้งผู้ใช้บัณฑิตก็จะได้กำลังคนที่มีคุณภาพเข้าทำงาน

นิสิต/นักศึกษา นิสิต/นักศึกษาเห็นพ้องกันว่า การประเมินคุณภาพภายนอกส่งผลต่อผู้เรียนในทางที่ดี โดยให้เหตุผลต่าง ๆ เช่น ทำให้สถาบันอุดมศึกษาตื่นตัวให้ความสนใจในการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานของสถาบันของตน เพราะหากผลการประเมินออกมาไม่เป็นที่พึงพอใจจะส่งผลกระทบต่อด้านกลไกตลาด คือ จำนวนนักศึกษาที่จะเข้าเรียนในสถาบันลดน้อยลง เป็นโอกาสที่สถาบันอุดมศึกษาอาจต้องหันมาทบทวนหลักสูตร ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย คำนึงถึงความต้องการของประเทศ เป็นโอกาสที่สถาบันอุดมศึกษาจะหาแนวทางที่จะสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ และการประเมินคุณภาพภายนอกส่งผลให้คุณภาพการเรียนการสอนดีขึ้นซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ

ผู้ปกครอง ผู้ปกครองเห็นพ้องกันว่าการประเมินคุณภาพภายนอก ส่งผล
กระทบในทางดี เพราะทำให้เชื่อมั่นได้ว่าบุตรหลานจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ

3.2.3 ความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอก
**ผู้ใช้บัณฑิตทั้งหมดที่ให้สัมภาษณ์คาดหวังเกี่ยวกับการ
ประเมินคุณภาพภายนอกว่า เป็นสิ่งที่ดีส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิต**

3.2.4 ลักษณะและแนวทางที่ควรจะเป็นในการจัดการการประเมินคุณภาพ
ภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

ผู้ใช้บัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิตมีความเห็นว่า ในการจัดการการประเมินคุณภาพภาย
นอก ควรมีจุดประสงค์เพื่อการพัฒนาคุณภาพ ผู้ประเมินต้องเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับทั้ง
ในด้านคุณสมบัติและจรรยาบรรณ และควรให้ความสำคัญในเรื่องมาตรฐานการศึกษาด้วย

นิสิต/นักศึกษา นิสิต / นักศึกษาเห็นพ้องกันว่า การประเมินคุณภาพภายนอก
ควรมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพ ทั้งนี้ผู้ใช้สัมภาษณ์ทั้งหมดได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยที่
เกี่ยวข้องกับผู้ประเมิน เช่น การมีระบบที่ดีในการสรรหาผู้ประเมิน ผู้ประเมินควรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
มีความรอบรู้และมีประสบการณ์ในด้านบริหารการศึกษาและ / หรือด้านการเรียนการสอน มีจรรยาบรรณ
โดยเฉพาะในเรื่องความซื่อสัตย์ ความเป็นกลาง และความยุติธรรม การมีผู้ประเมินจากต่าง
ประเภทสถาบัน สามารถกระทำได้ เพราะเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน ส่วน
การผูกโยงการจัดสรรงบประมาณเข้ากับผลการประเมินนั้น ยังมีทั้งผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย

ผู้ปกครอง ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การประเมินคุณภาพภาย
นอกควรมุ่งเน้นเพื่อการพัฒนา พร้อมทั้งให้ข้อคิดเห็นหลากหลายในเรื่องประเด็นการ
ประเมิน วงจรการประเมิน ผู้ประเมิน และการผูกโยงการจัดสรรงบประมาณเข้ากับผล
การประเมิน

3.2.5 การมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพภายนอกของผู้ใช้บัณฑิต นิสิต/
นักศึกษา และผู้ปกครอง

ผู้ใช้บัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิตทั้งหมดที่ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ในการประเมินคุณภาพ
ภายนอก ผู้ใช้บัณฑิตควรมีส่วนร่วมโดยลักษณะการมีส่วนร่วม ต่างเห็นพ้องต้องกันว่าสามารถมี
ส่วนร่วมในลักษณะการให้ข้อมูลย้อนกลับ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรับฟังข้อมูลเหล่านั้น แล้ว

นำไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ ส่วนใหญ่เห็นว่าอาจมีส่วนร่วมเป็นผู้ประเมินในคณะกรรมการประเมินได้ เพราะผู้ใช้บัณฑิตจะสามารถให้ข้อมูลในมุมมองของเขา

นิสิต/นักศึกษา นิสิต/นักศึกษาทั้งหมดที่ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ในการประเมินคุณภาพภายนอก นิสิต/นักศึกษาควรมีส่วนร่วมด้วย โดยลักษณะการมีส่วนร่วม ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า สามารถมีส่วนร่วมในลักษณะการให้ข้อมูลย้อนกลับ อาจจะเป็นรูปการกรอกแบบสอบถาม หรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) สำหรับการมีส่วนร่วมในลักษณะที่ให้นิสิต/นักศึกษาเข้าไปเป็นกรรมการในคณะผู้ประเมิน ยังมีความเห็นที่แตกต่างกันโดยกึ่งหนึ่งเห็นว่านิสิต/ศึกษาน่าจะเข้าไปมีส่วนร่วม เพราะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในกระบวนการศึกษา จะทราบจุดบกพร่อง อีกทั้งได้รับผลกระทบโดยตรง ส่วนอีกกึ่งหนึ่งเห็นว่า ต้องรอให้นิสิต/นักศึกษามีความพร้อมก่อนทั้งในด้านวุฒิภาวะ การคิดเป็น การมีความรู้เกี่ยวกับการประเมิน ทั้งนี้ ต้องต้องมีระบบการคัดสรรที่ดี และมีการฝึกอบรมด้วย

ผู้ปกครอง ผู้ปกครองทั้งหมดที่ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่า ในการประเมินคุณภาพภายนอก ผู้ปกครองสามารถมีส่วนร่วมโดยการให้ข้อมูลย้อนกลับ โดยอาจชี้แจงปัญหาในด้านการเรียนการสอนของบุตรหลาน ให้ข้อมูลความต้องการของคน ประสงค์จะให้สถานศึกษาทำอะไรบ้างปรับปรุงในเรื่องใด ส่วนการเข้าร่วมเป็นผู้ประเมินในคณะกรรมการประเมินนั้น ส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นสิ่งดี โดยอาจเข้าไปร่วมเป็นกรรมการในคณะผู้ประเมินในลักษณะของบุคคลภายนอก แต่การเข้าร่วมในลักษณะนี้ ผู้ปกครองนั้น ๆ ต้องผ่านการคัดเลือก และผ่านการฝึกอบรมอย่างดีก่อน แต่ผู้ปกครองส่วนน้อยไม่เห็นด้วยกับการเข้าร่วมในคณะผู้ประเมิน โดยเห็นว่าผู้ปกครองยังไม่พร้อมในจุดนั้น

ในการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอก นอกจากผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ใช้บัณฑิต ผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษา และนิสิต/นักศึกษาแล้ว ยังได้สัมภาษณ์สำนักงบประมาณในฐานะหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน โดยได้สัมภาษณ์ที่ปรึกษาสำนักงบประมาณจำนวน 1 ท่าน ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

3.2.6 ความเชื่อมโยงการจัดสรรงบประมาณกับการประกันคุณภาพการศึกษา

ในอนาคตอันใกล้ หลักการสำคัญในการจัดสรรงบประมาณ มี 3 ประการ คือ ประการแรก งบประมาณเป็นเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในการเข้าสู่สู่เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ในระดับสูงของประเทศตามนโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา รวมทั้งเป็นไปตามสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชน ประการที่ 2 การกระจายอำนาจโดยการมอบอำนาจให้กับ

ส่วนราชการในระดับกระทรวงและกรมในการวางแผนการดำเนินงาน กำหนดผลผลิต ผลลัพธ์ เป้าหมาย รวมทั้งทรัพยากร และการจัดการทรัพยากรของตน ประการที่ 3 มุ่งเน้นการใช้ ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า กล่าวคือ คุ้มค่ากับเงินที่ลงทุน (Value for Money) และได้มูลค่าเพิ่ม (Value - Added) โดยมีระบบที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบและ เป็นไปตามมาตรฐานด้านต่างๆที่กำหนดไว้เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในการจัดการทรัพยากร

เมื่อรัฐมนตรีมีนโยบายด้านการประกันคุณภาพการศึกษาเข้ามา การจัดสรรงบประมาณสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษา จะมีความเชื่อมโยงการจัดสรรงบประมาณกับการประกันคุณภาพการศึกษา โดยสำนักงบประมาณจะจัดสรรงบประมาณบนผลผลิตและผลลัพธ์ ซึ่งผลลัพธ์จะไปเชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพในลักษณะเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้น การพิจารณา จะดูกระบวนการจัดทำผลผลิตซึ่งมีหลายตัวที่การประกันคุณภาพเข้าไปเกี่ยวข้อง เช่น การกำหนด หลักสูตร การกำหนดมาตรฐานต่างๆ ในกระบวนการผลิต รวมทั้งวิถีต่างๆ ของคุณภาพของผลผลิต เช่น เรื่องของตัวนักศึกษา (ความสามารถด้านสติปัญญา ความฉลาดทางอารมณ์ การมีคุณธรรมจริยธรรม ความสามารถในการสื่อสาร) การพิจารณาต้องดูทั้งวงจร การดำเนินการต้อง เป็นไปอย่างมีระบบตั้งแต่การวางแผนใน การกำหนดผลผลิต การตรวจสอบ การติดตามและประเมินผลโดยในกระบวนการผลิตต้องมีการเทียบเคียงสมรรถนะ (Benchmarking) ถึงจุดที่ต้องการให้เกิดขึ้น มีตัวชี้วัดเพื่อนำมาอภิปราย ปรีกษาหรือในการจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างรูปแบบ การจัดสรรเงิน (Funding Model) โดยในระยะแรกเน้นกระบวนการ (Process) และปัจจัยป้อน (Input) ต่อ ไปจึงดูที่ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) โดยทั้งหมดนี้ต้องมีคำอธิบายชัดเจน

3.2.6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการผูกโยงการจัดสรรงบประมาณเข้ากับ ผลของการประเมินคุณภาพภายนอก

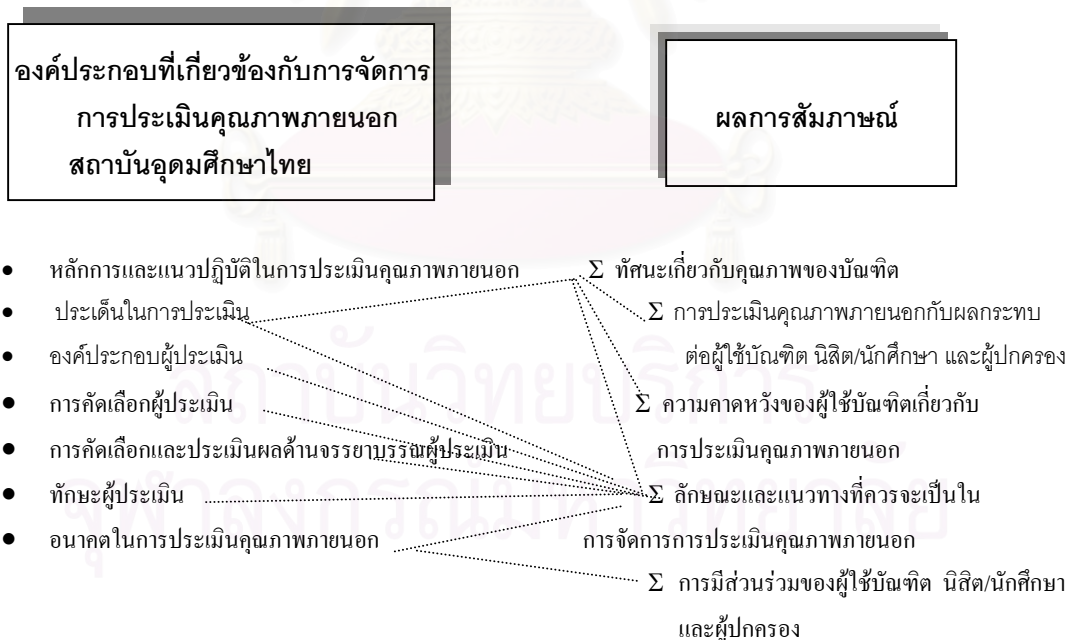
ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วย เพราะการผูกโยงการจัดสรรงบประมาณเข้ากับผลของการประเมินคุณภาพภายนอก เป็นเครื่องมือที่สำคัญมากของระบบการศึกษา แต่จะทำได้ก็ต่อเมื่อ การประเมินคุณภาพภายนอกเป็นไปอย่างมีระบบมีความยุติธรรมเชื่อถือได้ การผูกโยงการจัดสรร งบประมาณเข้ากับผลของการประเมินคุณภาพภายนอก จะนำมาใช้ได้ก็ต่อเมื่อ ทุกฝ่ายเห็นพ้อง ต้องกัน มีข้อตกลงร่วมกัน ส่วนการจัดระดับตามคะแนน (Rating) และการจัดลำดับที่ (Ranking) ไม่เห็นด้วย เพราะขณะนี้ยังทำไม่ได้ จะสามารถทำได้หากสถาบันอุดมศึกษาต่างๆมีมาตรฐานที่ เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน เช่นกลุ่มที่มีปัจจัยป้อน (Input) ที่ใกล้เคียงกัน

3.2.7 ลักษณะและแนวทางที่ควรจะเป็นในการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยในมุมมองของผู้จัดสรรงบประมาณ

การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกต้องเป็นไปอย่างมีระบบ มีความยุติธรรม เชื่อถือได้ ในการจัดการ องค์การประเมินคุณภาพภายนอก (สมศ.) ควรยึดหลักการใหญ่ ๆ ของ Balanced Scorecard คือ การกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบความสำเร็จ ด้านลูกค้า ด้านการจัดกระบวนการภายใน ด้านการพัฒนาองค์กร และด้านการเงิน โดยการนำมาใช้เมื่ออยู่ในส่วนผลผลิต ก็คือ ลูกค้า คูในส่วนยุทธศาสตร์ ก็คือ รัฐบาล ถ้าผลิตในสิ่งที่ประชาชนพอใจ มีรูปแบบการจัดสรรงบประมาณที่อธิบายได้ ประชาชนก็พอใจ การนำแนวทางของต่างประเทศมาใช้ นำมาศึกษาได้ แต่การนำมาใช้ต้องประยุกต์ใช้ เพราะต้องอาศัยเวลาในการพัฒนา

ความสอดคล้องเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย และการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง(ผู้ใช้บัณฑิต นิสิต/นักศึกษา และผู้ปกครอง)

การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) และการสัมภาษณ์ผู้ใช้บัณฑิต นิสิต/นักศึกษา และผู้ปกครอง มีความสอดคล้องกัน ดังนี้

ผู้วิจัยได้นำผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ที่สอดคล้องกันกับผลการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เกี่ยวข้องดังกล่าวไปพัฒนาเป็นแบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำองค์ประกอบเหล่านี้ไปพัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

ตอนที่ 4

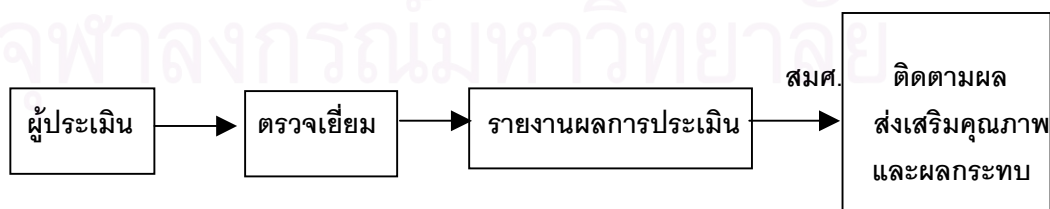
4.1 การพัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

ผู้วิจัยได้นำผลจากตอนที่ 3 มาพัฒนาเป็นแบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำองค์ประกอบฯ มาพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งจากแบบตรวจสอบฯ นี้ องค์ประกอบที่จะนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบฯ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ซึ่งในการนำเสนอ ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วว่า เนื่องจากการเรียงลำดับองค์ประกอบตามคำร้อยละของความแปรปรวนร่วม เกิดความกระจัดกระจายของข้อมูลที่ควรจะต้องอยู่ในส่วนเดียวกัน อาจก่อให้เกิดความสับสนในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยจึงขอแนะนำเสนอโดยเรียงลำดับองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการและแนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก

หลักการและแนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก ประกอบด้วย ส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ

1. จุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก ในการประเมินคุณภาพภายนอกมีจุดประสงค์เพื่อกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Factor Loading .488)
2. แนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก ในการประเมินคุณภาพภายนอกมีแนวปฏิบัติที่พึงยึดถือในด้านผู้ประเมิน ด้านการตรวจเยี่ยม ด้านรายงานผลการประเมิน และการติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพและผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษา โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดดังต่อไปนี้

จากข้างต้น เป็นแนวปฏิบัติโดยทั่วไปในการประเมินคุณภาพภายนอก กล่าวคือ คณะผู้ประเมินจะไปตรวจเยี่ยม เมื่อเสร็จสิ้นการตรวจเยี่ยม จะต้องเขียนรายงานการประเมิน ส่งให้ สมศ. และ สมศ.จะติดตามผลว่าสถาบันอุดมศึกษาได้มีการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ในรายงานการประเมินหรือไม่ หลังจากนั้น สมศ. ก็จะจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพ และผลจากการประเมินคุณภาพนี้ จะส่งผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษา

ผู้ประเมิน ในส่วนของผู้ประเมินจะต้องคำนึงถึงในการปฏิบัติเกี่ยวกับ จำนวนของผู้ประเมินในแต่ละคณะ การขึ้นทะเบียนผู้ประเมิน มาตรฐานการดำเนินงานของผู้ประเมิน หน้าที่ ประธานคณะผู้ประเมิน จรรยาบรรณผู้ประเมิน และการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ประเมิน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ก. จำนวนของผู้ประเมินภายนอกในแต่ละชุดควรขึ้นอยู่กับขนาดของสถาบัน และสิ่งที่จะประเมิน (Factor Loading. 465)

ข. สมศ. ควรจัดให้มีหน่วยทะเบียนผู้ประเมิน (Registry of Assessors) (Factor Loading . 498)

ค. ผู้ประเมิน ควรมีจรรยาบรรณตามที่ สมศ.กำหนด คือ เป็นกลาง เที่ยงตรง ประเมินตรงไปตรงมา สื่อสารชัดเจน ไม่แสวงหาผลประโยชน์ และมีความเป็นกัลยาณมิตร (Factor Loading . 590)

ง. ผู้ประเมินควรเคารพกฎเกณฑ์ กระบวนการ/ ขั้นตอน ที่ สมศ. กำหนด (Factor Loading .502)

จ. การประเมินทุกครั้ง คณะผู้ประเมินควรวางแผนกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้หลักฐาน (Evidence) ที่เพียงพอต่อการแสดงข้อคิดเห็นในรายงานผลการประเมิน (Factor Loading .713)

ฉ. การประเมินทุกครั้ง ประธานคณะผู้ประเมินควรควบคุมดูแลมอบหมายงานที่เหมาะสม ควรให้ผู้ประเมินเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และกระบวนการประเมินที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยการประสานงานกับกลุ่มประเมินตลอดเวลา และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ประเมินด้วย รวมทั้งมีการปรึกษาหารือถึงผลการประเมิน และข้อสรุป (Factor Loading. 627)

ช. การประเมินทุกครั้ง สมศ.ควรประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะผู้ประเมิน (Factor Loading. 589)

การตรวจเยี่ยม ในการตรวจเยี่ยมสถาบันอุดมศึกษาจะต้องคำนึงถึงจำนวนครั้งในแต่ละรอบ จำนวนวันของการประเมิน และกิจกรรมในการประเมิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ก. จำนวนครั้ง/รอบของการตรวจเยี่ยม การตรวจเยี่ยมควรจะดำเนินการรอบละหนึ่งครั้งหรือมากกว่า 1 ครั้ง (กรณีมีปัญหา) ซึ่งผลการประเมินเป็นการยืนยันว่าได้มาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ (Conformity Assessment) (Factor Loading .506)

ข. จำนวนวันของการตรวจเยี่ยม จำนวนวันของการตรวจเยี่ยมควรคำนึงถึงการเยี่ยมชมที่ครอบคลุมขนาดของสถาบันและขนาดของงาน และในขณะเดียวกันไม่เป็นภาระกับสถาบันอุดมศึกษามากเกินไป (Factor Loading .521)

ค. กิจกรรมในการตรวจเยี่ยม ในการตรวจเยี่ยมคณะผู้ประเมินภายนอกควรพบปะผู้บริหารและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ กระบวนการของการประเมิน สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง สุ่มและตรวจเยี่ยมหน่วยงานและภาควิชาเพื่อดูประสิทธิภาพของการประกันคุณภาพทั้งในระดับสถาบันลงถึงภาควิชา รวมถึงการประชุมพบปะผู้บริหารสถาบันหลังการประเมินเพื่อสรุปข้อค้นพบมาอภิปรายร่วมกันเพื่อวิเคราะห์ สรุปผล และให้ข้อเสนอแนะ (Factor Loading .504)

รายงานการประเมิน รายงานการประเมินจะต้องคำนึงถึง ลักษณะของรายงาน ระยะเวลาในการจัดทำ ผู้มีอำนาจรับรองรายงาน ผู้รับผิดชอบสาระในรายงาน ขอบเขตข้อมูล และคุณภาพของรายงาน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ก. สมศ.ควรกำหนดระยะเวลาการจัดทำรายงานการประเมินให้แล้วเสร็จ (Factor Loading .619)

ข. ลักษณะรายงานการประเมินควรมีส่วนทั้งที่เป็นข้อเท็จจริง (Fact) และข้อคิดเห็นเชิงตัดสิน (Judgement) (Factor Loading .685)

ค. การเขียนรายงานต้องเขียนให้ชัดเจน กระชับ รัดกุม และระมัดระวังการใช้คำ (Factor Loading .768)

ง. ในรายงานควรระบุถึงปัญหาที่ละเอียดอ่อน (Sensitive Issues) ด้วย (Factor Loading .530)

จ. สมศ. ควรเป็นผู้มีอำนาจในการรับรองรายงาน (Factor Loading .483)

- ฉ. คณะผู้ประเมินควรตรวจสอบรายงานการประเมินที่จะตีพิมพ์เผยแพร่ และ ควรรับผิดชอบสาระในรายงานนั้น (Factor Loading .655)
- ช. เมื่อคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายนอกจัดส่งรายงานการประเมินให้สมศ.เพื่อทำการรับรองแล้ว สมศ.ควรจัดทำข้อเสนอแนะในเชิงสร้างสรรค์ไปยังหน่วยงานต้นสังกัด (Factor Loading .681)
- ข. สมศ.ควรพิจารณาเกี่ยวกับขอบเขตของข้อมูลที่ควรเผยแพร่ (Factor Loading .567)
- ฅ. คณะผู้ประเมินควรให้ความสำคัญกับรายงานการประเมินเพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึงคุณภาพของคณะผู้ประเมิน (Factor Loading .694)

การติดตามผล การส่งเสริมเพื่อพัฒนาคุณภาพ และผลกระทบของการประเมินคุณภาพภายนอกต่อสถาบันอุดมศึกษา

ภายหลังการประเมินคุณภาพภายนอก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

- ก. สมศ.ควรเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาที่รับการประเมินร้องเรียน/ร้องทุกข์ได้ หากได้รับการประเมินไม่เป็นธรรม (Factor Loading .586)
- ข. สมศ.ควรประมวลประสบการณ์ในการประเมินคุณภาพที่พบเกี่ยวกับจุดอ่อนที่เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขให้เกิดการขยายความรู้ในทางปฏิบัติ (Factor Loading . 744)
- ค. สมศ.ควรใช้กระบวนการประเมินสร้างผู้ประเมินจากกลุ่มนักวิชาการซึ่งมาจากสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งเพื่อเกิดเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการซึ่งผู้ประเมินเหล่านี้ถือเป็นกลไกสำคัญในการขยายความรู้ด้านการปฏิบัติงานที่ดี (Good Practice) ให้กับสถาบันอุดมศึกษา (Factor Loading. 722)
- ง. สมศ.ควรจัดกิจกรรมติดตามผลการประเมิน (Assessment Follow - up Activities) ซึ่งจัดในรูปแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่องการประกันคุณภาพ (QA Workshops)หรือการประชุมสัมมนาเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นรวมทั้งกิจกรรมในเชิงของการพัฒนา (Developmental Activities) เพื่อเผยแพร่ Best Practice เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา (Factor Loading . 758)
- จ. สมศ.ควรติดตามผลสถาบันอุดมศึกษาเป็นรายกรณี (มีปัญหาไม่เป็นไปตามเกณฑ์)(Factor Loading : 533)

ฉ. ภายหลังการประเมินสถาบันอุดมศึกษาครบทุกแห่งในรอบแรก สมศ. ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นสำคัญ ๆ และปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการประเมิน (Factor Loading.752)

ช. ภายหลังการประเมินควรจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพ (Quality Enhancement Activities) ที่เน้นกระบวนการ ซึ่งให้เห็นการปฏิบัติงานที่ดี (Good Practice) ข้อควรปฏิบัติ (Codes of Conduct) สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในการประกันคุณภาพรวมถึงการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพในระดับชาติ และนานาชาติ (Factor Loading .659)

สถาบันอุดมศึกษา

ก. สถาบันอุดมศึกษาต้องติดตามผลการนำข้อเสนอแนะจากรายงานการประเมินไปปรับปรุงแก้ไข (Factor Loading . 653)

ข. ภายหลังการประเมิน สถาบันอุดมศึกษาควรจัดทำรายงานความก้าวหน้า (Progress Repor) ซึ่งสะท้อนถึงการตอบสนองของสถาบันอุดมศึกษาต่อข้อค้นพบในการประเมินและรายงานนี้ควรจัดทำภายใน 12 เดือนหลังจากการเผยแพร่รายงานการประเมิน (Factor Loading .495)

ค. สถาบันอุดมศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญของผลการประเมินเพราะส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง รายได้และแหล่งเงินอุดหนุนต่าง ๆ อีกทั้งผลการประเมินยังเป็นข้อมูลสำคัญต่อสาธารณชนในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในสถานศึกษา (Factor Loading .622)

ง. ผลของการประเมินทำให้สถาบันอุดมศึกษารู้จักตนเองและรับรู้ในสถานภาพที่แท้จริงของตนเอง สามารถใช้ผลการประเมินมาประกอบการพิจารณาในการกำหนดวิสัยทัศน์ การเปรียบเทียบสมรรถนะ (Benchmarking) เพื่อพัฒนาสถาบันสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการต่อไป (Factor Loading. 736)

อนึ่ง ในการตรวจเยี่ยม คณะกรรมการประเมินคุณภาพภายนอกจะต้องรู้ว่าประเมินอะไร ดังนั้น ประเด็นในการประเมินจึงเป็นสิ่งสำคัญ

องค์ประกอบที่ 2 ประเด็นในการประเมิน

ในการประเมินคุณภาพภายนอก ควรประเมินในประเด็นต่อไปนี้

ก. ควรเน้นการประเมินกลไกการจัดการคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา (Factor Loading .720)

ข. ควรเน้นการประเมินกระบวนการและมาตรฐานที่เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ แผนการดำเนินการ และผลลัพธ์ (Factor Loading .677)

ค. ควรเน้นการประเมินกลไกการติดตามและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา (Factor Loading. 593)

การที่จะประเมินตามประเด็นการประเมินให้มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับได้นั้น ก็จะต้องมีผู้ประเมินที่มีคุณภาพ ผู้ประเมินจึงมีความสำคัญยิ่ง

องค์ประกอบที่ 3 การจัดคณะผู้ประเมิน

ก. คณะผู้ประเมินภายนอกควรประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย เช่น ผู้มีประสบการณ์บริหารสถาบันอุดมศึกษา ผู้แทนภาคการค้า / อุตสาหกรรม นักวิชาชีพ เจ้าหน้าที่ประจำขององค์กรประเมินคุณภาพ ร่วมอยู่ด้วย (Factor Loading .547)

ข. คณะผู้ประเมินภายนอกควรมีตัวแทนผู้ใช้บัณฑิต ผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษา และนิสิต/นักศึกษาร่วมอยู่ด้วย (Stakeholders) (Factor Loading .576)

ค. ในคณะผู้ประเมินภายนอกควรมีผู้ประเมินจากต่างประเทศสถาบันเข้าร่วมในการประเมินเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Factor Loading. 719)

องค์ประกอบที่ 4 การคัดเลือกผู้ประเมิน

ในการคัดเลือกผู้ประเมินจะต้องพิจารณาทั้งในเรื่องประเภทผู้ประเมิน วิธีการคัดเลือก และการจ่ายค่าตอบแทน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ก. ผู้ประเมินรับเชิญ ควรผ่านการพิจารณาจาก สมศ. ให้เป็นผู้ประเมินเกียรติยศ (Factor Loading. 648)

ข. ผู้ประเมิน ควรผ่านกระบวนการทดสอบ/คัดเลือกจาก สมศ. (Factor Loading .483)

ค. ในส่วนของผู้ประเมินเกียรติยศ สมศ. ควรจ่ายค่าตอบแทนเป็นครั้งเป็นคราวตามจำนวนครั้งของการปฏิบัติงาน (Factor Loading . 561)

องค์ประกอบที่ 5 วิธีการคัดเลือกและประเมินผลผู้ประเมินในด้านจรรยาบรรณ

ก. สมศ. ควรใช้แบบทดสอบเชิงจิตวิทยาเพื่อทดสอบความมีจรรยาบรรณของผู้สมัครเป็นผู้ประเมิน ก่อนการคัดเลือก (Factor Loading . 759)

ข. ก่อนการคัดเลือก สมศ. ตรวจสอบประวัติ/ภูมิหลังของผู้สมัครเป็นผู้ประเมิน จากหน่วยงานต้นสังกัดของผู้สมัคร (Factor Loading .639)

ค. สมศ. ตรวจสอบ / ประเมินจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมิน โดยการจัดทำแบบสำรวจความคิดเห็นให้ผู้รับการประเมินแสดงความคิดเห็นทุกครั้งที่คุณประเมินได้ ประเมินงานนั้น ๆ แล้วเสร็จ หรือเป็นระยะ ๆ (Factor Loading .536)

องค์ประกอบที่ 6 ทักษะผู้ประเมิน

ก. ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ (Factor Loading .640)

ข. ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านการจัดการกับข้อมูล (Factor Loading .643)

ค. ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านการเขียน การอ่าน การสัมภาษณ์ การตั้งคำถาม การฟัง และการสังเกต (Factor Loading .621)

ง. ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านบุคลิก (Factor Loading .586)

จ. ผู้ประเมินควรรู้และเข้าใจกระบวนการประกันคุณภาพ (Factor Loading .471)

องค์ประกอบที่ 7 การประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต

ก. ผลของการประเมินภายนอกควรมีการจัดลำดับของสถาบัน (Ranking) โดยเรียงลำดับที่ตามผลการประเมิน (Factor Loading .746)

ข. การตรวจเยี่ยมควรจะดำเนินการรอบละ 2 ครั้งเพื่อตรวจสอบให้ครอบคลุม ลึก และถี่ ถ้วน (Factor Loading .749)

ค. คณะผู้ประเมินภายนอกควรมีตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิต่างประเทศร่วมอยู่ด้วย (Factor Loading . 544)

จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ ปราบกฐังต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.2 การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำองค์ประกอบไป พัฒนาเป็นรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำองค์ประกอบฯ ไปพัฒนาเป็นรูปแบบฯ โดยใช้แบบตรวจสอบฯ เพื่อสอบถามความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 11 คน ประกอบด้วยผู้ดำรงตำแหน่งสูงสุด/ผู้แทนซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงานกลางด้านการศึกษา และ / หรือ หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบด้านการประเมินคุณภาพภายนอก ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัยและสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รวม 3 คน ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ประเภทสถาบันละ 1 คน รวม 4 คน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ / ประสบการณ์หรือมีผลงานวิจัยด้านการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา 3 คน ประธานที่ประชุมอธิการบดี/ผู้แทน 1 คน (ดูรายนามในภาคผนวก ก.) เกี่ยวกับความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของการนำองค์ประกอบไปพัฒนาเป็นรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย และนำมาวิเคราะห์ความคิดเห็นต่าง ๆ ด้วยวิธีการหาค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็น

เกณฑ์ระดับคะแนนความคิดเห็นในเรื่องความเหมาะสม คือ

ระดับคะแนน 1.00 – 1.49 หมายถึง ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง

ระดับคะแนน 1.50 – 2.49 หมายถึง ไม่เหมาะสม

ระดับคะแนน 2.50 – 3.49 หมายถึง เหมาะสม

ระดับคะแนน 3.50 – 4.00 หมายถึง เหมาะสมอย่างยิ่ง

เกณฑ์ระดับคะแนนความคิดเห็นในเรื่องความเป็นไปได้ คือ

ระดับคะแนน 1.00 – 1.49 หมายถึง เป็นไปได้น้อยที่สุด

ระดับคะแนน 1.50 – 2.49 หมายถึง เป็นไปได้น้อย

ระดับคะแนน 2.50 – 3.49 หมายถึง เป็นไปได้มาก

ระดับคะแนน 3.50 – 4.00 หมายถึง เป็นไปได้มากที่สุด

ต่อจากนั้น ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่ผลการตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้

ที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 ขึ้นไป (ดูตารางผลการตรวจสอบในภาคผนวก จ.) มาสร้างรูปแบบฯ พร้อมทั้งพิจารณาข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาพร้อมไปด้วย ผลของการตรวจสอบ สรุปได้ดังนี้

ในภาพรวม ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยว่า องค์ประกอบที่มีความเหมาะสม และเป็นไปได้ ในการนำไปใช้พัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยมี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการและแนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก ประกอบด้วย

1.1 จุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก

1.2 แนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก 4 ด้าน ได้แก่ การเตรียมผู้ ประเมิน การจัดทำมีการตรวจสอบ การจัดทำรายงานการประเมิน และการติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพ และผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษา

องค์ประกอบที่ 2 ประเด็นการประเมิน

องค์ประกอบที่ 3 องค์ประกอบผู้ประเมิน

องค์ประกอบที่ 4 การคัดเลือกผู้ประเมิน

องค์ประกอบที่ 5 ทักษะผู้ประเมิน

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบที่เหมาะสมเหล่านี้ ไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย ดังต่อไปนี้

รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

การประเมินคุณภาพภายนอกตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกากำหนดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543 ดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ดังนั้น รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย จึงควรเริ่มจากจุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพ ซึ่งก็คือ เพื่อกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาคุณภาพ และดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อจุดประสงค์เป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพ แนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพจำเป็นต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ ฯ ซึ่งแนวปฏิบัตินี้เป็นการจัดการใน 4 เรื่อง ดังนี้

1. การเตรียมผู้ประเมิน
2. การจัดทำมีการตรวจเยี่ยม
3. การจัดทำรายงานผลการประเมิน

4. การติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพ และผลกระทบของการประเมินคุณภาพ
ต่อสถาบันอุดมศึกษา

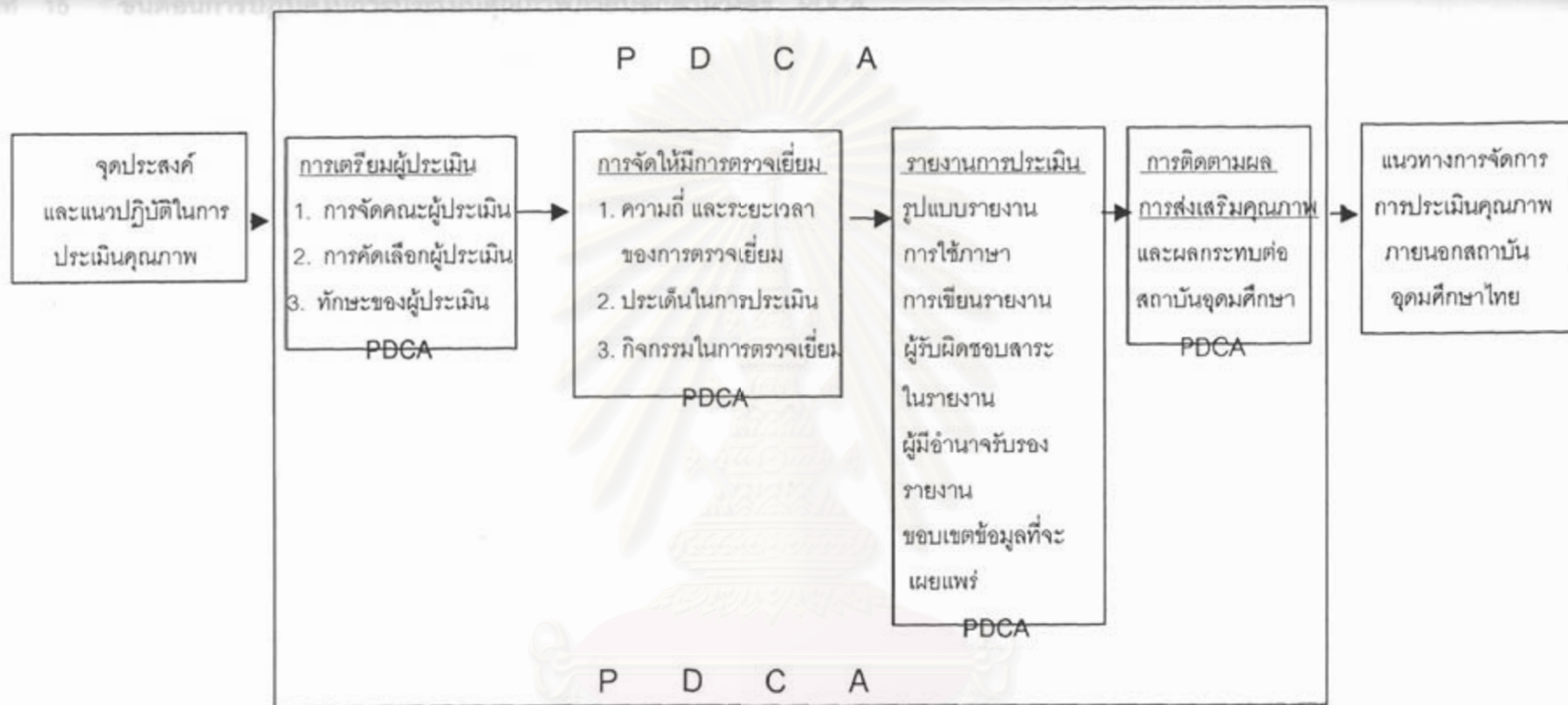
ในการเตรียมผู้ประเมิน จะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการจัดคณะผู้ประเมิน การคัดเลือกผู้
ประเมิน และทักษะผู้ประเมิน

ในการจัดให้มีการตรวจเยี่ยม จะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบประเด็นการประเมิน

ทั้งนี้ ในการจัดและดำเนินการตามรูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก
สถาบันอุดมศึกษาไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น การจัดการทั้ง 4 เรื่องข้างต้น ผู้วิจัยได้ใช้แนวความคิด
ตามหลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจรของ Deming ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน
(PDCA) คือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบประเมินผล (Check)
และการพัฒนาปรับปรุง (Act) (American Society for Quality,2002) มาเป็นกรอบการดำเนินการ
ในประเด็นหลักของแต่ละเรื่อง ดังแผนภาพที่จะเสนอต่อไป และรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติใน
การประเมินคุณภาพภายนอกตามวงจร PDCA ในตารางที่ 15

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วางแผน (Plan) →	ปฏิบัติตามแผน (Do) →	ตรวจสอบและประเมินผล (Check) →	นำผลประเมินมาปรับปรุงงาน (ACT)
<p>การเตรียมผู้ประเมิน</p> <p><u>การจัดคณะผู้ประเมิน</u></p> <p>ผู้ประเมิน ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย คือ ผู้มีประสบการณ์บริหารสถาบันอุดมศึกษา ผู้แทนภาคการค้า/อุตสาหกรรม นักวิชาชีพ เจ้าหน้าที่ประจำขององค์กร ประเมินคุณภาพ ตัวแทนผู้ใช้บัณฑิต ผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษา และนิสิต / นักศึกษา(Stakeholders) และควรมีผู้ประเมินจากต่างประเภทสถาบัน จำนวนผู้ประเมินภายนอกในแต่ละคณะขึ้นอยู่กับขนาดของสถาบันและสิ่งที่จะประเมิน</p>	<p>1.ตั้งคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาการจัดคณะผู้ประเมิน กำหนดจำนวนผู้ประเมินในแต่ละคณะให้ชัดเจนว่าสถาบันอุดมศึกษาขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ในแต่ละขนาด สถาบันควรมีผู้ประเมินจำนวนเท่าไร</p> <p>2.นำผลการพิจารณาไปกำหนดไว้ในกรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับอุดมศึกษา และประชาสัมพันธ์ ให้รับรู้ในวงกว้าง</p>	<p>ตรวจสอบและประเมินผล ดังต่อไปนี้</p> <p>1.ได้มีการกำหนดองค์ประกอบของผู้ประเมิน และจำนวนผู้ประเมินในแต่ละคณะตามขนาดสถาบันไว้อย่างชัดเจนหรือไม่</p> <p>2. ได้นำสิ่งที่กำหนดไว้ตีพิมพ์เผยแพร่ในกรอบแนวทางทบทวนประเมินคุณภาพภายนอก ระดับอุดมศึกษา และมีการประชาสัมพันธ์ ในวงกว้างหรือไม่โดยประเมินจากสถาบัน อุดมศึกษา/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้สนใจได้รับทราบทั่วถึงหรือไม่</p>	<p>ในทุกประเด็น หากส่งผลให้ได้ผู้ประเมินที่มีคุณภาพ ก็เป็นการยืนยันว่า การดำเนินการเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องแล้ว หากผลการตรวจสอบฯ พบว่า มีการกำหนด และมีการประชาสัมพันธ์โดยสถาบันอุดมศึกษา / หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รับทราบอย่างทั่วถึงก็ยืนยันว่าการดำเนินการเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องแล้ว แต่ถ้ายังมีไม่ได้มีการกำหนดไว้ หรือยังไม่เป็นที่รับทราบอย่างทั่วถึง สืบเนื่องจากการประชาสัมพันธ์ ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ก็ต้องนำผลการประเมินไปปรับปรุงแผนในเรื่องการจัดคณะผู้ประเมินต่อไป</p>

วางแผน (Plan) →	ปฏิบัติตามแผน (Do) →	ตรวจสอบและประเมินผล (Check) →	นำผลประเมินมาปรับปรุงงาน (ACT)
<p>การคัดเลือกผู้ประเมิน</p> <p>1. จำแนกประเภทผู้ประเมิน เป็น ผู้ประเมินเกียรติยศ(รับเชิญ) และ ผู้สนใจสมัครเป็นผู้ประเมิน</p> <p>2. กำหนดจรรยาบรรณที่พึงประสงค์ ให้มีในผู้ประเมิน คือ เป็นกลาง เพียงตรง ประเมินตรงไปตรงมา สื่อสารชัดเจน ไม่ แสวงหาผลประโยชน์ และมีความเป็น กัลยาณมิตร</p>	<p>1. ตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณา กำหนดคุณสมบัติว่าผู้ประเมินแต่ละ ประเภทควรมีคุณสมบัติอย่างไร</p> <p>2. วิธีได้มาซึ่งผู้ประเมิน</p> <p>2.1 ผู้ประเมินเกียรติยศ(รับเชิญ) ผ่านระบบการสรรหา การกลั่นกรอง คัดเลือก และ สมศ. ทำการทาบตาม โดยมีหนังสือเชิญอย่างเป็นทางการ</p> <p>2.2 ผู้สนใจสมัครเป็นผู้ประเมิน สมศ. ดำเนินการโดย</p> <p>2.2.1 ประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง</p>	<p>ตรวจสอบและประเมินผล ดังต่อไปนี้</p> <p>1. ได้มีการกำหนดคุณสมบัติผู้ประเมิน แต่ละประเภทหรือไม่ อย่างไร</p> <p>2. วิธีได้มาซึ่งผู้ประเมิน</p> <p>2.1 มีระบบการสรรหา กลั่นกรอง และคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นผู้ประเมิน เกียรติยศหรือไม่ ระบบดังกล่าวมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร</p> <p>2.2 กระบวนการคัดเลือกผู้ประเมิน จากผู้สนใจสมัครเป็นผู้ประเมิน มีการ ประชาสัมพันธ์ในวงกว้างหรือไม่</p>	<p>1. ถ้าคุณสมบัติของผู้ประเมินในแต่ละ ประเภทยังไม่เหมาะสม ก็ต้องปรับปรุงใน การวางแผนในประเด็นนี้ต่อไป</p> <p>2. วิธีได้มาซึ่งผู้ประเมิน ถ้าระบบและ กระบวนการในการได้มาซึ่งผู้ประเมิน แต่ละประเภท ยังไม่ครอบคลุมหรือมี ประสิทธิภาพเพียงพอ ก็ต้องแก้ไขโดย ปรับปรุงระบบและกระบวนการใหม่</p>

วางแผน (Plan) →	ปฏิบัติตามแผน (Do) →	ตรวจสอบและประเมินผล (Check) →	นำผลประเมินมาปรับปรุงงาน (ACT)
<p>การคัดเลือกผู้ประเมิน (ต่อ)</p>	<p>2.2.2 ทดสอบ และคัดเลือกตามกระบวนการที่กำหนด ในขณะที่ดำเนินการในขั้นตอนนี้ เพื่อให้ได้ผู้ประเมินที่มีจรรยาบรรณที่พึงประสงค์ สมศ. ควรหาแนวทางในการสอบถามประวัติ/ภูมิหลังของผู้สมัครเป็นผู้ประเมินจากหน่วยงานต้นสังกัดของผู้สมัครฯ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงมาประกอบการพิจารณาคัดเลือก</p> <p>2.3 มีระบบการสรรหา การคัดเลือกตัวแทนผู้ใช้บัณฑิต ผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษา และนิสิตนักศึกษา ที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ตัวแทนกลุ่มนั้นๆ อย่างแท้จริง</p>	<p>ตรวจสอบฯ ดูว่า กระบวนการทดสอบและคัดเลือก ทำให้ได้ผู้ประเมินที่มีคุณภาพหรือไม่ และการที่จะให้ได้ผู้ประเมินที่มีจรรยาบรรณที่พึงประสงค์ โดยสอบถามประวัติ/ภูมิหลังของผู้สมัครเป็นผู้ประเมินจากหน่วยงานต้นสังกัดของผู้สมัครฯ ได้ข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อถือหรือไม่ เพียงไร</p> <p>2.3 ตรวจสอบฯ ดูว่า มีระบบการสรรหา การคัดเลือกที่เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้ได้นักศึกษาที่สามารถเป็นตัวแทนกลุ่มนั้นๆ อย่างแท้จริงหรือไม่</p>	<p>2.3 หากผลการตรวจสอบและประเมินผล พบว่าการให้ตัวแทนผู้ใช้บัณฑิต ผู้ปกครอง นิสิต/นักศึกษา และนิสิตนักศึกษา เข้าร่วมในคณะผู้ประเมินมีจุดบกพร่อง ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกไม่สามารถเป็นตัวแทนกลุ่มนั้นๆ อย่างแท้จริง ก็ต้องแก้ไขในการวางแผน เกี่ยวกับการคัดเลือกครั้งต่อไป</p>

วางแผน (Plan) →	ปฏิบัติตามแผน (Do) →	ตรวจสอบและประเมินผล (Check) →	นำผลประเมินมาปรับปรุงงาน (ACT)
<p>การคัดเลือกผู้ประเมิน (ต่อ)</p> <p>3. จัดทำหน่วยทะเบียนผู้ประเมิน (Registry of Assessors)</p>	<p>3. จัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประเมินโดยมีกรกำหนดวาระ และปรับเปลี่ยนข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ</p>	<p>3. ตรวจสอบว่าได้จัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประเมินหรือไม่ ฐานข้อมูลดังกล่าวให้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากน้อยเพียงไร และมีการปรับเปลี่ยนให้ทันสมัยหรือไม่</p>	<p>3. หากผลการตรวจสอบและประเมินผลพบว่า ข้อมูลที่จำเป็นต่อการนำไปใช้ยังไม่ครอบคลุม ก็ต้องนำผลการตรวจสอบไปปรับปรุงแก้ไขในจัดทำหน่วยทะเบียนผู้ประเมิน (Registry of Assessors) ต่อไป</p>

วางแผน (Plan) →	ปฏิบัติตามแผน (Do) →	ตรวจสอบและประเมินผล (Check) →	นำผลประเมินมาปรับปรุงงาน (ACT)
<p>การเตรียมความพร้อมให้กับผู้ประเมิน</p> <p>พัฒนาทักษะ พัฒนาให้ผู้ประเมินมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ รู้และเข้าใจกระบวนการประกันคุณภาพ การจัดการข้อมูล การเขียน การอ่าน การสัมภาษณ์ การตั้งคำถาม การฟังและการสังเกต รวมทั้งมีทักษะอันเป็นลักษณะภายในตัวบุคคล เช่น มีไหวพริบ แม่นยำ ตรงประเด็น ฯ</p>	<p>จัดอบรมให้ผู้ผ่านการคัดเลือกเป็นผู้ประเมินได้รับการพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ รู้และเข้าใจกระบวนการประกันคุณภาพ การจัดการข้อมูล การเขียน การอ่าน การสัมภาษณ์ การตั้งคำถาม การฟัง และการสังเกต</p>	<p>ตรวจสอบและประเมินผลดูว่า ผู้ประเมินได้รับการพัฒนาทักษะโดยมีทักษะตามที่กำหนดไว้หรือไม่โดยวิธีการวัดอาจใช้แบบทดสอบทักษะผู้ประเมินมาวัด โดยวัดก่อนและหลังการฝึกอบรมเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ส่วนการประเมินผลว่าผู้ประเมินมีจรรยาบรรณตามที่ สมศ. กำหนดไว้หรือไม่ เพียงไร โดย สมศ. จัดทำแบบสำรวจความคิดเห็นให้ผู้รับการประเมินแสดงความคิดเห็นทุกครั้ง ที่ผู้ประเมินได้ประเมินงานนั้น ๆ แล้วเสร็จ</p>	<p>หากผลการตรวจสอบและประเมินผลพบว่า ผู้ประเมินยังมิได้รับการพัฒนาทักษะในบางด้าน ก็อาจจะต้องพิจารณาเนื้อหาหลักสูตรเกี่ยวกับทักษะในด้านนั้น ๆ หรือเทคนิคที่นำมาใช้ในการอบรมเพื่อปรับปรุงแก้ไขในส่วนดังกล่าวต่อไป ส่วนการประเมินผลผู้ประเมินว่ามีจรรยาบรรณหรือไม่โดยสำรวจความคิดเห็นจากผู้รับการประเมิน ถ้าพบว่า อาจไม่เป็นธรรมนักกับผู้ประเมิน อาจปรับปรุงด้วยการให้คณะผู้ประเมินประเมินกันเองด้วย เป็นต้น</p>

วางแผน (Plan) →	ปฏิบัติตามแผน (Do) →	ตรวจสอบและประเมินผล (Check) →	นำผลประเมินมาปรับปรุงงาน (ACT)
<p>การเตรียมความพร้อมให้กับผู้ประเมิน(ต่อ)</p> <p>จัดทำมาตรฐานการดำเนินงานของผู้ประเมิน</p>	<p>1.แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานของผู้ประเมินเพื่อให้เป็นกรอบการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และเป็นมาตรฐานเดียวกัน และมีการระบุอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบซึ่งผู้ประเมินควรเคารพกฎเกณฑ์กระบวนการ ขั้นตอน ที่ สมศ. กำหนด</p> <p>2.อบรม ชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ประเมินในเรื่องมาตรฐานการดำเนินงานของผู้ประเมินเพื่อให้วิธีปฏิบัติและมาตรฐานเป็นไปในแนวทางเดียวกันซึ่งจะส่งผลให้ผลการประเมินเปรียบเทียบกันได้ระหว่างสถาบันแม้ว่าผู้ประเมินจะต่างชุดกัน</p>	<p>1.ตรวจสอบและประเมินผลดูว่า ได้มีการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานของผู้ประเมินหรือไม่ กรอบการปฏิบัติงานดังกล่าว มีความชัดเจน ครบคลุมหรือไม่เพียงไร</p> <p>2. ตรวจสอบและประเมินผลดูว่า ได้มีการอบรม ชี้แจง ทำความเข้าใจกับผู้ประเมินในเรื่องมาตรฐานการดำเนินงานของผู้ประเมิน หรือไม่ ผู้ประเมินมีความเห็นเกี่ยวกับมาตรฐานดังกล่าวอย่างไร</p>	<p>1. หากผลการตรวจสอบฯ พบว่า มีการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานของผู้ประเมิน หากแต่ยังไม่ชัดเจน หรือ ครบคลุมเพียงพอ ก็จะต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องดังกล่าว</p> <p>2. หากผลการตรวจสอบฯ พบว่า มีการอบรม ทำความเข้าใจกับผู้ประเมินในเรื่องดังกล่าว หากแต่ผู้ประเมินยังมีข้อกังขาในบางประเด็นในทางปฏิบัติ ก็ควรพิจารณาหารือร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่นำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน</p>

วางแผน (Plan) →	ปฏิบัติตามแผน (Do) →	ตรวจสอบและประเมินผล (Check) →	นำผลประเมินมาปรับปรุงงาน (ACT)
<p>การเตรียมความพร้อมให้กับผู้ประเมิน(ต่อ)</p> <p>จัดพี่เลี้ยง</p>	<p>คัดเลือกผู้ประเมินที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ผู้ประเมินมาแล้วระยะหนึ่ง ทำหน้าที่พี่เลี้ยงให้คำแนะนำแก่ผู้ประเมินใหม่</p>	<p>ตรวจสอบและประเมินผลดูว่า การมีระบบพี่เลี้ยงมีประโยชน์ต่อผู้ประเมินใหม่หรือไม่ เพียงไร โดยอาจสำรวจความคิดเห็นผู้ประเมินใหม่ในเรื่องนี้</p>	<p>หากผลการตรวจสอบและประเมินผลพบว่า ระบบพี่เลี้ยงมีประโยชน์ หากแต่มีข้อควรปรับปรุงบางประการ ก็ควรนำผลหรือข้อเสนอแนะมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาระบบพี่เลี้ยงต่อไป</p>
<p>การจัดให้มีการตรวจเยี่ยม</p> <p>ความถี่ และระยะเวลาในการตรวจเยี่ยม</p> <p>กำหนดจำนวนครั้ง/รอบของการตรวจเยี่ยม</p> <p>ว่า ควรดำเนินการรอบละ 1 ครั้งหรือมากกว่า 1 ครั้งกรณีมีปัญหา (ไม่เป็นไปตามเกณฑ์) และในอนาคต การตรวจเยี่ยมควร</p>	<p>1. กำหนดไว้ในกรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษาถึงข้อกำหนดในเรื่องจำนวนครั้ง/รอบของการตรวจเยี่ยม และจำนวนวัน/ครั้งของการตรวจเยี่ยม</p>	<p>ควรตรวจสอบและประเมินผลว่า ในปัจจุบันที่กำหนดให้มีการตรวจเยี่ยมรอบละ 1 ครั้ง (1 ครั้งในทุก 5 ปี) เป็นระยะเวลาที่เหมาะสมหรือไม่ หรือการกำหนดจำนวนวันต่อครั้งของการตรวจเยี่ยม</p>	<p>ในทุกประเด็น หากส่งผลให้การตรวจเยี่ยมมีคุณภาพ ก็เป็นการยืนยันว่า การดำเนินการเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องแล้ว</p> <p>หากการตรวจสอบและประเมินผล พบว่า ระยะเวลาที่กำหนดไว้ไม่เหมาะสม เพราะทั้งระยะเวลาเนิ่นนานเกินไป ก็นำผลการตรวจสอบ ฯ มาพิจารณาทบทวนการ</p>

วางแผน (Plan) →	ปฏิบัติตามแผน (Do) →	ตรวจสอบและประเมินผล (Check) →	นำผลประเมินมาปรับปรุงงาน (ACT)
<p>ดำเนินการรอบละ 2 ครั้งเพื่อตรวจสอบให้ครอบคลุม ลึก และถี่ถ้วน กำหนดจำนวนวัน/ครั้งของการตรวจเยี่ยม โดยคำนึงถึงขนาดของสถาบันและขนาดของงาน และขณะเดียวกัน มิให้เป็นภาระกับสถาบันอุดมศึกษามากเกินไป</p> <p><u>ประเด็นในการประเมิน</u> ประเมินกลไกการจัดการคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา ประเมินกระบวนการและมาตรฐานที่เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ แผนการดำเนินการ และผลลัพธ์ ประเมินกลไกการติดตามและพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา</p>	<p>2. แจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ</p> <p>1. กำหนดไว้ในรอบการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษา</p> <p>2. แจ้งให้สถาบันอุดมศึกษาได้รับทราบ</p>	<p>ก็เช่นกัน ต้องตรวจสอบว่าการกำหนดดังกล่าว เมื่อนำไปดำเนินการแล้วเหมาะสมหรือไม่กับการเยี่ยมชมที่ครอบคลุมถึงขนาดสถาบันและขนาดของงาน และในขณะเดียวกัน ไม่เป็นภาระกับสถาบันอุดมศึกษามากเกินไป</p> <p>ควรตรวจสอบและประเมินผลว่า ใน การดำเนินการประเมินตามประเด็นการประเมินที่กล่าวถึงนี้ เหมาะสมหรือไม่เพียงไร มาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่ใช้วัดวัดได้ครอบคลุมหรือไม่ เพียงไร</p>	<p>กำหนดจำนวนครั้ง/รอบของการตรวจเยี่ยม และการกำหนดจำนวนวัน/ครั้งของการตรวจเยี่ยม ก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน</p> <p>หากการตรวจสอบและประเมินผล พบว่า ประเด็นการประเมินที่กล่าวถึงนี้ ไม่เหมาะสม มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ มีความชัดเจนไม่เพียงพอ วัดได้ไม่ครอบคลุม ก็ต้องนำผลการประเมินมาพิจารณาทบทวนในการวางแผนครั้งต่อไป</p>

วางแผน (Plan) →	ปฏิบัติตามแผน (Do) →	ตรวจสอบและประเมินผล (Check) →	นำผลประเมินมาปรับปรุงงาน (ACT)
<p>กิจกรรมในการตรวจเยี่ยม มีดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. คณะผู้ประเมินคุณภาพภายนอกควรพบปะผู้บริหารและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และกระบวนการประเมิน 2. สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง 3. สุ่มและตรวจเยี่ยมหน่วยงานและภาควิชาเพื่อดูประสิทธิภาพของการประกันคุณภาพทั้งในระดับสถาบันลงถึงภาควิชา 4. ประชุมพบปะผู้บริหารสถาบันหลังการประเมินเพื่อสรุปข้อค้นพบมาอภิปรายร่วมกันเพื่อวิเคราะห์ สรุปผล และให้ข้อเสนอแนะ 	<p>ก่อนการตรวจเยี่ยม สมศ.ต้องดำเนินการดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สมศ. ต้องเตรียมความพร้อมในด้านผู้ประเมิน คือ การจัดคณะผู้ประเมินติดต่อประสานกับผู้ประเมินในเรื่องวันเวลา และจัดส่งเอกสารรายงานประจำปีให้กับผู้ประเมิน 2. แจ้งให้สถาบันอุดมศึกษารับทราบกำหนดการ และกิจกรรมในการตรวจเยี่ยม โดยมีการปรึกษาหารือติดต่อประสานกัน 3. อำนวยความสะดวกในการเดินทาง โดยเฉพาะ เมื่อคณะผู้ประเมินต้องเดินทางไปประเมินในสวนภูมิภาค 	<p>ตรวจสอบและประเมินผลดูว่า ในระยะเวลาที่กำหนดไว้ กิจกรรมตรวจเยี่ยมดังกล่าว จะดำเนินการได้ครอบคลุมหรือไม่ การสุ่มดูภาควิชาเป็นไปได้หรือไม่ ในระยะเวลาที่จำกัด ควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมใด อีกทั้งควรประเมินผลความพึงพอใจต่อกิจกรรมการตรวจเยี่ยมของสถาบันที่รับการประเมิน</p>	<p>หากการตรวจสอบและประเมินผล พบว่า สมศ. ได้ใช้รูปแบบกัลยาณมิตรในการประเมิน(Amaicable Assessment Model) คือ มุ่งสร้างเจตคติที่ดี และพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก และการสร้างศรัทธาความไว้วางใจต่อผู้ประเมินที่มีความเป็นมิตรต่อกัน ซึ่งถือเป็นจุดเด่น สมศ. อาจส่งเสริมจุดเด่นนี้ในแผนครั้งต่อไป ด้วยการเข้าไปเยี่ยมเยียน สร้างความคุ้นเคยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้บริหารและผู้รับผิดชอบการประกันคุณภาพของสถาบันเพื่อรับรู้ถึงวัฒนธรรม แนวคิด และปัญหาของสถาบันนั้น ๆ ก่อนการตรวจเยี่ยมจริง เป็นต้น</p>

สถาบันนวัตยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วางแผน (Plan) →	ปฏิบัติตามแผน (Do) →	ตรวจสอบและประเมินผล (Check) →	นำผลประเมินมาปรับปรุงงาน (ACT)
<p>การจัดทำรายงานการประเมิน</p> <p>รูปแบบของรายงาน การเขียนรายงาน การใช้ภาษา การระบุถึงปัญหาที่ละเอียดอ่อน (Sensitive Issues) ผู้รับผิดชอบสาระในรายงาน ผู้มีอำนาจรับรองรายงาน ระยะเวลาในการจัดทำรายงาน ขอบเขตข้อมูลที่จะเผยแพร่</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตั้งคณะกรรมการขึ้นมารับผิดชอบและดำเนินการในการพัฒนาคุณภาพรายงานการประเมิน 2. ประชุมผู้ประเมินเพื่อชี้แจง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายงานการประเมิน การระมัดระวังในการเขียนรายงาน และการให้ข้อคิดเห็น 3. ในส่วนที่เกี่ยวกับขอบเขตข้อมูลที่จะเผยแพร่ สมศ. ควรหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยยึดเป้าหมายประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ในขณะเดียวกัน ก็ควรคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ในด้านการเผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณชน 	<p>ตรวจสอบประเมินผลดูว่า การดำเนินการตามแผนฯในประเด็นต่าง ๆ เช่น ลักษณะของรายงาน การใช้ภาษาในรายงาน ผู้รับผิดชอบสาระในรายงาน ผู้มีอำนาจรับรองรายงาน ขอบเขตข้อมูลที่จะเผยแพร่ การระบุปัญหาละเอียดอ่อน และข้อเสนอแนะ ระยะเวลาในการจัดทำรายงาน เป็นไปในทิศทางที่จะพัฒนาคุณภาพรายงานการประเมินหรือไม่ เพียงไร มีปัญหาที่ตรงจุดใด โดยอาจสำรวจความคิดเห็นโดยอาศัยข้อมูลย้อนกลับทั้งจากสถาบันอุดมศึกษา และผู้ประเมิน</p>	<p>ในทุกประเด็น หากส่งผลให้การจัดทำรายงานมีคุณภาพ ก็เป็นการยืนยันว่า การดำเนินการเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องแล้ว หากตรวจสอบและประเมินผลแล้ว พบว่าการดำเนินการไม่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพรายงานฯก็ตั้งดูว่าในเรื่องใด เช่น เรื่องของการระบุปัญหาละเอียดอ่อน ซึ่งสร้างความไม่พึงพอใจให้กับสถาบันอุดมศึกษา สมศ. ก็ควรพิจารณาทบทวนขั้นตอนการปฏิบัติตามแผนในประเด็นทำความเข้าใจกับคณะผู้ประเมินถึงวิธีการเขียนรายงาน และหาแนวทางแก้ไขเพื่อใช้ในการปรับปรุงแผนในครั้งต่อไป</p>

สถาบันวิทยาลัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วางแผน (Plan) →	ปฏิบัติตามแผน (Do) →	ตรวจสอบและประเมินผล (Check) →	นำผลประเมินมาปรับปรุงงาน (ACT)
<p>การจัดทำรายงานการประเมิน (ต่อ)</p>	<p>4. หากมีปัญหาเกี่ยวกับรายงานการประเมิน และหาข้อยุติมิได้ ควรนำเสนอคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพรายงานการประเมินที่ สมศ. แต่งตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาหาข้อยุติ</p>		
<p>การติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพ และผลกระทบของการประเมินคุณภาพภายนอกต่อสถาบันอุดมศึกษา</p> <p>ติดตามผล สมศ. ควรติดตามความก้าวหน้า ที่สถาบันอุดมศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองต่อข้อค้นพบในรายงานการประเมิน จัดกิจกรรมติดตามผลการประเมิน ศึกษาวิจัยในประเด็นสำคัญๆ และปัญหาที่</p>	<p>1. ผู้ที่รับผิดชอบติดตามผลโดยติดตามจากรายงานความคืบหน้า ที่สถาบันอุดมศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองต่อข้อค้นพบในรายงานการประเมิน</p> <p>2. จัดประชุมสัมมนาเพื่อรับทราบความ</p>	<p>ตรวจสอบและประเมินผลดูว่า การติดตามผลในรูปแบบวิธีการต่าง ๆ ข้างต้น สมศ. ได้ทำครบหรือไม่ การดำเนินการตามรูปแบบวิธีการ มีจุดเด่น และจุดที่ต้องปรับปรุงตรงไหน</p>	<p>ในทุกประเด็น หากส่งผลให้การติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ก็เป็นการยืนยันว่า การดำเนินการเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องแล้ว</p> <p>ถ้าตรวจสอบและประเมินผลแล้ว พบว่า การพัฒนาเป็นไปอย่างล่าช้า สืบเนื่องจากผู้บริหารไม่เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพ สมศ. อาจขอความร่วมมือกับต้นสังกัดของสถาบันอุดม</p>

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วางแผน (Plan) →	ปฏิบัติตามแผน (Do) →	ตรวจสอบและประเมินผล (Check) →	นำผลประเมินมาปรับปรุงงาน (ACT)
<p>การติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพ และผลกระทบของการประเมินคุณภาพ ภายนอกต่อสถาบันอุดมศึกษา (ต่อ)</p> <p>เกิดขึ้นจากกระบวนการประเมิน และ ควรติดตามผลสถาบันอุดมศึกษาเป็นราย กรณี (ที่มีปัญหาไม่เป็นไปตามเกณฑ์) นอกจากนี้ ควรประมวลประสบการณ์ ในการประเมินคุณภาพที่พบเกี่ยวกับ จุดอ่อนที่เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขให้เกิดการ ขยายความรู้ในทางปฏิบัติ</p>	<p>คิดเห็นและความคืบหน้าในการพัฒนา คุณภาพหลังการเผยแพร่รายงานการ ประเมิน โดยการจัดสัมมนานี้ สมศ. อาจจัดขึ้นเอง หรือจัดร่วมกับหน่วยงาน ต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษา</p> <p>3.ติดตามผลโดยทำการวิจัยเชิงพัฒนา เช่น การสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการ ประเมินเพื่อหาแนวทางแก้ไข</p> <p>4.สมศ. ควรติดตามผลสถาบันอุดมศึกษา เป็นรายกรณี(ที่มีปัญหาไม่เป็นไปตาม เกณฑ์) โดยอาจใช้วิธีการเข้าไปเยี่ยมเยียน</p>		<p>ศึกษาจัดโครงการ/กิจกรรมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึก กระตุ้นให้ ผู้บริหารทุกระดับตระหนักถึงบทบาท ของตนในการผลักดันให้เกิดการพัฒนา คุณภาพ โดยมีจิตสำนึกในการรับ ผิดชอบต่อผลผลิต และการใช้ทรัพยากร อย่างคุ้มค่า เป็นต้น</p>

สถาบันราชภัฏวชิรเวศน์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วางแผน (Plan) →	ปฏิบัติตามแผน (Do) →	ตรวจสอบและประเมินผล (Check) →	นำผลประเมินมาปรับปรุงงาน (ACT)
<p>การติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพ และผลกระทบของการประเมินคุณภาพ ภายนอกต่อสถาบันอุดมศึกษา (ต่อ)</p> <p>การส่งเสริมคุณภาพ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริม คุณภาพ ใช้กระบวนการประเมินสร้าง ผู้ประเมินให้เป็นเครือข่ายอย่างไม่เป็น ทางการเพื่อให้เกิดการขยายความรู้ด้าน การปฏิบัติงานที่ดี (Good Practice) ให้ กับสถาบันอุดมศึกษา และควรทำการวิจัย เชิงพัฒนาเพื่อหาแนวทางใหม่ ๆ ในการ ส่งเสริมคุณภาพ</p>	<p>สอบถามความคืบหน้าในการปรับปรุงแก้ไข หรืออาจประสานข้อมูลจากหน่วยงาน ต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อร่วมกัน หาแนวทางแก้ไข</p> <p>1. สมศ. หรือ สมศ. ร่วมกับหน่วยงาน ต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษา ควร จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพที่เน้น กระบวนการ ซึ่งให้เห็นการปฏิบัติงานที่ดี (Good Practice) ข้อควรปฏิบัติ (Codes of Conduct) สำหรับสถาบันอุดมศึกษา ในการประกันคุณภาพรวมถึงการพัฒนา</p>	<p>ตรวจสอบประเมินผลดูว่า การดำเนินการ ตามแผนฯ ในประเด็นต่าง ๆ เช่น ทำวิจัย เชิงพัฒนาเพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนว ทางในการส่งเสริมคุณภาพ การประชุม สัมมนาเพื่อเผยแพร่แบบอย่างที่ดี และข้อ ควรปฏิบัติ เป็นการส่งเสริมให้เกิดการ พัฒนาคุณภาพหรือไม่ แนวทางที่</p>	<p>ถ้าตรวจสอบและประเมินผลแล้ว การ ดำเนินการไม่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ และค้นพบว่า แผนที่วางไว้ยังไม่เพียงพอ ควรเฝ้าติดตามการปฏิบัติงาน เช่น การจัดเงิน อุดหนุนให้สถาบันอุดมศึกษาเพื่อส่งเสริม คุณภาพ ก็ควรนำไปใช้ในการวางแผน ครั้งต่อไป</p>

วางแผน (Plan) →	ปฏิบัติตามแผน (Do) →	ตรวจสอบและประเมินผล (Check) →	นำผลประเมินมาปรับปรุงงาน (ACT)
<p>การติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพ และผลกระทบของการประเมินคุณภาพ ภายนอกต่อสถาบันอุดมศึกษา (ต่อ)</p>	<p>มาตรฐานและคุณภาพในระดับชาติ และนานาชาติ</p> <p>2. สมศ. ควรพัฒนาเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการของผู้ประเมิน เพื่อผู้ประเมินเหล่านี้ จะขยายความรู้ด้านการปฏิบัติงานที่ดี (Good Practice) เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพให้กับสถาบันอุดมศึกษา</p> <p>3. ทำการวิจัยเชิงพัฒนาเพื่อให้เห็นตัวอย่างที่ดีของสถาบันอุดมศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการรับการประเมินคุณภาพ ภายนอก แนวทางการบริหารจัดการคุณภาพของสถาบันนั้น ๆ</p>	<p>กำหนดไว้เพียงพอหรือไม่ หรือมีข้อควรปรับปรุงแก้ไขจุดใด</p>	

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ซึ่งแบ่งขั้นตอนการวิจัยตามวัตถุประสงค์ออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สาระการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาของในประเทศและต่างประเทศภายใต้กรอบ พ.ร.บ และ พ.ร.ฎ โดยวิธีวิเคราะห์สาระ (Content Analysis) จากข้อมูลที่เป็นหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ จำนวน 48 รายการ (ดูรายชื่อเอกสารได้ในภาคผนวก ข) ทำให้ได้ร่างกรอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยภายใต้กรอบ พ.ร.บ และ พ.ร.ฎ และร่างองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

ขั้นตอนที่ 2 นำแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยไปสอบถามผู้บริหารสูงสุด และผู้ที่รับผิดชอบหรือดูแลงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับสถาบันในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งนายกสมาคม/องค์กรวิชาชีพหรือผู้แทน และผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งสิ้น 351 คน และนำผลมาวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) นอกจากนี้ ยังได้สัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบจากการประเมินคุณภาพภายนอกเพิ่มเติม อันได้แก่ สำนักงบประมาณ ผู้ใช้บัณฑิตใน นิสิต/นักศึกษา และผู้ปกครอง นิสิต/นักศึกษารวมสัมภาษณ์เพิ่มเติมทั้งสิ้น 12 คน ทำให้ได้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

ขั้นตอนที่ 3 นำผลจากทั้ง 2 ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้นมาพัฒนาเป็นแบบสอบถามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำองค์ประกอบไปพัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย จากนั้น นำเสนอกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และขอรับข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 11 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงานกลางด้านการศึกษา 3 คน ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ประเภทสถาบันละ 1 คน รวม 4 คน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มี

ความรู้ความเชี่ยวชาญ / ประสบการณ์ หรือมีผลงานวิจัยด้านการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา 3 คน และประธานที่ประชุมอธิการบดี/ ผู้แทน 1 คน

ขั้นตอนที่ 4 สรุปข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิในขั้นตอนที่ 3 ผสมกับแนวคิดในการสร้างรูปแบบ และแนวคิดหลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA) นำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยที่สมบูรณ์

การสรุปข้อค้นพบสุดท้าย ผู้วิจัยในฐานะเป็นเครื่องมือวิจัยประเภทหนึ่ง ได้ทำการสรุปรวมข้อค้นพบโดยการประมวลอ้างอิงข้อค้นพบที่สอดคล้องกับทฤษฎีทางการอุดมศึกษาและผลงานวิจัยของนักการศึกษาที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จนได้ข้อค้นพบจากการวิจัย 4 ประการ ดังนี้

1. ได้กรอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นหลักการปฏิบัติสากลภายใต้กรอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543

2. สามารถค้นพบองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

3. ได้รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

4. ได้แนวทางที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย และการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

ข้อค้นพบ

ผลการวิเคราะห์สาระการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาของในประเทศและต่างประเทศภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543

จากการวิเคราะห์ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติฯ และพ.ร.ฎ จัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ.2543 จะเห็นถึงกรอบการประเมินคุณภาพภายนอก โดยในกรอบฯ แสดงถึงภาพรวม คือ การกำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ส่วนในการดำเนินการ ได้มีการมอบหมายให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบ สำหรับรายละเอียดในการดำเนินงาน แต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถกำหนดแนวทางเองได้ ในส่วนของการประเมินคุณ

ภาพภายนอกได้มีตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การอิสระ ในลักษณะองค์การมหาชนขึ้นมา
รับผิดชอบเป็นการเฉพาะ

สำหรับการวิเคราะห์สาระการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของในประเทศและ
ต่างประเทศนั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สิ่งที่เกี่ยวข้องในการประเมินคุณภาพภายนอกของ 5 ประเทศ
อันได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย และประเทศไทย โดย
คำนึงถึงกรอบการประเมินคุณภาพภายนอก ผลการวิเคราะห์สาระพบว่าในการประเมินคุณภาพ
ภายนอก จะต้องเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ของการประเมิน แบบแผนของการประเมิน ผู้ประเมิน รายงาน
งานผลการประเมิน การติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพ และผลกระทบ รายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

1. จุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก

เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ถือเป็นจุดประสงค์หลัก
ที่ทุกประเทศให้ความสำคัญ จุดประสงค์อื่นๆ ที่สำคัญรองลงมา ได้แก่ เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษา
รับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) ในด้านความโปร่งใสในการบริหารงาน และคุณภาพของ
บัณฑิต เพื่อให้สามารถแข่งขันในเวทีโลกได้ เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า
(Value for Money)

2. แบบแผนของการประเมิน

ผู้ริเริ่ม ผู้ปฏิบัติ

การประเมินคุณภาพของทั้ง 5 ประเทศเกิดจากแรงผลักดันจากภายนอกสถาบันอุดมศึกษา
คือ รัฐบาลของประเทศนั้น ๆ เอง แต่จารีตด้านความมีอิสระในการดำเนินการ (Autonomy) ไม่ยิน
ยอมให้มีการแทรกแซงหรือล่วงล้ำ ที่ประชุมอธิการบดีของแต่ละประเทศจึงมีบทบาทสำคัญในการ
ประสานกับสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้มีการดำเนินการด้านการประกันคุณภาพ ในการสอดส่องดูแล
ด้านคุณภาพมาตรฐาน รัฐบาลในแต่ละประเทศได้ออกกฎหมายเพื่อให้มีผลบังคับใช้ และได้สร้าง
กลไกเพื่อกำกับดูแลในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้น มีทั้งที่เป็นหน่วยงานของรัฐ หรือ
หน่วยงานอิสระที่ตั้งขึ้นโดยการรวมตัวของสถาบันต่าง ๆ บางประเทศได้ใช้ทั้งหน่วยงานของรัฐหรือ
หน่วยงานมาตรฐานการศึกษาอิสระผสมกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะสังคม จารีตประเพณีและสภาพ
แวดล้อมทางการศึกษาของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ

ประเมินอะไร

สิ่งที่ทั้ง 5 ประเทศให้ความสนใจที่จะประเมินในระดับสถาบัน คือ การจัดการคุณภาพ โดยสหราชอาณาจักรให้ความสนใจเพิ่มเติมในเรื่องนโยบาย กระบวนการ และส่วนที่คล้ายคลึงกับ นิวซีแลนด์ คือ ทั้ง 2 ประเทศให้ความสำคัญกับสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอน รวมถึงกระบวนการที่ใช้ในการธำรงรักษาคุณภาพ ทั้งนี้ นิวซีแลนด์เน้นหนักให้สถาบันอุดมศึกษาวิพากษ์ตนเองโดยประเมินสัมฤทธิ์ผลของระบบที่มีอยู่ วิพากษ์กระบวนการเชิงปฏิบัติการของสถาบัน อุดมศึกษาเพื่อรักษาคุณภาพ รวมถึงประเมินกลไกการติดตาม พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ส่วนออสเตรเลียมุ่งเปรียบเทียบสมรรถนะการศึกษา (Benchmarking) ของตนกับประเทศอื่น ๆ จึงกำหนดเกณฑ์ไว้สูง การประเมิน จะประเมินกระบวนการและมาตรฐานที่เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ แผนการดำเนินการและผลลัพธ์ (Outcomes) โดยเปรียบเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ กรณีประเทศไทย ประเมินผลการจัดการศึกษาตามตัวบ่งชี้ เกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดเพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษา เน้นประเมินผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ของคุณภาพ ซึ่งคล้ายคลึงกับของสหรัฐอเมริกา

ประเมินอย่างไร

ในการประเมินคุณภาพภายนอก มีกระบวนการประเมินที่คล้ายคลึงกันทั้ง 5 ประเทศ กล่าวคือ มีการกำหนดแนวทางการประเมิน สถาบันอุดมศึกษาจัดทำรายงานการศึกษาตนเอง / รายงานประจำปี มีการตรวจเยี่ยมสถาบันที่ถูกประเมินโดยคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพ / ประเมินคุณภาพ มีการวิเคราะห์สรุปผลการประเมิน และการตัดสินใจผล สิ่งที่แตกต่างกัน คือ ความเข้มข้นของการประเมิน เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน (ใช้เกณฑ์ขั้นต่ำ หรือควรเป็นเกณฑ์เปรียบเทียบสมรรถนะ) มาตรฐานหรือองค์ประกอบที่แต่ละประเทศให้ความสำคัญมากน้อยต่างกัน หากมาตรฐานใดให้ความสำคัญมาก คณะผู้ตรวจสอบ / ประเมินก็จะมีผลสัมฤทธิ์เหตุการณ์ในเรื่องนั้นๆ ด้วยระยะเวลาที่ใช้ในการตรวจเยี่ยมก็แตกต่างกัน

ความถี่

จากการวิเคราะห์การประเมินคุณภาพภายนอกของทั้ง 5 ประเทศ พบว่า ความถี่ในการประเมินแตกต่างกัน ในสหราชอาณาจักรและนิวซีแลนด์ซึ่งมีการตรวจสอบ / ประเมินที่เข้มข้น มีการตรวจเยี่ยมสถาบันรอบละ 2 ครั้ง ส่วนประเทศที่เหลือรอบละ 1 ครั้ง ในขณะที่เดียวกันก็มีความแตกต่างด้านวงจรการประเมิน กล่าวคือ ในสหรัฐอเมริกา รอบละ 5 – 10 ปี ในสหราชอาณาจักร และนิวซีแลนด์ 1 ครั้งในทุก ๆ 3 ปี และในไทย 1 ครั้งในทุก ๆ 5 ปี

3. ผู้ประเมิน

สังกัด

ทั้ง 5 ประเทศจะมีการรวบรวมรายชื่อผู้ประเมินไว้ที่องค์กรหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการประเมินคุณภาพภายนอก และบางประเทศมีการลงทะเบียนทำเนียบผู้ตรวจสอบในกรณีประเทศไทย ได้ขอความร่วมมือขององค์กรวิชาการ / องค์กรวิชาชีพในการจัดทีมผู้ประเมินด้วย แต่คุณสมบัติของผู้ประเมินต้องเป็นไปตามที่ สมศ.กำหนด

การสรรหา

จากการวิเคราะห์ การสรรหาผู้ประเมินคุณภาพภายนอก พบว่า ในทุกประเทศมีการกำหนดหลักเกณฑ์ และคุณสมบัติของผู้ที่จะมาเป็นผู้ตรวจสอบ/ ผู้ประเมินโดยแหล่งที่มาของผู้ตรวจสอบ / ผู้ประเมินอาจมาจากการเสนอชื่อของสถาบันอุดมศึกษา องค์กรวิชาการ/วิชาชีพ ผู้ทรงคุณวุฒิที่องค์กรประเมินคุณภาพเชิญมา ซึ่งอาจเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในประเทศ หรือจากต่างประเทศก็ได้ ผู้สมัครเข้ามาเป็นผู้ประเมิน ซึ่งมีคุณสมบัติตามกำหนดและผ่านหลักสูตรที่องค์กรประเมินคุณภาพกำหนด ในบางประเทศ มีการพัฒนาบุคลากรด้านการประเมินโดยคัดเลือกบางคนฝึกทำหน้าที่ด้านเลขานุการของคณะผู้ประเมิน และในบางประเทศมีการขึ้นทะเบียนผู้ตรวจสอบด้วย ส่วนการจ้างผู้ตรวจสอบ/ผู้ประเมินนั้น ในประเทศนิวซีแลนด์ ผู้ทรงคุณวุฒิรับเชิญซึ่งทำหน้าที่เพียงครั้งคราว จะได้รับค่าตอบแทนเพียงเล็กน้อย สำหรับในสหรัฐอเมริกา ประเด็นที่แตกต่างจากประเทศอื่น ๆ คือ มีการเลือกกรรมการตรวจเยี่ยมโดยการลงคะแนนเสียงระหว่างหลายๆบุคคล แต่ที่น่าสนใจ คือ มีการใช้กรรมการ 2 ชุด คือ ตรวจเยี่ยมชุดหนึ่งและพิจารณาผลอีกชุดหนึ่ง อีกทั้งมีการแต่งตั้งกรรมการพิเศษตรวจสอบการทำงานของกรรมการตรวจเยี่ยมอีกชั้นหนึ่งเพื่อมีการถ่วงดุลอย่างโปร่งใส

คุณสมบัติ จรรยาบรรณ และทักษะ

ทั้ง 5 ประเทศให้ความสำคัญกับคุณภาพผู้ประเมินเป็นอย่างยิ่ง มีการกำหนดคุณสมบัติ จรรยาบรรณและทักษะของผู้ประเมิน ทุกประเทศได้จัดให้มีการอบรมผู้ประสงค์เป็นผู้ประเมินโดยมีหลักสูตรที่เข้มข้น บางประเทศกำหนดให้ผู้ประเมินต้องผ่านกระบวนการทดลองปฏิบัติงาน (Inductive Process) ในการคัดเลือกผู้ประเมิน บางประเทศ เช่น นิวซีแลนด์ ได้มีการทดสอบเชิงจิตวิทยาและความรู้ทั่วไปในการประเมินด้วย สำหรับจรรยาบรรณของผู้ประเมินนั้น ทุกประเทศได้ให้ความสำคัญเพื่อให้ได้คนดีมีคุณภาพเป็นผู้ประเมินโดยในคู่มือการตรวจสอบ/ประเมินภายนอก บางประเทศได้กำหนดเกี่ยวกับจรรยาบรรณพื้นฐานของผู้ประเมิน จรรยาบรรณต่อสถาบันที่ถูประเมิน จรรยาบรรณต่อเพื่อนร่วมงาน และจรรยาบรรณต่อผู้ว่าจ้าง ส่วนทักษะของผู้ประเมินนั้น ในประเทศไทยให้ความสำคัญกับทักษะพื้นฐานที่จำเป็น ส่วนนิวซีแลนด์ ได้ให้

ความสำคัญกับทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการจัดการกับข้อมูล การเขียน การสื่อสารด้วยวาจา ทักษะด้านบุคคล และทักษะเฉพาะ (มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการต่าง ๆ อีกทั้งเคารพในกฎเกณฑ์ กระบวนการที่หน่วยงานกำหนด) นอกจากนี้ มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ประเมินด้วย

รายงานผลการประเมิน

รายงานผลการประเมินโดยภาพรวม จะกล่าวถึง รูปแบบของรายงาน (เนื้อหา ภาษาที่ใช้ สัดส่วนระหว่างข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะ จำนวนหน้าของรายงาน) ระยะเวลาในการจัดทำรายงาน ผู้มีส่วนร่วมในการเขียนรายงาน การเผยแพร่รายงาน โดยในเรื่องรูปแบบของรายงานนั้น จะกล่าวถึงบริบทสถาบัน กระบวนการที่ใช้ในการตรวจสอบ ข้อค้นพบ จุดที่น่าชื่นชม ข้อควรปรับปรุงแก้ไข และข้อเสนอแนะ ภาษาที่ใช้ นุ่มนวล ชัดเจน ไม่วิพากษ์บุคคล การยืนยันข้อค้นพบ ต้องมีหลักฐานที่มีน้ำหนัก ในบางประเทศได้กำหนดสัดส่วนระหว่างข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะเป็น 80% และ 20% ตามลำดับ ในสหราชอาณาจักร จะเป็นลักษณะรายงานแบบ Summative คือ รายงานสิ่งที่ปรากฏชัดเจนในรูปเชิงปริมาณและเชิงวิเคราะห์วิพากษ์โดยมีการกล่าวถึง Sensitive Issues ด้วย จำนวนหน้าบางประเทศกำหนดให้มีบทสรุป 3-5 หน้า และสาระประมาณ 20-30 หน้า ส่วนระยะเวลาในการจัดทำรายงานนั้น นิวซีแลนด์กำหนดให้ต้องทำแล้วเสร็จภายใน 6 เดือนหลังการตรวจเยี่ยม แต่ประเทศอื่น ๆ ยังไม่มีข้อมูลที่ระบุชัดเจน ส่วนการรับรองรายงานและการเขียนข้อเสนอแนะ เป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งของนิวซีแลนด์ ก็คือ AAU ส่วนของไทย คือ สมศ. สำหรับการเผยแพร่รายงาน ในสหรัฐอเมริกา จะส่งรายงานต่อสถาบันที่เกี่ยวข้องเท่านั้น แต่การรายงานต่อสาธารณชน จะรายงานเฉพาะรายชื่อสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับการรับรองวิทยฐานะเท่านั้น ส่วนประเทศอื่น ๆ รวมทั้งไทย ก็จะไม่เผยแพร่รายงานในวงกว้าง แต่ยังไม่ชัดเจนในประเด็นเกี่ยวกับขอบเขตของข้อมูลที่จะรายงานต่อสาธารณชน ในประเด็นของผู้มีส่วนร่วมในการเขียนรายงานนั้น มีข้อแตกต่างกัน คือ ในสหรัฐอเมริกา สถาบันอุดมศึกษามีส่วนให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการเขียนรายงานของคณะกรรมการ ในขณะที่นิวซีแลนด์และไทย คณะกรรมการที่ไปตรวจเยี่ยมเป็นผู้เขียนรายงาน

การติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพ และผลกระทบ

จากการศึกษาทั้ง 5 ประเทศ พบว่า ในสหราชอาณาจักรและนิวซีแลนด์ ได้กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดทำรายงานความคืบหน้า (Progress Report) ภายใน 12 เดือนหลังจากเผยแพร่รายงานการประเมิน สำหรับประเทศไทยจะ ติดตามผลจากรายงานประจำปี และบางประเทศ มีกลไกการร้องทุกข์ในกรณีที่สถาบันอุดมศึกษารู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการประเมิน และจากรายงานผลการประเมินคุณภาพ แต่ละประเทศจะมีกิจกรรมติดตามผล

หลังการประเมิน โดยมีการติดตามไปตรวจเยี่ยมอีก ส่วนในประเทศไทย หากผลการตรวจ สอบเพื่อประเมินผลแล้วไม่ได้มาตรฐาน สมศ. ต้องแจ้งต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้ สถาบันอุดมศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด (มีได้ระบุว่าจะนานเท่าไร) และหาก พบว่าสถาบันอุดมศึกษาได้ปรับปรุงแก้ไขก็จะมีผลการดำเนินการ ในต่างประเทศใช้มาตรการด้านงบประมาณ นอกจากนี้ หลายประเทศได้มีกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพ สำหรับผลกระทบจากการ ประเมินคุณภาพภายนอก ในต่างประเทศ ผลการประเมินคุณภาพภายนอกส่งผลต่อสถาบัน อุดมศึกษาในด้านชื่อเสียงของสถาบัน รายได้จากการรับนักศึกษา งบประมาณที่รัฐจัดสรร แหล่งเงินอุดหนุนต่าง ๆ รวมทั้งการรับรองสถานภาพที่เป็นทางการ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

องค์ประกอบที่ 1 หลักการและแนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก

1. จุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก ในการประเมินคุณภาพภายนอกมี จุดประสงค์เพื่อกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Factor Loading .488)
2. แนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก ในการประเมินคุณภาพภายนอกมี แนวปฏิบัติที่พึงยึดถือดังต่อไปนี้

ผู้ประเมิน ในส่วนของผู้ประเมินจะต้องคำนึงถึงในการปฏิบัติเกี่ยวกับจำนวนของผู้ประเมินในแต่ละ คณะ (Factor Loading .465) การขึ้นทะเบียนผู้ประเมิน (Factor Loading .498) จรรยาบรรณผู้ประเมิน (Factor Loading .590 การเคารพกฎเกณฑ์ที่ ครอบคลุมการ ขึ้นตอนที่ สมศ.กำหนด (Factor Loading .502)

แนวทางการดำเนินงานของผู้ประเมิน (Factor Loading .713) หน้าที่ประธานคณะผู้ประเมิน (Factor Loading .627) และการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ประเมิน (Factor Loading .589)

การตรวจเยี่ยม ในการตรวจเยี่ยมสถาบันอุดมศึกษาจะต้องคำนึงถึงจำนวนครั้งในแต่ละ รอบ (Factor Loading .506) จำนวนวันของการตรวจเยี่ยมในแต่ละครั้ง (Factor Loading .521) และกิจกรรมในการประเมิน (Factor Loading .504)

รายงานการประเมิน รายงานการประเมินจะต้องคำนึงถึง ระยะเวลาในการจัดทำรายงาน (Factor Loading .619) ลักษณะของรายงาน (Factor Loading .685) ภาษาที่ใช้ (Factor Loading .768) การระบุปัญหาที่ละเอียดอ่อน (Factor Loading .530) ผู้มีอำนาจรับรองรายงาน (Factor Loading .483) ผู้รับผิดชอบสาระในรายงาน (Factor Loading .655) การจัดทำข้อเสนอแนะไปยังหน่วยงานต้นสังกัด (Factor Loading .681) ขอบเขตข้อมูล (Factor Loading .

567) และคุณภาพของรายงาน (Factor Loading . 694)

การติดตามผล การส่งเสริมเพื่อพัฒนาคุณภาพ และผลกระทบของการประเมินคุณภาพ
ภายนอกต่อสถาบันอุดมศึกษา

ภายหลังการประเมินคุณภาพภายนอก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ
การศึกษา (สมศ.) รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

สมศ.ควรเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาที่รับการประเมินร้องเรียน/ร้องทุกข์ได้หากได้รับ
การประเมินที่ไม่เป็นธรรม (Factor Loading .586) ควรประมวลประสบการณ์ในการประเมินคุณ
ภาพที่พบเกี่ยวกับจุดอ่อนที่เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขให้เกิดการขยาย
ความรู้ในทางปฏิบัติ (Factor Loading .744) และควรใช้กระบวนการประเมินสร้างเครือข่ายอย่าง
ไม่เป็นทางการของผู้ประเมิน (Factor Loading .722) สำหรับการติดตามผล ควรติดตามผล
สถาบันอุดมศึกษาเป็นรายกรณี (มีปัญหาก็ไม่เป็นไปตามเกณฑ์) (Factor Loading .533) อีก
ทั้ง จัดกิจกรรมติดตามผลการประเมิน (Assessment Follow -up Activities) (Factor Loading
.758) กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพ (Quality Enhancement Activities) (Factor Loading .659) นอก
จากนี้ ภายหลังการประเมินสถาบันอุดมศึกษาครบทุกแห่งในรอบแรก สมศ.ควรมีการศึกษาวិจัยใน
ประเด็นสำคัญๆและปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการประเมิน (Factor Loading .752)

สถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาต้องติดตามผลการนำข้อเสนอแนะจากรายงานการประเมินไปปรับปรุง
แก้ไข (Factor Loading .653) และภายหลังการประเมิน สถาบันอุดมศึกษาควรจัดทำรายงาน
ความก้าวหน้า (Progress Report) ซึ่งสะท้อนถึงการตอบสนองของสถาบันอุดมศึกษาต่อข้อ
ค้นพบในการประเมิน และรายงานนี้ควรจัดทำภายใน 12 เดือนหลังจากการเผยแพร่รายงานการ
ประเมิน (Factor Loading .495)

อนึ่ง สถาบันอุดมศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญของผลการประเมินเพราะส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง รายได้และแหล่งเงินอุดหนุนต่าง ๆ อีกทั้งผลการประเมินยังเป็นข้อมูลสำคัญต่อสาธารณชน
ในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในสถานศึกษา (Factor Loading .622) นอกจากนี้ ผลของการ
ประเมินทำให้สถาบันอุดมศึกษารู้จักตนเองและรับรู้ในสถานภาพที่แท้จริงของตนเอง สามารถใช้
ผลการประเมินมาประกอบการพิจารณาในการกำหนดวิสัยทัศน์ การเปรียบเทียบสมรรถนะ
(Benchmarking) เพื่อพัฒนาสถาบันสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการต่อไป (Factor Loading .736)

องค์ประกอบที่ 2 ประเด็นในการประเมิน

ในการประเมินคุณภาพภายนอก ควรประเมินกลไกการจัดการคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา (Factor Loading .720) ประเมินกระบวนการและมาตรฐานที่เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ แผนการดำเนินการ และผลลัพธ์ (Factor Loading .677) ประเมินกลไกการติดตามและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา (Factor Loading .593)

องค์ประกอบที่ 3 การจัดคณะผู้ประเมิน

คณะผู้ประเมินภายนอกควรประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย เช่น ผู้มีประสบการณ์บริหารสถาบันอุดมศึกษา ผู้แทนภาคการค้า/อุตสาหกรรม นักวิชาชีพ เจ้าหน้าที่ประจำขององค์กรประเมินคุณภาพ (Factor Loading .547) ควรมีตัวแทนผู้ใช้บัณฑิต ผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษา และนิสิต/นักศึกษา (Stakeholders) (Factor Loading .576) นอกจากนี้ ควรมีผู้ประเมินจากต่างประเทศสถาบันเข้าร่วมในการประเมินเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วย (Factor Loading .719)

องค์ประกอบที่ 4 การคัดเลือกผู้ประเมิน

ในการคัดเลือกผู้ประเมินจะต้องพิจารณาทั้งในเรื่องประเภทผู้ประเมิน (Factor Loading 648.) วิธีการคัดเลือก (Factor Loading .483) และการจ่ายค่าตอบแทน (Factor Loading .561)

องค์ประกอบที่ 5 วิธีการคัดเลือกและประเมินผลผู้ประเมินในด้านจรรยาบรรณ

ก่อนการคัดเลือก สมศ. ควรใช้แบบทดสอบเชิงจิตวิทยาเพื่อทดสอบความมีจรรยาบรรณของผู้สมัครเป็นผู้ประเมิน (Factor Loading .759) ควรสอบถามประวัติ/ภูมิหลังของผู้สมัครเป็นผู้ประเมินจากหน่วยงานต้นสังกัดของผู้สมัคร (Factor Loading .639) อีกทั้งควรตรวจสอบ / ประเมินจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมินโดยจัดทำแบบสำรวจความคิดเห็นให้ผู้รับการประเมินแสดงความคิดเห็นทุกครั้งที่คุณประเมินได้ประเมินงานนั้นๆแล้วเสร็จ หรือเป็นระยะ ๆ (Factor Loading .536)

องค์ประกอบที่ 6 ทักษะผู้ประเมิน

ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ (Factor Loading .640) ทักษะด้านการจัดการกับข้อมูล (Factor Loading .643) ทักษะด้านการเขียน การอ่าน การสัมภาษณ์ การตั้งคำถาม การฟัง และการสังเกต (Factor Loading .621) ทักษะด้านบุคคล (Factor Loading 586.) อีกทั้งควรรู้และเข้าใจกระบวนการประกันคุณภาพ (Factor Loading .471)

องค์ประกอบที่ 7 การประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต

ในการประเมินคุณภาพภายนอกควรมีการจัดลำดับของสถาบัน (Ranking) โดยเรียงลำดับที่ตามผลการประเมิน (Factor Loading .746) การตรวจเยี่ยมควรจะทำเนิการรอบละ 2 ครั้ง (Factor Loading .749) และคณะผู้ประเมินภายนอกควรมีตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิต่างประเทศร่วมอยู่ด้วย (Factor Loading .544)

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบข้างต้น ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการประเมินคุณภาพภายนอก คือ กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต กลุ่มนิสิต / นักศึกษา ผู้ปกครอง นิสิต/นักศึกษา และสำนักงบประมาณ ผลการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต กลุ่มนิสิต / นักศึกษา ผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษามีความเห็นว่าคุณภาพบัณฑิตไทยในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ - ดี แต่ก็ยังมีความแตกต่างกันบ้างในเรื่องคุณภาพ ซึ่งในการจัดการศึกษาของไทย ควรมีการปรับปรุงในด้านหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ คุณภาพบุคลากรทางการศึกษา ฯ ส่วนผลกระทบของการประเมินคุณภาพภายนอกที่มีต่อผู้ใช้บัณฑิต นิสิต/นักศึกษา และผู้ปกครองนั้น ทุกฝ่ายเห็นพ้องกันว่า ส่งผลในทางดี เพราะสถาบันอุดมศึกษา จักตื่นตัวพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ส่งผลให้ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ อีกทั้งสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมถึงคุณภาพของบัณฑิต ส่วนความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอกนั้น ผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่คาดหวังว่า ในอนาคต ผู้เรียนจะเรียนที่ได้ก็ได้ เพราะคุณภาพการศึกษาเท่าเทียมหรือใกล้เคียงกัน สำหรับลักษณะและแนวทางที่ควรจะเป็นในการจัดการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย ทุกฝ่ายเห็นพ้องกันว่า การประเมินคุณภาพภายนอก ควรมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาคุณภาพเป็นสำคัญ มิใช่การลงโทษ โดยมีการให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ การกำหนดมาตรฐานต้องครอบคลุมในทุกองค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ในส่วนของผู้ประเมิน ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรอบรู้และประสบการณ์ในด้านการอุดมศึกษา เป็นที่ยอมรับทั้งในด้านคุณสมบัติ จรรยาบรรณ และทักษะ ฟังตระหนักเสมอว่าผลการประเมินส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงของสถาบัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรวมทั้งส่งผลต่อการศึกษาของประเทศด้วย คณะผู้ประเมิน ควรประกอบด้วยบุคคลหลากหลาย สำหรับ

การมีผู้ทรงคุณวุฒิจากต่างประเทศเข้าร่วมในคณะผู้ประเมินนั้น ในระยะแรกอาจยังไม่จำเป็น แต่ในอนาคต เพื่อความเป็นสากล ควรจะมี สำหรับการให้ผู้ประเมินจากต่างประเทศสถาบันมาร่วมในคณะผู้ประเมินนั้น เห็นว่าเป็นประโยชน์ เพราะจะได้มีมุมมองที่หลากหลาย เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ และถ่ายทอดแนวทางการพัฒนาการศึกษา ส่วนการผูกโยงการจัดสรรงบประมาณเข้ากับผลการประเมินคุณภาพนั้น อาจทำได้ แต่ไม่ใช่ในระยะแรกนี้ ระยะนี้ควรจะทำให้ทุกอย่างได้มาตรฐานและเท่าเทียมกันก่อน และการใช้มาตรฐานงบประมาณดังกล่าวต้องกระทำอย่างรอบคอบและระมัดระวังโดยคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงของแต่ละสถาบัน รวมทั้งความเป็นเหตุเป็นผลของสิ่งที่เกิดขึ้น สำหรับการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพภายนอก กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต เห็นว่า สามารถมีส่วนร่วมในลักษณะการให้ข้อมูลย้อนกลับโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรรับฟังข้อมูลเหล่านั้น และนำไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น หรืออาจมีส่วนร่วมเป็นผู้ประเมินในคณะกรรมการประเมินได้ กลุ่มนิสิต/นักศึกษา มีความเห็นว่า นิสิต/นักศึกษาควรมีส่วนร่วมด้วย โดยลักษณะการมีส่วนร่วม กระทำได้โดยการให้ข้อมูลย้อนกลับ ส่วนการมีส่วนร่วมเป็นผู้ประเมินในคณะกรรมการประเมิน น่าจะกระทำได้ เพราะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในกระบวนการศึกษา อีกทั้งได้รับผลกระทบโดยตรง อย่างไรก็ตาม ต้องรอให้นิสิต/นักศึกษามีความพร้อมทั้งในด้านวุฒิภาวะ ความรู้เกี่ยวกับการประเมิน และจะต้องมีระบบการคัดสรรที่ดี และมีการฝึกอบรมด้วย กลุ่มผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษา มีความเห็นว่า ผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษา มีส่วนร่วมได้ โดยลักษณะการมีส่วนร่วมคล้ายคลึงกับทั้ง 2 กลุ่มที่กล่าวมาแล้ว แต่ต้องผ่านการคัดเลือกฝึกอบรม และเตรียมความพร้อมก่อนเช่นกัน

สำหรับการสัมภาษณ์สำนักงานประสานงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน ผลการสัมภาษณ์พบว่า ในอนาคตอันใกล้ หลักการสำคัญในการจัดสรรงบประมาณมี 3 ประการ คือ ประการแรก งบประมาณเป็นเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในการเข้าไปสู่เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ในระดับสูงของประเทศ ประการที่ 2 การกระจายอำนาจโดยการมอบอำนาจให้กับส่วนราชการในระดับกระทรวงและกรมในการวางแผนการดำเนินงาน กำหนดผลผลิต ผลลัพธ์ เป้าหมาย รวมทั้งทรัพยากร และการจัดการทรัพยากรของตน ประการที่ 3 มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า กล่าวคือ คุ้มค่างบเงินที่ลงทุน (Value for Money) และได้มูลค่าเพิ่ม (Value - Added) โดยมีระบบที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบและเป็นไปตามมาตรฐานด้านต่าง ๆ ที่กำหนดไว้เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในการจัดการทรัพยากร

เมื่อรัฐมีนโยบายด้านการประกันคุณภาพการศึกษาเข้ามา การจัดสรรงบประมาณสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษา จะมีความเชื่อมโยงการจัดสรรงบประมาณกับการประกันคุณภาพ

การศึกษาโดยสำนักงบประมาณจะจัดสรรงบประมาณบนผลผลิตและผลลัพธ์ ซึ่งผลลัพธ์จะไปเชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพในลักษณะเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้น การพิจารณาจะดูกระบวนการจัดทำผลผลิตซึ่งมีหลายตัวที่การประกันคุณภาพเข้าไปเกี่ยวข้อง เช่น การกำหนดหลักสูตร การกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ ในกระบวนการผลิต รวมทั้งวิธีต่าง ๆ ของคุณภาพของผลผลิต เช่น เรื่องของตัวนักศึกษา (ความสามารถด้านสติปัญญา ความฉลาดทางอารมณ์ การมีคุณธรรมจริยธรรม ความสามารถในการสื่อสาร ฯ) การพิจารณาต้องดูทั้งวงจร การดำเนินการต้องเป็นไปอย่างมีระบบตั้งแต่การวางแผนใน การกำหนดผลผลิต การตรวจสอบ การติดตามและประเมินผล โดยในกระบวนการผลิตต้องมีการเทียบเคียงสมรรถนะ (Benchmarking) ถึงจุดที่ต้องการให้เกิดขึ้น มีตัวชี้วัดเพื่อนำมาอภิปราย ปรึกษาหารือในการจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างรูปแบบการจัดสรรเงิน (Funding Model) โดยในระยะแรกเน้นกระบวนการ (Process) และปัจจัยป้อน (Input) ต่อไปจึงดูที่ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) โดยทั้งหมดนี้ต้องมีคำอธิบายชัดเจน

การผูกโยงการจัดสรรงบประมาณเข้ากับผลของการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นเครื่องมือที่สำคัญมากของระบบการศึกษา แต่จะทำได้ก็ต่อเมื่อการประเมินคุณภาพภายนอก เป็นไปอย่างมีระบบ มีความยุติธรรม เชื่อถือได้ และจะนำมาใช้ได้ก็ต่อเมื่อทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกัน มีข้อตกลงร่วมกัน ส่วนการจัดระดับตามคะแนน (Rating) และการจัดลำดับที่ (Ranking) เห็นว่า ขณะนี้ยังไม่สามารถกระทำได้ จะกระทำได้ก็ต่อเมื่อสถาบันอุดมศึกษาต่างๆมีมาตรฐานที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน เช่น กลุ่มที่มีปัจจัยป้อน (Input) ที่ใกล้เคียงกัน ส่วนลักษณะและแนวทางที่ควรจะเป็นในการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยนั้น ความสำคัญอยู่ที่ การจัดการนั้นต้องเป็นไปอย่างมีระบบ มีความยุติธรรม เชื่อถือได้

จากผลของการวิเคราะห์องค์ประกอบ และผลของการสัมภาษณ์มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน ผู้วิจัยจึงนำไปพัฒนา(ร่าง) รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพสถาบันอุดมศึกษาไทยจากองค์ประกอบ แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ

ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

จากผลการตรวจสอบรูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย ได้ข้อสรุปดังนี้

รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย เริ่มต้นที่ จุดประสงค์ในการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งก็คือ เพื่อกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาคุณภาพ และดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อจุดประสงค์เป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพ แนวปฏิบัติในการ ประเมินคุณภาพจำเป็นต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ ฯ ซึ่งแนวปฏิบัตินี้เป็นการจัดการใน 4 เรื่อง ได้แก่ การเตรียมผู้ประเมิน การจัดให้มีการตรวจเยี่ยม การจัดทำรายงานการประเมิน และการติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพ และผลกระทบของการประเมินคุณภาพภายนอกต่อ สถาบันอุดมศึกษา การจัดการทั้ง 4 เรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดตามหลักการบริหารที่เป็น ระบบครบวงจรของ Deming ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน (PDCA) คือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบประเมินผล (Check) และการพัฒนาปรับปรุงงาน (Act) มาเป็นกรอบในการดำเนินการในประเด็นหลักของแต่ละเรื่อง ซึ่งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการร่วมกัน รายละเอียดของรูปแบบและการดำเนินการ ผู้วิจัยได้นำ เสนอไว้แล้วในบทที่ 4 (หน้า 206 - 222)

ทั้งนี้ รูปแบบข้างต้น มีเงื่อนไข 3 ประการ ดังนี้

1. เป็นการจัดการที่สอดคล้องกับบริบทการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา และด้าน มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับปรับปรุงแก้ไข
2. เป็นการจัดการที่สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543
3. ระบบประกันคุณภาพเป็นเครื่องมือที่ใช้ควบคู่กับการกระจายอำนาจบริหารการศึกษา เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า ผู้เรียนไม่ว่าจะอยู่ที่ท้องถิ่นใด จะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพใกล้เคียงกัน เป้าหมายของการประเมินคุณภาพเพื่อสะท้อนให้สถานศึกษานำไปพิจารณาจัดการศึกษาให้เกิด ประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

การอภิปรายผล

จากการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำการวิจัยพัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย นี้ ทำให้เกิดภาพปรากฏยืนยันความจริงว่าบุคคลหลายฝ่ายให้ความสนใจในเรื่องการประเมินคุณภาพภายนอก ตั้งแต่ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาทุกประเภทสถาบัน กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ ผู้ใช้บัณฑิต นิสิต/นักศึกษา ผู้ปกครอง และสำนักงานประมาณ

จากการศึกษาตามกระบวนการวิจัย พบว่ารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย เริ่มต้นที่จุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพ ซึ่งก็คือเพื่อกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาคุณภาพ ข้อค้นพบดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 6 มาตราที่ 47 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543 ที่ได้ระบุตรงกันถึงการให้มีระบบการประกันคุณภาพและการประเมินคุณภาพภายนอกว่า มีจุดประสงค์เพื่อให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ดังนั้นจึงถือว่าเป็นจุดประสงค์หลัก ประกอบกับ Miller(1979) ได้กล่าวว่า การที่จะให้สถาบันอุดมศึกษาบรรลุความเป็นเลิศทางวิชาการหรือมีคุณภาพนั้น จุดเริ่มต้นคือการประเมินสถาบันอุดมศึกษา เมื่อจุดประสงค์เป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพ แนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพก็ต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ ซึ่งแนวปฏิบัตินี้เป็นการจัดการเกี่ยวกับผู้ประเมิน การตรวจเยี่ยม รายงานผลการประเมิน และการติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพ และผลกระทบของการประเมินคุณภาพต่อสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งแนวปฏิบัติในทั้ง 4 ด้านนี้ ถือเป็นกลไกและแนวทางหลักในการประกันคุณภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ Harman (1996) ที่พบว่า กลไกหลัก และแนวทางของการประกันคุณภาพ และการจัดการคุณภาพในการศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งปัจจุบันใช้กันในประเทศอุตสาหกรรมทั่วทั้งทวีปเอเชียและแถบแปซิฟิก กลไกและแนวทางเหล่านี้เหล่านี้ ได้แก่ การตรวจเยี่ยม/ประเมินโดยเพื่อนร่วมวงวิชาการ สิ่งที่ประเมิน รายงานการประเมิน และกิจกรรมด้านติดตามผล

สำหรับแนวปฏิบัติทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเตรียมผู้ประเมิน การจัดให้มีการตรวจเยี่ยม การจัดทำรายงานผลการประเมิน และการติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพ และผลกระทบของการประเมินคุณภาพต่อสถาบันอุดมศึกษา สาระสำคัญในแต่ละด้าน อภิปรายผลได้ ดังนี้

การเตรียมผู้ประเมิน ผลการวิจัยพบว่า ในการจัดการเกี่ยวกับผู้ประเมิน จะต้องเกี่ยวข้องกับ การจัดคณะผู้ประเมิน การคัดเลือกผู้ประเมิน และทักษะผู้ประเมิน ซึ่งการคัดเลือกผู้ประเมิน มีทั้งผู้ประเมินเกียรติยศ (รับเชิญ) และผู้สนใจสมัครเป็นผู้ประเมิน โดยผ่านกระบวนการคัดเลือกจาก สมศ. และมีการกำหนดจำนวนคนในแต่ละคณะตามขนาดของสถาบันและสิ่งที่จะประเมิน สอดคล้องกับ Mill (1993) ซึ่งกล่าวว่า องค์การอิสระ ที่ทำหน้าที่โดยปราศจาก

การแทรกแซงจากภายนอก สามารถเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกผู้ประเมิน โดยผู้ประเมินจะมีทั้ง ส่วนผู้ที่มีคุณสมบัติเปรียบพร้อมในการเป็นผู้ประเมิน และผู้ที่จะต้องผ่านกระบวนการคัดเลือก และฝึกอบรม ส่วนการจัดคณะผู้ประเมิน ผลการวิจัยพบว่า คณะผู้ประเมินภายนอกควรประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย เช่น ผู้มีประสบการณ์บริหารสถาบันอุดมศึกษา ผู้แทนภาคการค้า / อุตสาหกรรม นักวิชาชีพ เจ้าหน้าที่ประจำขององค์กรประเมินคุณภาพพร้อมอยู่ด้วย ควรมีตัวแทนผู้ใช้บัณฑิต ผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษา และนิสิต/นักศึกษาร่วมอยู่ด้วย นอกจากนี้ ควรมีผู้ประเมินจากต่างประเทศสถาบันเข้าร่วมในการประเมินเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข้อค้นพบนี้ สอดคล้องกับ Acherman (1995) ที่กล่าวว่าองค์กรประเมินคุณภาพภายนอก สามารถให้ความสำคัญสนับสนุนการประเมินคุณภาพภายนอกโดยให้ความสำคัญในการจัดคณะผู้ประเมิน ผู้ประเมินไม่ควรมาจากนักการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเท่านั้น แต่ควรนำผู้แทนภาคการค้า/อุตสาหกรรม นักวิชาชีพเข้ามาร่วมด้วย นอกจากนี้ องค์กรยังควรทำหน้าที่เป็นตัวกลางรวบรวมข้อมูลสะท้อนกลับจากลูกค้า (นักศึกษา ผู้ใช้บัณฑิต ฯ) เพื่อเป็นประโยชน์ในการธำรงรักษา และส่งเสริมคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ส่วนในเรื่องจรรยาบรรณผู้ประเมิน ซึ่งรวมอยู่ในการคัดเลือกผู้ประเมินนั้น พบว่า ก่อนการคัดเลือก สมศ. ควรสอบถามประวัติ/ภูมิหลังของผู้สมัครเป็นผู้ประเมินจากหน่วยงานต้นสังกัดของผู้สมัครซึ่งสอดคล้องกับ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2545) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางการเตรียมผู้ประเมินภายนอก ได้กล่าวถึงข้อควรระวังในการตั้งคณะทำงานประเมินภายนอกว่า คณะกรรมการพิจารณาสรรหาและแต่งตั้งคณะทำงานประเมินภายนอก ควรระมัดระวังในการเลือกบุคคลโดยพยายามสอบถามคนแวดล้อมหรือที่เคยรู้จัก ทำงานร่วมกับบุคคลนั้นเพื่อให้แน่ใจได้ว่าการแต่งตั้งบุคคลเป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม ส่วนทักษะผู้ประเมิน พบว่า ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ ทักษะด้านการจัดการกับข้อมูล ทักษะด้านการเขียน การอ่าน การสัมภาษณ์ การตั้งคำถาม การฟัง และการสังเกต ทักษะด้านบุคคล อีกทั้ง ควรรู้และเข้าใจกระบวนการประกันคุณภาพ ซึ่งทักษะเหล่านี้ มีความคล้ายคลึงกับคุณสมบัติของผู้ตรวจสอบตามมาตรฐานของ ISO ซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล โดยมาตรฐานดังกล่าวระบุเกี่ยวกับผู้ตรวจสอบว่า ควรมีความสามารถ (การศึกษา การฝึกอบรม ทักษะพื้นฐานที่ใช้ในการตรวจสอบ ทักษะเชิงวิชาชีพในศาสตร์นั้น ๆ การใช้ภาษา ประสบการณ์การทำงาน) ส่วนปัจจัยในด้านบุคคลนั้น ควรมีคุณสมบัติอันเป็นลักษณะภายในตัวบุคคล (ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ไหวพริบ ความแม่นยำตรงประเด็น ความอดทน - อดกลั้นในสถานการณ์ที่กดดัน การวิเคราะห์ และตัดสินใจ)(Mills,1993)

การจัดให้มีการตรวจเยี่ยม ผลการวิจัยพบว่า จะต้องกำหนดจำนวนครั้ง/รอบของการตรวจเยี่ยม จำนวนวันต่อครั้งของการตรวจเยี่ยม ประเด็นในการประเมิน และกิจกรรมในการตรวจเยี่ยม ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นไปตามการศึกษาของ Van Vaught (1994) ที่ตั้งข้อสังเกตว่า ระบบการประกันคุณภาพที่เคลื่อนไหวอยู่ในระดับนานาชาติ มีลักษณะร่วมกันหลายประการ ประการหนึ่งในนั้น ก็คือ ระบบส่วนใหญ่ประกอบด้วยการจัดทำรายงานการศึกษาตนเอง การตรวจเยี่ยมสถาบัน การประเมินโดยผู้ร่วมวงการศึกษา และการประเมินเป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาการที่กำหนดไว้ ในขณะเดียวกัน ผลการวิเคราะห์สาระพบว่า สิ่งที่แตกต่างกัน คือ ความเข้มข้นของการประเมิน เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน กิจกรรมการตรวจเยี่ยมที่ครอบคลุมมากน้อยเพียงไร และระยะเวลาที่ใช้ในการตรวจเยี่ยม ความแตกต่างเหล่านี้มีผลจากพัฒนาการและประสบการณ์ในการพัฒนาการประกันคุณภาพของแต่ละประเทศ ดังที่ Dill (2000) ได้สรุปบทเรียนที่ได้รับจากการศึกษานำการตรวจสอบไปใช้ของยุโรปและเอเชีย ซึ่งพบว่า กระบวนการต่าง ๆ พัฒนาโดยผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ แล้วค่อยๆ ดัดแปลงพัฒนา โดยมีการปรึกษาหารือ และให้ผลย้อนกลับ ซึ่งเรื่องนี้ครอบคลุมไปถึงวงจรในการประเมิน และการกำหนดจำนวนครั้งต่อรอบ การกำหนดจำนวนวันในแต่ละครั้ง ด้วย

การจัดทำรายงานการประเมิน ผลการวิจัยพบว่า จะต้องกำหนดลักษณะของรายงานการใช้ภาษาในรายงาน ผู้รับผิดชอบสาระในรายงาน ผู้มีอำนาจรับรองรายงาน ขอบเขตข้อมูลที่จะเผยแพร่ การระบุปัญหาละเอียดอ่อนและข้อเสนอแนะ สิ่งเหล่านี้ควรมีการระบุไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ Harman (1996) ที่กล่าวว่า รายงานการประเมินควรมีความชัดเจน และควรเผยแพร่ต่อสาธารณชน ซึ่งถือเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability)

การติดตามผล การส่งเสริมคุณภาพ และผลกระทบ ผลการวิจัยพบว่า การติดตามผลติดตามได้จากรายงานความคืบหน้าที่สถาบันอุดมศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองต่อข้อค้นพบในรายงานการประเมิน การติดตามผลในรูปการประชุมสัมมนาเพื่อรับทราบความคิดเห็นและความคืบหน้าในการพัฒนาคุณภาพหลังการเผยแพร่รายงานการประเมิน การติดตามผลโดยทำการวิจัยเชิงพัฒนา และจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพ ซึ่งข้อค้นพบเกี่ยวกับการติดตามผลและการส่งเสริมคุณภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ Dill (2000) ที่กล่าวว่า หลังการเผยแพร่รายงาน หน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถติดตามผลได้จากรายงานความคืบหน้าที่สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองต่อข้อค้นพบในรายงานการประเมิน หลังจากนั้น มีกิจกรรมติดตามผลในรูปการประชุมเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเพื่อพัฒนา อีกทั้งมีกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพเพื่อเผยแพร่แบบอย่างที่ดีที่สุด ส่วนข้อค้นพบเกี่ยวกับผลกระทบของการประเมินคุณภาพภายนอกต่อสถาบันอุดมศึกษา ก็สอดคล้องกับการศึกษาของ Brennan and Shah (2001) ที่พบว่า การประเมินคุณภาพภายนอกมีผล

กระทบต่อสถาบันอุดมศึกษาในรูปการเงิน ชื่อเสียง การได้รับการรับรองสถานภาพอย่างเป็นทางการ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางในการนำรูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยไปใช้ไว้ ดังนี้

จุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก

1.1 จุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก จุดประสงค์หลัก คือ เพื่อกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนานี้จะต้องเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) และในอนาคต จะต้องแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) ด้วย

สำหรับจุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ.ในปัจจุบัน คือ เพื่อทราบระดับคุณภาพ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา และรายงานข้อมูลสถานภาพและพัฒนาการในด้านคุณภาพมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาต่อสาธารณชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษา หากแต่ยังไม่ก้าวไปสู่การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมในศตวรรษหน้า ที่คาดหวังให้สถาบันอุดมศึกษาเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ความเป็นเลิศด้านองค์ความรู้ และผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพโดยสังคมจะตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหาร รวมทั้งการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า ซึ่งประเด็นเหล่านี้ครอบคลุมทั้งในเรื่องการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง (Continuous Quality Improvement) และความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) ตามหลักการอุดมศึกษา

ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะเกี่ยวกับจุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก ดังนี้

1.1.1 สมศ. ควรกำหนดจุดประสงค์ในการประเมินคุณภาพภายนอกเพิ่มเติม ซึ่งเป็นจุดประสงค์ที่ส่งเสริมความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของสถาบัน และในขณะเดียวกัน ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาตนเองสู่มาตรฐานสากล สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ อีกทั้งเพิ่มเติมจุดประสงค์ โดยเฉพาะในด้านที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) เช่น ความรับผิดชอบต่อผลผลิต การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เป็นต้น

แนวทางในการดำเนินการ

1) เนื่องจากการพัฒนาคุณภาพของสถาบัน ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา มีบทบาทสำคัญมาก สมศ. และหน่วยงานต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษาจึงควรรหาแนวทางสร้างความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึก กระตุ้นให้ผู้บริหารทุกระดับตระหนักถึงบทบาทของตนในการผลักดันการประกันคุณภาพ มีการจัดอบรม เตรียมความพร้อมให้ผู้บริหารเหล่านี้มีความสามารถในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และมีส่วนสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพขึ้นในสถาบันของตน โดยมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อผลผลิต และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

2) สมศ. และหน่วยงานต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษาควรร่วมกันสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดในด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Quality Improvement) และยั่งยืน โน้มน้าวให้สถาบันอุดมศึกษาเห็นความสำคัญของระดับของการพัฒนา คือ ในระยะแรกให้บรรลุมาตรฐานขั้นต่ำ (Threshold Standard) ต่อไปส่งเสริมให้มีการเปรียบเทียบสมรรถนะ (Benchmarking) และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ (Academic Excellence) ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาของแต่ละสถาบันอาจแตกต่างกันตามบริบท และความพร้อมของแต่ละแห่ง

3) สมศ. และหน่วยงานต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษา ควรสร้างมาตรฐานถึงคุณภาพโดยมีมาตรการจูงใจที่เหมาะสม ชักจูงให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีความต้องการถูกประเมินด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งวิธีเหล่านี้ต้องมีผลในทางบวกมากกว่าทางลบ

4) สมศ. และหน่วยงานต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษาควรร่วมกันสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งเป็นความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ (Accountability) โดยให้สถาบันอุดมศึกษาตระหนักว่า สังคมคาดหวังให้สถาบันอุดมศึกษาบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อีกทั้งมีความโปร่งใส ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษา นอกจากจะมีอิสระในการดำเนินการ (Autonomy) และมีเสรีภาพทางวิชาการ (Academic Freedom) เพื่อให้บรรลุความเป็นเลิศทางวิชาการ (Academic Excellence) แล้ว ยังต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ ทั้งนี้ สถาบันต้องมีการประเมินตนเอง รวมทั้งเตรียมความพร้อมสำหรับการประเมินภายนอกด้วย นอกจากนี้จะต้องสร้างความเข้าใจกับสถาบันอุดมศึกษาถึงความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ (Accountability) ว่าครอบคลุมในด้านใดบ้าง เช่น ความรับผิดชอบต่อผลผลิต การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการรายงานข้อมูลต่อสาธารณชน ฯ ทั้งนี้เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาตระหนักถึงความสำคัญ เตรียมความพร้อมเพื่อดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว

5). เพื่อให้จุดประสงค์ในการประเมินคุณภาพภายนอกที่เพิ่มเติมมานี้เป็นที่ยอมรับของประชาคมอุดมศึกษา สมศ. ควรทำประชาพิจารณ์ เปิดเวทีให้มีการแสดงความคิดเห็น และประชาสัมพันธ์เชิงรุกอย่างสม่ำเสมอเพื่อกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาตื่นตัว

1.2 แนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอกซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดเตรียมผู้ประเมิน การจัดทำมีตรวจเยี่ยม การจัดทำรายงานผลการประเมิน รวมทั้งการติดตามผล การส่งเสริมเพื่อพัฒนาคุณภาพ และผลกระทบของการประเมินคุณภาพภายนอกต่อสถาบันอุดมศึกษา จากผลการวิจัย ปรากฏ ดังนี้

1.2.1 การจัดเตรียมผู้ประเมิน สมศ. ได้มีการกำหนดจำนวนผู้ประเมินในแต่ละคณะ กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ประเมิน หน้าที่ประธานคณะผู้ประเมิน จรรยาบรรณผู้ประเมิน และการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ประเมิน แต่เพื่อความชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) สมศ. พึงกำหนดจำนวนผู้ประเมินในแต่ละคณะให้ชัดเจนโดยจำแนกตามขนาดของสถาบัน จัดให้มีหน่วยทะเบียนผู้ประเมินโดยมีการกำหนดวาระ และปรับเปลี่ยนข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีการกำหนดมาตรฐานในการดำเนินงานของผู้ประเมิน จรรยาบรรณผู้ประเมิน และการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ประเมิน

2) กรอบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการประเมินคุณภาพเป็นสิ่งที่สำคัญ คณะกรรมการประเมินคุณภาพแต่ละชุดควรมีกรอบการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเพียงพอ และทำความเข้าใจให้ตรงกัน เพื่อให้วิธีปฏิบัติและมาตรฐานเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ส่งผลให้ผลการประเมินเปรียบเทียบกันได้ระหว่างสถาบันแม้ว่าคณะผู้ประเมินจะต่างชุดกันก็ตาม

3) ในการประเมิน ประธานคณะผู้ประเมินมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการประเมิน ดังนั้น ประธานจึงควรมีความเข้าใจในเรื่องการประเมินเป็นอย่างดี และควรมีการประเมินตัวประธานด้วย นอกจากนี้ ในการจัดคณะผู้ประเมิน ประธานอาจจะเป็นผู้กำหนดตัวสมาชิกในคณะผู้ประเมินเพื่อการทำงานร่วมกันเป็นทีม และเกิดประโยชน์สูงสุดกับสถาบันที่รับการประเมิน

4) ในอนาคต สมศ. ควรพิจารณาปรับเปลี่ยนองค์ประกอบผู้ประเมินให้กว้างขึ้น โดยประกอบด้วยบุคคลหลากหลาย เปิดโอกาสให้ตัวแทนของกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง และ/หรือได้รับผลกระทบจากการประเมินคุณภาพภายนอก (ผู้ใช้บัณฑิต นิสิต/นักศึกษา ผู้ปกครอง) รวมทั้งผู้ประเมินจากต่างประเทศสถาบัน เป็นกรรมการในคณะกรรมการประเมินคุณภาพด้วย แต่ต้องมีระบบการสรรหา การคัดเลือกที่เหมาะสม และมีการเตรียมความพร้อมที่มีประสิทธิภาพ

5) ผู้ประเมินทั่วไปจะต้องผ่านการฝึกอบรม และควรมีการทดลองปฏิบัติงาน หรือเป็นผู้ประเมิน “มือรอง” สักระยะหนึ่ง (อาจกำหนดจำนวนครั้งของประสบการณ์ในการตรวจเยี่ยมเพื่อประเมินสถาบัน) และเมื่อผ่านการประเมินผลการปฏิบัติงานแล้ว จึงแต่งตั้งเป็นผู้ประเมินจริง ทั้งนี้ สมศ.ควรมี “ระบบพี่เลี้ยง” คอยให้คำแนะนำด้วย

6) สมศ. ควรทำการวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนาผู้ประเมิน ติดตามองค์ความรู้ใหม่ๆด้านการประเมิน และจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ใหม่ๆ ให้กับผู้ประเมินเป็นระยะ ๆ พัฒนาผู้ประเมินให้มีคุณภาพเพื่อให้การประเมินเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับสามารถนำมาใช้ในการยกย่องและส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพได้อย่างแท้จริง

7) สมศ. สามารถดำเนินการเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้ประเมิน ได้ทั้งก่อนการคัดเลือก และหลังการปฏิบัติหน้าที่ โดยก่อนการคัดเลือก สมศ.ควรหาแนวทางในการสอบถามประวัติ/ ภูมิหลังของผู้สมัครเป็นผู้ประเมินจากหน่วยงานต้นสังกัดของผู้สมัคร เพื่อให้ข้อเท็จจริง และหลังการปฏิบัติหน้าที่ ควรตรวจสอบ/ประเมินจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมินโดยการจัดทำแบบสำรวจความคิดเห็นให้ผู้รับการประเมินแสดงความคิดเห็นทุกครั้งที่ผู้ประเมินได้ประเมินงานนั้นๆ แล้วเสร็จ หรืออาจให้กลุ่มผู้ประเมินเป็นผู้ร่วมประเมินที่ของตนเองด้วย (ให้เป็นเรื่องลับ) ทั้งนี้ สมศ. ต้องให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

8) การพัฒนาบุคลิกภาพและจรรยาบรรณของผู้ประเมินนั้น นอกจากจะใช้กัลยาณมิตรธรรม 7 ตามหลักพุทธศาสนาแล้ว สามารถใช้หลักของศาสนาอื่นๆ เช่น คริสต์ และอิสลามก็ได้ เพราะแม้ศาสนาอื่น จะไม่ได้ใช้คำว่า “กัลยาณมิตร” แต่ล้วนมีหลักคำสอนเกี่ยวกับการเป็นมิตรที่ดีต่อกันซึ่งแสดงออกทั้งทางจิตใจ วาจา และการกระทำ

1.2.2 ในการตรวจเยี่ยม ให้มีการกำหนดจำนวนครั้ง / รอบของการตรวจเยี่ยม จำนวนวัน / ครั้งของการตรวจเยี่ยม กิจกรรมในการตรวจเยี่ยม และประเด็นการประเมิน ซึ่ง สมศ.ได้กำหนดประเด็นเหล่านี้ไว้เรียบร้อยแล้ว อีกทั้งได้ใช้รูปแบบกัลยาณมิตรประเมินคุณภาพภายนอก (Amicable Assessment Model) เพื่อให้การประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการประเมินที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพสูงสุด พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม ตามนัยของความเกื้อกูลกันสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งถือเป็นนิมิตหมายที่ดียิ่ง อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การตรวจเยี่ยมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามหลักการประกันคุณภาพ ผู้วิจัยขอเสนอแนะจากผลการวิจัยเกี่ยวกับการตรวจเยี่ยม ดังนี้

1) ความชัดเจนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการตรวจเยี่ยม คือ ควรมีการกำหนดจำนวนครั้ง/รอบของการตรวจเยี่ยม จำนวนวัน/ครั้งของการตรวจเยี่ยมโดยคำนึงถึงขนาดของสถาบัน ขนาดของงาน และในขณะเดียวกันมิให้เป็นภาระกับสถาบันอุดมศึกษามากเกินไป รวมทั้งมีการกำหนดกิจกรรมการตรวจเยี่ยมด้วย

2) เพื่อให้สอดคล้องกับขั้นตอนหลักในการใช้รูปแบบกัลยาณมิตรประเมินคุณภาพภายนอก (Amicable Assessment Model) ของ สมศ. คือ การสร้างเจตคติที่ดีและพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก และการสร้างศรัทธามีความไว้วางใจต่อผู้ประเมินภายนอกและมีความเป็นมิตรต่อกัน ก่อนการตรวจเยี่ยม สมศ. ควรหาวิธีการในการสร้างความเข้าใจกับสถาบันที่รับการประเมินถึงวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่จะได้รับจากการตรวจเยี่ยม เช่น อาจมีการไปเยี่ยมเยือนสร้างความคุ้นเคยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้บริหาร และผู้รับผิดชอบการประกันคุณภาพของสถาบันเพื่อรับรู้ถึงวัฒนธรรม แนวความคิด และปัญหาของสถาบันนั้น ๆ พร้อมทั้งบอกกล่าวถึงวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่สถาบันจะได้รับจากการประเมินคุณภาพภายนอก โดย การสร้างความคุ้นเคยนี้ กระทำก่อนการไปตรวจเยี่ยมจริง

3) ก่อนการตรวจเยี่ยม ควรมีการเตรียมความพร้อมทั้งในส่วนของผู้ประเมิน และสถาบันที่รับการประเมินโดยรายละเอียดของการเตรียมความพร้อมเป็นไปตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องนั้น ๆ เช่น สมศ. จะต้องเตรียมความพร้อมด้านผู้ประเมิน คือ มีผู้ประเมินที่เป็นที่นาเชื่อถือในด้านคุณภาพ ผู้ประเมินต้องมีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ และสถาบันอุดมศึกษาต้องเตรียมความพร้อมด้านเอกสาร รับการตรวจเยี่ยมเป็นต้น ซึ่งในเรื่องดังกล่าวนี้ สมศ. มีการเตรียมความพร้อม แต่เนื่องจากเป็นระยะแรกเริ่มของการประเมิน มีความเร่งรีบ การเตรียมความพร้อมของผู้ประเมิน และของ สมศ.เองอาจมีจำกัด

4) ในการประเมินคุณภาพภายนอก ตามหลักการของการประกันคุณภาพ (Quality Assurance) สถาบันอุดมศึกษาต้องผ่านการประเมินคุณภาพภายในก่อน สมศ. พึ่งระมัดระวังรักษาหลักการนี้ โดยจะประเมินคุณภาพภายนอกให้เฉพาะสถาบันที่ผ่านกระบวนการประเมินคุณภาพภายในแล้วเท่านั้น

5) ในเรื่องของประเด็นในการประเมิน ในการประเมินผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) จะต้องวัด เพื่อหาคุณค่าเพิ่ม (Value - Added) คือ ความแตกต่างในตัวนักศึกษาตั้งแต่เริ่มศึกษาจนถึงสิ้นสุดการศึกษา เพราะคุณภาพของสถาบันพิจารณาได้จากผลการพัฒนาสติปัญญา นักศึกษาเปรียบเทียบกับระดับเมื่อแรกเข้า รวมถึงการพัฒนาทางสังคม ด้านอาชีพ ด้านกายภาพ และด้านจิตใจ การวัดอาจวัดครอบคลุมถึงกระบวนการคิด การแก้ปัญหา ทักษะระหว่างบุคคล ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้เรียน การวัดคุณธรรม

6) ควรมีกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (Thailand Qualifications Framework) ที่อธิบายชัดเจนถึงระดับของความรู้ ทักษะ และความสามารถที่จะต้องบรรลุใน แต่ละระดับปริญญาเพื่อใช้เป็นหลักในการพัฒนาเกณฑ์

7) ในการพัฒนาเกณฑ์ด้านทักษะวิชาชีพ สมศ. ควรหารือร่วมกับองค์กรวิชาชีพในแต่ละแขนงวิชา

8) สมศ. ควรนำผลการวิจัยต่าง ๆ ที่เคยมีผู้ทำมาแล้ว และผลการวิจัยนั้นส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนมาประกอบการพิจารณาในการพัฒนาและปรับปรุงเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อให้งานวิจัยเกิดการขยายความรู้ในทางปฏิบัติ

1.2.3 การจัดทำรายงานผลการประเมิน ผลการวิจัย ให้มีการกำหนด

การใช้ภาษาในรายงาน ผู้มีอำนาจรับรองรายงาน ผู้รับผิดชอบสาระในรายงาน ขอบเขตข้อมูล คุณภาพของรายงาน ระยะเวลาในการจัดทำรายงาน ลักษณะรายงานการประเมิน การระบุปัญหาละเอียดอ่อน และการจัดทำข้อเสนอแนะ ในการดำเนินการของ สมศ. มีการกำหนดรูปแบบของรายงาน (ส่วนนำ ส่วนสาระ และภาคผนวก) ระยะเวลาในการจัดทำรายงาน และการจัดทำข้อเสนอแนะ แต่เนื่องจากรายงานการประเมินส่งผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษา รายงานจึงควรมีความชัดเจน และควรเผยแพร่ต่อสาธารณชน ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญกับรายงานการประเมิน

ผู้วิจัยจึงขอเสนอเพิ่มเติม ดังนี้

1) สมศ. ควรทำความเข้าใจกับคณะผู้ประเมินถึงวิธีการเขียนรายงาน โดยเฉพาะในปัญหาที่ละเอียดอ่อน ทั้งนี้ควรคำนึงถึงผลดี ผลเสีย โดยอาจมีการคณะกรรมการเพื่อพิจารณา

2) การเขียนรายงาน ต้องระมัดระวังอย่าใช้ความรู้สึกมาตัดสิน การให้ข้อคิดเห็นเชิงตัดสิน อาจทำได้ในลักษณะที่ใช้มาตรฐานที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ข้อคิดเห็นในเชิงเสนอแนะของคณะผู้ประเมินจะเป็นประโยชน์สูงสุด

3) ขอบเขตข้อมูลที่ควรเผยแพร่ ควรหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยยึดเป้าหมายประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก และควรคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านการเผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณชน การปฏิบัติของ สมศ. เกี่ยวกับรายงานการประเมิน เป็นที่น่ายินดีที่ สถาบันอุดมศึกษาได้รับโอกาสพัฒนารายงานการประเมินด้วย

1.2.4 การติดตามผล การส่งเสริมเพื่อพัฒนาคุณภาพ และผลกระทบของ การประเมินคุณภาพภายนอกต่อสถาบันอุดมศึกษา

หลังการเผยแพร่รายงาน หน่วยงานที่รับผิดชอบควรติดตามผลรายงานความคืบหน้า
ที่สถาบันอุดมศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองต่อข้อค้นพบในรายงานการประเมิน ต่อจากนั้น ควรจัด
กิจกรรมติดตามผลในรูปการประชุมเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเพื่อพัฒนา อีกทั้งมีกิจกรรมการพัฒนา
คุณภาพเพื่อเผยแพร่แบบอย่างที่ดีที่สุด การประเมินคุณภาพภายนอกมีผลกระทบต่อสถาบันอุดม
ศึกษาในรูปการเงิน ชื่อเสียง การได้รับการรับรองสถานภาพอย่างเป็นทางการ อย่างไรก็ตาม เนื่อง
จากเป็นระยะแรกเริ่มของ สมศ. การประเมินคุณภาพภายนอกยังกระทำได้ไม่มากนัก สมศ. จึง
กล่าวในเรื่องดังกล่าวไว้เพียงกว้าง ๆ มิได้ระบุถึงแนวทางหรือกิจกรรมในการส่งเสริมและพัฒนาคุณ
ภาพที่ชัดเจน รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการประเมินคุณภาพภายนอกด้วย ผู้วิจัยจึงเห็นควรนำเสนอ
แนวทางดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายหลังการประเมินฯ ดังนี้

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) หน่วยงาน ต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษา

1) สมศ. ควรจัดให้มีจัดให้มีฝ่ายรับกรร้องเรียน/ร้องทุกข์ หากสถาบัน
อุดมศึกษาผู้สื่กว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการประเมิน ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความเป็นธรรมโดย
เปิดโอกาสให้ผู้ประเมินชี้แจงข้อเท็จจริง ทั้งนี้การร้องเรียน/ร้องทุกข์ ฯ ควรกระทำก่อนการเผยแพร่
ผลการประเมิน อย่างไรก็ตาม การที่สถาบันอุดมศึกษาได้รับโอกาสจาก สมศ. ในการพัฒนา
รายงานการประเมินด้วย ก็อาจทำให้ปัญหาในด้านนี้เบาบางลง

2) กรอบการปฏิบัติงานของ สมศ. และต้นสังกัดควรแยกกันให้ชัด แต่ใน
ขณะเดียวกันต้องมีความเชื่อมโยงร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ดังนั้น กิจกรรมภายหลังการประเมินผล
หลายกิจกรรม เช่น การประมวลปัญหาในสถาบันอุดมศึกษาที่มักพบในการประเมินคุณภาพ
เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขให้เกิดการขยายความรู้ในทางปฏิบัติ การพัฒนาเครือข่ายอย่างไม่เป็น
ทางการของผู้ประเมิน การจัดกิจกรรมติดตามผลการประเมิน กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพ กิจ
กรรมภายหลังการประเมินเหล่านี้ สมศ. ควรพิจารณาในแต่ละรายกิจกรรมว่าเป็นหน้าที่ความรับ
ผิดชอบโดยตรงของหน่วยงานต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษา หรือของ สมศ. ในบางกรณีอาจ
ร่วมมือกันในการดำเนินการได้ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการประกันคุณภาพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
และประสิทธิผล

3) สมศ. ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นสำคัญ ๆ และปัญหาที่เกิดขึ้น
จากกระบวนการประเมิน โดยทำการวิจัยเป็นระยะๆ เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งควร
แจ้งให้ผู้ประเมิน และหน่วยงานต้นสังกัดได้รับทราบด้วย

4) สมศ. และ/ หรือหน่วยงานต้นสังกัดควรเผยแพร่ข้อมูลแก่สาธารณชน เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในด้านต่างๆ ในขอบเขตและรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อสร้างความตื่นตัวในด้านคุณภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสาธารณชนในกิจการของอุดมศึกษาให้มากยิ่งขึ้น

สถาบันอุดมศึกษา

1) หลังจากการประเมินคุณภาพภายนอก สถาบันอุดมศึกษาควรมีหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงการดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อผลการประเมินเป็นขั้นตอนโดยอาจจัดทำเป็นรูปแบบรายงานการพัฒนาคุณภาพ ส่วนรายงานนี้จะส่งให้หน่วยงานใด ระหว่าง สมศ. หรือต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษานั้น ทั้ง 2 หน่วยงานก็ต้องทำความเข้าใจกันเพื่อมิให้เกิดความซ้ำซ้อนในการจัดทำเอกสาร และควรกำหนดระยะเวลาของการจัดทำรายงานด้วย

2) สถาบันอุดมศึกษาพึงตระหนักและให้ความสำคัญต่อการประเมินคุณภาพภายนอก ทั้งนี้เนื่องจากผลการประเมินส่งผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษาในรูปแบบของการให้รางวัล (Rewards) เช่น การรับการจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้น ชื่อเสียง อิทธิพลและอื่น ๆ ในรูปแบบที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายและโครงสร้างของสถาบันเพื่อปรับปรุงแก้ไขอันเป็นผลจากผลการประเมินคุณภาพภายนอก

รัฐบาล

1) การผูกโยงการจัดสรรงบประมาณเข้ากับผลของการประเมินคุณภาพเป็นเครื่องมือที่สำคัญมากของระบบการศึกษา เพราะเป็นมาตรการการให้รางวัล และการลงโทษ การนำมาใช้ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบและระมัดระวัง ทั้งนี้จะใช้ได้ก็ต่อเมื่อการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นไปอย่างมีระบบ ยุติธรรม เชื่อถือได้ และทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกในบริบทของอุดมศึกษาในอนาคต เช่น สถาบันอุดมศึกษาเสมือน (Virtual Institutions) การศึกษาข้ามชาติ (Transnational Education) มหาวิทยาลัยบรรษัท เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

คงศักดิ์ สันติพิฤกษ์วงศ์ (แปล). เศรษฐกิจมิติเบื้องต้น แต่งโดย ทากาโอะ มียากาวะ . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์รู้แจ้ง, 1986.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543 . กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน . รายงานการวิจัยประกอบร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ..... ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543.

จรัส สุวรรณเวลา, สภาพวิกฤตของอุดมศึกษาไทย. เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่อง วิกฤตอุดมศึกษาไทย. 28 กรกฎาคม 2541.

เจริญ เจษฎาวัลย์, แนวความคิดใหม่ๆ ในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภายใน. กรุงเทพมหานคร : พอดี, 2540.

ชลัช จงสีพันธ์, นกอดล ทองนพเนื้อ, พล กุลสุขรังสรรค์, ชลัทธี มณีประวัติ และตติยา เชยชุ่ม. รายงานการวิจัยเรื่องการติดตามการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพ การศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย_ ศูนย์วิจัยและบริการมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2545.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. สถิติการศึกษาและแนวโน้ม. เอกสารประกอบคำสอนวิชาสถิติการศึกษาและแนวโน้ม. ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ผดุงชาติ สุวรรณวงศ์ และไพฑูรย์ สีนลารัตน์. ทิศทางการปฏิรูปอุดมศึกษาจากการประชุมระดับโลกศตวรรษใหม่อุดมศึกษาไทย: บทเรียนจากการปฏิรูปอุดมศึกษานานาชาติ. ในเอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ สู่เส้นทางปฏิรูปอุดมศึกษาไทย ครั้งที่ 4 2542 :1-64.

พลสุข หิงคานนท์. การพัฒนารูปแบบการจัดองค์การของวิทยาลัยพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข.

วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. หลักและพื้นฐานการอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร, 2542.

มหาวิทยาลัย, ทบวง. การตรวจคุณภาพจากภายนอก. กรุงเทพมหานคร : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542.

มหาวิทยาลัย, ทบวง. การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542.

มหาวิทยาลัย, ทบวง. เป้าหมายสำคัญของแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 พ.ศ.2543 – 2547
อนุสารอุดมศึกษา. ปีที่ 26 ฉบับที่ 259 (มกราคม 2543).

มหาวิทยาลัย, ทบวง. รายงานประจำปีทบวงมหาวิทยาลัย ปี 2544:ก-81. 2544.

มหาวิทยาลัย, ทบวง. ระบบและกลไกการประกันคุณภาพอุดมศึกษาในสหราชอาณาจักร.
กรุงเทพมหานคร : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542.

มหาวิทยาลัย, ทบวง. สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา. สาระการประชุมสัมมนา เรื่อง “ การนำ Benchmarking มาใช้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย : ประสบการณ์ของประเทศออสเตรเลีย.” กรุงเทพมหานคร : สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. 2544.

รับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา, สำนักงาน. กรอบแนวทางการประเมินคุณภาพ
ภายนอกระดับอุดมศึกษา, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานรับรองมาตรฐานและ
ประเมินคุณภาพการศึกษา, 2544. (อัดสำเนา)

รับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา, สำนักงาน . หลักการสำคัญการประเมินคุณภาพ
ระดับอุดมศึกษา. แหล่งที่มา: www.oese.or.th . [27 / 7 /45]

รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, สำนักงาน. ผลการดำเนินงานในรอบ 1 ปีของ สมศ.
แหล่งที่มา : [http:// www.onesqa.or.th/report/index2.htm](http://www.onesqa.or.th/report/index2.htm) [27 / 7 /45]

วรภัทร ภูเจริญ. แนวทางการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา . กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2541.

วันชัย ศิริชนะ. การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับ
สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

- วิจารณ์ พานิช และคณะ. รายงานการศึกษาวิจัย การประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
: กรณีศึกษานิวซีแลนด์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2544.
- สวัสดิ์ สุคนธ์รังสี. โมเดลการวิจัย : กรณีตัวอย่างการบริหาร. พัฒนบริหารศาสตร์ ปีที่ 17
ฉบับที่ 2 (เมษายน 2520).
- สุदारัตน์ ชาญเลขา. รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันราชภัฏกับชุมชนเพื่อพัฒนาด้าน
วัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- เสรี ชัดเข้ม . แบบจำลอง. (ม.ป.ท.), 2538. (อัดสำเนา)
- อดุลย์ วิริยเวชกุล. การประกันคุณภาพวิชาการในมหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.
- อมรวิชัย นาครทรรพ. รายงานการวิจัยเรื่อง กระแสแห่งคุณภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540.
- อมรวิชัย นาครทรรพ. รายงานการวิจัยเชิงเอกสาร เรื่อง คุณภาพและการประกันคุณภาพใน
วิถีทรรศน์การปฏิรูปอุดมศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ, 2540.
- อมรวิชัย นาครทรรพ. คุณภาพและการประกันคุณภาพในวิถีทรรศน์การปฏิรูปอุดมศึกษาไทย.
พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : พรักหวานกราฟฟิค, 2543.
- อุทัย บุญประเสริฐ. ตัวแบบ หุ่นจำลอง แบบจำลองหรือโมเดล. วารสารครุศาสตร์. ปีที่ 3
ฉบับที่ 3 - 4 (เมษายน - กรกฎาคม 2516) .
- อุทุมพร จามรมาน. การวิเคราะห์องค์ประกอบ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- อุทุมพร จามรมาน และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่องดัชนี เกณฑ์ และวิธีการประเมินคุณภาพการ
ศึกษาภายในและภายนอกสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย. โครงการวิจัยและพัฒนา
2544.

ภาษาอังกฤษ

Acherman, H. Meeting Quality Requirement, Abstract of Paper, with Additional
Comments, Presented at the Organization for Economic Co-operation
and Development (OECD), Programme on Institutional Management in
Higher Education (IMHE) Seminar, at OECD, Paris, 4-6 December, 1995.

- American Society for Quality. PDCA Cycle [On line] . Available from : [http:// www.Toledo-asq.org/ PDCA .htm](http://www.Toledo-asq.org/PDCA.htm) [2000]
- Bergquist, W.H. Quality through Access. Access with Quality : The New Imperative for Higher Education. San Francisco : Jossey – Bass, 1995.
- Billing, David. Quality Assurance for NVQs in Higher Education. Quality Assurance in Education . 4. (1, 1996) : 5 -11.
- Brennan John and Shah Tarla. An International Perspective on Institutional Assessment and Change. Managing Quality in Higher Education, 2001.
- Brubacher, S. John. On the Philosophy of Higher Education. San Francisco, . London , Washington : Jossey – Bass, 1982.
- Cyer, P. Preparing for Quality Assessment and Audit : Establishing and Quality Assurance System in Higher Education.(n.p.) : CVCP, 1993.
- Davies, Peter. The American Heritage Dictionary of English Language. New York : American Heritage, 1972.
- Dill. D. David. Implementing Academic Audits : Lessons Learned in Europe and Asia. (n.p.) : The Academic Audit Project, 2000.
- Eisner E. Education Connoisseurship and Criticism : Their Form in Education Evaluation. Journal of Aesthetic Education (1976).
- Freeman, Richard. Quality Assurance in Training and Education. London : Kogan Page, 1997.
- Harman, Grant . Quality Assurance for Higher Education : Asia – Pacific Centre of Educational Innovation for Development (ACEID) Bangkok, 1996.
- Johnstones, J.N. Indicators of Education Systems. London : UNESCO, 1981.
- Keeves, Peter J. Model and Model Building . Education Research , Methodology and Measurement : an International Handbook . Oxford : Pergamon Press, 1988.
- Kell , H.R. Self - Regulation in Higher Education. London : Jessica Kingsley, 1992.

- Krippendorff, K. Content Analysis : An Introduction to its Methodology. Vol.5. (n.p.) : The Sage Content Series, 1980.
- Marcus, L.R. The Path to Excellence : Quality Assurance in Higher education. Washington D.C. : ASHE – ERIC Higher Education Research Report No.1,1983.
- Miller, R.I. The Assessment of College Performance. San Francisco : Jossey – Bass Publisher, 1979.
- Mills, B. Introducing Faculty to Cooperative learning, in Wright, W.A. et al. (eds) Teaching Improvement Practices. Bolton,MA : Anker, 1995.
- Ministry of Education, A Future Tertiary Education Policy for New Zealand : Tertiary Education Review, (Green Paper). New Zealand ,1997.
- Office of Post secondary Education. Criteria and Procedures for Recognition of State Agencies for Approval of Nurse Education. Available from : <http://www.ed.gov/office/OPE/accreditation/nurseedcriteria.html>.
- Resnick, L. B. Nolan, K.J. and Resnick, DP. Benchmarking Education Standards. Educational Evaluation and Policy Analysis 17,4 (1995) : 438-461.
- Ross, G. Murray. The University The Anatomy of Academe. (n.p.) : McGRAW- Hill Book , 1976.
- Stebbling, Lionel. Quality Assurance : the Route to Efficiency and Competiveness. West Sussex : Ellis Horwood, 1993 .
- The Institute of Internal Auditors. Summary of General and Specific Standards for the Professional Practice of Internal Auditing. Available from : [http:// www.theiia.org/ecm/guide-stand.cfm?doc.id:1336](http://www.theiia.org/ecm/guide-stand.cfm?doc.id:1336)
- The Quality Assurance Agency for Higher Education. About QAA. Available from : [http:// www.Qaa.ac./ aboutqaaintro/establishment.htm](http://www.Qaa.ac./aboutqaaintro/establishment.htm).2001

Van Vught, F. Intrinsic and Extrinsic Aspects of Quality Assessment in Higher Education, in D.F. Westerheijden, J. Brennan and P.A.M. Maassen (eds) *Changing Contexts of Quality Assessment: Recent Trends in West European Higher Education*. Utrecht: LEMMA, 1994.

Vroeijenstijn, T. I. and Acherman, H. Control-Oriented versus Improvement-Oriented Quality Assessment, in Goedegebuure, L.C.J., Maassen, P.A.M. and Westerheijden, D.F. (eds) Peer Review and Performance Indicator: Quality Assessment in British and Dutch Higher Education, pp.81-101. Utrecht: Lemma, 1990.

Woodhouse, David. Quality Assurance: International Trends, Preoccupations and features. Assessment & Evaluation in Higher Education 21(1996): pp.347.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการวิจัยประกอบร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ..... ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541.
- ทองอินทร์ วงศ์โสธร, พรชัย มงคลวนิช และ ส. วาสนา ประवालพฤษ์. ระบบและกลไกการประกันคุณภาพอุดมศึกษาในสหราชอาณาจักร. ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา. กันยายน 2542.
- มหาวิทยาลัย, ทบวง. คู่มือฝึกอบรมผู้ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา, สิงหาคม 2544.
- วันชัย ศิริชนะ. การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- วิจารณ์ พานิช และคณะ. รายงานการศึกษาวิจัย การประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษากรณีศึกษานิวซีแลนด์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ . 2544.
- วิจิตร ศรีสอ้าน . การประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับประเทศไทย. รวมบทความการบรรยายพิเศษในรอบ 1 ปี. (ม.ป.ป.) : 63-79.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. วัตถุประสงค์การจัดงานครบรอบ 1 ปี สมศ. รวมบทความการบรรยายพิเศษในรอบ 1 ปี. (ม.ป.ป.) : 49-61.
- สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยและมหาวิทยาลัยกรุงเทพ. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. กรุงเทพมหานคร : สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย และมหาวิทยาลัยกรุงเทพ. 2540.
- อมรวิชัย นาครทรรพ. กระแสแห่งคุณภาพ. กรุงเทพฯ : ที ที พรินท์, 2540.
- อมรวิชัย นาครทรรพ. รายงานการวิจัย เรื่อง ในกระแสแห่งคุณภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2540.

ภาษาอังกฤษ

- Aspinwall , Kath , Semkins , Tim, Wilkinson F. John and McAuley , M.John. Managing evaluation in education. London and New York, 1992.
- Australia Department of Education, Training and Youth Affairs. Higher Education Report for the 2002 to 2004 Triennium[Online]. Available from : [http:// www.detya.gov.au/highered/he_report/2002-2004/html/1-3.htm](http://www.detya.gov.au/highered/he_report/2002-2004/html/1-3.htm) [2002, August 21]
- Australia Department of Education, Training and Youth Affairs. Meeting the Challenge the Governance and Management of University [Online]. Available from: [http:// www.dety.gov.au/crossroads/pubs/meet-the-challenges/2.htm](http://www.dety.gov.au/crossroads/pubs/meet-the-challenges/2.htm) [2002, August 21]
- Bauer, Marianne; Kegan Maunice. Evaluation Systems in the U.K. and Sweden : Successes and difficulties. European Journal of Education 32(June 1997)
- Bloiland, G. Harland. Creating CHEA : Building a New National Organization on Accrediting. The Journal of Higher Education 70 (July/August 1999.)
- Brennan John and Shah Tarla. An International Perspective on Institutional Assessment and Change. Managing Quality in Higher Education, 2001
- Craft Alma ed. Quality Assurance in Higher Education. Proceedings of an International Conference Hong Kong. 1991.
- Dill, D. David. Is there an Academic Audit in Your Future? Reforming Quality Assurance in U.S. Higher Education. Change 32 (July / August 2002)
- Dill, D. David. Implementing Academic Audits : Lessons Learned in Europe and Asia. (n.p.) : The Academic Audit Project. 2000.
- Dill, D. David, Massy, F. William, Williams, R. Peter and Cook, M. Charles. Accreditation and Academic Quality Assurance. Change (September / October 1996).
- Down, David. Value from Audit. Audit Code of Practice – Institutional Manual. Quality Assurance in Education. 2, 2 (1994).
- Dill, D. William. Specialized accreditation : An idea Whose Time Has Come ? Or Gone. Change 30 (July/August 1998).

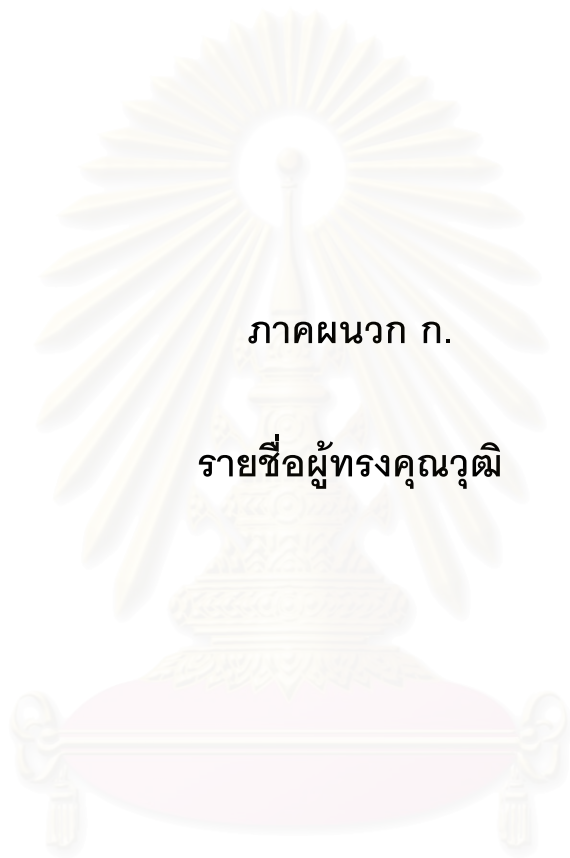
- Eaton, S.Judith. Accreditation (Online). Available from :[http : www.chea.org/About /accreditation. cfm](http://www.chea.org/About/accreditation.cfm) (2002, August 27)
- Ewell, T.Peter. Examining a Brave New World : How Accreditation Might Be Different (Online). 1998. Available from : [http ://www.chea.org/ Events/Usefulness/98 May/95 05Ewell. html](http://www.chea.org/Events/Usefulness/98May/9505Ewell.html) (2003, August 27)
- Fenster, K. Saul . Quality and Accountability in Higher Education. Presented at the Regional Workshop on Quality Assurance for Higher Education. Bangkok, 1998.
- Gallagher Michael. The National Seminar on Quality Assurance in Higher Education : Dialogue from Thai and Australian Experiences, The National Seminar on Quality Assurance in Higher Education : Dialogue from Thai and Australian, February 28, 2001.
- Harman, Grant . Quality Assurance for Higher Education : Asia – Pacific Centre of Educational Innovation for Development (ACEID) Bangkok, 1996.
- Harvey, Lee. and Knight, T. Peter . Transforming Higher Education. The Society for Research into Higher Education & Open University Press. Buckingham. 1996.
- Jones, Emily and Pearce Margaret & Karmel Tom. The Australian Higher Education Quality Assurance Framework International Conference on Quality Assurance in Higher Education ; Standards, Mechanisms and Mutual Recognition, 1-17.
- Lawrie Baker. “Performance Excellence in Higher Education : From Australian University Administrators’ Perspectives” การนำ Benchmarking มาใช้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย : ประสบการณ์ของออสเตรเลีย” สิงหาคม 2544 : 30-47.
- Performing auditors? : Assessing and Reporting the Performance of national audit offices-a three-country comparison, 1995.
- Randall John, Flexible Friends. The Times Higher (October 16, 1998) :1-4.
- The Quality Assurance Agency for Higher Education. Assessing the Quality of Education. [Online] .Available from : [http : // www.qaa.ac.uk/revreps/assessingquality-textonly.htm](http://www.qaa.ac.uk/revreps/assessingquality-textonly.htm) [2003, July 27]

- Webb, Carole. Mechanisms for Quality Assurance. Proceedings of International Conference on Quality Assurance in Higher Education : Standards, Mechanisms and Mutual Recognition. Bangkok : MUA, 2000.
- Willams Peter. The UK Academic Audit Unit. Quality Assurance in Higher Education. 1992 : 141-159.
- Williams, Ruth (eds), Standards and Quality in Higher Education. London and Bristol , Pennsylvania : Jessica Kingsley Publishers, 1998.
- Woodhouse, David. Audit Manual : Handbook for Institutions and members of audit panels. New Zealand Universities Academic Audit Unit. 1995
- Woodhouse, David. Efficient quality systems. Assessment and Evaluation in Higher Education 20 (April, 1995).
- Woodhouse, David. International Quality Assurance Proceedings of International Conference on Quality Assurance in Higher Education : Standards, Mechanisms and Mutual Recognition. Bangkok : MUA, 2000.
- Woodhouse, David. New Zealand Country Report on Quality Assurance in Higher Education. Proceeding of Regional Workshop on Quality Assurance for Higher Education in Asia and the Pacific, Bangkok, 1998.
- Woodhouse, David. Quality Assurance in Higher Education : the next 25 years. Quality in Higher Education 4 (No. 3, 1998).
- Woodhouse , David. Quality assurance : International trends, preoccupations and features. Assessment and Evaluation in Higher Education 21 (1996).

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (จำนวน 5 ท่าน)

1. ศาสตราจารย์ นพ. วุฒิชัย ธนาพงศธร
2. รองศาสตราจารย์ รัชต์วรรณ กาญจนปัญญาคม
3. ดร. ศิริพร ตันติพูลวินัย
4. รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช สุชีวะ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พันธุ์ศักดิ์ พลสารรัมย์

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ส่วนในการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

(จำนวน 3 ท่าน)

1. ศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร ศรีสอ้าน
2. ดร. กมล สุดประเสริฐ
3. ดร. นงราม เศรษฐสุพานิช

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ส่วนในการร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2542 (จำนวน 2 ท่าน)

1. ดร. นงราม เศรษฐสุพานิช
2. ดร. อมรวิชัย นาคกรทรรพ

ผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง(Stakeholders)หรือได้รับผลกระทบจากการประเมินคุณภาพภายนอก (จำนวน 12 คน)

ผู้ใช้บัณฑิต

1. ที่ปรึกษากรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข
(ทันตแพทย์ปิยะพงศ์ วัฒนวิรุ)
2. ผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาและบริการฝึกอบรม บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน)
(ดร. มาลี จันทศิริ)
3. รองผู้จัดการฝ่ายพนักงาน ธนาคารกรุงไทย
(นางศศิธร สิงคารวนิช)

นิสิต/นักศึกษา (จำนวน 4 คน)

1. นายกสโมสรนิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(นายณัฐพนธ์ เกษสาคร)
2. นายกสโมสรนิตศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต
(นายปกรณ์ เชิญพิมาย)
3. นายกสโมสรนิตศึกษาสถาบันราชภัฏสวนดุสิต
(นายนิวัฒน์ ฉลองตระกูล)
4. นายกสโมสรนิตศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
(นายจ่านงค์ คำปันโน)

ผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษา

1. ผู้ปกครองนิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(นางวันทนีย์ แสนักดี)
2. ผู้ปกครองศึกษามหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
(นางธิดา พาหอม)
3. ผู้ปกครองศึกษาสถาบันราชภัฏสวนดุสิต
(นางสุนทรี โพธิกุล)
4. ผู้ปกครองศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
(นายไพศาล บุรินทร์วัฒนา)

สำนักงบประมาณ

1. ที่ปรึกษาสำนักงบประมาณ
(นายสมนึก พิมลเสถียร)

ผู้ตรวจสอบรูปแบบผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา (3 คน)

1. ศาสตราจารย์ นพ. อารุณ ศรีสุกรี
2. ศาสตราจารย์ ดร. กิตติชัย วัฒนานิก
3. ศาสตราจารย์ ดร. พจน์ สะเพียรชัย

สถาบันอุดมศึกษา 4 ประเภทสถาบัน ๆ ละ 1 คน (4 คน)

1. อธิการบดีมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
2. อธิการบดีมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
3. อธิการบดีสถาบันราชภัฏสวนดุสิต
4. อธิการบดีสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

หน่วยงานกลางด้านการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย และ สำนักงาน

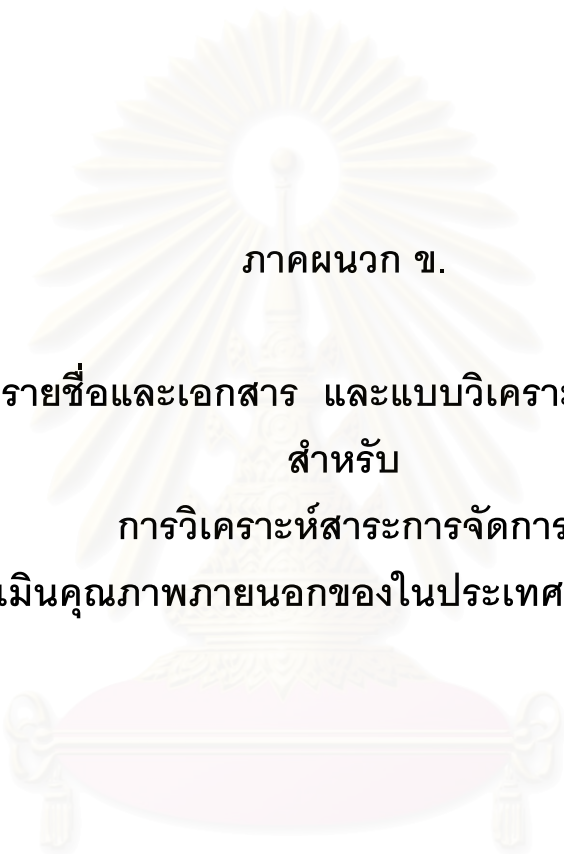
รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จำนวน 3 หน่วยงาน ๆ ละ 1 คน)

1. รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
2. ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา
3. รองผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

ที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (1 คน)

1. รองศาสตราจารย์ ดร. สุเมธทา พรหมบุญ (อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

รายชื่อและเอกสาร และแบบวิเคราะห์สาระ
สำหรับ

การวิเคราะห์สาระการจัดการ

การประเมินคุณภาพภายนอกของในประเทศและต่างประเทศ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อเอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระ (Content Analysis)

สหรัฐอเมริกา

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการวิจัยประกอบร่างพระราชบัญญัติการ
ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.....ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541.

วันชัย ศิริชนะ. การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับสถาบัน
อุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต , จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2536.

อมรวิทย์ นาครทรรพ , ในกระแสแห่งคุณภาพ. กรุงเทพฯ : ที ที พรินท์, 2540.

Bloland, G. Harland. Creating CHEA : Building a New National Organization on
Accrediting. The Journal of Higher Education (Columbus, Ohio 70 (July/August
1999.)

Craft Alma ed. Quality Assurance in Higher Education. Proceedings of an International
Conference Hong Kong, (1991)

Dill, D. David. Is there an Academic Audit in Your Future? Reforming Quality Assurance
in U.S. Higher Education. Change 32 (July / August 2002)

Dill, D. William. Specialized accreditation : Am idea Whose Time Has Come ? Or Gone.
Change 30 (July/August 1998)

Eaton, S. Judith. Accreditation (Online). 2000. Available from : [http : www.chea.org/About
/accreditation. cfm](http://www.chea.org/About/accreditation.cfm) (2002, August 27)

Ewell, T. Peter. Examining a Brave New World : How Accreditation Might Be Difference
(Online). 1998. Available from : [http ://www.chea.org/ Events/Usefulness/98
May/95_05Ewell. html](http://www.chea.org/Events/Usefulness/98May/95_05Ewell.html) (2003, August 27)

Fenster, K. Saul . Quality and Accountability in Higher Education. Presented at the
Regional Workshop on Quality Assurance for Higher Education. Bangkok,
1998.

Harman, Grant . Quality Assurance for Higher Education : Asia – Pacific Centre of
Educational Innovation for Development (ACEID) Bangkok, 1996.

สหราชอาณาจักร

ทองอินทร์ วงศ์โสธร, พรชัย มงคลวนิช และ ส.วาสนา ประมวลพฤษ์. ระบบและกลไกการประกันคุณภาพอุดมศึกษาในสหราชอาณาจักร. ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยและมหาวิทยาลัยกรุงเทพ.เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. กรุงเทพมหานคร : สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย และมหาวิทยาลัย, 2540.

อมรวิชัย นาคทรพรพ , ในกระแสแห่งคุณภาพ. กรุงเทพฯ : ที ที พรินท์, 2540.

Bauer, Marianne; Kegan Maunice. Evaluation Systems in the U.K. and Sweden : Successes and difficulties. European Journal of Education 32(June 1997)

Brennan John and Shah Tarla. An International Perspective on Institutional Assessment and Change, Managing Quality in Higher Education, 2001.

Dill. D. David. Implementing Academic Audits : Lessons Learned in Europe and Asia. (n.p.) : The Academic Audit Project, 2000.

[http : // www.qaa.ac.uk/revreps/assessingquality-textonly.htm](http://www.qaa.ac.uk/revreps/assessingquality-textonly.htm)

Randall John, Flexible Friends. The Times Higher (October 16, 1998) : 1-4.

Webb. Carole. Mechanisms for Quality Assurance. Proceedings of International Conference on Quality Assurance in Higher Education : Standards, Mechanisms and Mutual Recognition. Bangkok : MUA, 2000.

Willams Peter. The UK Academic Audit Unit. Quality Assurance in Higher Education. 1992 : 141-159.

ออสเตรเลีย

Lawric Baker. "Performance Excellence in Higher Education : From Australian University Administrators' Perspectives" การนำ Benchmarking มาใช้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย : ประสิทธิภาพของออสเตรเลีย" สิงหาคม 2544 : 30-47.

Gallagher Michael. The National Seminar on Quality Assurance in Higher Education : Dialogue from Thai and Australian Experiences, The National Seminar on Quality Assurance in Higher Education : Dialogue from Thai and

Australian, (February 28, 2001).

<http://www.dety.gov.au/crossroads/pubs/meet-the-challenges/2.htm>

http://www.detya.gov.au/highered/he_report/2002-2004/html/1-3.htm

Jones, Emily and Pearce Margaret & Karmel Tom. "The Australian Higher Education Quality Assurance Framework" International Conference on Quality Assurance in Higher Education ; Standards, Mechanisms and Mutual Recognition, (n.p.) : 1-17.

นิวซีแลนด์

วันชัย ศิริชนะ. การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต , จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

Dill, D. David. Implementing Academic Audits : Lessons Learned in Europe and Asia. (n.p.) : The Academic Audit Project, 2000.

Harman , Grant. Quality Assurance for Higher Education. Asia - Pacific Centre of Educational Innovation for Development (ACEID) Bangkok, 1996.

Woodhouse, David. Audit Manual : Handbook for Institutions and members of audit panels. New Zealand Universities Academic Audit Unit, 1995.

Woodhouse, David. International Quality Assurance. Proceedings of International Conference on Quality Assurance in Higher Education : Standards, Mechanisms and Mutual Recognition. Bangkok : MUA, 2000.

Woodhouse, David. New Zealand Country Report on Quality Assurance in Higher Education. Proceeding of Regional Workshop on Quality Assurance for Higher Education in Asia and the Pacific, Bangkok, 1998.

ไทย

มหาวิทยาลัย, ทบวง. คู่มือฝึกอบรมผู้ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา, สิงหาคม 2544.

วิจิตร ศรีสอาน . การประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับประเทศไทย. รวมบทความการบรรยายพิเศษในรอบ 1 ปี, (ม.ป.ป.) : 63-79.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. วัตถุประสงค์การจัดงานครบรอบ 1 ปี สมศ. รวมบทความการบรรยายพิเศษในรอบ 1 ปี, (ม.ป.ป.): 49-61.

Galagher Michael. The National Seminar on Quality Assurance in Higher Education : Dialogue from Thai and Australian Experiences, The National Seminar on Quality Assurance in Higher Education : Dialogue from Thai and Australian Experiences, (February 28, 2001).

http : // www.onesqa.or.th/report/index2.htm

ประเทศอื่น ๆ

Aspinwall , Kath , Semkins , Tim, Wilkinson F. John and McAuley , M.John. Managing evaluation in education. London and New York, 1992.

Williams, Ruth (eds), Standards and Quality in Higher Education. London and Bristol , Pennsylvania : Jessica Kingsley Publishers, 1998.

Dill, D. David, Massy, F. William, Williams, R. Peter and Cook, M. Charles. Accreditation and Academic Quality Assurance. Change (September / October 1996)

Down, David. Value from Audit. Audit Code of Practice – Institutional Manual. Quality Assurance in Education. 2, 2 (1994).

Gallagher Michael. The National Seminar on Quality Assurance in Higher Education : Dialogue From Thai and Australian Experiences, The National Seminar on Quality Assurance in Higher Education : Dialogue From Thai and Australian Experiences, (February 28, 2001).

Harman , Grant . Quality Assurance for Higher Education. Asia – Pacific Centre of Educational Innovation for Development (ACEID) Bangkok, 1996.

Performing auditors? : Assessing and Reporting the Performance of national audit offices-a three-country comparison, 1995.

Woodhouse, David. Efficient quality systems. Assessment and Evaluation in Higher Education 20 (April, 1995).

Woodhouse, David. Quality Assurance in Higher Education : the next 25 years. Quality in Higher Education 4, 3 (1998).

Woodhouse, David. International Quality Assurance . Proceedings of International Conference on Quality Assurance in Higher Education : Standards, Mechanisms and Mutual Recognition. Bangkok : MUA, 2000.

Woodhouse , David. Quality assurance : International trends, preoccupations and features. Assessment and Evaluation in Higher Education 21 (1996).

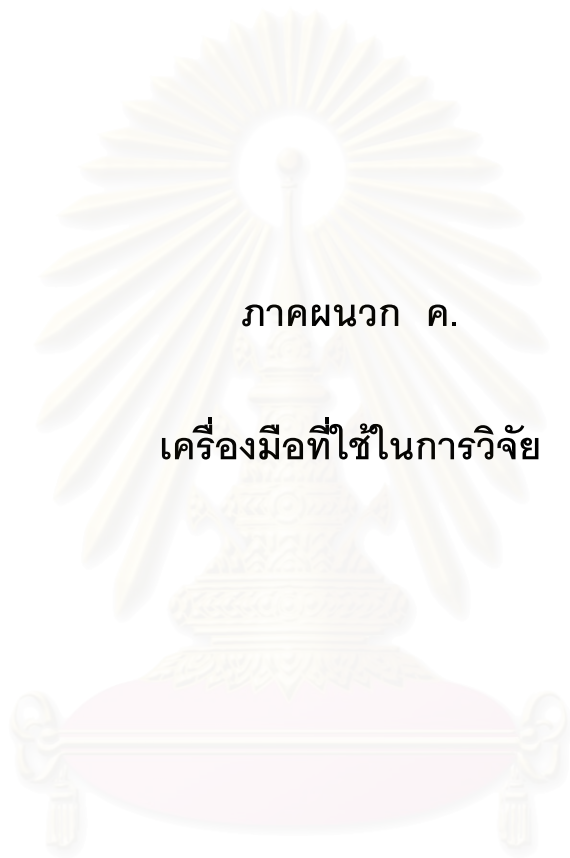

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบวิเคราะห์สาระ
ประเทศ.....

หมายเลข เอกสาร	ผู้แต่ง	เรื่อง	จุดประสงค์ การประเมิน	แบบแผนการประเมิน				ผู้ประเมิน				รายงานผล การประเมิน	การติดตามผล การส่งเสริม คุณภาพ และผลกระทบ ต่อสถาบันอุดมศึกษา
				ผู้ริเริ่ม ผู้ปฏิบัติ	ประเมิน อะไร	ประเมิน อย่างไร	ความดี	สังกัด	องค์ประกอบ	การ สรรหา	คุณสมบัติ จรรยาบรรณ		

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค.

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์
ผู้มีส่วนร่วมในการร่าง พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
 ตำแหน่ง.....
 หน่วยงาน.....
 วันที่ให้สัมภาษณ์.....เวลา.....
 สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

ประเด็นในการสัมภาษณ์

1. ขอให้ท่าน**สรุปสาระสังเขปของความเป็นมา**ที่ส่งผลให้มีการระบุเรื่องของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ใน พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยให้ความสำคัญถึงกับระบุเป็นการเฉพาะในหมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

(ความเป็นมา อาจเนื่องมาจาก กระแสโลกาภิวัตน์ ปริมาณนักศึกษาที่เพิ่มขึ้น ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ความคาดหวังของสังคม ฯ)

2. จากบทวิเคราะห์เจตนารมณ์ของ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา โดยบทวิเคราะห์นี้ศึกษาจากคำอภิปรายของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา ร่าง พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 6 พบว่าเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ ฯ มี**แนวคิดและหลักการ** ดังนี้

แนวคิด พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สนับสนุนให้มีการกระจายอำนาจบริหารการศึกษา จึงมีความจำเป็นต้องมีระบบการประกันคุณภาพเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าผู้เรียนไม่ว่าอยู่ที่ท้องถิ่นใด จะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพใกล้เคียงกัน การประกันคุณภาพเป็นการประกันคุณภาพเพื่อผู้เรียน

เพื่อให้การประเมินคุณภาพเป็นที่เชื่อถือ จึงสมควรให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกโดยองค์กรอิสระ และองค์กรนี้จะถูกประเมินอีกครั้งหนึ่งเพื่อเป็นการตรวจสอบแบบถ่วงดุลเพื่อให้เกิดความถูกต้องและเป็นธรรม การกำหนดมาตรฐานเป็นแนวคิดที่ดี แต่มาตรฐานต้องหลากหลายและเป็นมาตรฐานที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษานั้น ๆ

หลักการ ระบบการประกันคุณภาพเป็นเครื่องมือที่ใช้ควบคู่กับการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา การกำหนดมาตรฐานการศึกษาต้องกำหนดให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ.ฯ ที่เน้นที่กระบวนการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย และยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

การประกันคุณภาพมีภารกิจ 4 ส่วน ซึ่งแยกบทบาทหน้าที่ ตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การกำหนดมาตรฐาน หรือหลักเกณฑ์ของระบบประกันคุณภาพ เป็นหน้าที่ของ ส่วนกลาง เช่นกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นต้น
2. การประเมินภายใน เป็นหน้าที่ของสถานศึกษา
3. การประเมินภายนอก ให้องค์กรอิสระในรูปองค์การมหาชนทำหน้าที่นี้ เพราะต้องการ ให้เป็นอิสระปลอดจากการแทรกแซง
4. การนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการปรับปรุง เป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารการศึกษา

ท่านเห็นด้วยกับหลักการ แนวคิด และสาระข้างต้น ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นี้หรือไม่ อย่างไร ? โปรดแสดงความคิดเห็น พร้อมระบุเหตุผล

3. ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับ

- วัตถุประสงค์ของการประกันคุณภาพการศึกษา
- ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
- ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการ ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง
- การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่าง

. หน่วยงานต้นสังกัด

. สถานศึกษา

. สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

ซึ่งมีรายละเอียดสาระพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (หมวด 6) ปรากฏตาม เอกสารที่แนบ

ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับสาระในประเด็นต่าง ๆ ที่ระบุในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 และถือว่าเป็นกรอบที่ชัดเจนสำหรับการประกันคุณภาพ และมีรายละเอียด ในแต่ละประเด็นเพียงพอ โปรดระบุเหตุผลประกอบความคิดเห็นของท่าน

4. ท่านคิดว่ารายละเอียดในแต่ละประเด็นที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (หมวด 6) เมื่อนำมาใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษามีความเหมาะสมหรือไม่ ? (รายละเอียดปรากฏตามเอกสารแนบ สาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา) โปรดแสดงความคิดเห็น พร้อมระบุเหตุผล

5. ในประเด็นที่ได้มีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เกี่ยวกับ ระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการที่ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง ระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการที่ระบุไว้ใน (ร่าง) กฎทรวง (เอกสารประกอบการพิจารณาหมายเลข 2) ได้ครอบคลุมประเด็นดังต่อไปนี้

- คณะกรรมการประกันคุณภาพภายใน
- การพัฒนาระบบกลไกการประกันคุณภาพภายใน
- หลักเกณฑ์การประกันคุณภาพภายใน
- วิธีการประกันคุณภาพภายใน
- การถือให้ระบบการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา

5.1 ท่านคิดว่าประเด็นต่าง ๆ ข้างต้นครอบคลุมสำหรับการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือไม่ ? โปรดแสดงความคิดเห็น พร้อมระบุเหตุผล

5.2 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าหน้าที่ความรับผิดชอบในการประกันคุณภาพของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (หน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษา และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา) ที่ พ.ร.บ กำหนดให้ แต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถกำหนดแนวทางปฏิบัติได้ ? โปรดแสดงความคิดเห็น พร้อมระบุเหตุผล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกและทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้ายและเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติภารกิจของสถานศึกษาตามการร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาได้ไม่ได้มาตรฐานตามที่กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไข

ต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าว ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์

ผู้มีส่วนร่วมในการร่าง พ.ร.ฎ จัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ
การศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ.2543

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
ตำแหน่ง.....
หน่วยงาน.....
วันที่ให้สัมภาษณ์..... เวลา.....
สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

ประเด็นในการสัมภาษณ์

1. ขอให้ท่านสรุปสาระสำคัญของความเป็นมา ซึ่งส่งผลให้ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้การดำเนินการประกันคุณภาพภายนอกดำเนินการโดยองค์การมหาชน คือ สมศ.

2. หลักการและสาระตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 6 ในการกำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีดังนี้

“ เพื่อให้การประเมินคุณภาพภายนอกเป็นที่เชื่อถือ จึงสมควรให้องค์กรอิสระ (ไม่ถูกครอบงำโดยฝ่ายรัฐหรือฝ่ายราชการ) เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ และองค์กรนี้จะถูกประเมินอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งเป็นการตรวจสอบแบบถ่วงดุล อย่างไรก็ดีตาม การประเมินคุณภาพนั้น มีเป้าหมายเพื่อสะท้อนให้สถานศึกษานำไปพิจารณาจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนอย่างเต็มที่ “

ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับหลักการและสาระข้างต้น โปรดแสดงความคิดเห็น พร้อมระบุ
เหตุผล

3. การที่ พ.ร.ฎ จัดตั้ง สมศ. ได้แยกการประเมินคุณภาพขั้นพื้นฐาน และการประเมินคุณภาพ การศึกษาระดับอุดมศึกษาออกจากกัน โดยเห็นได้จากการแต่งตั้งคณะกรรมการแต่ละชุดเพื่อ กำกับดูแลการประเมินในแต่ละระดับต่างกันนั้น ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการที่ พ.ร.ฎ กำหนดไว้ เช่นนี้ โปรดแสดงความคิดเห็น พร้อมระบุเหตุผล และความเป็นมาของข้อกำหนดดังกล่าว

แบบสอบถาม

เพื่อนำสู่

การพัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลนำไปสู่การพัฒนาแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับกำหนดองค์ประกอบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

2. ผู้วิจัยใคร่ขอความกรุณาท่านพิจารณาข้อรายการทุกรายการว่า เป็นสิ่งที่ท่านเห็นด้วยในการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยมากน้อยเพียงไร โดยขีดเครื่องหมาย 3 ในช่องความเห็นลงในแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ส่งมา ตามเงื่อนไขระดับความเห็นดังต่อไปนี้

ระดับของความเห็น

เห็นด้วยอย่างยิ่ง (5)

เห็นด้วยมาก (4)

เห็นด้วยปานกลาง (3)

เห็นด้วยน้อย (2)

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1)

3. เมื่อท่านตอบครบทุกข้อในแบบสอบถามแล้ว ขอความอนุเคราะห์ท่านได้โปรดนำแบบสอบถามใส่ซองส่งกลับไปยังผู้วิจัยทางไปรษณีย์ตามที่อยู่ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดหน้าซองและปิดแสตมป์ไว้เรียบร้อยแล้ว

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

โปรดขีดเครื่องหมาย 3 ลงในช่อง หน้าข้อความหรือเติมข้อความตามความเป็นจริงเกี่ยวกับท่าน

1. เพศ

ก. ชาย

ข. หญิง

2. อายุ.....ปี

3. อายุราชการ.....ปี

4. คุณวุฒิ

ก.ปริญญาตรี

ข.ปริญญาโท

ค.ปริญญาเอก

5. ตำแหน่ง

ก. อธิการบดี / อธิการ

ข. ผู้ได้รับมอบหมายให้ดูแลการประกันคุณภาพระดับสถาบัน

ค. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

6. ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน.....ปี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ขอให้ท่านพิจารณาข้อรายการแต่ละรายการว่าเป็นสิ่งที่ท่านเห็นด้วยสำหรับการจัดการ
การประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยมากน้อยเพียงไร โดยขอให้ขีดเครื่องหมาย

✓ ลงในช่องระดับของความเห็นในแต่ละรายการ

การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก สถาบันอุดมศึกษาไทย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง → ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง				
	5	4	3	2	1
จุดประสงค์ของการประเมิน					
1. การประเมินภายนอกมีจุดประสงค์เพื่อกระตุ้นให้ สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษา
2. การประเมินภายนอกมีจุดประสงค์เพื่อแสดงความ รับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) ถึงคุณภาพการ ศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาที่ได้ใช้งบประมาณที่รัฐ จัดสรรให้อย่างคุ้มค่า
3. การประเมินภายนอกมีจุดประสงค์เพื่อให้คุณภาพ การศึกษาของไทยเป็นที่ยอมรับของนานาชาติและ สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก
แบบแผนการประเมิน					
4. การประเมินภายนอกควรเน้นการประเมินกลไก การจัดการคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา
5. การประเมินภายนอกควรเน้นด้านคุณภาพการเรียน การสอนโดยประเมินความมีประสิทธิภาพของปัจจัย เกื้อหนุนของสถาบันอุดมศึกษา และคุณภาพโอกาส ด้านการเรียนรู้ที่บริการให้กับนักศึกษา
6. การประเมินภายนอกควรเน้นการประเมิน กระบวนการและมาตรฐานที่เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ แผน การดำเนินการ และผลลัพธ์
7. การประเมินภายนอกควรเน้นการประเมินกลไก การติดตามและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา
8. การประเมินภายนอกควรเน้นการประเมินคุณภาพผลผลิต โดยดูวิธีการที่สถาบันอุดมศึกษาใช้วัดคุณภาพผลผลิต

การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก สถาบันอุดมศึกษาไทย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง → ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง				
	5	4	3	2	1
9. การประเมินภายนอกควรเน้นการประเมินผล การจัดการตามตัวบ่งชี้ เกณฑ์ และวิธีการโดย เน้นประเมินผลผลิตและผลลัพธ์
10. การประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ ควรวัด ครอบคลุมถึงกระบวนการคิด การเผชิญปัญหา รวมถึงคุณธรรม
11. การประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ ควรวัด มูลค่าเพิ่ม (Value - Added) ของบัณฑิต หลังสำเร็จการศึกษาเทียบกับก่อนเข้าศึกษา
12. เกณฑ์ในการประเมินควรเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำ (Threshold Standards) และแตกต่างกัน ตามประเภทและขนาดสถาบัน
13. เกณฑ์ในการประเมินควรเป็นเกณฑ์ขั้นสูง พร้อมทั้งต้องมีกระบวนการเสริมสร้างเพื่อประกัน ความเชื่อมั่นว่ามาตรฐานนั้นเป็นที่ยอมรับ และ เทียบเคียงได้กับนานาชาติ (International Benchmarks)
14. ในการตรวจเยี่ยม คณะผู้ประเมินภายนอกควร พบปะผู้บริหารและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ กระบวนการของการประเมิน สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง สุ่มและตรวจเยี่ยมหน่วยงาน และภาคี เพื่อดูประสิทธิผลของการประกัน คุณภาพทั้งในระดับสถาบันลงถึงภาคีวิชา รวมถึง การประชุมพบปะผู้บริหารสถาบันหลังการประเมิน เพื่อสรุปข้อค้นพบมาอภิปรายร่วมกันเพื่อวิเคราะห์ สรุปผล และให้ข้อเสนอแนะ

การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก สถาบันอุดมศึกษาไทย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง →		ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง		
	5	4	3	2	1
<p>15. เอกสารที่ใช้ประกอบการพิจารณาในการประเมินคุณภาพภายนอกควรจัดทำในรูปรายงานการประเมินตนเองที่เป็นทางการ (Formal Self - Assessment Report)</p> <p>16. เอกสารที่ใช้ประกอบการพิจารณาในการประเมินคุณภาพภายนอกควรจัดทำในรูปเอกสารสรุปย่อของสถาบันในการเตรียมความพร้อมการประกันคุณภาพในทุกๆระดับทั่วทั้งสถาบัน รวมถึงการวิเคราะห์กระบวนการของระบบและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นในลักษณะสะท้อนถึงกระบวนการประกันคุณภาพของสถาบัน (Reflective Account of QA Process)</p> <p>17. ผลของการประเมินภายนอก<u>ไม่ควร</u>มีการตัดสินผลควรชี้ให้เห็นจุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุงเพื่อนำสู่การแก้ไข</p> <p>18. ผลของการประเมินภายนอกควรแบ่งระดับของเกณฑ์การประเมิน (Rating)</p> <p>19. ผลของการประเมินภายนอก ควรกำหนดเกณฑ์เพียง ผ่าน และไม่ผ่าน</p> <p>20. ผลของการประเมินภายนอกควรมีการจัดลำดับของสถาบัน (Ranking) โดยเรียงลำดับที่ตามผลการประเมิน</p> <p>21. การตรวจเยี่ยมควรจะดำเนินการรอบละหนึ่งครั้งหรือมากกว่า 1 ครั้ง (กรณีมีปัญหา) ผลการประเมินเป็นการยืนยันว่าได้มาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ (Conformity Assessment)</p>					

การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก สถาบันอุดมศึกษาไทย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง → ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง				
	5	4	3	2	1
<p>22. การตรวจเยี่ยมควรจะดำเนินการรอบละสองครั้ง เพื่อตรวจสอบให้ครอบคลุม ลึก และถี่ถ้วน</p> <p>23. จำนวนวันของการตรวจเยี่ยมควรคำนึงถึงการเยี่ยมชมที่ครอบคลุมขนาดของสถาบัน และขนาดของงาน และในขณะเดียวกันไม่เป็นภาระกับสถาบันอุดมศึกษามากเกินไป</p> <p>ผู้ประเมิน</p> <p>24. ผู้ประเมินควรเป็นเพื่อนร่วมวงวิชาการในระดับอุดมศึกษา (Peer)</p> <p>25. องค์กรวิชาการ/องค์กรวิชาชีพ ควรมีสักยภาพเพียงพอในการจัดคณะผู้ประเมินภายนอกเพื่อประเมินสถาบันอุดมศึกษา</p> <p>26. จำนวนของผู้ประเมินภายนอกในแต่ละชุดควรขึ้นอยู่กับขนาดของสถาบันและ และสิ่งที่จะประเมิน</p> <p>27. คณะผู้ประเมินภายนอกควรประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย เช่น ผู้มีประสบการณ์บริหารสถาบันอุดมศึกษา ผู้แทนภาคการค้า/อุตสาหกรรม นักวิชาชีพ เจ้าหน้าที่ประจำขององค์กรประเมินคุณภาพ ร่วมอยู่ด้วย</p> <p>28. คณะผู้ประเมินภายนอกควรมีตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิจากต่างประเทศร่วมอยู่ด้วย</p>					

การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก สถาบันอุดมศึกษาไทย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง → ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง				
	5	4	3	2	1
<p>29. คณะผู้ประเมินภายนอกควรมีตัวแทน ผู้ใช้บัณฑิต ผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษา และ นิสิต/นักศึกษาร่วมอยู่ด้วย (Stakeholders)</p> <p>30. ในคณะผู้ประเมินภายนอกควรมีผู้ประเมิน จากต่างประเภทสถาบันเข้าร่วมในการประเมิน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์</p> <p>31. การสรรหาผู้ประเมิน สมศ. ควรเป็นผู้เชิญ ผู้ทรงคุณวุฒิในประเทศและ/หรือต่างประเทศที่ เปรียบเทียบไปด้วยคุณสมบัติให้มาเป็นผู้ประเมิน เกียรติยศ</p> <p>32. สถาบันอุดมศึกษา / องค์กรวิชาการ/วิชาชีพ ควรเป็นผู้เสนอชื่อ ผู้ที่เห็นสมควรให้เป็นผู้ประเมิน</p> <p>33. ผู้ที่สนใจเป็นผู้ประเมินควรสมัครเข้ามาเป็น ผู้ประเมินด้วยตนเอง</p> <p>34. ผู้ประเมินรับเชิญ ควรผ่านการพิจารณาจาก สมศ. ให้เป็นผู้ประเมินเกียรติยศ</p> <p>35. ผู้ประเมิน ควรผ่านกระบวนการทดสอบ / คัดเลือกจากสมศ.</p> <p>36. ผู้ประเมินควรผ่านการสัมมนา/ ฝึกอบรม เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอกก่อน ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ประเมิน</p> <p>37. สมศ. ควรกำหนดให้ผู้ประเมินผ่านการ ทดลองปฏิบัติงาน (Inductive Process) ก่อนรับเข้าเป็นผู้ประเมินจริง</p> <p>38. สมศ. ควรจัดให้มีหน่วยทะเบียนผู้ประเมิน (Registry of Assessors)</p>					

การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก สถาบันอุดมศึกษาไทย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง → ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง				
	5	4	3	2	1
<p>39. ในส่วนของผู้ประเมินทั่วไป สมศ.ควรทำ สัญญาว่าจ้างเป็นรายปี</p> <p>40. ในส่วนของผู้ประเมินเกียรติยศ สมศ. ควรจ่ายค่าตอบแทนเป็นครั้งเป็นคราวตาม จำนวนครั้งของการปฏิบัติงาน</p> <p>41. ผู้ประเมิน ควรมีจรรยาบรรณตามที่ สมศ. กำหนด คือ เป็นกลาง เทียบตรง ประเมินตรงไป ตรงมา สื่อสารชัดเจน ไม่แสวงหาผลประโยชน์ และมีความเป็นกัลยาณมิตร</p> <p>42. ผู้ประเมินปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย อย่างครบถ้วนบริบูรณ์</p> <p>43. สมศ. ควรใช้แบบทดสอบเชิงจิตวิทยาเพื่อ ทดสอบความมีจรรยาบรรณของผู้สมัครเป็น ผู้ประเมิน ก่อนการคัดเลือก</p> <p>44. ก่อนการคัดเลือก สมศ. ควรสอบถาม ประวัติ / ภูมิหลังของผู้สมัครเป็นผู้ประเมิน จากหน่วยงานต้นสังกัดของผู้สมัคร</p> <p>45. สมศ. ควรตรวจสอบ/ประเมินจรรยาบรรณ ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมินโดยการ จัดทำแบบสำรวจความคิดเห็นให้ผู้รับการ ประเมินแสดงความคิดเห็นทุกครั้งที่ผู้ประเมิน ได้ประเมินงานนั้น ๆ แล้วเสร็จ หรือเป็นระยะ</p> <p>46. ผู้ประเมิน ควรมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์</p> <p>47. ผู้ประเมิน ควรมีทักษะด้านการจัดการกับ ข้อมูล</p>					

การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก สถาบันอุดมศึกษาไทย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง → ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง				
	5	4	3	2	1
48. ผู้ประเมิน ควรมีทักษะด้านการเขียน การอ่าน การสัมภาษณ์ การตั้งคำถาม การฟัง และการสังเกต					
49. ผู้ประเมิน ควรมีทักษะด้านบุคคล					
50. ผู้ประเมิน ควรรู้และเข้าใจกระบวนการประกันคุณภาพ					
51. ผู้ประเมินควรเคารพกฎเกณฑ์ กระบวนการ / ขั้นตอนที่สมศ. กำหนด					
52. การประเมินทุกครั้ง คณะผู้ประเมินควรวางแผน กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้หลักฐาน (Evidence) ที่เพียงพอต่อการแสดงข้อคิดเห็นใน รายงานผลการประเมิน					
53. การประเมินทุกครั้ง ประธานคณะผู้ประเมิน ควรควบคุมดูแลมอบหมายงานที่เหมาะสม ควรให้ผู้ประเมินเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และกระบวนการ ประเมินที่เกี่ยวข้องทั้งหมดโดยการประสานงาน กับกลุ่มผู้ประเมินตลอดเวลาและมีการประเมินผล การปฏิบัติงานของผู้ประเมินด้วย รวมทั้งมีการ ปรึกษาหารือถึงผลการประเมิน และข้อสรุป					
54. การประเมินทุกครั้ง สมศ. ควรประเมินผล การปฏิบัติงานของคณะผู้ประเมิน					
รายงานการประเมิน					
55. สมศ. ควรกำหนดระยะเวลาการจัดทำ รายงานการประเมินให้แล้วเสร็จ					

การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก สถาบันอุดมศึกษาไทย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง → ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง				
	5	4	3	2	1
<p>56. ลักษณะรายงานการประเมินควรมีสัดส่วนทั้งที่เป็นข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็นเชิงตัดสิน (Judgement)</p> <p>57. การเขียนรายงานต้องเขียนให้ชัดเจน กระชับรัดกุม และระมัดระวังการใช้คำ</p> <p>58. ในรายงาน ควรระบุถึง Sensitive Issues ด้วย</p> <p>59. สมศ. ควรเป็นผู้มีอำนาจในการรับรองรายงาน</p> <p>60. คณะผู้ประเมินควรตรวจสอบรายงานการประเมินที่จะตีพิมพ์เผยแพร่ และควรรับผิดชอบสาระในรายงานนั้น</p> <p>61. เมื่อคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายนอกจัดส่งรายงานการประเมินให้ สมศ. เพื่อทำการรับรองแล้ว สมศ. ควรจัดทำข้อเสนอแนะในเชิงสร้างสรรค์ไปยังหน่วยงานต้นสังกัด</p> <p>62. รายงานเผยแพร่ต่อสาธารณชนในลักษณะเอกสาร</p> <p>63. รายงานเผยแพร่ต่อสาธารณชนผ่านทาง internet</p> <p>64. ข่าวสารที่เผยแพร่ควรเผยแพร่เฉพาะข่าวสารการประเมินสถาบันอุดมศึกษาที่ผ่านการประเมินเท่านั้น</p> <p>65. สมศ. ควรพิจารณาเกี่ยวกับขอบเขตของข้อมูลที่ต้องเผยแพร่</p> <p>66. สมศ. และสถาบันผู้ถูกประเมินควรได้ปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับข้อมูลที่จะเผยแพร่</p> <p>67. สมศ. ควรมีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลผลการประเมินทั้งในเรื่องรูปแบบ วิธีการ และขอบเขต</p> <p>68. สมศ. ควรมีการรายงานผลการประเมินต่อสาธารณชนทุกครั้งที่มีการประเมินสถาบันอุดมศึกษา</p>					

การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก สถาบันอุดมศึกษาไทย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง → ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง				
	5	4	3	2	1
<p>69.ก่อนการออกรายงาน คณะผู้ประเมินควรหารือกับสถาบันที่ถูกประเมินถึงข้อสรุปผลของการประเมินเพื่อเป็นการสร้างสัมพันธไมตรีและเปิดโอกาสให้ได้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเพื่อลดโอกาสการเขียนรายงานผิดพลาด</p> <p>70.คณะผู้ประเมินควรให้ความสำคัญกับรายงานการประเมินเพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึงคุณภาพของคณะผู้ประเมิน</p> <p>การติดตามผล การส่งเสริมเพื่อพัฒนาคุณภาพและผลกระทบของการประเมินคุณภาพภายนอกต่อสถาบันอุดมศึกษา</p> <p>71.สมศ.ควรเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาที่รับการประเมินร้องเรียน/ร้องทุกข์ได้หากได้รับการประเมินไม่เป็นธรรม</p> <p>72.สถาบันอุดมศึกษาต้องติดตามผลการนำข้อเสนอแนะจากรายงานการประเมินไปปรับปรุงแก้ไข</p> <p>73. ภายหลังจากการประเมิน สถาบันอุดมศึกษาควรจัดทำรายงานความก้าวหน้า (Progress Report) ซึ่งสะท้อนถึงการตอบสนองของสถาบันอุดมศึกษาต่อข้อค้นพบในการประเมินและรายงานนี้ควรจัดทำภายใน 12 เดือนหลังจากการเผยแพร่รายงานการประเมิน</p>					

การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก สถาบันอุดมศึกษาไทย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง → ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง				
	5	4	3	2	1
<p>74. หากผลการประเมินปรากฏว่าไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของ สมศ.และสถาบันอุดมศึกษาไม่ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข หน่วยงานต้นสังกัดควรเข้าไปดำเนินการ ซึ่งอาจเป็นทางด้านงบประมาณ หรือด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ให้ไว้</p> <p>75.สมศ.ควรประมวลประสบการณ์ในการประเมินคุณภาพที่พบเกี่ยวกับจุดอ่อนที่เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขให้เกิดการขยายความรู้ในทางปฏิบัติ</p> <p>76.สมศ.ควรใช้กระบวนการประเมินสร้างผู้ประเมินจากกลุ่มนักวิชาการซึ่งมาจากสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งเพื่อเกิดเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการซึ่งผู้ประเมินเหล่านี้ถือเป็นกลไกสำคัญในการขยายความรู้ด้านการปฏิบัติงานที่ดี (Good Practice) ให้กับสถาบันอุดมศึกษา</p> <p>77.รัฐควรนำผลของการประเมินมาเชื่อมโยงกับการจัดสรรงบประมาณแก่สถาบันอุดมศึกษา เพราะแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของสถาบันอุดมศึกษา</p> <p>78.สถาบันอุดมศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญของผลการประเมินเพราะส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง รายได้ และแหล่งเงินอุดหนุนต่างๆ อีกทั้งผลการประเมินยังเป็นข้อมูลสำคัญต่อสาธารณชนในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในสถานศึกษา</p>					

การจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก สถาบันอุดมศึกษาไทย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง → ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง				
	5	4	3	2	1
<p>79. สมศ. ควรจัดกิจกรรมติดตามผลการประเมิน (Assessment Follow - up Activities) ซึ่งจัดในรูปแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่องการประกันคุณภาพ(QA Workshops) หรือการประชุมสัมมนาเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นรวมทั้งกิจกรรมในเชิงของการพัฒนา (Developmental Activities) เพื่อเผยแพร่ Best Practice เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา</p> <p>80. สมศ. ควรติดตามผลสถาบันอุดมศึกษาเป็นรายกรณี (ที่มีปัญหาไม่เป็นไปตามเกณฑ์)</p> <p>81. ภายหลังจากประเมินสถาบันอุดมศึกษาครบทุกแห่งในรอบแรก สมศ. ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นสำคัญ ๆ และปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการประเมิน</p> <p>82. ภายหลังจากประเมินควรจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพ (Quality Enhancement Activities) ที่เน้นกระบวนการ ซึ่งให้เห็นการปฏิบัติงานที่ดี (Good Practice) ข้อควรปฏิบัติ (Codes of Conduct) สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในการประกันคุณภาพรวมถึงการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพในระดับชาติ และนานาชาติ</p> <p>83. ผลของการประเมินทำให้สถาบันอุดมศึกษา รู้จักตนเองและรับรู้ในสถานภาพที่แท้จริงของตนเอง สามารถใช้ผลการประเมินมาประกอบการพิจารณาในการกำหนดวิสัยทัศน์ การเปรียบเทียบสมรรถนะ (Benchmarking) เพื่อพัฒนาสถาบันสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการต่อไป</p>					

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความอนุเคราะห์ของท่าน

(นางสาวชุตินันท์ อิทธิรัตน)

(ผู้วิจัย)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง/ได้รับผลกระทบจากการประเมินคุณภาพ ภายนอก (Stakeholders)

แบบสัมภาษณ์ (สำนักงบประมาณ)

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย
ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....

หน่วยงาน.....

วันที่ให้สัมภาษณ์..... เวลา.....

สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

ประเด็นในการสัมภาษณ์

1. เมื่อรัฐมีนโยบายด้านการประกันคุณภาพการศึกษาเข้ามา ในการจัดสรรงบประมาณสำหรับ
การศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีความเชื่อมโยงการจัดสรรงบประมาณกับการประกันคุณภาพการ
ศึกษาหรือไม่ การเชื่อมโยงเป็นไปในลักษณะใด แนวทางการจัดสรรงบประมาณเป็นอย่างไร ?

.....
.....

2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการผูกโยงการจัดสรรงบประมาณเข้ากับผลของการประเมินคุณภาพภายนอก
โปรดระบุเหตุผล

.....
.....

หากท่านเห็นด้วยโปรดเสนอแนวทางการจัดสรรที่เชื่อมโยงกับผลการประเมินคุณภาพภายนอก

.....
.....

หากไม่เห็นด้วย ท่านคิดว่ามีระบบอื่นใดที่เหมาะสมในการนำมาใช้ในการจัดสรรงบประมาณให้
กับสถาบันอุดมศึกษา ระบบนั้นมีแนวทางในการจัดสรรงบประมาณในลักษณะใด ?

.....
.....

3. ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะ และแนวทางที่ควรจะเป็นในการจัดการ
การประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยในมุมมองของผู้จัดสรรงบประมาณ

แบบสัมภาษณ์ (ผู้ใช้บัณฑิต)

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย
ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....

หน่วยงาน.....

วันที่ให้สัมภาษณ์..... เวลา.....

สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

ประเด็นในการสัมภาษณ์

1. ในฐานะผู้ใช้บัณฑิต ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพบัณฑิตของสถาบัน
อุดมศึกษาไทยในภาพรวม

.....
.....
.....

2. ในฐานะผู้ใช้บัณฑิต เมื่อมีการประเมินคุณภาพภายนอกเข้ามา ท่านคิดว่าผลกระทบที่จะเกิด
ขึ้นกับผู้ใช้บัณฑิตจะเป็นอย่างไร ?

.....
.....
.....

3. ท่านคาดหวังเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอกไว้อย่างไร ?

.....
.....

4. ในการประเมินคุณภาพภายนอก ผู้ใช้บัณฑิตควรมีส่วนร่วมหรือไม่ โปรดระบุเหตุผล หาก
ท่านคิดว่าควรมีส่วนร่วม ควรมีส่วนร่วมในลักษณะใด ?

.....
.....

5. ขอให้ท่านให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะ และแนวทางที่ควรจะเป็นในการจัดการการประเมินคุณภาพ
ภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยในมุมมองของผู้ใช้บัณฑิต

.....
.....

แบบสัมภาษณ์ (ผู้เรียน/นิสิตนักศึกษา)

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย
ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....

สถาบัน.....

วันที่ให้สัมภาษณ์..... เวลา.....

สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

ประเด็นในการสัมภาษณ์

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทยในภาพรวม

.....
.....
.....

2. เมื่อมีการประเมินคุณภาพภายนอกเข้ามา ท่านคิดว่าผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนจะเป็นอย่างไร ?

.....
.....
.....

3. ขอท่านให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะ และแนวทางที่ควรจะเป็นในการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยในมุมมองของผู้เรียน

.....
.....
.....

4. ในการประเมินคุณภาพภายนอก นิสิต/นักศึกษาควรมีส่วนร่วมหรือไม่ โปรดระบุเหตุผล หากท่านเห็นว่าควรมีส่วนร่วม ควรมีส่วนร่วมในลักษณะใด ?

แบบสัมภาษณ์ (ผู้ปกครอง)

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

วันที่ให้สัมภาษณ์.....เวลา.....

สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

ประเด็นในการสัมภาษณ์

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทย
ใน

ภาพรวม

.....

.....

.....

2. เมื่อมีการประเมินคุณภาพภายนอกเข้ามา ท่านคิดว่าผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับผู้ปกครอง
นิสิต/นักศึกษาจะเป็นอย่างไร ?

.....

.....

.....

3. ขอท่านให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะและแนวทางที่ควรจะเป็นในการจัดการการประเมินคุณภาพ
ภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยในมุมมองของผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษา

.....

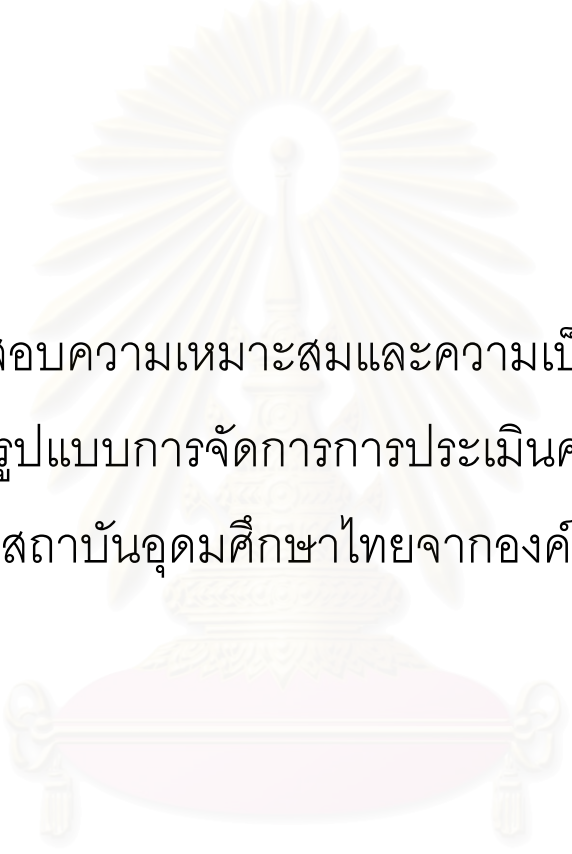
.....

.....

4. ในการประเมินคุณภาพภายนอก ท่านคิดว่า ผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษาควรมีส่วนร่วมหรือไม่
โปรดระบุเหตุผล หากท่านเห็นว่าควรมีส่วนร่วม ควรมีส่วนร่วมในลักษณะใด ?

.....

.....

แบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการ
พัฒนารูปแบบการจัดการประเมินคุณภาพภายนอก
สถาบันอุดมศึกษาไทยจากองค์ประกอบ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำชี้แจง

- แบบตรวจสอบชุดนี้เป็นแบบสอบถามเพื่อรวบรวมความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากการนำองค์ประกอบที่ได้จากวิเคราะห์องค์ประกอบไปพัฒนารูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย
- จุดมุ่งหมายของแบบตรวจสอบนี้เพื่อขอให้ท่านประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำองค์ประกอบฯ ไปพัฒนารูปแบบ
- แบบตรวจสอบนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ทรงคุณวุฒิ
 - ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ทรงคุณวุฒิชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

ตำแหน่ง.....
 สถานที่ทำงาน.....

ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

คำจำกัดความ

ความเหมาะสม หมายถึง ความใกล้เคียงกับกับสถานการณ์จริง และสอดคล้องกับ
 วัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก

ความเป็นไปได้ หมายถึง การเป็นที่ยอมรับได้ของผู้ที่เกี่ยวข้อง และสามารถที่จะนำไปใช้
 ให้เกิดความสำเ็จ

กรุณาเขียนเครื่องหมาย 3 ในช่อง **ระดับความเหมาะสม** ทางซ้ายมือ และช่อง **ระดับความเป็นไปได้**
 ทางขวามือ เพื่อแสดงความคิดเห็นของท่านว่าข้อความในช่อง **รายละเอียด** แต่ละข้อความเหมาะสม
 และความเป็นไปได้น้อยเพียงใดที่จะนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอก
 สถาบันอุดมศึกษาไทย โดยช่องหมายเลข 1-4 มีความหมาย ดังนี้

หมายเลข 4	หมายถึง	เหมาะสมอย่างยิ่ง
หมายเลข 3	หมายถึง	เหมาะสม
หมายเลข 2	หมายถึง	ไม่เหมาะสม
หมายเลข 1	หมายถึง	ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง

ส่วนคำถามเรื่อง “ความเป็นไปได้” โปรดพิจารณาว่า สิ่งทีระบุในแต่ละข้อนั้น มีความเป็นไปได้ในทาง
 ปฏิบัติมากน้อยเพียงใด แล้วกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องหมายเลข 1-4 ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

หมายเลข 4	หมายถึง	เป็นไปได้มากที่สุด
หมายเลข 3	หมายถึง	เป็นไปได้มาก
หมายเลข 2	หมายถึง	เป็นไปได้น้อย
หมายเลข 1	หมายถึง	เป็นไปได้น้อยที่สุด

ส่วนช่องสุดท้าย “ความเห็น / ข้อเสนอแนะ” ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อให้ราย
 ละเอียดของรูปแบบสมบูรณืมากยิ่งขึ้น

* คำถามปลายเปิดในท้ายตารางของแต่ละส่วน ขอให้ท่านให้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อ
 ความสมบูรณ์ในแต่ละส่วนของรูปแบบส่วนนั้น ๆ โดยเฉพาะ

แบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปในการพัฒนา
รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยจากองค์ประกอบ

รูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย
ประกอบด้วย

องค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ คือ หลักการ และแนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก
ประเด็นการประเมิน การจัดคณะผู้ประเมิน การคัดเลือกผู้ประเมิน วิธีการคัดเลือกและ
ประเมินผลผู้ประเมินในด้านจรรยาบรรณ ทักษะผู้ประเมิน และการประเมินคุณภาพภายนอก
ในอนาคต

ส่วนที่ 1 หลักการและแนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก

1. จุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก

1.1 ท่านคิดว่า การประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบันมีจุดประสงค์
ดังต่อไปนี้ มีความเหมาะสม และเป็นไปได้ เพียงใด

รายการ	ความเหมาะสม				ความเป็นไปได้				ความเห็น / ข้อเสนอแนะ
	4	3	2	1	4	3	2	1	
จุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก									
1. เพื่อกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนา คุณภาพการศึกษา									

1.2 ในอนาคต จุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก นอกจากพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน

การศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาแล้ว

ก. ควร มีประเด็นใดที่ต้องเพิ่มเติมหรือไม่

มี ประเด็นที่ต้องเพิ่มเติม คือ.....

โปรดระบุเหตุผล.....

ไม่มี

โปรดระบุเหตุผล.....

ความเหมาะสม ❶ คือ ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง ❷ คือ ไม่เหมาะสม ❸ คือ เหมาะสม ❹ คือ เหมาะสมอย่างยิ่ง									
ความเป็นไปได้ ❶ คือ เป็นไปได้น้อยที่สุด ❷ คือ เป็นไปได้น้อย ❸ คือ เป็นไปได้มาก ❹ คือ เป็นไปได้มากที่สุด									
รายการ	ความเหมาะสม				ความเป็นไปได้				ความเห็น / ข้อเสนอแนะ
	4	3	2	1	4	3	2	1	
แนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก									
28. สมศ. ควรติดตามผลสถาบันอุดมศึกษาเป็นรายกรณี (ที่มีปัญหาไม่เป็นไปตามเกณฑ์)									
29. ภายหลังจากประเมินสถาบันอุดมศึกษาครบทุกแห่งในรอบแรก สมศ. ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นสำคัญ ๆ และปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการประเมิน									
30. ภายหลังจากประเมินควรจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพ (Quality Enhancement Activities) ที่เน้นกระบวนการ ซึ่งให้เห็นการปฏิบัติงานที่ดี (Good Practice) ข้อควรปฏิบัติ (Codes of Conduct) สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในการประกันคุณภาพรวมถึงการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพในระดับชาติและนานาชาติ									
31. ผลของการประเมินทำให้สถาบันอุดมศึกษา รู้จักตนเองและรับรู้ในสถานภาพที่แท้จริงของตนเอง สามารถใช้ผลการประเมินมาประกอบการพิจารณาในการกำหนดวิสัยทัศน์ การเปรียบเทียบสมรรถนะ (Benchmarking) เพื่อพัฒนาสถาบันสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ต่อไป									

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 2 ประเด็นในการประเมิน

2.1 ท่านคิดว่าในการประเมินคุณภาพภายนอก การเน้นประเมินในประเด็นดังต่อไปนี้ มีความเหมาะสม และเป็นไปได้เพียงใด

ความเหมาะสม ① คือ ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง ② คือ ไม่เหมาะสม ③ คือ เหมาะสม ④ คือ เหมาะสมอย่างยิ่ง									
ความเป็นไปได้ ① คือ เป็นไปได้น้อยที่สุด ② คือ เป็นไปได้น้อย ③ คือ เป็นไปได้มาก ④ คือ เป็นไปได้มากที่สุด									
รายการ	ความเหมาะสม				ความเป็นไปได้				ความเห็น / ข้อเสนอแนะ
	4	3	2	1	4	3	2	1	
ประเด็นในการประเมิน									
1.การประเมินภายนอกควรเน้นการประเมินกลไก การจัดการคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา									
2.การประเมินคุณภาพภายนอกควรเน้นการ ประเมินกระบวนการและมาตรฐานที่เชื่อมโยงกับ วัตถุประสงค์ แผน การดำเนินการ และผลลัพธ์									
3.การประเมินคุณภาพภายนอกควรเน้นการ ประเมินกลไกการติดตามและพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานการศึกษา									

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 การจัดคณะผู้ประเมิน

3.1 ท่านคิดว่าในการประเมินคุณภาพภายนอก คณะผู้ประเมินประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้ มี

ความเหมาะสมและเป็นไปได้เพียงใด

ความเหมาะสม ① คือ ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง ② คือ ไม่เหมาะสม ③ คือ เหมาะสม ④ คือ เหมาะสมอย่างยิ่ง									
ความเป็นไปได้ ① คือ เป็นไปได้น้อยที่สุด ② คือ เป็นไปได้น้อย ③ คือ เป็นไปได้มาก ④ คือ เป็นไปได้มากที่สุด									
รายการ	ความเหมาะสม				ความเป็นไปได้				ความเห็น / ข้อเสนอแนะ
	4	3	2	1	4	3	2	1	
การจัดคณะผู้ประเมิน									
1. คณะผู้ประเมินภายนอกควรประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย เช่น ผู้มีประสบการณ์บริหารสถานศึกษานักวิชาการ ผู้แทนภาคการค้า / อุตสาหกรรม นักวิชาชีพ เจ้าหน้าที่ประจำขององค์กรประเมินคุณภาพ ร่วมอยู่ด้วย									
2. คณะผู้ประเมินภายนอกควรมีตัวแทนผู้ใช้บัณฑิต ผู้ปกครองนิสิต/นักศึกษา และนิสิต / นักศึกษาร่วมอยู่ด้วย (Stakeholders)									
3. ในคณะผู้ประเมินภายนอกควรมีผู้ประเมินจากต่างประเภทสถานเข้าร่วมในการประเมินเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์									

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 5 วิธีการคัดเลือกและการประเมินผลผู้ประเมินในด้านจรรยาบรรณ

5.1 ท่านคิดว่าการประเมินคุณภาพภายนอก วิธีการคัดเลือก และการประเมินผลผู้ประเมินด้านจรรยาบรรณ ดังต่อไปนี้ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้เพียงใด

ความเหมาะสม ① คือ ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง ② คือ ไม่เหมาะสม ③ คือ เหมาะสม ④ คือ เหมาะสมอย่างยิ่ง									
ความเป็นไปได้ ① คือ เป็นไปได้น้อยที่สุด ② คือ เป็นไปได้น้อย ③ คือ เป็นไปได้มาก ④ คือ เป็นไปได้มากที่สุด									
รายการ	ความเหมาะสม				ความเป็นไปได้				ความเห็น / ข้อเสนอแนะ
	4	3	2	1	4	3	2	1	
วิธีการคัดเลือกและการประเมินผล ด้านจรรยาบรรณผู้ประเมิน									
1. สมศ. ควรใช้แบบทดสอบเชิงจิตวิทยาเพื่อ ทดสอบความมีจรรยาบรรณของผู้สมัครเป็น ผู้ประเมินก่อนการคัดเลือก									
2. ก่อนการคัดเลือก สมศ.ควรสอบถามประวัติ/ ภูมิหลังของผู้สมัครเป็นผู้ประเมินจากหน่วยงาน ต้นสังกัดของผู้สมัคร									
3. สมศ.ควรตรวจสอบ/ประเมินจรรยาบรรณใน การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมินโดยการจัดทำแบบ สำรวจความคิดเห็นให้ผู้รับการประเมินแสดง ความคิดเห็นทุกครั้งที่คุณประเมินได้ประเมินงาน นั้น ๆ แล้วเสร็จหรือเป็นระยะๆ									

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 6 ทักษะผู้ประเมิน

6.1 ท่านคิดว่าในการประเมินคุณภาพภายนอก ทักษะดังต่อไปนี้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้เพียงใดสำหรับผู้ประเมิน

ความเหมาะสม ① คือ ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง ② คือ ไม่เหมาะสม ③ คือ เหมาะสม ④ คือ เหมาะสมอย่างยิ่ง									
ความเป็นไปได้ ① คือ เป็นไปได้น้อยที่สุด ② คือ เป็นไปได้น้อย ③ คือ เป็นไปได้มาก ④ คือ เป็นไปได้มากที่สุด									
รายการ	ความเหมาะสม				ความเป็นไปได้				ความเห็น / ข้อเสนอแนะ
ทักษะผู้ประเมิน	4	3	2	1	4	3	2	1	
1. ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์									
2. ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านการจัดการกับข้อมูล									
3. ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านการเขียน การอ่าน การสัมภาษณ์ การตั้งคำถาม การฟัง และการสังเกต									
4. ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านบุคคล									
5. ผู้ประเมินควรรู้และเข้าใจกระบวนการประกันคุณภาพ									

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 7 การประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต

7.1 ท่านคิดว่าการประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต สิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้ มีความเหมาะสม และเป็นไปได้เพียงใด

ความเหมาะสม ① คือ ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง ② คือ ไม่เหมาะสม ③ คือ เหมาะสม ④ คือ เหมาะสมอย่างยิ่ง									
ความเป็นไปได้ ① คือ เป็นไปได้น้อยที่สุด ② คือ เป็นไปได้น้อย ③ คือ เป็นไปได้มาก ④ คือ เป็นไปได้มากที่สุด									
รายการ	ความเหมาะสม				ความเป็นไปได้				ความเห็น / ข้อเสนอแนะ
	4	3	2	1	4	3	2	1	
การประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต									
1.ผลของการประเมินภายนอกควรมีการจัดลำดับของสถาบัน (Ranking) โดยเรียงลำดับที่ตามผลการประเมิน									
2.การตรวจเยี่ยมควรจะดำเนินการรอบละ 2 ครั้ง เพื่อตรวจสอบให้ครอบคลุม ลึก และถี่ถ้วน									
3.คณะผู้ประเมินภายนอกควรมีตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิต่างประเทศร่วมอยู่ด้วย									

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ข้อคำถามเพิ่มเติม

- ในการประกันคุณภาพภายนอก โดยเฉพาะการตรวจสอบ/ประเมินที่ได้ดำเนินการไปแล้ว มีอุปสรรคอะไรบ้าง และควรเป็นบทเรียนสำหรับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างไร?

.....

.....

.....

.....

- ในอนาคต ท่านอยากเห็นการประเมินคุณภาพภายนอกของไทยก้าวไปสู่จุดใดและการจะก้าวไปสู่จุดที่ใฝ่ฝันนั้น จะต้องดำเนินการอย่างไร?

.....

.....

.....

.....

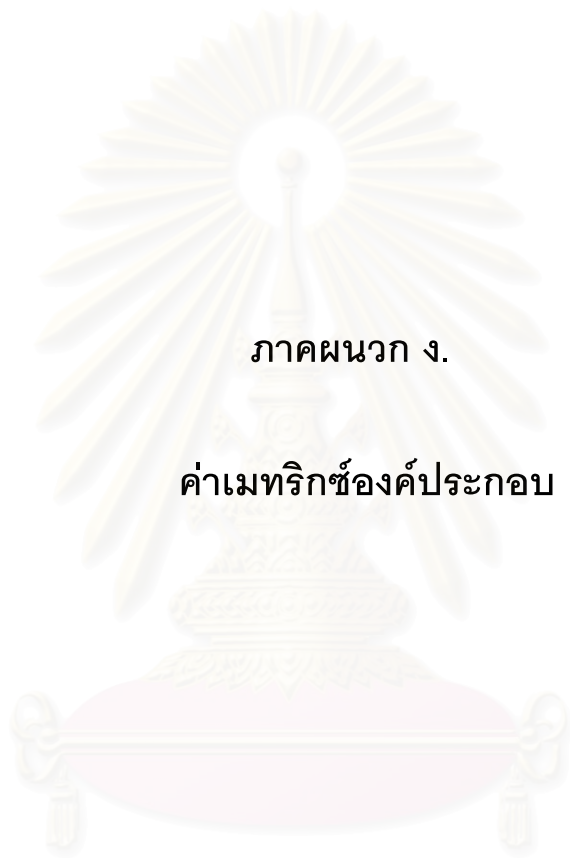
.....

.....

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
ในข้อมูลและความคิดเห็นซึ่งมีประโยชน์ต่องานวิจัยครั้งนี้

ชุตินันท์ อธิรัตนนา
ผู้วิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง.

คำเมตริกซ์องค์ประกอบ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Rated Component Marks

Rated Component Marks

A1	Component					Component										Component								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
A1	258	4.586E-02	-2.420E-04	1.723	139	9.788E-02	-4.032E-02	-5.209E-02	-4.478E-02	3.371E-02	314	301	3.134E-02	-308	137	3.432E-02	3.119E-02	4.910E-02	1.17	3.000E-02	212	-9.212E-02	7.681E-02	
A2	129	1.898E-02	115	6.482E-02	7.902E-02	196	4.791E-02	-1.41	-1.542E-02	-4.400E-02	311	309	4.791E-02	-3.170E-02	9.461E-02	-3.177E-02	9.731E-02	133	-106	3.201E-04	-4.311E-02	-183	291	
A3	203	3.148E-02	4.711E-02	170	136	1.240E-02	4.272E-02	-4.476E-02	-3.102E-02	8.832E-02	171	201	3.079E-02	-2.839E-02	4.403E-02	3.952E-02	1.999E-02	8.134E-02	2.810E-02	3.183E-02	3.240E-02	6.418E-02	4.940E-02	2.829E-02
A4	118	-4.793E-02	4.541E-01	6.781E-03	770	-123	184	1.871E-02	133	-2.762E-02	-2.252E-02	123	7.841E-02	-8.988E-02	2.018E-02	-3.971E-02	1.114E-02	3.162E-02	2.580E-02	6.418E-02	4.940E-02	8.790E-02	6.201E-02	
A5	290	-3.131E-02	8.821E-02	229	397	330	143	-1.431E-02	-2.181E-02	163	233	-1.994E-02	-210	-143	-176	4.939E-02	3.171E-02	-3.500E-02	801	213	-189	-2.933E-02	-2.807E-02	
A6	136	4.639E-02	7.521E-02	219	377	184	8.311E-02	-4.848E-02	-114	3.673E-02	5.077E-02	3.740E-02	9.746E-02	1.874E-02	-5.344E-02	-6.435E-02	1.433E-02	4.127E-02	3.984E-02	2.642E-02	-1.124E-02	1.871E-02	2.047E-02	
A7	236	-3.931E-02	208	-197	295	7.019E-02	-3.144E-02	4.731E-02	9.819E-02	8.631E-02	188	1.701E-02	-1.421E-02	141	7.791E-02	-4.400E-02	7.809E-02	3.262E-02	-148	-2.379E-02	186	171	4.073E-02	
A8	306	4.612E-02	-1.000E-02	213	4.072E-02	7.647E-02	-8.297E-02	218	9.912E-02	2.934E-02	292	138	4.009E-02	6.700E-02	-1.991E-02	-104	2.432E-02	2.638E-02	9.643E-02	2.844E-02	6.704E-02	6.099E-02	-3.803E-02	
A9	371	-109	111	9.235E-02	3.829E-02	3.433E-02	149	-120	-115	-1.876E-02	611	137	-1.304E-02	-4.338E-02	6.747E-02	139	2.173E-02	1.144E-02	3.219E-02	-2.181E-02	-2.704E-02	-4.384E-02	4.806E-02	
A10	191	-3.021E-02	9.842E-02	141	253	6.513E-02	4.171E-02	-184	277	153	197	301	4.271E-02	4.927E-02	110	-1.245E-02	1.841E-02	1.367E-02	107	6.224E-02	-3.224E-02	9.791E-02	1.711E-02	
A11	181	100	6.785E-02	189	6.327E-02	5.728E-02	-1.653E-02	-179	7.444E-02	-3.333E-02	104	2.599E-02	5.419E-02	-113	-4.047E-02	-173	6.840E-02	457	118	-118	4.002E-02	123	7.047E-02	
A12	271	8.074E-02	1.049E-02	9.966E-02	-131	3.111E-02	3.127E-02	-9.372E-02	185	8.146E-02	1.279E-02	129	189	109	3.499E-02	363	4.164E-02	4.127E-02	310	-3.251E-02	-1.944E-02	-4.402E-02	-154	
A13	9.712E-02	3.266E-02	314	103	213	3.659E-02	1.928E-02	4.446E-02	371	3.009E-02	3.739E-02	5.544E-02	4.373E-02	142	4.421E-02	-271	5.141E-02	146	131	-2.381E-02	-2.264E-02	-3.810E-02	-142	
A14	304	-2.922E-02	-1.048E-02	4.899E-02	-136	-8.164E-02	4.973E-02	327	4.319E-02	-2.179E-02	254	4.712E-02	-4.132E-02	1.507E-02	181	140	272	246	118	2.294E-02	1.897E-02	4.229E-02	-154	
A15	249	-1.242E-02	7.900E-02	-7.822E-02	3.318E-02	286	3.647E-02	8.813E-02	212	-134	3.900E-02	364	4.174E-02	9.772E-02	331	-4.011E-02	192	109	9.273E-02	1.799E-02	474	132	216	
A16	294	3.111E-02	291	101	8.009E-02	130	3.007E-02	4.402E-02	9.314E-02	-9.551E-02	333	101	173	244	236	4.974E-02	191	4.061E-02	9.012E-02	1.142	1.142	214	212	
A17	3.154E-02	6.377E-02	-124	130	233	207	1.102	3.998E-02	-7.462E-02	3.264E-02	1.506E-02	1.096E-02	719	4.923E-02	4.571E-02	318	1.094E-02	4.048E-02	-1.671E-02	2.975E-02	-2.711E-02	-4.844E-02	4.874E-02	
A18	237	3.849E-02	299	109	213	-8.799E-02	-2.027E-02	-6.242E-02	235	8.704E-02	1.239E-02	8.813E-02	-394	145	1.131E-02	112	163	3.747E-02	-321	-3.221E-02	4.409E-02	-4.534E-02	234	
A19	7.100E-02	2.943E-02	141	4.637E-02	1.774E-02	4.174E-02	2.803E-02	1.711E-02	-8.830E-02	-3.039E-02	1.238E-02	-3.644E-02	114	3.527E-02	8.042E-02	-1.017E-02	104	3.821E-02	1.097E-02	3.277E-02	-2.264E-02	-3.240E-02	136	
A20	3.000E-02	2.131E-02	746	4.944E-02	3.874E-02	132	4.701E-02	3.193E-02	185	5.347E-02	3.818E-02	-5.322E-04	-182	-2.099E-02	-1.701E-02	3.027E-02	-7.907E-02	1.644E-02	1.099E-02	187	1.242E-02	3.147E-02	1.613E-02	
A21	208	-7.482E-02	113	5.179E-02	4.317E-02	1.011E-02	5.337E-02	7.680E-02	4.459E-02	-1.644E-02	-221	343	-203	7.079E-02	189	8.300E-02	-137	9.127E-02	342	4.219E-02	1.329E-02	-129	190	
A22	188	100	109	114	5.910E-02	4.244E-02	3.134E-02	-100	4.374E-02	-5.017E-02	-107	3.744E-02	-4.642E-02	2.644E-02	-113	-2.071E-02	7.074E-02	1.074E-02	142	4.115E-02	4.683E-02	114	3.111E-02	
A23	231	131	3.931E-02	134	1.800E-02	-4.147E-02	-4.299E-02	1.680E-02	-4.354E-02	111	-112	339	314	7.011E-02	3.690E-02	4.444E-02	-3.773E-02	484	4.499E-02	7.914E-02	-181	-5.331E-02	4.073E-02	
A24	292	50	2.531E-02	144	-4.091E-02	4.842E-02	-104	4.507E-02	1.044E-02	2.454E-02	4.432E-02	1.942E-02	-4.874E-02	4.011E-02	371	-2.020E-02	-2.444E-02	-1.9870E-02	3.147E-02	2.644E-02	4.764E-02	2.047E-02		
A25	306	234	3.139E-02	292	3.139E-02	4.644E-02	-134	118	-1.232E-02	433	4.171E-02	3.272E-02	-4.844E-02	172	209	144	-7.882E-02	324	4.130E-02	-7.911E-02	4.274E-02	112	133	
A26	263	3.132E-02	-7.478E-02	-3.292E-02	8.810E-02	-4.932E-02	-143	175	-4.121E-02	5.797E-02	5.429E-02	7.174E-02	-3.799E-02	8.076E-02	229	211	1.000E-02	374	123	2.923E-02	233	311	321	
A27	491	4.013E-02	6.739E-02	212	-1.064E-02	-9.210E-02	1.034E-02	144	7.112E-02	228	2.144E-02	-1.626E-02	-187	-1.132E-02	2.021E-02	112	-130	-4.244E-02	7.272E-02	7.230E-02	-3.776E-02	-14.442E-02	-1.044E-02	
A28	4.200E-02	-1.011E-02	334	203	4.090E-02	107	137	114	109	9.232E-02	-3.454E-02	189	-4.738E-02	111	9.971E-02	-174	3.943E-02	1.331E-02	3.902E-02	-261	124	3.232E-02	-112	
A29	143	4.918E-02	237	279	3.743E-02	136	116	113	3.791E-02	-2.872E-02	133	3.071E-02	209	6.971E-02	9.511E-02	8.201E-02	-3.518E-02	133	-119	7.440E-02	-244	181	-1.131E-02	
A30	133	3.977E-02	1.777E-02	319	8.499E-02	-2.314E-02	-7.424E-02	-5.649E-02	2.401E-02	-4.913E-02	9.041E-02	4.020E-02	7.413E-02	-130	107	-4.807E-02	4.977E-02	4.974E-02	1.421E-02	-1.144E-02	118	9.340E-02	6.051E-02	
A31	230	1.79	179	470	291	1.672E-02	105	281	4.973E-02	-178	1.417E-02	126	141	142	-110	-4.644E-02	5.144E-02	132	-4.747E-02	-294	100	1.807E-02	4.904E-02	
A32	205	3.904E-02	213	141	-1.046E-02	1.077E-02	2.993E-02	154	-149	3.344E-02	1.531E-02	-133	7.007E-02	-104	117	2.518E-02	-7.702E-02	-4.8110E-02	3.361E-02	859	-4.794E-02	208		
A33	1.811E-02	-2.455E-02	4.414E-02	111	-4.505E-02	3.249E-02	9.440E-02	-4.783E-02	1.499E-02	1.241E-02	-7.192E-02	4.602E-04	7.409E-02	-9.022E-04	1.434E-02	-3.704E-02	3.734E-02	4.749E-02	1.843E-02	-1.123E-02	4.201E-04	254	4.444E-02	
A34	214	3.474E-02	183	750	-2.317E-02	144	3.474E-02	448	127	4.044E-02	-4.944E-02	-5.450E-02	6.099E-02	5.205E-02	3.844E-02	-109	1.843E-02	4.244E-02	1.409E-02	-1.997E-02	9.071E-02	-1.251E-02		
A35	118	127	3.932E-02	-181	9.312E-04	3.311E-02	170	483	7.077E-04	344	1.931E-02	111	1.0710E-02	-4.841E-02	4.441E-02	208	1.800E-02	4.244E-02	4.051E-02	-1.191E-02	117	303	114	
A36	340	-2.844E-02	8.942E-02	3.272E-02	-4.355E-02	133	4.173E-02	274	7.102E-02	499	3.444E-02	1.944E-02	131	-1.411E-02	1.331E-02	3.111E-02	2.199E-02	123	9.212E-02	381	3.144E-02	-1.312E-02	2.974E-02	
A37	340	-3.402E-02	7.312E-02	-7.347E-02	4.433E-02	1.819E-02	122	3.707E-02	3.321E-02	779	-3.430E-04	-4.265E-02	2.141E-02	-142	-1.244E-02	-4.111E-02	-1.147E-02	1.147E-02	8.244E-02	5.141E-02	1.409E-02	3.212E-02	8.741E-02	
A38	490	1.18	9.112E-02	1.471E-02	4.022E-02	1.833E-02	338	-134	5.732E-02	-1.440E-02	205	4.314E-02	2.519E-02	4.568E-02	120	-4.431E-02	4.409E-02	1.05	4.409E-02	-139	4.109E-02	112	9.375E-04	
A39	291	1.246E-02	3.744E-02	3.744E-02	9.117E-02	5.011E-04	7.012E-02	133	8.703E-02	134	-4.118E-02	7.961E-02	-9.150E-02	121	-3.044E-02	-1.901E-02	7.144E-02	-1.131E-02	144	3.111E-02	114	221		
A40	428	-6.818E-02	2.194E-02	130	7.334E-02	-9.845E-02	171	341	-1.463E-02	-2.974E-02	9.111E-02	-137	4.411E-02	-4.112E-02	4.112E-02	-149	104	8.294E-02	4.201E-02	8.201E-02	1.374E-02	1.891E-02	112	
A41	190	199	2.971E-02	9.444E-02	-2.340E-02	-118	-5.268E-02	-4.744E-02	1.041E-02	3.954E-02	109	-5.067E-02	4.999E-02	151	-241	-4.224E-02	4.832E-02	4.340E-02	219	9.204E-02	-1.801E-02	3.105E-02		
A42	196	321	3.151E-02	-3.345E-02	216	-141	-1.030E-02	-3.717E-02	4.133E-02	9.339E-02	-1.944E-02	7.457E-02	-119	213	-113	-5.232E-02	-4.982E-02	-1.245E-02	-3.447E-02	4.4	-4.474E-02	1.812E-02	4.897E-02	
A43	241																							

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squares and Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	19.701	23.737	23.737	19.701	23.737	23.737
2	4.002	4.822	28.558	4.002	4.822	28.558
3	2.823	3.402	31.960	2.823	3.402	31.960
4	2.470	2.976	34.936	2.470	2.976	34.936
5	2.331	2.808	37.744	2.331	2.808	37.744
6	2.256	2.718	40.462	2.256	2.718	40.462
7	2.166	2.610	43.073	2.166	2.610	43.073
8	2.040	2.458	45.530	2.040	2.458	45.530
9	1.947	2.346	47.876	1.947	2.346	47.876
10	1.758	2.119	49.995	1.758	2.119	49.995
11	1.713	2.063	52.058	1.713	2.063	52.058
12	1.595	1.922	53.980	1.595	1.922	53.980
13	1.514	1.824	55.803	1.514	1.824	55.803
14	1.435	1.729	57.532	1.435	1.729	57.532
15	1.403	1.690	59.222	1.403	1.690	59.222
16	1.321	1.592	60.814	1.321	1.592	60.814
17	1.285	1.548	62.362	1.285	1.548	62.362
18	1.259	1.517	63.879	1.259	1.517	63.879
19	1.239	1.493	65.372	1.239	1.493	65.372
20	1.177	1.418	66.790	1.177	1.418	66.790
21	1.137	1.370	68.160	1.137	1.370	68.160
22	1.064	1.282	69.443	1.064	1.282	69.443
23	1.039	1.252	70.695	1.039	1.252	70.695
24	.990	1.193	71.888			
25	.975	1.174	73.062			
26	.932	1.123	74.185			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
27	.914	1.101	75.286			
28	.854	1.029	76.315			
29	.837	1.009	77.324			
30	.815	.981	78.305			
31	.767	.924	79.230			
32	.739	.891	80.120			
33	.731	.881	81.001			
34	.715	.861	81.863			
35	.686	.826	82.689			
36	.647	.780	83.468			
37	.642	.774	84.242			
38	.623	.751	84.993			
39	.608	.732	85.725			
40	.588	.708	86.433			
41	.577	.696	87.128			
42	.540	.651	87.780			
43	.532	.641	88.421			
44	.516	.622	89.043			
45	.481	.580	89.622			
46	.476	.574	90.196			
47	.469	.565	90.761			
48	.449	.541	91.302			
49	.421	.508	91.810			
50	.398	.480	92.289			
51	.369	.445	92.734			
52	.341	.410	93.145			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
53	.333	.401	93.546			
54	.326	.393	93.939			
55	.304	.367	94.306			
56	.293	.353	94.659			
57	.281	.339	94.998			
58	.279	.336	95.334			
59	.266	.320	95.654			
60	.261	.314	95.968			
61	.248	.299	96.267			
62	.230	.278	96.544			
63	.224	.270	96.815			
64	.208	.251	97.066			
65	.203	.245	97.311			
66	.200	.241	97.552			
67	.188	.227	97.779			
68	.176	.213	97.991			
69	.169	.204	98.195			
70	.162	.195	98.390			
71	.151	.181	98.571			
72	.139	.167	98.738			
73	.133	.160	98.899			
74	.122	.147	99.046			
75	.116	.140	99.186			
76	.111	.133	99.320			
77	.101	.122	99.442			
78	9.144E-02	.110	99.552			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
79	8.942E-02	.108	99.660			
80	8.328E-02	.100	99.760			
81	7.176E-02	8.645E-02	99.846			
82	6.414E-02	7.728E-02	99.924			
83	6.339E-02	7.638E-02	100.000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

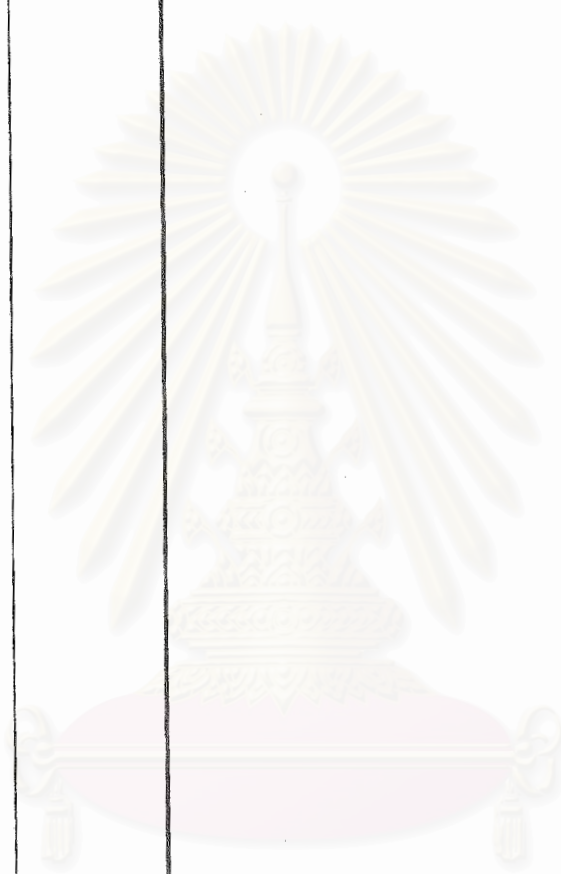
Total Variance Explained

Component	Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %
1	17.713	21.341	21.341
2	2.527	3.045	24.386
3	2.445	2.946	27.332
4	2.363	2.846	30.178
5	2.340	2.820	32.998
6	2.134	2.571	35.569
7	2.115	2.548	38.117
8	2.080	2.507	40.624
9	1.941	2.339	42.963
10	1.916	2.308	45.270
11	1.864	2.246	47.516
12	1.745	2.102	49.618
13	1.726	2.080	51.698
14	1.696	2.044	53.742
15	1.633	1.968	55.709
16	1.607	1.936	57.645
17	1.595	1.921	59.566
18	1.563	1.883	61.450
19	1.556	1.874	63.324
20	1.545	1.861	65.185
21	1.540	1.855	67.040
22	1.529	1.842	68.882
23	1.505	1.813	70.695
24			
25			
26			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

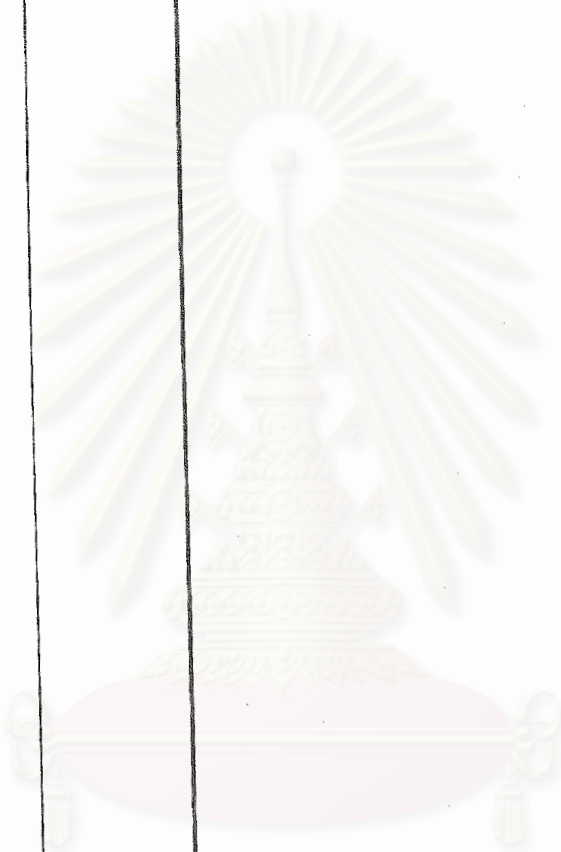
Total Variance Explained

Component	Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %
27			
28			
29			
30			
31			
32			
33			
34			
35			
36			
37			
38			
39			
40			
41			
42			
43			
44			
45			
46			
47			
48			
49			
50			
51			
52			

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Component	Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %
53			
54			
55			
56			
57			
58			
59			
60			
61			
62			
63			
64			
65			
66			
67			
68			
69			
70			
71			
72			
73			
74			
75			
76			
77			
78			

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

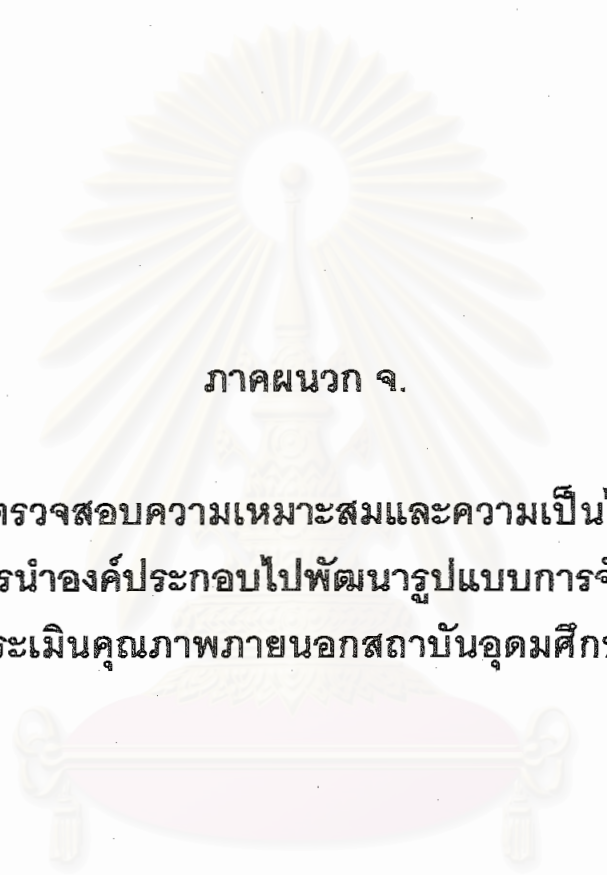
Extraction Method: Principal Component Analysis.

Component	Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %
79			
80			
81			
82			
83			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ.

การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้
ในการนำองค์ประกอบไปพัฒนารูปแบบการจัดการ
การประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำองค์ประกอบไปพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบตรวจสอบฯ เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำองค์ประกอบไปพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาไทย และนำมาวิเคราะห์ความคิดเห็นต่างๆ ด้วยวิธีการหาค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็น

เกณฑ์ระดับคะแนนความคิดเห็นในเรื่องความเหมาะสม คือ

ระดับคะแนน 1.00 – 1.49	หมายถึง	ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง
ระดับคะแนน 1.50 – 2.49	หมายถึง	ไม่เหมาะสม
ระดับคะแนน 2.50 – 3.49	หมายถึง	เหมาะสม
ระดับคะแนน 3.50 – 4.00	หมายถึง	เหมาะสมอย่างยิ่ง

เกณฑ์ระดับคะแนนความคิดเห็นในเรื่องความเป็นไปได้ คือ

ระดับคะแนน 1.00 – 1.49	หมายถึง	เป็นไปได้น้อยที่สุด
ระดับคะแนน 1.50 – 2.49	หมายถึง	เป็นไปได้น้อย
ระดับคะแนน 2.50 – 3.49	หมายถึง	เป็นไปได้มาก
ระดับคะแนน 3.50 – 4.00	หมายถึง	เป็นไปได้มากที่สุด

ต่อจากนั้น ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 ขึ้นไป มาสร้างรูปแบบพร้อมทั้งพิจารณาข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาร่วมไปด้วย ผลของการตรวจสอบ ปรากฏดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 หลักการและแนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก

จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิถึงจุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก พบว่า จุดประสงค์เพื่อกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความเหมาะสมอย่างยิ่ง ($\bar{X} = 3.91$) และมีความเป็นไปได้มากที่สุด ($\bar{X} = 3.73$)

ประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับจุดประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก

ในอนาคต การประเมินคุณภาพภายนอกนอกจากจะมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนามาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาแล้ว ควรจะมีจุดประสงค์เพิ่มเติม ดังนี้

1. เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาตนเองเข้าสู่มาตรฐานสากล (จำนวน 2 คน) โดยคำนึงถึงคุณภาพระดับสากลที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศไทยเป็นหลัก
2. เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาในประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขันกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ โดยเฉพาะที่มาเปิดดำเนินการในประเทศไทย (จำนวน 1 คน)
3. เพื่อพัฒนาการประเมินให้เป็นการประเมินเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดในแต่ละมาตรฐาน / ตัวบ่งชี้ ทั้งนี้เพื่อให้การประเมินคุณภาพมีเป้าหมายในเชิงผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) ที่ชัดเจน (จำนวน 1 คน)
4. เพื่อส่งเสริมความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของสถาบัน เพราะสถาบันแต่ละแห่งอาจเป็นเลิศในสาขาที่แตกต่างกัน และไม่มีสถาบันใดที่เป็นเลิศในทุกทางได้ (จำนวน 1 คน)
5. เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษามีความรับผิดชอบต่อผลผลิต เพราะผลผลิตของสถาบันอุดมศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ (จำนวน 1 คน)
6. เพื่อให้สถานศึกษาได้ทราบถึงสถานะภาพของประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ ทั้งนี้ ผู้บริหารของสถานศึกษานั้น จะได้ทราบถึงผลที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการของตน (จำนวน 1 คน)
7. เพื่อสร้างวัฒนธรรมคุณภาพขึ้นในสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 1 คน)

ผลการตรวจสอบความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตาราง แสดงแนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก

รายการ แนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1.ในการตรวจเยี่ยม คณะผู้ประเมินภายนอกควรพบปะผู้บริหารและบุคลากรเพื่อชี้แจงถึงวัตถุประสงค์กระบวนการของการประเมินสัมภาระณผู้ที่เกี่ยวข้อง สุ่มและตรวจเยี่ยมหน่วยงานและภาควิชาเพื่อดูประสิทธิภาพของการประกันคุณภาพทั้งในระดับสถาบันลงถึงภาควิชา รวมถึงการประชุมพบปะผู้บริหารสถาบันหลังการประเมินเพื่อสรุปข้อค้นพบมาอภิปรายร่วมกันเพื่อวิเคราะห์ สรุปผลและให้ข้อเสนอแนะ	3.82	.405	3.82	.405
2.การตรวจเยี่ยมควรจะดำเนินการรอบละ 1 ครั้งหรือมากกว่า 1 ครั้ง ของการประเมินสถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ (กรณีมีปัญหา) ผลการประเมินเป็นการยืนยันว่าได้มาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ (Conformity Assessment)	3.80	.422	3.60	.516
3.จำนวนวันของการตรวจเยี่ยมควรคำนึงถึงการเยี่ยมชมที่ครอบคลุมขนาดของสถาบันและขนาดของงานและในขณะเดียวกัน ไม่เป็นการระกกับสถาบันอุดมศึกษามากเกินไป	3.82	.603	3.64	.674
4.จำนวนของผู้ประเมินภายนอกในแต่ละชุดควรขึ้นอยู่กับขนาดของสถาบันและสิ่งที่จะประเมิน	3.73	.647	3.55	.688
5.สมศ. ควรจัดให้มีหน่วยทะเบียนผู้ประเมิน (Registry of Assessors)	3.90	.316	3.90	.316
6.ผู้ประเมินควรมีจรรยาบรรณตามที่ สมศ. กำหนด คือ เป็นกลางเที่ยงตรง ประเมินตรงไปตรงมาสื่อสารชัดเจน ไม่แสวงหาผลประโยชน์ และมีความเป็นกัลยาณมิตร	3.91	.302	3.64	.505

รายการ แนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
7.ผู้ประเมินควรเคารพกฎเกณฑ์ กระบวนการ / ขั้นตอนที่ สมศ. กำหนด	3.91	.302	3.73	.467
9.การประเมินทุกครั้ง คณะผู้ประเมินควรวางแผนกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ หลักฐาน (Evidence) ที่เพียงพอต่อการแสดงข้อคิดเห็นในรายงานผลการประเมิน	4.00	.000	3.64	.505
10.การประเมินทุกครั้ง ประธานคณะผู้ประเมินควรควบคุมดูแลมอบหมายงานที่เหมาะสม ควรให้ผู้ประเมินเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และกระบวนการประเมินที่เกี่ยวข้องทั้งหมดโดยการประสานงานกับกลุ่มผู้ประเมินตลอดเวลา และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ประเมินด้วย รวมทั้งมีการปรึกษาหารือถึงผลการประเมินและข้อสรุป	3.73	.467	3.73	.467
11. การประเมินทุกครั้ง สมศ.การประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะผู้ประเมิน	3.55	.522	3.00	.775
12. สมศ. ควรกำหนดระยะเวลาการจัดทำรายงานการประเมินให้แล้วเสร็จ	3.70	.483	3.30	.483
13. ลักษณะรายงานการประเมินควรมีส่วนทั้งที่เป็นข้อเท็จจริง (Fact) และข้อคิดเห็นเชิงตัดสิน (Judgement)	3.55	.522	3.00	.447
14.การเขียนรายงานต้องเขียนให้ชัดเจน กระชับ รัดกุม และระมัดระวังการใช้คำ	3.91	.302	3.55	.522
15.ในรายงาน ควรระบุถึงปัญหาที่ละเอียดอ่อน(Sensitive Issues) ด้วย	3.60	.699	3.20	.632
16.สมศ. ควรเป็นผู้มีอำนาจในการรับรองรายงาน	3.60	.699	3.50	.707
17. คณะผู้ประเมินควรตรวจสอบรายงานการประเมินที่จะตีพิมพ์เผยแพร่ และควรรับผิดชอบสาระในรายงานนั้นด้วย	3.73	.467	3.64	.505
18. เมื่อคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายนอกจัดส่งรายงานการประเมินให้ สมศ. เพื่อทำการรับรองแล้ว สมศ.ควรจัดทำข้อเสนอแนะในเชิงสร้างสรรค์ไปยังหน่วยงานต้นสังกัด	3.55	.934	3.45	.934
19.สมศ.ควรพิจารณาเกี่ยวกับขอบเขตข้อมูลที่ควรเผยแพร่	3.91	.302	3.64	.674

รายการ แนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
20. คณะผู้ประเมินควรให้ความสำคัญกับรายงานการประเมินเพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึงคุณภาพของคณะผู้ประเมิน	3.91	.302	3.73	.467
21. สมศ. ควรเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาที่รับการประเมิน ร้องเรียน / ร้องทุกข์ได้หากได้รับการประเมินไม่เป็นธรรม	3.73	.467	3.64	.505
22. สถาบันอุดมศึกษาต้องติดตามผลการนำข้อเสนอแนะจากรายงานการประเมินไปปรับปรุงแก้ไข	4.00	.000	3.64	.674
23. ภายหลังจากการประเมิน สถาบันอุดมศึกษาควรจัดทำรายงานความก้าวหน้า (Progress Report) ซึ่งสะท้อนถึงการตอบสนองของสถาบันอุดมศึกษาต่อข้อค้นพบในการประเมิน และรายงานควรจัดทำภายใน 12 เดือนหลังจากการเผยแพร่รายงานการประเมิน	3.00	1.095	3.00	1.095
24. สมศ. ควรประมวลประสบการณ์ในการประเมินคุณภาพที่พบเกี่ยวกับจุดอ่อนที่เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขให้เกิดการขยายความรู้ในทางปฏิบัติ	3.73	.467	3.64	.505
25. สมศ. ควรใช้กระบวนการประเมินสร้างผู้ประเมินจากกลุ่ม นักวิชาการซึ่งมาจากสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งเพื่อเกิดเครือข่าย อย่างไม่เป็นทางการซึ่งผู้ประเมินเหล่านี้ถือเป็นกลไกสำคัญในการ ขยายความรู้ด้านการปฏิบัติที่ดี (Good Practice) ให้กับสถาบัน อุดมศึกษา	3.82	.405	3.73	.467
26. สถาบันอุดมศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญของผลการประเมินเพราะส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง รายได้และแหล่งเงินอุดหนุนต่าง ๆ อีกทั้งผลการประเมินยังเป็นข้อมูลสำคัญต่อสาธารณชนในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในสถานศึกษา	3.82	.405	3.82	.405
27. สมศ. ควรจัดกิจกรรมติดตามผลการประเมิน(Assessment Follow-up Activities) ซึ่งจัดในรูปแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่องการประกันคุณภาพ (QA Workshops) หรือการประชุมสัมมนาเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นรวมทั้งกิจกรรมในเชิงของการพัฒนา (Developmental Activities) เพื่อเผยแพร่ Best Practice เกี่ยวกับการประกันคุณภาพ	3.55	.688	3.55	.688

รายการ แนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
28. สมศ. ควรติดตามผลสถาบันอุดมศึกษาเป็นรายกรณี (ที่มีปัญหาไม่เป็นไปตามเกณฑ์)	3.82	.405	3.45	.688
29. ภายหลังจากประเมินสถาบันอุดมศึกษาครบทุกแห่งในรอบแรก สมศ. ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นสำคัญ ๆ และปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการประเมิน	3.82	.405	3.82	.405
30. ภายหลังจากประเมินควรวัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพ (Quality Enhancement Activities) ที่เน้นกระบวนการ ชี้ให้เห็นการปฏิบัติงานที่ดี (Good Practice) ข้อควรปฏิบัติ (Codes of Conduct) สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในการประกันคุณภาพรวมถึงการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพในระดับชาติและนานาชาติ	3.60	.699	3.50	.707
31. ผลของการประเมินทำให้สถาบันอุดมศึกษาผู้จักตนเองและรับรู้ในสถานภาพที่แท้จริงของตนเอง สามารถใช้ผลการประเมินมาประกอบการพิจารณาในการกำหนดวิสัยทัศน์ การเปรียบเทียบสมรรถนะ (Benchmarking) เพื่อพัฒนาสถาบันสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการต่อไป	3.91	.302	3.73	.467

จากตาราง แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับหลักการและแนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก พบว่า แนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอกที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่ง และเป็นไปได้มากที่สุด ในข้อ 1-10, 14, 16-17, 19-22, 24-27 และ 29-31 ในส่วนที่เหลือ (ยกเว้นข้อ 23) มีความเหมาะสมอย่างยิ่ง และมีความเป็นไปได้มาก สำหรับข้อ 23 ภายหลังจากประเมิน สถาบันอุดมศึกษาควรจัดทำรายงานความก้าวหน้า (Progress Report) ซึ่งสะท้อนถึงการตอบสนองของสถาบันอุดมศึกษาต่อข้อค้นพบในการประเมิน และรายงานควรจัดทำภายใน 12 เดือน หลังจากการเผยแพร่รายงานการประเมิน มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้มาก

นอกจากนี้ ยังมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมบางประการ คือ

การตรวจเยี่ยม

1. จำนวนครั้ง / รอบ ของการตรวจเยี่ยม หากรอบแรกไม่ผ่าน อาจจะต้องหาทางให้คณะอื่นมาประเมินต่อไป เนื่องจากผู้ประเมินชุดเดิมอาจหาเวลาพร้อมกันได้ยาก (จำนวน 1 คน)

2. จำนวนวันของการตรวจเยี่ยม น่าจะมีการกำหนดช่วงวันให้ชัดเจน ปฏิบัติได้ และสถาบันอุดมศึกษาจะต้องเตรียมพร้อมโดยเฉพาะการเตรียมเอกสารหลักฐานให้ครบถ้วน เนื่องจากหลักฐานเหล่านั้นจะช่วยให้ทราบสถานภาพปัจจุบันของตนเอง ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาสถาบันต่อไป (จำนวน 1 คน)

3. ความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ประเมิน และผู้ถูกประเมินมีความสำคัญ และในกรณีที่มีปัญหา ควรมีการปรึกษาร่วมกับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษานั้น เพื่อหาข้อเท็จจริง (จำนวน 2 คน)

ผู้ประเมิน

1. จำนวนผู้ประเมินในแต่ละคณะ ควรมีการกำหนดจำนวนให้ชัดไม่ว่าขนาดสถาบันที่รับการประเมินจะเล็กหรือใหญ่ (จำนวน 1 คน)

2. สมศ.ควรจัดทำทะเบียนผู้ประเมิน (Registry of Assessors) โดยมีกำหนดระยะเวลา รวมทั้งปรับเปลี่ยนข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ (จำนวน 1 คน)

3. ความเป็นกัลยาณมิตรเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ประเมินพึงยึดถือ นอกจากนี้ผู้ประเมินพึงรักษาความลับด้วย (จำนวน 1 คน)

4. ในการปฏิบัติงานของผู้ประเมิน โดยเฉพาะในเรื่องการหาหลักฐาน (Evidence) บางครั้งทำได้ยาก อาจได้หลักฐานทางวาจาเท่านั้น ทำให้การวินิจฉัยทำได้ค่อนข้างยาก (จำนวน 1 คน)

5. ในการประเมิน ประธานคณะผู้ประเมินมีความสำคัญมากในการกำหนดแนวทางการประเมิน ดังนั้น ประธานจึงควรมีความเข้าใจในเรื่องการประเมินเป็นอย่างดี และควรมีการประเมินตัวประธานด้วย นอกจากนี้ ในการจัดคณะผู้ประเมิน ประธานอาจจะเป็นผู้กำหนดตัวสมาชิกในคณะผู้ประเมินเพื่อการทำงานร่วมกันเป็นทีม และเกิดประโยชน์สูงสุดกับสถาบันที่รับการประเมิน (จำนวน 1 คน)

6. การประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ประเมิน ขึ้นอยู่กับสถานภาพของผู้ประเมิน และการยอมรับของผู้ประเมินเอง โดยเฉพาะผู้ประเมินที่มีอาวุโสทั้งวัยวุฒิ และคุณวุฒิ อาจไม่ยินยอม ดังนั้น ควรมีการปรึกษาร่วม หรือความคิดเห็นและการยินยอม (จำนวน 1 คน)

รายงานการประเมิน

1. ในการเขียนรายงาน สมศ.ควรทำความเข้าใจกับคณะผู้ประเมินถึงวิธีการเขียนรายงาน สิ่งที่ต้องเขียนหรือไม่ควรเขียนทั้งนี้ควรคำนึงถึงผลดี ผลเสีย โดยอาจมีคณะกรรมการพิจารณา (จำนวน 1 คน)

2. การเขียนรายงาน ต้องระมัดระวังในเรื่องต่อไปนี้

2.1 การใช้ความรู้สึกมาตัดสิน เนื่องจาก ระยะเวลาในการประเมินน้อย อาจพิจารณาได้ไม่รอบคอบ (จำนวน 1 คน)

2.2 การให้ข้อคิดเห็นเชิงตัดสิน อาจทำได้ในลักษณะที่ใช้มาตรฐานที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ข้อคิดเห็นในเชิงเสนอแนะของคณะผู้ประเมินจะเป็นประโยชน์สูงสุด (จำนวน 1 คน)

3. การรับรองรายงานเป็นอำนาจของ สมศ. ซึ่งเป็นไปตามกฎหมาย (จำนวน 1 คน)

4. เมื่อคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายนอกจัดส่งรายงานการประเมินให้ สมศ. เพื่อทำการรับรองแล้ว สมศ. อาจนำข้อเสนอแนะในรายงานซึ่งคณะผู้ประเมินได้เสนอแนะไปใช้ในการจัดทำข้อเสนอแนะในภาพรวม เนื่องจากคณะกรรมการประเมินฯ เป็นผู้ไปตรวจประเมิน ย่อมทราบข้อเท็จจริง (จำนวน 1 คน)

5. ขอบเขตข้อมูลที่ควรเผยแพร่ สมศ. ควรหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยยึดเป้าหมายประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก แต่ตามความเป็นจริงในปัจจุบัน สาธารณชนมีสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ตามระเบียบข้อมูลข่าวสาร (จำนวน 1 คน)

การติดตามผล การส่งเสริมเพื่อพัฒนาคุณภาพ และผลกระทบของการประเมินคุณภาพภายนอกต่อสถาบันอุดมศึกษา

1. การร้องเรียนร้องทุกข์เกี่ยวกับการประเมิน สามารถกระทำได้ เพราะการให้สถาบันที่รับการประเมินได้แย้งและชี้แจงได้ เป็นสิ่งที่ดี ทั้งนี้ ต้องให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย และการร้องเรียนร้องทุกข์ฯ ควรทำก่อนเผยแพร่ผลการประเมิน อย่างไรก็ตาม บางครั้งการร้องเรียนร้องทุกข์นั้น อาจเกิดจากความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่างผู้ประเมิน และผู้ถูกประเมินก็เป็นได้ (จำนวน 4 คน)

2. เมื่อคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายนอกจัดส่งรายงานการประเมินให้ สมศ. เพื่อทำการรับรองแล้ว สมศ. ควรจัดทำข้อเสนอแนะในเชิงสร้างสรรค์ไปยังหน่วยงานต้นสังกัด และควรมีการกำกับและติดตามที่ชัดเจนเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษานำผลการนำข้อเสนอแนะจากรายงานการประเมินไปปรับปรุงแก้ไข โดยอาจดำเนินการ ดังต่อไปนี้

2.1 การประเมินภายในในครั้งต่อไป จะต้องประเมินครอบคลุมสิ่งที่ปรากฏในข้อเสนอแนะซึ่งถือเป็นการนำข้อเสนอแนะจากรายงานการประเมินภายนอกไปปรับปรุงแก้ไขแล้ว (จำนวน 1 คน)

2.2 การประเมินคุณภาพภายนอกในรอบต่อไปของ สมศ. คณะผู้ประเมิน ต้องให้ความสำคัญในเรื่องการนำข้อเสนอแนะจากรายงานการประเมินไปปรับปรุงแก้ไข (จำนวน 1 คน)

3. ในส่วนของการจัดทำรายงานความก้าวหน้า (Progress Report) ซึ่งสะท้อนถึงการตอบสนองของสถาบันอุดมศึกษาต่อข้อค้นพบในการประเมินและรายงานควรจัดทำภายใน 12 เดือน หลังจากการเผยแพร่รายงานการประเมินนั้น น่าจะเป็นเรื่องของต้นสังกัดที่จะติดตามดูแลโดยให้รวมเรื่องนี้ไว้ในรายงานประจำปี เพื่อลดความซ้ำซ้อนและซ้ำซากในการจัดทำเอกสาร หรืออาจจะทำในการขอประเมินรอบใหม่โดยนำข้อเสนอแนะเดิมให้ปรับปรุงอะไรบ้าง (จำนวน 4 คน)

4. ภายหลังจากการประเมิน สมศ. ควรประมวลประสบการณ์ในการประเมินคุณภาพที่พบทั้งด้านจุดแข็ง และจุดอ่อนที่เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษา โดยในการดำเนินการ กระทำได้ ดังต่อไปนี้

4.1 สมศ. รายงานให้ต้นสังกัดทราบ และให้เป็นหน้าที่โดยตรงของต้นสังกัดในการปรับปรุงและพัฒนา (จำนวน 1 คน)

4.2 สมศ. ร่วมมือกับต้นสังกัดเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขให้เกิดการขยายความรู้ในทางปฏิบัติ (จำนวน 1 คน)

5. สมศ. ควรใช้กระบวนการประเมินสร้างผู้ประเมิน เพราะผู้ที่จะเป็นผู้ประเมินเต็มตัว ควรได้มีโอกาสฝึกเป็นผู้ประเมินโดยอยู่ในคณะผู้ประเมินจริงเป็นระยะเวลาหนึ่งก่อน และผู้ประเมินถือเป็นกลไกสำคัญในการขยายความรู้ด้านการปฏิบัติที่ดี (Good Practice) ให้กับสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งถือเป็นการพัฒนาด้านการประกันคุณภาพ ดังนั้น สมศ. จึงควรร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาผู้ประเมิน เพื่อผู้ประเมินจะได้มีแนวทางในการประเมินที่เป็นรูปแบบเดียวกัน อีกทั้งเป็นการนำความรู้ในการประเมินมาพัฒนางานของสถาบันตน (จำนวน 3 คน)

6. ผลการประเมินส่งผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษาทั้งในด้านชื่อเสียง รายได้ และแหล่งเงินอุดหนุนต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นข้อมูลสำคัญต่อสาธารณชนในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในสถานศึกษา ดังนั้น สมศ. ต้องระมัดระวังมิให้สถาบันนำผลการประเมินไปใช้ในทางประชาสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม โดยควรมีการพิจารณาบทลงโทษในกรณีเกิดเหตุดังกล่าว (จำนวน 1 คน)

7. การจัดกิจกรรมติดตามผลการประเมิน (Assessment Follow-up Activities) ซึ่งจัดในรูปแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่องการประกันคุณภาพ (QA Workshops) หรือการประชุมสัมมนาเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นรวมทั้งกิจกรรมในเชิงของการพัฒนา (Developmental Activities) เพื่อเผยแพร่ Best Practice เกี่ยวกับการประกันคุณภาพ สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

7.1 สมศ. ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษา หากจัดในเรื่องที่แสดงถึงความสัมพันธ์ / ความเชื่อมโยงระหว่างการประกันคุณภาพภายใน (QA) และการประกันคุณภาพภายนอก (EQA) เพื่อความเข้าใจร่วมกันทั้งประชาคมอุดมศึกษา (จำนวน 1 คน)

7.2 หากจัดในด้านความเหมาะสมทางด้านเครื่องมือในการวัดคุณภาพ สมศ. ควรเป็นผู้จัด (จำนวน 1 คน)

7.3 หากจัดในลักษณะส่งเสริมสนับสนุนการประกันคุณภาพภายใน ควรเป็นหน้าที่ของหน่วยงานต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 1 คน)

7.4 การประชุมเชิงปฏิบัติการ และประชุมสัมมนาเป็นการเผยแพร่ความคิดเห็น และควรมีการนำเสนอสถานศึกษาที่ผู้ประเมินพบวิธีการปฏิบัติที่ดีเพื่อเป็นการเผยแพร่ (จำนวน 1 คน)

7.5 การเผยแพร่ Best Practice อาจไม่จำเป็นเพราะสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน (จำนวน 1 คน)

8. สมศ. ควรติดตามผลสถาบันอุดมศึกษาเป็นรายกรณี (ที่มีปัญหาไม่เป็นไปตามเกณฑ์) ทั้งนี้เพื่อให้ความช่วยเหลือ เร่งให้เกิดการพัฒนา ส่วนวิธีการติดตามผล อาจดำเนินการโดย

8.1 ให้สถาบันอุดมศึกษาส่งรายงานความก้าวหน้า (Progress Report) ตามเวลาที่กำหนด หรือประเมินซ้ำในเวลาที่กำหนด (จำนวน 1 คน)

8.2 สมศ. ควรติดตามผลสถาบันอุดมศึกษาดังกล่าวโดยการติดตามผ่านหน่วยงานต้นสังกัด (จำนวน 1 คน)

8.3 สมศ. ควรติดตามผลสถาบันอุดมศึกษาดังกล่าวร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัด (จำนวน 1 คน)

9. ภายหลังจากประเมิน สมศ. ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นสำคัญ ๆ และปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการประเมิน โดยทำการวิจัยเป็นระยะๆ เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งควรแจ้งให้ผู้ประเมินได้รับทราบด้วย (จำนวน 2 คน)

10. ผลของการประเมินทำให้สถาบันอุดมศึกษารู้จักตนเองและรับรู้ในสถานการณ์ที่แท้จริงของตนเอง สามารถใช้ผลการประเมินมาประกอบการพิจารณาในการกำหนดวิสัยทัศน์ การเปรียบเทียบสมรรถนะ (Benchmarking) เพื่อพัฒนาสถาบันสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ การจะบรรลุจุดนี้ ขึ้นอยู่กับความตั้งใจจริง และความมุ่งมั่นของแต่ละสถาบันเป็นสำคัญ (จำนวน 1 คน)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการประเมินคุณภาพภายนอก

1. สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องผ่านการประเมินคุณภาพภายในในทุกคณะวิชาก่อนรับการประเมินจากภายนอก และสถาบันที่รับผลการประเมินภายนอกแล้ว ควรแสดงว่ามีการดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อผลการประเมินเป็นขั้นตอน และจัดทำเป็นรายงานการดำเนินการและผล รวมอยู่ในรายงานการประเมินตนเองเป็นประจำ

2. สมศ. ควรดำเนินการ ดังนี้

2.1 ควรกำหนดมาตรฐานเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องผ่านในหัวข้อที่พอกำหนดได้ ลักษณะคล้าย Minimum Passing Level

2.2 สมศ. ควรพิจารณาตัวชี้วัดให้ชัดเจน สะท้อนผลของการอุดมศึกษาที่เป็นการยอมรับทั่ว ๆ ไป

2.3 สมศ. ควรมีเครื่องมือวัดที่ดี (มี Reliability / Validity) กระบวนการเป็นที่ยอมรับได้ ผู้ประเมินมีจำนวนเพียงพอและมีคุณภาพ ทั้งนี้ควรมีการประเมินผู้ประเมินภายนอกโดยสถานศึกษาที่ถูกประเมิน

2.4 การกำหนด Benchmarking จะต้องคำนึงว่าสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งมีปรัชญา วิสัยทัศน์ และวัตถุประสงค์แตกต่างกัน บางครั้งการกำหนดสมรรถนะทางวิชาการแข่งขันอย่างเดียวยังไม่เหมาะสม เพราะการนำเข้าของผลผลิตที่แตกต่างกันย่อมเปรียบเทียบกันไม่ได้

3. กรอบการปฏิบัติงานของ สมศ. และของต้นสังกัดควรมีความชัดเจน ส่วนใดต้องเชื่อมโยงกัน ส่วนใดต้องแยกกัน ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดความสับสน ซ้ำซ้อนและเพิ่มภาระแก่สถาบันต่าง ๆ โดยไม่จำเป็น ซึ่งมีผลให้การประกันคุณภาพการศึกษาขาดประสิทธิภาพ

4. ควรการเน้นถึง Good Performance / ethics ของ สมศ.

ส่วนที่ 2 ประเด็นในการประเมิน

จากการตรวจสอบความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของประเด็นในการประเมินคุณภาพภายนอก ปรากฏผลดังตาราง ต่อไปนี้

รายการ ประเด็นในการประเมิน	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1.การประเมินภายนอกควรเน้นการประเมินกลไกการจัดการ คุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา	3.40	.699	3.60	.699

รายการ ประเด็นในการประเมิน	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
2.การประเมินคุณภาพภายนอกควรเน้นการประเมินกระบวนการและมาตรฐานที่เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ แผน การดำเนินการ และผลลัพธ์	3.45	.820	3.45	.688
3.การประเมินคุณภาพภายนอกควรเน้นการประเมินกลไกการติดตามและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา	3.45	.522	3.64	.505

จากตาราง แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับประเด็นในการประเมิน พบว่า ประเด็นในการประเมินทั้ง 3 ข้อ มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ การประเมินคุณภาพภายนอกควรเน้นการประเมินกลไกการติดตามและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ($\bar{X} = 3.64$) ควรเน้นการประเมินกลไกการจัดการคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา ($\bar{X} = 3.60$) และมีความเป็นไปได้มาก ในเรื่อง ควรเน้นการประเมินกระบวนการและมาตรฐานที่เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ แผน การดำเนินการ และผลลัพธ์

นอกจากนี้ ยังมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมบางประการ คือ

1.การประเมินกลไกการจัดการคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา เป็นสิ่งที่เน้นในการประเมินคุณภาพภายใน น่าจะเป็นหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษา ถ้าหากการประเมินคุณภาพภายนอกยังประเมินกลไกการจัดการคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา อาจเป็นเฉพาะ 1-2 รอบแรกของการประกันคุณภาพภายนอกเท่านั้น เพราะการประเมินกลไกการจัดการคุณภาพเป็นเรื่องใหญ่ เวลาในการประเมินคงไม่อำนวยที่จะให้ทำได้ครบถ้วน (จำนวน 3 คน)

2. การประเมินกระบวนการและมาตรฐานที่เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ แผน การดำเนินการ และผลลัพธ์ ควรคำนึงถึงลักษณะของสถาบัน จุดเน้น /ปรัชญา และมาตรฐานขั้นต่ำที่มีอยู่แล้วของหน่วยงานต้นสังกัด (จำนวน 1 คน)

3. การประเมินกลไกการติดตามและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ถือเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินคุณภาพภายนอกได้ แต่หลักใหญ่เป็นหน้าที่ของหน่วยงานต้นสังกัด (จำนวน 1 คน)

4. องค์ประกอบที่ควรประเมินที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ผู้บริหารระดับสูงของสถาบัน โดยเฉพาะผู้บริหารสูงสุด แนวคิดและวิธีการบริหารจัดการ (จำนวน 1 คน)

5. การประเมินคุณภาพภายนอก ควรเน้นการประเมิน Output / Outcome ว่าเป็นไปตามแผนได้มาตรฐานตามตัวบ่งชี้และเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนการประเมินกระบวนการภายใน จะเป็นหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาร่วมกับต้นสังกัดซึ่งต้องยอมให้มีความยืดหยุ่นสูงระหว่างสถาบันต่าง ๆ (จำนวน 1 คน)

6. ควรจะเป็นการบริหารคุณภาพมากกว่าการบริหารวิชาการ (จำนวน 1 คน)

ส่วนที่ 3 องค์ประกอบผู้ประเมิน

จากการตรวจสอบความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบของผู้ประเมิน ปรากฏผลดังตาราง ต่อไปนี้

ตาราง องค์ประกอบของผู้ประเมิน

รายการ องค์ประกอบผู้ประเมิน	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1. คณะผู้ประเมินภายนอกควรประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย เช่น ผู้มีประสบการณ์บริหารสถาบันอุดมศึกษา ผู้แทนภาคการค้า / อุตสาหกรรม นักวิชาชีพ เจ้าหน้าที่ประจำขององค์กรประเมินคุณภาพ ร่วมอยู่ด้วย	3.27	.786	3.00	.775
2. คณะผู้ประเมินภายนอกควรมีตัวแทนผู้ใช้บัณฑิต ผู้ปกครอง นิสิต/นักศึกษา และนิสิต / นักศึกษาร่วมอยู่ด้วย (Stakeholders)	2.82	.874	2.64	.924
3. ในคณะผู้ประเมินภายนอกควรมีผู้ประเมินจากต่างประเทศ สถาบันเข้าร่วมในการประเมินเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์	3.27	.647	3.36	.647

จากตาราง แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับองค์ประกอบของผู้ประเมิน พบว่า องค์ประกอบผู้ประเมินทั้ง 3 ข้อ มีความเหมาะสมค่าเฉลี่ย (\bar{X}) อยู่ระหว่าง 2.82 - 3.27 และมีความเป็นไปได้มากที่สุดทั้ง 3 ข้อเช่นกัน โดยค่าเฉลี่ย (\bar{X}) อยู่ระหว่าง 2.64 - 3.36

นอกจากนี้ ยังมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมบางประการ คือ

1. สิ่งสำคัญในเรื่ององค์ประกอบผู้ประเมิน คือ ลักษณะแนวคิดของผู้ประเมิน ประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ และทัศนคติ (จำนวน 1 คน)

2. การจัดคณะผู้ประเมินภายนอก จัดได้ค่อนข้างยาก ในกรณี

2.1 องค์ประกอบของผู้ประเมินประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย เช่น ผู้มีประสบการณ์ บริหารสถาบันอุดมศึกษา ผู้แทนภาคการค้าอุตสาหกรรม นักวิชาชีพ และเจ้าหน้าที่ประจำขององค์กรประเมินคุณภาพร่วมอยู่ด้วยมีความเป็นไปได้น้อย และจะหาผู้ประเมินได้ยาก เนื่องจากจะให้บุคคลเหล่านี้มาทำงานร่วมกันในเวลาจำกัด ทำได้ยากมาก แต่ถ้าหาได้ ก็เป็นการสมควร อย่างไรก็ตาม อาจจะต้องรอในการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบต่อ ๆ ไป (จำนวน 1 คน)

2.2 การที่คณะผู้ประเมินภายนอกจะมีตัวแทนผู้ใช้บัณฑิต ผู้ปกครองนิสิต / นักศึกษา และนิสิต / นักศึกษาร่วมอยู่ด้วย (Stakeholders) นั้น การหาตัวแทนที่เหมาะสมอาจจะยาก และในความเป็นจริง ในการประเมิน ผู้ประเมินต้องหาข้อมูลจากท่านเหล่านี้อยู่แล้ว ในส่วนของนิสิต / นักศึกษาน่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลมากกว่าผู้ประเมิน และคิดว่า ในการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบที่ 1-2 อาจไม่สามารถทำได้ คงต้องมีการสร้างความรู้ความเข้าใจมาล่วงหน้านานพอสมควร (จำนวน 1 คน)

2.3 ในระบบของ สมศ. การประเมินเป็นระดับสถาบัน (มิใช่ระดับคณะวิชา) การประเมินจึงเป็นภาพรวม เป็นการยากที่จะหาผู้ประเมินในภาพรวม หากการประเมินทำในระดับคณะวิชา การจัดองค์ประกอบของผู้ประเมิน จะทำได้เหมาะสมกว่า (จำนวน 1 คน)

3. การมีผู้ประเมินจากต่างประเทศสถาบันเข้าร่วมในการประเมินเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์นั้น ถ้าท่านเหล่านั้นมีความเข้าใจก็เหมาะสม (จำนวน 1 คน)

4. ผู้ประเมินควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

4.1 ผู้ประเมินควรแสดงแต่เพียงว่า สถาบันรับการประเมินผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำหรือไม่ สิ่งสำคัญคือต้องมีแนวคิดที่เป็นข้อเสนอแนะ เป็นฝ่ายสนับสนุนสถาบัน มิใช่ชี้เป็นชี้ตาย ในกรณีมีสิ่งที่จะต้องแก้ไขที่สำคัญ ควรมีการประเมินโดยคณะผู้ประเมินมากกว่า 1 ชุด (จำนวน 1 คน)

4.2 ผู้ประเมินที่เป็นบุคคลภายนอกวงการอุดมศึกษาจะต้องคุ้นเคยกับ IQA + EQA ระดับหนึ่ง จึงจะประเมินได้เต็มที่ (จำนวน 1 คน)

4.3 การมีผู้ประเมินหลากหลายเป็นสิ่งที่ดี แต่ควรมีความเข้าใจตรงกัน (จำนวน 1 คน)

4.4 ผู้ประเมินควรมีความรู้เข้าใจบทบาทของการเป็นผู้ประเมินให้ชัดเจน (จำนวน 1 คน)

ส่วนที่ 4 การคัดเลือกผู้ประเมิน

จากการตรวจสอบความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการคัดเลือกผู้ประเมิน ปรากฏผลดังตาราง ต่อไปนี้

ตาราง การคัดเลือกผู้ประเมิน

รายการ การคัดเลือกผู้ประเมิน	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1. ผู้ประเมินรับเชิญ ควรผ่านการพิจารณาจาก สมศ. ให้เป็นผู้ประเมินเกียรติยศ	3.89	.333	3.89	.333
2. ผู้ประเมิน ควรผ่านกระบวนการทดสอบ / คัดเลือกจาก สมศ.	3.40	.699	3.20	.789
3. ในส่วนของผู้ประเมินเกียรติยศ สมศ. ควรจ่ายค่าตอบแทนเป็นครั้งเป็นคราวตามจำนวนครั้งของการปฏิบัติงาน	3.71	.488	3.57	.535

จากตาราง แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการคัดเลือกผู้ประเมิน พบว่า มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในเรื่อง ผู้ประเมินรับเชิญ ควรผ่านการพิจารณาจาก สมศ. ให้เป็นผู้ประเมินเกียรติยศ ($\bar{X} = 3.89$) ในส่วนของผู้ประเมินเกียรติยศ สมศ. ควรจ่ายค่าตอบแทนเป็นครั้งเป็นคราวตามจำนวนครั้งของการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.71$) และมีความเป็นไปได้มากที่สุด ในทั้ง 2 ข้อดังกล่าวข้างต้น ($\bar{X} = 3.89$ และ 3.57 ตามลำดับ) ส่วนในเรื่องผู้ประเมินควรผ่านกระบวนการทดสอบ / คัดเลือกจาก สมศ. มีความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.40$) และมีความเป็นไปได้มาก ($\bar{X} = 3.20$)

นอกจากนี้ ยังมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมบางประการ คือ

1. การที่ผู้ประเมิน ควรผ่านกระบวนการทดสอบ/คัดเลือกจาก สมศ. อาจทำได้ระดับหนึ่ง แต่สำหรับผู้ประเมินรับเชิญโดยเฉพาะผู้ที่มีชื่อเสียง คงทำได้ยาก อีกทั้ง ระบบสังคมไทย อาจไม่เอื้อ โดยเฉพาะการประเมินในรอบ 1-2 (จำนวน 1 คน)

2. ในส่วนของผู้ประเมินเกียรติยศ การที่ สมศ. จะจ่ายค่าตอบแทนเป็นครั้งเป็นคราวตามจำนวนครั้งของการปฏิบัติงานนั้น เห็นว่าการจ่ายอย่างไร มิใช่ประเด็นสำคัญ หากจ่ายเฉพาะค่ารถ และถือว่าเป็นงานที่มีเกียรติอย่างสูงต่อประเทศ จะเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง (จำนวน 1 คน)

3. การจำแนกประเภทของผู้ประเมิน ควรแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ (จำนวน 1 คน)

3.1 เชิญผู้ทรงคุณวุฒิโดย สมศ. พิจารณา

3.2 ผู้สนใจเป็นผู้ประเมิน (รับสมัคร) แต่ต้องกำหนดคุณสมบัติ และควรเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเมินระดับอุดมศึกษา เป็นผู้ที่สถานศึกษายอมรับ และเข้าใจเทคนิคการประเมิน * ควรให้ค่าตอบแทน

ส่วนที่ 4 การคัดเลือกและการประเมินผลด้านจรรยาบรรณผู้ประเมิน

จากการตรวจสอบความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการคัดเลือกและการประเมินผลด้านจรรยาบรรณผู้ประเมิน ปรากฏผลดังตาราง ต่อไปนี้

ตาราง การคัดเลือกและการประเมินผลด้านจรรยาบรรณผู้ประเมิน

รายการ การคัดเลือกและการประเมินผลด้านจรรยาบรรณ ผู้ประเมิน	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1. สมศ. ควรใช้แบบทดสอบเชิงจิตวิทยาเพื่อทดสอบความมีจรรยาบรรณของผู้สมัครเป็นผู้ประเมินก่อนการคัดเลือก	2.64	1,027	2.36	1,027
2. ก่อนการคัดเลือก สมศ.ควรสอบถามประวัติ/ ภูมิหลังของผู้สมัครเป็นผู้ประเมินจากหน่วยงานต้นสังกัดของผู้สมัคร	3.18	.982	3.36	.806
3. สมศ.ควรตรวจสอบ/ประเมินจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมินโดยการจัดทำแบบสำรวจความคิดเห็นให้ผู้รับการประเมินแสดงความคิดเห็นทุกครั้งที่ผู้ประเมินได้ประเมินงานนั้น ๆ แล้วเสร็จหรือเป็นระยะๆ	2.91	1,136	3.09	.944

จากตาราง แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการคัดเลือกและการประเมินผลด้านจรรยาบรรณผู้ประเมิน พบว่า ทั้ง 3 ข้อมีความเหมาะสมค่าเฉลี่ย (\bar{X}) อยู่ระหว่าง 2.64 - 3.18 ในเรื่อง ก่อนการคัดเลือก สมศ.ควรสอบถามประวัติ/ ภูมิหลังของผู้สมัครเป็นผู้ประเมินจากหน่วยงานต้นสังกัดของผู้สมัคร สมศ.ควรตรวจสอบ/ประเมินจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมินโดยการจัดทำแบบสำรวจความคิดเห็นให้ผู้รับการประเมินแสดงความคิดเห็นทุกครั้งที่ผู้ประเมินได้ประเมินงานนั้น ๆ แล้วเสร็จหรือเป็นระยะ ๆ และ สมศ. ควรใช้แบบทดสอบเชิงจิตวิทยาเพื่อทดสอบความมีจรรยาบรรณของผู้สมัครเป็นผู้ประเมินก่อนการคัดเลือก และที่มีความเป็นไปได้มาก คือ ก่อนการคัดเลือก สมศ.ควรสอบถามประวัติ/ ภูมิหลังของผู้สมัครเป็นผู้ประเมินจากหน่วยงานต้นสังกัดของผู้สมัคร (\bar{X} = 3.36) และ สมศ.ควรตรวจสอบ/ประเมินจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมินโดยการจัดทำแบบสำรวจความ

คิดเห็นให้ผู้รับการประเมินแสดงความคิดเห็นทุกครั้งที่คุณประเมินได้ประเมินงานนั้น ๆ แล้วเสร็จ หรือเป็นระยะ ๆ ($\bar{X} = 3.09$)

นอกจากนี้ ยังมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมบางประการ คือ

1. การใช้แบบทดสอบเชิงจิตวิทยาเพื่อทดสอบความมีจรรยาบรรณของผู้สมัครเป็นผู้ประเมินก่อนการคัดเลือกนั้น มีผู้แสดงความคิดเห็นไปในทางไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลต่าง ๆ ดังนี้
 - 1.1 ผู้ประเมินซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิคงไม่เห็นด้วย (จำนวน 1 คน)
 - 1.2 ในการประเมินรอบ 1-2 อาจจะยาก อีกทั้ง สังคมไทยอาจไม่เอื้อต่อแนวปฏิบัตินี้ (จำนวน 1 คน)
 - 1.3 ความไม่เชื่อถือในเครื่องมือ กล่าวคือ คิดว่าไม่มีการทดสอบใดที่แสดงได้ชัดเจน อาจไม่สามารถสร้างแบบทดสอบดังกล่าวได้จริง เครื่องมืออาจวัดไม่เที่ยง เกิดความไม่เชื่อใจ เป็นต้น (จำนวน 1 คน)
2. การสอบถามประวัติ/ ภูมิหลังของผู้สมัครเป็นผู้ประเมินจากหน่วยงานต้นสังกัดของผู้สมัครนั้น มีผู้แสดงความคิดเห็นไปในทางไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลต่าง ๆ ดังนี้
 - 2.1 อาจไม่ได้ข้อเท็จจริงที่ต้องการมากนัก นอกจากรายสุดขั้ว (extreme) (จำนวน 1 คน)
 - 2.2 ควรให้เกียรติผู้ประเมินที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เพราะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในวงกว้างอยู่แล้ว (จำนวน 1 คน)
3. การตรวจสอบ/ประเมินจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมินโดยการจัดทำแบบสำรวจความคิดเห็นให้ผู้รับการประเมินแสดงความคิดเห็นทุกครั้งที่คุณประเมินได้ประเมินงานนั้น ๆ แล้วเสร็จหรือเป็นระยะ ๆ มีความเห็นเพิ่มเติม สรุปได้ดังนี้

เห็นด้วย

 - 3.1 ทำได้ทุกครั้งที่สถาบันได้รับการประเมิน
 - 3.2 ควรให้กลุ่มผู้ประเมินเป็นผู้ร่วมประเมินทีมของตนเองด้วย (ให้เป็นเรื่องลับ)

(จำนวน 1 คน)

3.3 ในระยะเริ่มต้น คงต้องใช้วิธีให้เป็นผู้ประเมิน " มีร่อง " และพิจารณาการประเมินจากสถาบันรับประเมินเพื่อพิจารณาให้เป็นผู้ประเมินจริง อาจจะแบ่งระดับผู้ประเมินไว้เป็นข้อมูลพื้นฐาน และปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม (จำนวน 1 คน)

3.4 เรื่องนี้เชื่อมโยงกับส่วนที่ 4 ถึงประเภทของผู้ประเมิน และสิทธิที่เท่าเทียมหรือแตกต่างกัน (จำนวน 1 คน)

3.5 สมศ. ควรเปิดโอกาสให้ผู้ถูกประเมินได้มีการพิจารณาให้ความคิดเห็นผู้ประเมินด้วย (จำนวน 1 คน)

ไม่เห็นด้วย

3.6 ควรใช้วิธีอื่นที่ดูเหมาะสมมากกว่า ผู้ประเมินในระดับอุดมศึกษา มีข้อยากมาทำงานนี้มากนัก (จำนวน 1 คน)

ส่วนที่ 6 ทักษะผู้ประเมิน

จากการตรวจสอบความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของทักษะผู้ประเมิน ปรากฏผลดังตาราง ต่อไปนี้

ตาราง ทักษะผู้ประเมิน

รายการ ทักษะผู้ประเมิน	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1. ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์	3.80	.422	3.56	.527
2. ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านการจัดการกับข้อมูล	3.60	.516	3.33	.500
3. ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านการเขียน การอ่าน การสัมภาษณ์ การตั้งคำถาม การฟัง และการสังเกต	3.80	.422	3.33	.500
4. ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านบุคคล	3.67	.500	3.25	.463
5. ผู้ประเมินควรรู้และเข้าใจกระบวนการประกันคุณภาพ	3.90	.316	3.56	.527

จากตาราง แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับทักษะผู้ประเมิน พบว่า ทักษะผู้ประเมินทุกข้อ มีความเหมาะสมอย่างยิ่ง (\bar{X} อยู่ระหว่าง 3.60 – 3.90) แต่มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุด คือ ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ และผู้ประเมินควรรู้และเข้าใจกระบวนการประกันคุณภาพมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 3.56$) ส่วนข้ออื่น ๆ มีความเป็นไปได้อย่างมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง (\bar{X}) 3.25 – 3.33

นอกจากนี้ ยังมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมบางประการ คือ

1. ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านการสื่อสาร โดยเฉพาะการนำเสนอประเด็นที่ค้นพบอย่างตรงไปตรงมาโดยใช้ปิยวาจา (ทักษะการพูดที่ฟังประสงค์) (จำนวน 1 คน)
2. ทักษะทางด้านบุคคลเป็นอย่างไร สื่อความให้ชัดเจน (จำนวน 2 คน)
3. ผู้ประเมินควรได้รับการอบรมให้มีความรู้ในด้านการประกันคุณภาพภายใน (IQA) และการประกันคุณภาพภายนอก (EQA) (จำนวน 1 คน)
4. ผู้ประเมินควรมีความรอบรู้ และรู้จักสถาบันอุดมศึกษาที่จะประเมินบ้างเพื่อความเข้าใจที่ดีต่อกัน (จำนวน 1 คน)
5. ผู้ประเมินควรมีทักษะด้านการประเมิน และมีเทคนิคในการประเมิน รวดเร็ว เข้าใจวิเคราะห์ได้ตรงจริง (จำนวน 1 คน)
6. คุณสมบัตินี้เหล่านี้สำคัญทั้งสิ้น คิดว่าคงจะยากที่ผู้ประเมิน จะมีทักษะเหล่านี้ครบถ้วนในตัวคนเดียวกัน ดังนั้น หากหาประธานคณะผู้ประเมินให้ถูกต้องเหมาะสม ประธานจะเป็นผู้เลือกสรรผู้ประเมินเข้าร่วมในคณะของตนให้มีทักษะที่ต้องการเสริมกัน ได้ถูกต้อง (จำนวน 1 คน)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 7 การประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต

จากการตรวจสอบความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต ปรากฏผลดังตาราง ต่อไปนี้

ตาราง การประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต

รายการ การประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1.ผลของการประเมินภายนอกควรมีการจัดลำดับของสถาบัน (Ranking) โดยเรียงลำดับที่ตามผลการประเมิน	2.73	1.104	2.18	.874
2.การตรวจเยี่ยมควรจะดำเนินการรอบละ 2 ครั้ง เพื่อตรวจสอบให้ครอบคลุม ลึก และถี่ถ้วน	2.73	1.009	2.64	.809
3.คณะผู้ประเมินภายนอกควรมีตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิต่างประเทศ ร่วมอยู่ด้วย	2.64	1.120	2.09	.539

จากตาราง แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต พบว่า ทั้ง 3 ข้อ มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ระหว่าง 2.64 – 2.73 แต่มีความเป็นไปได้มาก ในเรื่อง การตรวจเยี่ยมควรจะดำเนินการรอบละ 2 ครั้ง เพื่อตรวจสอบให้ครอบคลุม ลึก และถี่ถ้วน ($\bar{X} = 2.64$)

นอกจากนี้ ยังมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมบางประการ คือ

1.ผลของการประเมินภายนอกควรมีการจัดลำดับของสถาบัน (Ranking) โดยเรียงลำดับที่ตามผลการประเมิน มีผู้แสดงความคิดเห็นหลากหลาย ดังนี้

1.1 ยังไม่ควรดำเนินการในช่วงนี้ เพราะเพิ่งเริ่มต้น (จำนวน 1 คน)

1.2 หากจะดำเนินการ มีข้อที่ควรคำนึงถึง และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1.2.1 เนื่องจากแต่ละสถาบันมีจุดมุ่งหมายแตกต่างกัน พื้นฐานต่าง ๆ

ของสถาบันต่างกัน การจัดลำดับ (Ranking) จะใช้อะไรเป็นเกณฑ์

ในแต่ละเรื่อง แต่ละสถาบันอาจมีจุดเด่นแตกต่างกัน (จำนวน 1 คน)

1.2.2 ต้องแน่ใจในด้านความยุติธรรม และมาตรฐานผู้ประเมิน
ต้องเท่ากันก่อน (จำนวน 1 คน)

1.2.3 มีข้อแม้ว่า หากต้องการใช้ การจัดลำดับของสถาบัน (Ranking)
นี้ ไปเป็นประโยชน์ในการจัดสรรทรัพยากรหรือประโยชน์อื่น ๆ
(จำนวน 1 คน)

1.2.4 ในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบ 1 - 2 ต้องค่อย ๆ สร้างวัฒนธรรม
ปูทางไปสู่การดำเนินการเรื่องนี้ในอนาคต (จำนวน 1 คน)

2. การตรวจเยี่ยมควรจะดำเนินการรอบละ 2 ครั้งเพื่อตรวจสอบให้ครอบคลุม ลึก และ
ถี่ถ้วน นั้น มีผู้ให้ความเห็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 จำนวนครั้งของการตรวจเยี่ยมขึ้นอยู่กับผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน(จำนวน 1 คน)

2.2 จำนวนครั้งของการตรวจเยี่ยมขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เวลา และเงิน(จำนวน 1 คน)

2.3 การตรวจเยี่ยมรอบละ 2 ครั้งเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ อีกทั้งเป็นภาระของ
ผู้ประเมิน และผู้ถูกประเมิน (จำนวน 1 คน)

3. การมีตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิต่างประเทศร่วมอยู่ในคณะผู้ประเมินภายนอกนั้น มีผู้ให้ความ
เห็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลดังนี้

3.1 " ต่างประเทศ " มิใช่สิ่งสำคัญ ควรพิจารณาที่ความรู้ ความสามารถ เจตนา
ทัศนคติ ความเหมาะสมอื่น ๆ (จำนวน 1 คน)

3.2 ผู้ทรงคุณวุฒิต่างประเทศส่วนใหญ่ คงไม่มีเวลาร่างติดต่อกันนานพอที่จะไปตรวจ
ในครั้งเดียว (จำนวน 1 คน)

3.3 ควรมีตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิต่างประเทศร่วมอยู่ในคณะผู้ประเมินภายนอก แต่ไม่
จำเป็น (จำนวน 1 คน)

3.4 อาจมีปัญหาด้านภาษา เอกสาร การพูดคุยกับผู้ที่เกี่ยวข้อง อาจจะเริ่ม
จากมหาวิทยาลัยนานาชาติก่อน (จำนวน 1 คน)

3.5 ไทยเราควรเรียนรู้เอง (จำนวน 1 คน)

3.6 เป็นการสิ้นเปลืองเงิน(จำนวน 1 คน)

อาจกระทำได้ ในกรณี ต่อไปนี้

3.7 มีตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิต่างประเทศร่วมอยู่ในคณะผู้ประเมินภายนอกได้

เฉพาะหน่วยงานที่จำเป็น แต่ต้องมีคุณสมบัติเหมือนผู้ประเมินของไทย (จำนวน 1 คน)

3.8 เป็นเรื่องของ Accreditation Agencies จากต่างประเทศ

อุปสรรคในการประเมินคุณภาพภายนอกที่ผ่านมาที่ถือเป็นบทเรียนสำหรับการจัดการการประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศไทย

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ จะต้องกำหนดให้ชัดเจนในแต่ละรอบที่ผู้ประเมินไปตรวจประเมิน จะช่วยลดอุปสรรค

2. การเลือกผู้ประเมินไม่เหมาะสม

3. คณะกรรมการประเมินแต่ละชุดไม่มีกรอบการปฏิบัติงานที่กำหนดชัดเจนเพียงพอในการประเมินภายนอกระดับอุดมศึกษา ดังนั้น วิธีปฏิบัติ และมาตรฐานการทำงานของแต่ละชุดจึงแตกต่างกัน อันอาจส่งผลให้ผลการประเมินเปรียบเทียบกันยากระหว่างสถาบัน ซึ่งคณะผู้ประเมินเป็นคนละชุด สมศ. ควรกำหนดกรอบการปฏิบัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และทำความเข้าใจให้ตรงกัน

4. การขาดผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์การประเมินในระยะแรก

5. การขาดการพัฒนาผู้ประเมินภายนอกในเรื่อง IQA EQA ความเข้าใจพื้นฐานที่ไม่ตรงกัน

6. มีความเร่งรีบ การเตรียมตัวของผู้ประเมิน และขอสมศ. เอง อาจมีจำกัด

7. การประเมินตามสภาพจริง ที่ให้ ม/ส หลายแห่งไม่ได้มีการตรวจสอบประเมินภายในก่อนรับการประเมินภายนอก ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักวิชาของQA

8. ข้อมูลและเวลาการประเมิน ทำให้ประเมินจากเอกสาร อาจไม่ได้ความจริงทั้งหมด

อนาคตของการประเมินคุณภาพภายนอกของไทยและการดำเนินการ

1. ทบวงมหาวิทยาลัย ร่วมกับ สมศ. ควรพัฒนาสร้างความตระหนักถึงคุณภาพโดยมีมาตรการจูงใจที่เหมาะสม ชักจูงให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีความต้องการถูกประเมินด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งวิธีเหล่านี้ต้องมีผลในทางบวกมากกว่าทางลบ ในขั้นแรก มีเป้าหมายเพียงให้บรรลุมาตรฐานขั้นต่ำได้ก่อน โดยต้องกำหนดให้มีรางวัล ต่าง ๆ (Rewards) ไปพร้อมกัน

2. ในอนาคต การประเมินภายนอกเป็นการประเมินผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) เปรียบเทียบกับมาตรฐานตัวเองซึ่งที่เมื่อนี้กำกับ ทั้งนี้อาจเริ่มต้นจากการพัฒนาปรับปรุงมาตรฐาน

ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์กำกับกับการประเมินร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้การพัฒนาดังกล่าวให้ยึดตามกรอบภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละประเภท และสอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายการศึกษาของชาติ

3. ในอนาคต การประเมินภายนอกควรกระจายให้สถาบันอุดมศึกษาประเมินกันเอง (Peers)
4. การประเมินภายนอกในอนาคต ควรก้าวไปสู่จุดที่การศึกษาไทยเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทยมากที่สุด จะไปถึงจุดนั้น ผู้ประเมินนอกจากจะมีความรู้ทางวิชาการแล้ว ควรนำนักกิจกรรมมาเป็นส่วนหนึ่งของผู้ประเมินด้วย
5. ทุก ม/ส เตรียมพร้อมรับ EQA โดยมี IQA ในทุกภาควิชา/คณะวิชา/หน่วยงาน
6. สถาบันอุดมศึกษามีหลักฐานชัดเจนถึงการพัฒนาดังต่อเนื่อง หลังจากมี IQA และ EQA
7. การดำเนินการด้านการประกันคุณภาพจะต้องมีความเชื่อมโยงร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงาน 3 แห่ง คือ ม/ส สมศ. และทบวงมหาวิทยาลัย
8. ในอนาคต การประเมินภายนอก ในคณะผู้ประเมินควรมีผู้แทนจากต่างประเทศ ม/ส ผู้นำของต่างประเทศ เข้าร่วมในคณะ รวมถึงผู้ใช้บัณฑิตด้วย
9. สถาบันอุดมศึกษาที่มีการประเมินคุณภาพภายในเข้มแข็ง การประเมินคุณภาพภายนอกเป็นแต่เพียงกระบวนการตรวจสอบกระบวนการประเมินภายในเท่านั้น
10. การประเมินคุณภาพภายนอกควรส่งเสริมคุณภาพและช่วยสถาบันอุดมศึกษาพัฒนาได้จริง เป็นที่พึงของประชาชนได้ การประเมินคุณภาพควรส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถาบัน ให้มีการพัฒนาคุณภาพให้ดียิ่งขึ้นเพื่อก้าวสู่ระดับสากล
11. การประเมินคุณภาพภายนอกควรส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งได้ตามความเหมาะสม
12. การประเมินควรชี้ให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่เกิดจากการปฏิบัติงาน (เน้นประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ และการปฏิบัติ) กระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน
13. ในอนาคตหรือในอนาคต สถาบันศึกษาที่เน้นคุณภาพและปฏิรูปตนเองอยู่ตลอดเวลา ควรจะได้รับการยกย่องและให้รางวัลเพื่อสร้างความเป็นเลิศขึ้นเรื่อยๆ อยากรเห็นการประเมินที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพพอที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการยกย่องและส่งเสริม จึงต้องพัฒนาวิชาการด้านการประเมิน รวมทั้งผู้ประเมินให้เป็นที่ยอมรับ มีความเที่ยงตรง และมีจรรยาบรรณในระดับสากล

ทั้งนี้ รูปแบบข้างต้น มีเงื่อนไข 3 ประการ ดังนี้

1. เป็นการจัดการที่สอดคล้องกับบริบทการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา และด้าน

มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับปรับปรุงแก้ไข

2. เป็นการจัดการที่สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543

3. ระบบประกันคุณภาพเป็นเครื่องมือที่ใช้ควบคู่กับการกระจายอำนาจบริหารการศึกษา เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า ผู้เรียนไม่ว่าจะอยู่ที่ท้องถิ่นใด จะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพใกล้เคียงกัน เป้าหมายของการประเมินคุณภาพ เพื่อสะท้อนให้สถานศึกษานำไปพิจารณาจัดการศึกษาให้เกิด ประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวชุตินันท์ อธิธรรตนา เกิดเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2500 ที่ อ.เมือง จ. เพชรบุรี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ (ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อ พ.ศ.2523 ศึกษา ฝึกอบรม และดูงานด้านการศึกษา ณ. มหาวิทยาลัย ฮิโรชิมา ประเทศญี่ปุ่น (1 ปี 6 เดือน) เมื่อ พ.ศ.2529 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2535 และเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาเอก ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในเมื่อปีการศึกษา 2542 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งนักวิชาการศึกษา สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย